

Uwch 1 – Fersiwn 2

Dysgu Cymraeg – De Cymru

dysgucymraeg.cymru
learnwelsh.cymru

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Dysgu
Learn

Croeso!

Croeso i'r Cwrs Uwch. Yn y cwrs yma, byddwch chi'n mwynhau darnau darllen, gwyllo a gwrando sy'n dod o lyfrau neu gylchgronau Cymraeg, ac o raglenni ar Radio Cymru ac S4C. Bydd yr eirfa ar ddechrau'r uned yn eich helpu i ddeall y darnau hyn, felly bydd yn well dysgu'r eirfa cyn y wers. Mae'r darnau gwrando a gwyllo ar ein gwefan ni – www.dysgucymraeg.cymru – ac mae darnau ychwanegol (*additional*) ac ymarferion eraill yma i'ch helpu chi gyda geirfa a gramadeg hefyd. Mae adrannau Gwaith cartref yng nghefn y llyfr yma. Mae thema ym mhob uned – gobeithio byddwch chi'n mwynhau'r dewis o themâu. Yn yr unedau adolygu, mae gofyn i chi wneud rhywbeth ymarferol (*practical*) fel dosbarth.

Mae'n bwysig ymarfer eich sgiliau mor aml â phosib y tu allan i'r dosbarth – gwrandewch ar Radio Cymru, gwylwch S4C a darllenwch yn Gymraeg! Bydd eich tiwtor hefyd yn dweud wrthoch chi am lawer o gyfleoedd i ymarfer ac i ddefnyddio eich Cymraeg.

Pob lwc!

Cynnwys

Uned	Thema	Patrwm
1	Her	Gorffennol cryno (e.e. es i, gwelodd e, bues i)
2	Edrych i'r Dyfodol	Y dyfodol (e.e. bydda i, gwela i)
3	Y Goedwig	Y dyfodol – berfau afreolaidd (e.e. af i, caf i, gwnaf i, dof i)
4	Teimlo'n Lletchwith	Yr amodol (e.e. baswn i, dylwn i)
5	Celf	Y cymal enwol (e.e. dw i'n meddwl bod...)
6	Y Môr	Atebion
7	Arferion	Cynffoneiriau (e.e. on'd oedd hi? on'd do?)
8	Arwyr	Y goddefol (e.e. ces i fy ngeni, cafodd y tŷ ei werthu)
9	Trefnu Digwyddiad	Adolygu
10	Cymuned	Cymharu ansoddeiriau (e.e. cymaint, cystal, yn dalach na, haws)
11	Teulu a Ffrindiau	Cymharu ansoddeiriau (e.e. gorau, talaf)
12	Bwyd	Geiriau lluosog
13	Byw heb...	Arddodiaid (e.e. ar, am, heb)

Cynnwys

Uned	Thema	Patrwm
14	Ffasiwn	Arddodiaid cyfansawdd (e.e. ar ôl, o flaen)
15	Amser	Rhifolion
16	Y tro cynta	Trefnolion (e.e. cynta, ail, trydydd ac ati)
17	Trefnu Taith	Adolygu
18	Does unman yn debyg i gartref...	Y cymal enwol (e.e. dw i'n meddwl y...)
19	Cerddoriaeth	Defnyddio pwyslais gyda'r cymal enwol (e.e. dw i'n meddwl taw...)
20	Fi yw'r person gorau i'r swydd!	Pwyslais
21	Anifeiliaid anwes	Yr amodol cryno (e.e. synnwn i, gwelwn i)
22	Teithio Cymru	Byth ac erioed
23	Mynd allan am fwyd	Adolygu
24	Cyfathrebu	Hwn, hon, hyn
25	Yr amgylchedd	Mewn ac yn

Uned 1 - Her

Nod yr uned hon yw...

- Dod i adnabod eich dosbarth a'ch tiwtor
- Adolygu'r gorffennol cryno (e.e. rhedais i, bwyttodd e) a dysgu gorffennol cryno **bod**
- Siarad am heriau a chwaraeon
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

- **enwau benywaidd** *feminine nouns*
- **enwau gwrywaidd** *masculine nouns*
- **berfenwau** *verb-nouns*
- **ansoddeiriau** *adjectives*
- **arall** *other*

her(iau) *challenge(s)*

llinell derfyn
(llinellau terfyn) *finishing line(s)*

ysgyfarnog(od) *hare(s)*

balchder *pride*

cyhyr(au) *muscle(s)*

ffefryn(nau) *favourite(s)*

ffreutur *canteen*

gwn (gynnau) *gun(s)*

lleithder *humidity, damp(ness)*

llysenw(au) *nickname(s)*

milwr (milwyr) *soldier(s)*

cyflawni *to achieve,
to fulfil*

datrys *to solve*

gwibio *to dart, to sprint*

herio *to challenge*

llongyfarch *to congratulate*

trechu *to defeat, to beat*

buddugol *triumphant*

corfforol *physical*

cystadleuol *competitive*

eithafol *extreme*

hunangynhaliol *self-sufficient*

penderfynol *determined*

a'i wynt yn ei ddwrn *gasping, breathless*

cael gwared ar *to get rid of*

rhoi cynnig ar *to give it a go*

wnaiff hynny ddim drwg *that won't do any harm*

yn gymwys *exactly*

yn y fan a'r lle *there and then*

Geiriau pwysig i fi

×

×

Siaradwch – Dod i adnabod y dosbarth

Byddwch chi'n gweld cardiau sy'n disgrifio sut mae pobl yn teimlo neu bethau maen nhw'n eu gwneud.

1. Yn y tabl, mae rhestr o'r geiriau sy ar y cardiau. Gyda'ch partner, ceisiwch ffeindio'r disgrifiad gorau o bob gair.

Gair	Disgrifiad
cystadleuol	sialens anodd
rhestri	sut i goginio rhywbeth
her	syniadau gwahanol a diddorol
creadigol	help i gofio pethau mae'n rhaid i chi eu gwneud
datrys	peintio a phapuro
llyfr ffeithiol	disgrifiad o berson sy eisiau ennill bob tro
rysáit	tawel/heb symud
llonydd	ateb
addurno	ddim yn stori

2. Dewiswch **ddau** gerdyn sy'n eich disgrifio chi'n dda, ac **un** cerdyn sydd ddim yn eich disgrifio chi'n dda o gwbl!

Mae llawer o eiriau **lluosog** (*plural*) ar y cardiau. Heb edrych yn ôl, dych chi'n cofio beth yw'r lluosog?

gŵyl nofel

problem noswaith

llyfr rysáit

pen-blwydd lle

bwyd rhestr

Gwrando 1 – Wil ac Elin – Yn y ffreutur

Mae Wil ac Elin yn gweithio gyda'i gilydd. Maen nhw'n cael brechwast yn ffreutur y gwaith, ac mae Wil yn dweud ei fod wedi gosod her iddo fe ei hun.

Gwrandewch am y geiriau hyn:

5 bob ochr	cael gwared ar	codi pwysau
cyhyrau	hollol benderfynol	melys
pethau iachus	wnaiff hynny ddim drwg	y gampfa

Atebwch y cwestiynau:

1. Beth mae Wil yn ei gael i frechwast?

.....

2. Beth yw her Wil?

.....

3. Erbyn pryd mae e eisiau cyflawni'r her?

.....

4. Pa ymarfer corff mae e wedi'i wneud?

.....

5. Archebodd e fwyd iach i ginio?

.....

6. Codi pwysau – dych chi'n gallu meddwl am eiriau eraill mae'n bosib eu rhoi o flaen y gair **pwysau**?

.....

7. Dych chi'n gallu meddwl am eiriau eraill mae'n bosib eu rhoi ar ol **codi**?

.....

Iaith ddefnyddiol

Yn y darn, dych chi'n clywed:

**"Wedi blino, braidd"
"yn hollol benderfynol"**

Dril

Mae'r ffordd yn syth iawn.

Ydy, mae'n hollol syth.

Mae'r oergell yn wag.

Mae'r stori'n wir.

Mae'r canlyniad yn normal.

Mae'r gwaith yn wahanol.

Mae'r person newydd yn broffesiynol iawn.

Mae'r arian yn ddiogel.

**Siaradwch:
Sut dych chi'n cadw'n heini?**

Adolygu'r gorffennol cryno

Beth wnaeth pobl yn y dosbarth yn ystod yr haf?

Enw	mis Mehefin	mis Gorffennaf	mis Awst

Ymarfer

Darllenwch y darn isod, a thanlinellwch fôn y berfau. Mae'r ferf gyntaf wedi ei gwneud i chi.

Cerddais i at y llinell. Anadlais i'n drwm. Clywais i sŵn y gwn. Dechreuodd y ras. Rhedais i'n gyflym dros y bryn – yn rhy gyflym. Arhosais i am funud wrth ochr y llwybr. Yfais i ddiod o ddŵr. Dechreuais i redeg eto, yn araf. Ond, roedd carreg

fawr ar y llwybr. Cwmpais i. Roedd fy nghoes i'n brifo'n ofnadwy. Cerddais i i'r ochr. Gwyliais i'r rhedwyr eraill yn mynd heibio.

Nawr, edrychwch ar y bonion sy wedi'u tanlinellu, ac ysgrifennwch y **berfenwau**.

Er enghraifft: cerdded

Gyda'ch partner, llenwch y bylchau.

1. Cododd hi
2. Gwnaeth e'r
3. Eisteddais i yno am
4. Darllenodd y dyn
5. i i'r gwely yn hwyr.
6. nhw swper i bawb.
7. hi gar newydd.
8. y plant y gêm.
9. nhw Oleuni'r Gogledd ar eu gwyliau. (gweld)
10. e'r fedal aur am yr ail dro. (ennill)
11. ni redeg marathon Caerdydd. (mwynhau)
12. i yn fy swydd newydd i fis yn ôl. (dechrau)
13. i ar nofel Gymraeg yn y car. (gwrando)
14. nhw eu swyddi nhw i deithio yn Ewrop. (gadael)
15. nhw gopa'r Wyddfa mewn pum deg
naw munud yn gymwys. (cyrraedd)
16. ni arian i ddechrau busnes. (benthyg)
17. i rywun yn torri i mewn i fy nhŷ i. (dal)
18. y ferch wneud naid bynji i godi arian. (cynnig)

Dril**Rhedais i ddwy filltir ddoe.**

Cerddais i ddwy filltir ddoe.
 Bwytais i ddau ddarn o dost ddoe.
 Prynais i bedwar crys newydd ddoe.
 Peintiais i ddwy ystafell ddoe.
 Smwddiais i naw crys ddoe.
 Gwnes i ddwy gacen ddoe.
 Daliais i dri thrên gwahanol ddoe.
 Coginiais i ginio i chwech ddoe.
 Cyrhaeddais i adre am un ar ddeg o'r gloch.
 Ysgrifennais i dri llythyr ddoe.
 Talais i bum bil ddoe.
 Ffoniais i dri ffrind ddoe.
 Darllenais i ddau bapur newydd ddoe.
 Ces i dri llythyr ddoe.
 Benthycais i bum llyfr o'r llyfrgell.
 Gadawais i'r dafarn am ddeg o'r gloch.

Rhedais i dair milltir.**Bues i**

Dysgwch y ferf **bod** yn y gorffennol cryno:

Bues i	Buon ni
Buest ti	Buoch chi
Buodd e/hi	Buon nhw

Edrychwch ar y brawddegau yma a newidiwch y gair sy wedi ei danlinellu:

Bues i yn yr Alban ar wyliau y llynedd.

Ble buest ti ddoe?

Buodd e yn y dre ddoe.

Buon ni yn y sinema dros y penwythnos.

Fuoch chi yn y swyddfa yr wythnos diwetha?

Buon nhw yno am bythefnos.

Llongau rhyfel

Fuest ti yn ystod y mis diwetha?

Do, bues i yn

Naddo, fues i ddim yn

Tanlinellwch y geiriau mewn **pedwar** blwch. Dylech chi fod wedi bod yn y lleoedd yma yn y mis diwetha ac yn barod i siarad amdany'n nhw.

am dro	ar draeth	ar drên	ar fws	ar wyliau	mewn archfarchnad
mewn awyren	mewn cyfarfod	mewn darlith	mewn gêm bêl-droed	mewn gêm rygbi	mewn gwesty
mewn parc	mewn pwll nofio	mewn protest	mewn siop ddillad	mewn tafarn	mewn tŷ bwyta
mewn cyngerdd	mewn dinas	yn y sinema	yn y theatr	yn y gampfa	yn y môr

Help llaw

Dyma dablau i ddangos y berfau **rhedeg** a **talw** yn yr amser gorffennol.

Cadarnhaol		Cwestiwn Treigladd Meddal		Negyddol Treigladd Meddal / Llaes	
Rheda i	Talais i	Redais i?	Dalais i?	Redais i ddim	Thalais i ddim
Rhedaist ti	Talaist ti	Redaist ti?	Dalaist ti?	Redaist ti ddim	Thalaist ti ddim
Rhedodd e/hi	Talodd e/hi	Redodd e/hi?	Dalodd e/hi?	Redodd e/hi ddim	Thalodd e/hi ddim
Rhedon ni	Talon ni	Redon ni?	Dalon ni?	Redon ni ddim	Thalon ni ddim
Rhedoch chi	Taloch chi	Redoch chi?	Daloch chi?	Redoch chi ddim	Thaloch chi ddim
Rhedon nhw	Talon nhw	Redon nhw?	Dalon nhw?	Redon nhw ddim	Thalon nhw ddim

Cofiwch, hefyd, fod y ffurfiau isod yn gyffredin iawn, iawn.

Cadarnhaol	Cwestiwn	Negyddol
(Gw)nes i redeg/dalu.	(W)nes i redeg/dalu?	(W)nes i ddim rhedeg/talu.
(Gw)nest ti redeg/dalu.	(W)nest ti redeg/dalu?	(W)nest ti ddim rhedeg/talu.
(Gw)naeth e/hi redeg/dalu.	(W)naeth e/hi redeg/dalu?	(W)naeth e/hi ddim rhedeg/talu.
(Gw)naethon ni redeg/dalu.	(W)naethon ni redeg/dalu?	(W)naethon ni ddim rhedeg/talu.
(Gw)naethoch chi redeg/dalu.	(W)naethoch chi redeg/dalu?	(W)naethoch chi ddim rhedeg/talu.
(Gw)naethon nhw redeg/dalu.	(W)naethon nhw redeg/dalu?	(W)naethon nhw ddim rhedeg/talu.

- **Cofiwch** fod berf gryno'n treiglo'n **feddal** ar ddechrau cwestiwn.
- Ar ddechrau brawddeg **negyddol**, mae T C P yn treiglo'n **llaes**, a B G D M L I Rh yn treiglo'n **feddal**, e.e. **chlywais** i ddim, **ddarllenais** i ddim.
- Mae **gwrthrych** (*object*) y ferf yn treiglo hefyd, sef y gair sy'n dilyn y person ar ôl y ferf, e.e.
Rhedais i **dddeg** milltir yr wythnos diwethaf. Bwytodd hi **gacen** i de.
Penderfynon nhw **fynd** i'r dref. Colloch chi **raglen** dda ar y teledu.
- Dyw'r **gwrthrych amhendant** ddim yn treiglo yn dilyn **ddim** mewn brawddegau negyddol, e.e.
Fwytodd hi ddim **brechdanau** o gwbl. Phrynais i ddim **dillad** newydd.

Dysgwch amser gorffennol y ferf **bod**.

Cadarnhaol	Negyddol	Cwestiwn
Bues i	Fues i ddim	Fues i?
Buest ti	Fuest ti ddim	Fuest ti?
Buodd e/hi	Fuodd e/hi ddim	Fuodd e/hi?
Buon ni	Fuon ni ddim	Fuon ni?
Buoch chi	Fuoch chi ddim	Fuoch chi?
Buon nhw	Fuon nhw ddim	Fuon nhw?

Darllen - Guto Nyth Brân

Geirfa:

llysenw
gwibio

yn y fan a'r lle

ysgyfarnog

a'i wynt yn ei ddwrn

trechu

llinell derfyn

herio

llongyfarch

Cyn darllen y darn, llenwch y bylchau â'r geiriau yma. Gweithiwch gyda'ch partner.

1. Anifail bach tebyg i gwningen yw _____, ond mae ei chlustiau hi'n hirach.
2. Bydd swyddogion cymorth cyntaf yn y gystadleuaeth er mwyn trin pobl _____.
3. Mae Jac yn fachgen drwg yn yr ysgol, bob amser yn _____'r athrawon.
4. 'Jiffy' yw _____ y cyn-chwaraewr rygbi, Jonathan Davies.
5. Mae tri deg milltir tan y _____ yn y ras eithafol hon ac mae'r rhedwyr yn dechrau blino!
6. Cyrhaeddodd Martin y dosbarth Cymraeg _____ ar ôl rhedeg i lawr y coridor i gyrraedd yr ystafell cyn i'r wers ddechrau.
7. Rhaid _____ Aled Ferguson, sy wedi cael ei ddewis i fod yn rheolwr newydd tîm pêl-droed Abercastell.
8. Y Cymry oedd yn fuddugol yn y diwedd, gan _____ Lloegr am yr ail dro eleni.
9. Ymlaciodd Elin erbyn diwedd y ras a gwelodd Alys yn _____ heibio.

Rhedwr cyflym iawn oedd Guto Nyth Brân. Cafodd ei eni yn 1700 yn y Rhondda, a'i enw go iawn oedd Griffith Morgan. Cafodd ei **llysenw** achos ei fod e'n byw ar fferm o'r enw Nyth Brân.

Pan oedd Guto'n fachgen ifanc, sylweddolodd ei dad fod dawn arbennig gyda fe. Roedd e'n gallu casglu'r defaid at ei gilydd yn gyflymach na'r cŵn, ac yn gallu dal **ysgyfarnogod** a llwynogod ar ei ben ei hun.

Cariad Guto oedd Siân y Siop, a hi oedd yn trefnu ei rasys. Trefnodd hi ras i Guto yn erbyn capten o Loegr ar Gomin Hirwaun, ger Aberdâr yn ne-ddwyrain Cymru. Doedd y capten erioed wedi colli ras. Ond Guto enillodd, a chafodd £400 yn wobwr. Ymhen amser, roedd Guto wedi **trechu** holl redwyr yr ardal. Ond, yn 1737, daeth rhedwr newydd i'w **herio**, sef Sais o'r enw Prince.

Rasiodd Guto yn erbyn Prince o Gasnewydd i Fedwas (tua 12 milltir). Roedd cefnogwyr Prince wedi taflu gwydr ar y llwybr er mwyn ceisio anafu Guto. Prince oedd ar y blaen am amser hir, ond wrth ddringo'r rhiw serth ar y ffordd i mewn i Fedwas, **gwbiiodd** Guto heibio iddo, **a'i wynt yn ei ddwrn**. Enillodd e'r ras mewn 53 munud, a'i wobwr oedd 1,000 Gini (£150,000 heddiw).

Roedd Siân yn aros am Guto wrth y **llinell derfyn**. Rhoddodd ei breichiau amdano, a churo'i gefn i'w **longyfarch**. Roedd calon Guto'n curo'n drwm ar ôl ei waith caled. Yn drist iawn, cwmpodd Guto'n farw **yn y fan a'r lle**.

Cysylltwch yr idioma hyn â'r ystyr cywir

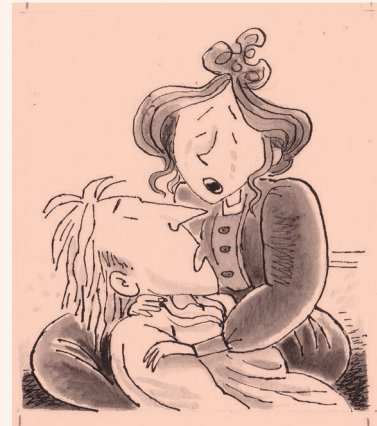
go iawn
a'i wynt yn ei ddwrn
yn y fan a'r lle

yn syth
gwir, real
allan o wynt

Siaradwch â'ch partner am y lluniau hyn o stori Guto Nyth Brân.

Rhowch nhw yn y drefn gywir a dywedwch y stori wrth eich gilydd (partner 1, wedyn partner 2) heb edrych yn ôl ar y sgript os yw'n bosib.

Gwyllo a gwrando 2 - Lowri Morgan

Mae Lowri Morgan yn enwog am osod heriau iddi hi ei hun.
Mae hi wedi rhedeg ras yng nghoedwig law'r Amason ac yn yr Arctig.

Rhan 1

Yma, mae Lowri yn cyflwyno ei hun. Gwrandewch am:

"Cantores glasurol o'n i wastad eisiau bod."

"Fe ddechreuodd fy siwrnai..."

"gwthio'n ffiniau personol"

Siaradwch:

Dych chi neu o'ch chi'n gwneud y gwaith ro'ch chi'n meddwl basech chi'n ei wneud?

Rhan 2

Y tro yma, atebwch y cwestiynau:

1. Ble roedd y ras?
2. Pa mor hir oedd y ras?.....
3. Pa mor dwym oedd hi?.....
4. Llenwch y bylchau:

Roedd rhaid i ni ar draws afonydd.

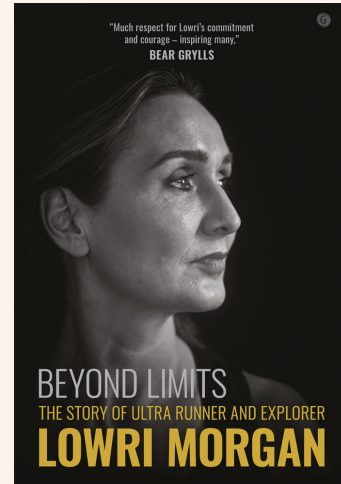
Roedd rhaid i ni trwy gorsydd.

Rhan 3

Nesa, gwrandewch ar Lowri yn siarad am sut mae hi'n paratoi i redeg mewn rasys hir. Gwnewch nodiadau.

Yn eich grwpiau, ar ôl gwrando ar Lowri, meddyliwch am dri chyngor i rywun sy'n mynd i redeg ras hir a heriol am y tro cynta.

1.
.....
2.
.....
3.
.....

Gwylwch y rhan olaf eto, a dilynwch gyda'r sgrïpt:

"Pan o'n i yn un ar bymtheg mlwydd oed, o'n i'n ffodus iawn i gynrychioli fy ngwlad i mewn rhedeg traws gwlad ac fe wnaeth fy hyfforddwr ar y pryd ddweud (wr)tha i am drio gwneud yr hyfforddi yn galetach na'r ras ei hun. A dw i wastad wedi cofio hynny a dyna sut dw i'n mynd ati i baratoi ar gyfer y rasys yma. Dw i wastad wedi gwneud yr hyfforddi yn galetach na'r rasys."

Siaradwch:

- "Pan o'n i yn un ar bymtheg mlwydd oed,..."
- Sut o'ch chi'n **mynd ati** i adolygu ar gyfer arholiadau pan o'ch chi yn yr ysgol?
- "Dw i wastad wedi..."

Idiom

A'i wynt yn ei ddwrn

Uned 2 – Edrych i'r Dyfodol

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu'r dyfodol
- Siarad am bethau dych chi'n credu fydd yn digwydd yn y dyfodol
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd er mwyn siarad am y dyfodol

Geirfa

- **enwau benywaidd** *feminine nouns*
- **enwau gwrywaidd** *masculine nouns*
- **berfenwau** *verb-nouns*
- **ansoddeiriau** *adjectives*
- **arall** *other*

planed(au)	<i>planet(s)</i>
rheolaeth	<i>control; management</i>
tudalen flaen	<i>front page</i>

gostwng	<i>to decrease</i>
ymosod (ar)	<i>to attack</i>

ar gais	<i>at the request of</i>
at eich dant	<i>to your taste</i>
bod yn berchen ar	<i>to own</i>
i'r gwrthwyneb	<i>quite the opposite</i>

gofodwr (-wyr)	<i>astronaut(s)</i>
gwyddonydd (gwyddonwyr)	<i>scientist(s)</i>
preifatrwydd	<i>privacy</i>
sicrwydd	<i>certainty</i>

annibynnol	<i>independent</i>
cytbwys	<i>balanced</i>
gwyddonol	<i>scientific</i>
uniongyrchol	<i>direct</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Siaradwch

Y lluosog

Mewn grwpiau, heb edrych yn ôl ar Uned 1, nodwch ffurfiau lluosog y geiriau hyn.

rhestr	gŵyl
problem	noson
llyfr	rysáit
nofel	pen-blwydd
bwyd	lle

Cwmwl geiriau

Mae geiriau o Uned 1 yn y cwmwl geiriau. Dych chi'n cofio ystyr y geiriau? Gweithiwch gyda'ch partner i wneud pum brawddeg yn defnyddio berfau yn yr **amser gorffennol**. Rhaid i chi gynnwys gair o'r cwmwl geiriau ym mhob brawddeg, e.e. **Gwibiodd** y cadno ar ôl y llygoden.

ffrefryn rholi cynnig ar
 ffreutur milwr
 hunangynhaliol cyhyrau gwibio
 herio balchder lleithder trechu
 cael gwared ar llinell derfyn llysenw

1.
2.
3.
4.
5.

Adolygu'r dyfodol – ffurfiau bod

Ysgrifennwch ddyddiau'r wythnos yn y golofn gyntaf. Yna, siaradwch â'ch partner am beth fyddwch chi'n ei wneud yr wythnos hon.

	Fi	Fy mhartner i
Yfory		

Edrychwch ar yr atebion:

- Fydda i'n mynd yn y roced? Byddi!
- Fyddi di'n dod gyda fi? Bydda!
- Fyddwn ni fel gofodwyr?..... Byddwn.
- Fydd y ci'n dod gyda ni? Na fydd, mae e'n rhy hen.
- Fydd y gath yn dod gyda ni?..... Na fydd, mae hi'n rhy wyllt.
- Fydd y pysgod aur yn dod? Na fyddan, does dim digon o le i'r tanc.
- Fyddwn ni'n teithio am amser hir? Byddwn.
- Wnei di ofalu amdani i?..... Gwnaf, wrth gwrs.

Siarad am y dyfodol

Nodwch o leiaf 6 gair sy'n dod i'ch meddwl chi wrth feddwl am y dyfodol.

Gweithiwch mewn grwpiau. Defnyddiwch y cardiau geirfa i feddwl am bum peth fydd yn digwydd yn y flwyddyn 2150, a phum peth fydd ddim yn digwydd. Defnyddiwch **Bydd / Byddwn ni** neu **Fydd dim / Fyddwn ni ddim** i wneud brawddegau. Byddwch chi'n adrodd yn ôl i weddill y dosbarth.

Adolygu'r dyfodol cryno

Gwela i ti yr wythnos nesa.
Galwa i heibio.
Beth wnei di nesa?

Gyda'ch partner, cysylltwch y brawddegau â'r atebion cywir. Yna, dywedwch y brawddegau wrth eich gilydd, gan gymryd tro i wneud Rhan 1 a Rhan 2.

Rhan 1	Rhan 2
Mae fy nghar i wedi torri i lawr.	Rhoia i dabled i ti.
Mae syched arna i.	Rheda i i'r siop tships.
Mae pen tost gyda fi.	Troia i'r gwres lan.
Dw i'n oer!	Diffodda i'r gwres.
Dw i'n dwym!	Helpa i di.
Mae eisiau bwyd arna i.	Rhoia i lifft i ti.
Mae problem gyda fi.	Pryna i ddiod i ti.

Gyda'ch partner, cysylltwch y ferf gywir â gweddill y frawddeg.

Talwn ni ddillad newydd ar gyfer y briodas.
Fyddwch ni'r bil yfory.
Prynwn nhw ar y canlyniadau eto ar gais y gwyddonwyr.
Gwrandawa nhw'n uniongyrchol o Gatwick i Sydney.
Weli i ar y newyddion bore yfory.
Hedfanan di Jac yfory?
Edrychan chi'n mynd dramor eleni?

Llenwch y bylchau

1. Helpa i
2. Galwiff e
3. Plannwn ni
4. GOFYN: nhw gwestiwn yn y cyfarfod?
5. GWELD: di John cyn dydd Sadwrn?
6. DWEUD: e wrthi hi beth i'w wneud.
7. CERDDED: chi yno?
8. GOLCHI: ni'r llestri i chi cyn gadael.
9. CLYWED: hi beth yw'r canlyniad yn fuan.
10. ANFON: ni'r ebost ymlaen atoch chi.
11. PRYNU: e deledu newydd 'te?
12. GYRRU: i heno. Gyrraist ti y tro diwethaf.
13. GORFFEN: di'r gwaith yn gynnar heno?
14. Dw i'n meddwl i bynciau gwyddonol.
15. Beth nhw i ni?
16. hi yn hwyrach.

Deialogau

Darllenwch y tair deialog gyda'ch partner. Wedyn, rhaid i chi roi ateb gwahanol i'r tri chwestiwn.

A: Beth wnei di y prynhawn 'ma?

B: Dw i'n meddwl planna i ychydig o flodau. Mae eisiau ychydig o liw yn yr ardd.

A: Dydd Gwener. Hwrê! Beth sy ymlaen dros y penwythnos?

B: Gobeithio daw ychydig o ffrindiau draw i'r tŷ heno ac wedyn awn ni mas i'r bwyty newydd yn y dre. Mae'r fwydlen yn edrych yn wych.

A: Pa mor brysur wyt ti yn y gwaith ar hyn o bryd?

B: Wel, unwaith caf i wared ar yr adroddiad blynyddol, gobeithio bydd pethau'n dawlach.

Help llaw

Y Dyfodol Cryno

1. Edrychwch ar yr enghreifftiau isod:

Mae'r ffôn yn canu:

Dylech chi ymateb trwy ddweud **Ateba i**, nid **Bydda i'n ateb**. Yma, wrth ddefnyddio'r dyfodol cryno, dych chi'n dangos eich bod chi'n **barod** i wneud rhywbeth neu'n **fodlon** gwneud rhywbeth.

Yn ffarwelio wrth adael y gwaith:

Dylech chi ddweud **Gwela i chi yfory**, nid **Bydda i'n eich gweld chi yfory**. Yma, wrth ddefnyddio'r dyfodol cryno, dych chi'n dangos eich bod chi'n **gallu** gwneud rhywbeth nawr, neu yn y dyfodol.

2. Mae'n bwysig iawn gwybod ffurfiau dyfodol **bod** yn dda iawn achos bod y terfyniadau (*endings*) yr un peth. Dim ond y trydydd person unigol (e/hi) sy'n wahanol:

Bod	Darllen
Bydda i	Darllena i
Byddi di	Darlleni di
Bydd e/hi	Darlleniff e/hi
Byddwn ni	Darllenwn ni
Byddwch chi	Darllenwch chi
Byddan nhw	Darllenan nhw

3. Sylwch ar y patrwm treiglo (fel y gorffennol cryno):

Bydda i'n prynu llyfr newydd.

Pryna i lyfr newydd.

4. Sylwch hefyd ein bod yn dweud Darlleni **di**, sy'n wahanol i'r gorffennol cryno – Darllenaist **ti**.

5. Byddwch chi'n edrych ar y berfau afreolaidd (*irregular*) yn Uned 3 – **gwneud**, **mynd**, **cael**, **dod**. Cofiwch ei bod hi'n bosib defnyddio **gwneud** i siarad yn y dyfodol hefyd.

Helpu	Gwneud + helpu
Helpa i	Gwnaf i helpu
Helpi di	Gwnei di helpu
Helpiff e/hi	Gwnaiff e/hi helpu
Helpwn ni	Gwnawn ni helpu
Helpwch chi	Gwnewch chi helpu
Helpan nhw	Gwnân nhw helpu

Gwyllo a gwrando - y dyfodol

Byddwch chi'n gwyllo fideo o dri pherson yn siarad am beth maen nhw'n gobeithio fydd yn digwydd yn y dyfodol. Gwnewch nodiadau. Yna, ysgrifennwch y prif bwyntiau mae'r tri ohonyn nhw'n eu dweud.

Enw:

Enw:

Enw:

Mae Laura'n dweud: "Dydy bwyd figan ddim at ddant pawb".

Llenwch y bylchau isod, gan dreiglo **dant** os oes angen.

at fy i

at dy di

at ei e

at ei hi

at ein ni

at eich chi

at eu nhw

Siaradwch!

Gyda'ch partner, siaradwch am unrhyw fwyd, diod, dillad a rhaglen deledu sydd ddim at eich dant chi, ac esboniwch pam.

Darllen – Ceir di-yrwr

Maen nhw'n dweud bod ceir di-yrwr yn mynd i ddod ond does neb yn siŵr pryd byddwn ni'n eu gweld nhw ar ein ffyrdd. 'Dyn ni ddim yn gwybod beth fydd pris y ceir yma ac a fydd prisiau'n gostwng gydag amser. Ond beth fydd y manteision a'r anfanteision? Ydy'r isod yn **gywir** neu'n **anghywir** am geir di-yrwr? Trafodwch gyda'ch partner cyn darllen y darn.

Eich barn Yr ateb

Bydd llai o ddamweiniau.

Bydd hi'n well i bobl hŷn ac anabl.

Bydd ceir di-yrwr yn gallu parcio eu hunain.

Bydd y ceir yn teithio'n arafach.

Bydd hi'n bosib hacio cyfrifiaduron ceir di-yrwr.

Bydd mwy o swyddi ar gael i yrwyr lorïau a thacsis.

Bydd ceir di-yrwr yn effeithiol ym mhob tywydd.

Bydd rhaid gwneud llawer o newidiadau i'r ffyrdd.

Manteision

'Dyn ni'n gwneud llawer o gamgymeriadau wrth yrru a fydd cyfrifiadur ddim yn gwneud y camgymeriadau yma. Felly, bydd llai o ddamweiniau. Mae rhai'n meddwl bydd tua 47,000 yn llai o ddamweiniau difrifol a fydd yn arbed tua 3,900 o fywydau dros gyfnod o ddeg mlynedd. Mae'n bosib taw hon fydd prif fantais ceir di-yrwr. Ac wrth gwrs, os bydd llai o ddamweiniau, bydd mwy o amser gyda'r heddlu i'w dreulio yn gwneud pethau eraill.

I bobl anabl a phobl hŷn, bydd ceir di-yrwr yn llawer gwell. Bydd yn haws iddyn nhw deithio ac mae'n bosib byddan nhw'n gallu bod yn fwy annibynnol.

Fydd dim rhaid i chi boeni am fod yn hwyr yn cyrraedd y gwaith, y theatr neu'r gampfa. Bydd y car yn gallu stopio y tu allan i'r adeilad, eich gadael chi allan a mynd i barcio ei hun. Hyfryd!

A pheidiwch â meddwl byddwch chi'n teithio'n arafach – i'r gwrthwyneb. Mae'n siŵr bydd ceir di-yrwr yn teithio'n gyflymach achos fydd y cyfrifiadur ddim yn gwneud camgymeriadau.

Anfanteision

Gallwch chi fod yn siŵr bydd pobl yn ymosod ar systemau'r cyfrifiaduron a cheisio cymryd rheolaeth o'r car. A beth am breifatrwydd? Bydd pobl yn gallu dysgu am y lleoedd dych chi'n mynd iddyn nhw yn aml.

Mae'n bosib bydd gyrwyr lorïau a thacsis yn colli eu swyddi.

Does dim sicrwydd bydd y ceir yn gweithio ym mhob tywydd, e.e. dyw'r camerâu ddim yn gweithio pan fydd hi'n bwrw eira.

Bydd hi'n costio llawer iawn o arian i newid y ffyrdd i fod yn addas i geir di-yrwr.

Felly, ar ôl dysgu am y manteision a'r anfanteision, tybed ydy bod yn berchen ar gar di-yrwr yn apelio atoch chi?

1. Gyda'ch partner, trafodwch pam mae'r geiriau hyn yn y darn darllen.

3,900
yr heddlu
annibynnol
preifatrwydd
camerâu
llawer o arian

2. Mae'r ferf **gallwch chi** yn y darn darllen. Ystyr **gallwch chi** yw *you can* neu *you'll be able to*. Yn aml iawn, 'dyn ni'n ei ddefnyddio yn y presennol yn lle **dych chi'n gallu**.

Gyda'ch partner, meddyliwch am atebion i'r brawddegau ar y chwith, gan ddefnyddio **Gallwch chi**. Er enghraifft:

Dw i angen esgidiau cerdded. >

Gallwch chi brynu esgidiau cerdded yn y siop chwaraeon.

Dw i eisiau rhedeg marathon. >

Dw i eisiau chwarae pêl-droed. >

Dw i angen paent i addurno'r tŷ. >

Dw i angen prynu bwyd iach. >

Dw i eisiau prynu nofel. >

Dw i ddim eisiau eistedd yn llonydd. >

3. Yn y darn darllen dych chi'n gweld **i'r gwrthwyneb**. Gwnewch yr ymarfer isod gyda'ch partner.

Bydd y ceir yn teithio'n arafach.

I'r gwrthwyneb, byddan nhw'n teithio'n gyflymach.

Bydd pobl yn bwyta mwy.

.....

Bydd petrol yn rhatach.

.....

Bydd pobl yn fyrrach.

.....

Bydd y ffyrdd yn llai prysur.

.....

Bydd hi'n anos bwyta deiet iach.

.....

Siaradwch

- Os dych chi'n gyrru, pa fath o gar dych chi'n ei yrru nawr? Pam?
- Ydy gyrru car di-yrwr yn apelio atoch chi?
- Ydy hi'n fwy pwysig gwella'r bysiau a'r trenau na datblygu ceir di-yrwr?

Papur newydd 2050

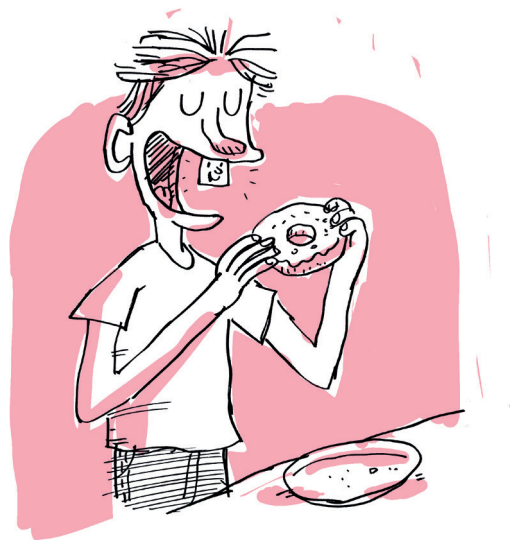

Ar y dudalen nesaf, gwelwch chi fframwaith ar gyfer tudalen flaen papur newydd.

- Rhowch enw'r papur ym mlwch un. Gallwch chi feddwl am enw – does dim rhaid i chi roi teitl papur newydd go iawn.
- Meddyliwch am stori newyddion fydd yn digwydd yn 2050. Gallwch chi feddwl am stori ddoniol neu stori ddifrifol. Rhowch y pennawd ym mlwch dau.
- Ym mlychau tri a phedwar, ysgrifennwch y stori, a gwnewch lun i fynd gyda'r stori.
- Ym mlychau pump a chwech, rhowch stori a llun arall. Efallai fod y stori yma yn fwy ysgafn, am fyd adloniant neu chwaraeon.
- Pan fyddwch chi wedi gorffen eich tudalen flaen, cyflwynwch eich papur newydd i weddill y dosbarth.

01	
02	
03	04
05	06

Idiom

At ei ddant

Uned 3 – Y Goedwig

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu berfau afreolaidd y dyfodol (mynd, dod, cael, gwneud)
- Siarad am fyd natur a hen storïau
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd am fyd natur

Geirfa

madarchen (madarch) *mushroom(s)*

poblogaeth(au) *population(s)*

Y Deyrnas Unedig *The UK*

Y Ffindir *Finland*

blaidd (bleiddiaid) *wolf (wolves)*

clogyn(nau) *cloak(s)*

coedwigwr *forester(s),*

(coedwigwyr) *ranger(s)*

cynnau *to light, to ignite*

nythu *to nest*

parchu *to respect*

cras *rough (e.e. llais)*

maith *long, lengthy*

syn *surprised*

traws(-) *cross-, trans-*

magu hyder

to gain confidence, to develop confidence

(o) dan do

indoor, indoors

pedwar ban y byd

the four corners of the earth

rheoli risg

risk management

tân agored (tanau agored)

open fire(s)

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Siaradwch

Llenwch y bylchau yn y cardiau sgwrsio. Wedyn, siaradwch am y pwnc.

e.e. Yr wythnos nesa, taclusa i ...

> Yr wythnos nesa, taclusa i fy nghar i.

Adolygu dyfodol 'mynd'

Af i i'r dre yfory.
Ble ei di heno?

Dril

Ble ei di yfory? Af i i'r gwaith.
Ble aiff hi?
Ble aiff John?
Ble awn ni?
Ble ewch chi?
Ble ân nhw?

Gwrando 1

Byddwch chi'n gwrando ar Tudur Morgan yn canu hen gân werin o'r enw 'Ble'r Ei Di?'.

Gwrandewch am:

Ble'r ei di?	yr hen dderyn bach
nythu fry	dacw fo
mi syrthi	

1. Byddwch chi'n gwrando ar y gân ac yn rhoi'r geiriau yn y drefn gywir.

2. Siaradwch:

- Dych chi'n hoffi anifeiliaid? Oes anifail gyda chi?
- Oes adar yn nythu wrth eich tŷ chi?
- Dych chi'n bwydo adar yn eich gardd chi?
- Dych chi'n gallu adnabod mathau gwahanol o adar? Oes anifeiliaid eraill yn dod i'ch gardd chi?
- Oes rhai anifeiliaid yn achosi problemau yn eich gardd chi?
- Sylwoch chi ar ragor o anifeiliaid yn ystod y cyfnodau clo?

Adolygu dyfodol cryno 'dod'

Dof i i'r dosbarth yn y car.

Sut dewch chi i'r parti?

Ymarfer **mynd** a **dod**

Taflwch y dis a gwnewch frawddeg.

1. Mynd + fi	4. Dod + fi
2. Dod + nhw	5. Mynd + hi
3. Mynd + chi	6. Mynd + ti

Adolygu 'cael' a 'gwneud'

Caf i dost i frecwast yfory.

Wnaf i ddim byd drwy'r dydd.

Mae **cael** a **gwneud** yn ddefnyddiol iawn i ofyn cwestiynau. Dilynwch y patrwm i ymarfer gyda'ch partner.

Mae eich bil chi'n barod.

Gaf i ei dalu e nawr?

Mae eich car chi'n barod.

.....

Mae eich sbectol chi'n barod.

.....

Mae eich ystafell chi'n barod.

.....

Mae eich cyfrifiadur chi'n barod.

.....

Mae'r bocs yn rhy drwm i fi.

Wnewch chi ei godi e?

Mae'r garreg yn rhy drwm i fi.

.....

Mae'r llyfrau'n rhy drwm i fi.

.....

Mae'r llyfrau'n rhy anodd i fi.

.....

Mae'r crys yn rhy fawr i fi.

.....

Mae'r got yn rhy fach i fi.

.....

'Dyn ni'n defnyddio **cael** a **gwneud** i ateb cwestiynau hefyd.

Gyda'ch partner, ffeindiwch yr atebion cywir i'r cwestiynau hyn.

Weli di dy ffrind di yfory? Cei.

Siaradwn ni nes ymlaen? Gwnaf.

Ga i agor y ffenestr?..... Gwnaiff.

Gaiff Rhian fenthyg dy gar di? Gwnawn.

Gân nhw gynnu tân fan hyn? Gwnaf.

Fwytwch chi'r bwyd yma i gyd? Gwnân.

Wnaiff hi aros yn yr orsaf amdanon ni? Caiff.

Orffennan nhw'r gwaith mewn pryd? Cân.

Sgwrs

Ad-drefnwch y llinellau i greu sgwrs rhwng dau berson:

Person A	Person B
Braf! Dw i wrth fy modd yn mynd am dro.	Dim problem. Erbyn pryd dof i draw?
Oes amser gyda ti? Basai hynny'n wych.	Druan â ti. Helpa i ti ddydd Sul os wyt ti eisiau.
Dere draw erbyn deg. Byddwn ni'n siŵr o orffen erbyn pump a gwnaf i swper i ti.	Os bydd hi'n braf, dw i'n credu af i am dro yn y goedwig tu ôl i'r tŷ.
Dof i rywbryd, ond ddim yfory. Bydda i yn y tŷ drwy'r dydd yn addurno'r lolfa.	Dyna ni, 'te. Dyna fy mhenwythnos i wedi'i drefnu. Crwydro'r goedwig yfory a phapuro ddydd Sul. Gwela i ti fore Sul.
Nos Wener. Hwrê! Beth wyt ti am wneud dros y penwythnos?	Mae croeso i ti ddod gyda fi.

Person A	Person B

Help llaw

Dyma'r berfau afreolaidd yn yr amser dyfodol:

Mynd	Cael	Gwneud	Dod
Af i	Caf i	Gwnaf i	Dof i
Ei di	Cei di	Gwnei di	Doi di
Aiff e/hi	Caiff hi/e	Gwnaiff e/hi	Daw hi/e
Awn ni	Cawn ni	Gwnawn ni	Down ni
Ewch chi	Cewch chi	Gwnewch chi	Dewch chi
Ân nhw	Cân nhw	Gwnân nhw	Dôn nhw

Atebion

Fel arfer, 'dyn ni'n ateb cwestiynau yn y dyfodol cryno trwy ddefnyddio ffurfiau cryno'r ferf **gwneud**.

Cwestiwn	Ateb ✓	Ateb X
Weli di Dafydd yfory?	Gwnaf.	Na wnaaf.
Wela i di yfory?	Gwnei.	Na wnei.
Weliff e Dafydd yfory?	Gwnaiff.	Na wnaiff.
Welwch chi ni yfory?	Gwnawn.	Na wnawn.
Welwn ni chi yfory?	Gwnewch.	Na wnewch.
Welan nhw Dafydd yfory?	Gwnân.	Na wnân.

'Dyn ni hefyd yn defnyddio ffurfiau dyfodol cryno **gwneud** i ymateb i orchmynion (*commands*):

Ffonia ar ôl i ti gyrraedd.	Gwnaf.
Cofia fi ato fe.	Gwnaf.
Gyrrwch yn ofalus.	Gwnawn.
Cymerwch eich amser.	Gwnawn.

Sylwch fod yn rhaid defnyddio ffurfiau **cael** i ateb cwestiynau sy'n cynnwys y ferf **cael**:

Gei di ddod mas i chwarae?	Caf./Na chaf.
Gaf i afal?	Cei./Na chei.
Gaiff e frechdan?	Caiff./Na chaiff.
Gewch chi ddod gyda ni?	Cawn./Na chawn.
Gawn ni helpu'n hunain?	Cewch./Na chewch.
Gân nhw aros i ginio?	Cân./Na cân.

Sylwch ein bod ni'n ffurfio **gorchmynion lluosog** o'r ffurfiau cryno:

Eistedd**wch!**
 Help**wch!**
 Sef**wch!**

Darllen

Coedwigoedd yn y Ffindir

Y Ffindir = *Finland*. Yn y darn, dych chi'n gweld **Y Lapdir**. Beth dych chi'n feddwl yw ystyr Y Lapdir?

Mae'r gair **poblogaeth** yn dod o'r gair **pobl**. Beth dych chi'n feddwl yw ystyr **poblog**?

O dan + to = **o dan do**. Beth yw:

indoor tennis

indoor swimming pool

indoor games

Mae coedwigoedd ar gael ym mhedwar ban byd ond un wlad lle maen nhw'n bwysig iawn yw'r **Ffindir**.

Mae'r Ffindir tua'r un maint â'r **Deyrnas Unedig** (y DU), ond mae **poblogaeth** y wlad yn llawer llai – tua degfed ran o boblogaeth y DU. Mae coed yn tyfu ar 70% o'r tir. Hyd yn oed yn y brifddinas, Helsinki, mae coedwigoedd mawr. Mae 40 o barciau cenedlaethol yn y Ffindir, a'r rhai mwyaf yn y Lapdir yn y gogledd.

Mae pobl y Ffindir yn defnyddio coedwigoedd drwy'r flwyddyn ac maen nhw'n rhan o'u bywyd bob dydd yn yr awyr agored. Maen nhw'n cerdded yn y coedwigoedd yn y gwanwyn a'r haf, yn casglu ffrwythau a **madarch** yn yr hydref ac yn sgïo traws gwlad drwy'r coed yn y gaeaf. Yn y Ffindir, mae pawb yn cael crwydro i ble bynnag maen nhw eisau yn y coedwigoedd ond mae'n rhaid **parchu** natur a gofalu am fywyd gwyllt.

Mae coedwigoedd yn bwysig i addysg yn y Ffindir hefyd. Mae plant ysgol yn treulio llawer o amser mewn coedwigoedd lle maen nhw'n dysgu am fyd natur ac yn gwneud pethau fel dringo, adeiladu â hen ddarnau o bren a choginio ar **dân agored**.

Erbyn hyn, mae llawer o ysgolion Cymru yn defnyddio syniadau'r Ffindir am Ysgol y Goedwig. Maen nhw'n gweld bod plant yn **magu hyder**, yn cael hwyl wrth ddysgu, yn dysgu **rheoli risg** ac yn dysgu am fyw'n iach a chadw'n heini. Mae llawer o rieni'n hoffi'r syniad hefyd achos bod plant y dyddiau hyn yn treulio llawer o amser yn eistedd yn llonydd **o dan do**, ac yn cael llawer o brofion yn yr ysgol.

Mewn grŵp, ysgrifennwch **bum** pwynt pwysig o'r erthygl, yn eich geiriau eich hunain.

1.
2.
3.
4.
5.

Yna, nodwch beth yw:

cross-country skiing

open fire

risk management

to gain confidence

Allwch chi greu ymadroddion eraill â'r geiriau hyn?

agored

magu

rheoli

Ystyr y gair **mawr** yn y darn yw *big*. Edrychwch ar yr isod. Mae **mawr** yn newid yr ystyr – i beth?

cot fawr

llygoden fawr

Y Stryd Fawr

ffordd fawr

Siaradwch

Dych chi'n mwynhau bod tu fas? Dych chi'n gwneud rhywbeth tu fas yn eich amser hamdden, e.e. pysgota? Dych chi'n casglu bwyd gwyllt, e.e. ffrwythau a madarch?

Nodwch y pethau byddwch chi'n eu gwneud tu fas yn ystod yr wythnos i ddod.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gwrando 2 – Stori Enwog i Blant

1. Edrychwch ar y geiriau newydd byddwch chi'n eu clywed yn y stori.

blaidd

clogyn

coedwigwr

cras

syn

Beth dych chi'n feddwl yw'r stori?

Gyda'ch partner, defnyddiwch y pum gair yma mewn brawddeg allai fod yn y stori enwog yma.

blaidd

clogyn

coedwigwr

cras

syn

2. Gwrandewch ar y stori. Ym mha drefn dych chi'n clywed y geiriau yma? Rhwch rif ar bwys pob un:

amser maith yn ôl
blaidd
clogyn
coedwigwr
cras
curo
Hugan Fach Goch
mentro
saethu
syn

3. Gweithiwch mewn paru. Cymerwch dro i ddweud stori 'Hugan Fach Goch' wrth eich gilydd. Dyma rai brawddegau i'ch helpu chi i gofio:

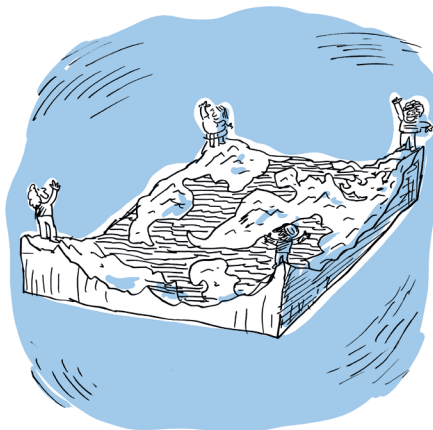
- Roedd Mam-gu Hugan Fach Goch yn dost. Aeth Hugan Fach Goch i ymweld â hi.
- Gwelodd Hugan Fach Goch y blaidd yn y goedwig. Dwedodd e wrthi hi am fynd ar y llwybr anghywir.
- Aeth y blaidd i fwthyn Mam-gu. Gwisgodd e ei dillad hi.
- Ceisiodd y blaidd fwyta Hugan Fach Goch.
- Daeth dau goedwigwr heibio, i achub Hugan Fach Goch a Mam-gu.

Siaradwch

”

- Pa storïau plant ro'ch chi'n eu hoffi pan o'ch chi'n blant?
- Ydy storïau'n dysgu pethau pwysig i blant?
- Oedd rhai storïau'n codi ofn arnoch chi?

Idiom

Pedwar ban y byd

Uned 4 – Teimlo'n Lletchwith

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu'r amodol
- Siarad am bethau sy'n gwneud i ni deimlo'n lletchwith
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

alaw(on)	<i>melody (melodies)</i>
cymeradwyaeth	<i>applause</i>
penbleth	<i>quandary, dilemma</i>

cweryla (â)	<i>to argue (with someone), to quarrel</i>
difaru	<i>to regret</i>
dychmygu	<i>to imagine</i>
maddau (i rywun)	<i>to forgive (someone)</i>
peri	<i>to cause</i>
pylu	<i>to fade</i>
sylwebu	<i>to commentate</i>
trawsnewid	<i>to transform, to transition</i>

braint ac anrhydedd	<i>an honour and a privilege</i>
bron â marw eisiau mynd	<i>dying to go</i>
hyd braich	<i>at arm's length</i>
megis	<i>such as, like</i>
Pwy a wŷr?	<i>Who knows?</i>
siarad dwli	<i>to talk nonsense</i>
'slawer dydd	<i>back in the day, a long time ago</i>
Y Gamp Lawn	<i>The Grand Slam</i>
yn bennaf	<i>mainly</i>

anrhydedd(au) (gwr + ben)	<i>honour(s)</i>
cyfrwng (cyfryngau)	<i>medium (media)</i>
cywilydd	<i>shame, disgrace</i>
derbyniad(au)	<i>reception(s)</i>
dilledyn (dillad)	<i>garment (clothes)</i>
dwli	<i>nonsense</i>
rhywfaint	<i>some, a little</i>

cysurus	<i>comfortable, cosy</i>
democrataidd	<i>democratic</i>
derbyniol	<i>acceptable</i>
emosiynol	<i>emotional</i>
lletchwith	<i>awkward</i>
pennaf	<i>main, major, principal</i>
pwyllog	<i>level-headed, measured</i>
rheolaidd	<i>regular</i>
rhwystredig	<i>frustrated</i>
rhyngwladol	<i>international</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Yr amodol

Baswn i'n hoffi mynd i'r Eidal ar fy ngwyliau nesa.

Beth faswn i'n wneud?

Fasai fe byth yn cytuno.

Gyda'ch partner, llenwch y bylchau isod, a dywedwch y brawddegau a'r ymatebion wrth eich gilydd.

Dwedais i rywbeth twp. *Faswn i ddim wedi dweud beth ddwedaist ti.*

Gwnes i rywbeth twp.

Gofynnais i gwestiwn twp.

Gwisgais i wisg ffansi ddwl.

Prynais i rywbeth hurt.

Dewisais i'r bwyd anghywir.

Phrynais i ddim teiars newydd. *Taset ti ond wedi prynu teiars newydd.*

Es i ddim i'r garej.

Siaradais i ddim â'r mecanic.

Welais i ddim iâ ar yr heol.

Wrandawais i ddim ar y rhybudd.

Arhosais i ddim gartre.

Nesa, cyfieithwch:

If only I'd forgiven him.

If only you'd worn a coat. (ti)

If only he'd been more democratic.

If only she'd been more measured.

If only we'd knocked the door.

If only you'd planted the flowers in the spring. (chi)

If only they'd looked at the menu.

Dych chi'n cofio...?

Hoffwn i fynd. Hoffwn i **fod wedi** mynd.

Gallwn i fynd. Gallwn i **fod wedi** mynd.

Dylwn i fynd. Dylwn i **fod wedi** mynd.

Ymarfer

Gyda'ch partner, ysgrifennwch ymatebion. Wedyn, dych chi'n gallu ymarfer ar lafar.

Gallu

Ro't ti eisiau bod yn goedwigwr pan o't ti'n blentyn. Gallwn i fod wedi bod yn goedwigwr.

Wnest ti ddim datrys y croesair.

Dwyt ti ddim wedi plannu llawer o flodau yn yr ardd.

Ddwedodd hi ddim byd wrth y cymdogion newydd.

Mae e'n edrych braidd yn anniben.

Mae dy stori di ar dudalen flaen y papur newydd! Allwn i ddim bod wedi gwneud yn well na hynny.

Waw – rhedaist ti'r 10K mewn llai na 45 munud!

Mae Lisa wedi cyflawni her anodd ac wedi chodi mil o bunnau at elusen.

.....

Y tîm coch sy'n fuddugol – llwyddon nhw i drechu'r tîm glas!

.....

Siaradwch - Holiadur

Gofynnwch gwestiynau i o leiaf 3 o bobl i lenwi'r holiadur.

Enw	cyn cael cyfweiliad am swydd	cyn ymddeol	pan o'ch chi'n ddeunaw oed

Help llaw

1. 'Dyn ni'n defnyddio'r amodol i siarad am bethau sydd **ddim yn bendant**, fel *would*, *could* a *should* yn Saesneg. Dyma ferfau defnyddiol yn yr amodol.

Baswn i	Taswn i	Hoffwn i	Gallwn i	Dylwn i
Baset ti	Taset ti	Hoffet ti	Gallet ti	Dylet ti
Basai fe/hi	Tasai fe/hi	Hoffai fe/hi	Gallai fe/hi	Dylai fe/hi
Basen ni	Tasen ni	Hoffen ni	Gallen ni	Dylen ni
Basech chi	Tasech chi	Hoffech chi	Gallech chi	Dylech chi
Basen nhw	Tasen nhw	Hoffen nhw	Gallen nhw	Dylen nhw

2. Byddwch chi hefyd yn dod ar draws y ffurfiau hyn:

Byddwn i	Bydden ni
Byddet ti	Byddech chi
Byddai fe/hi	Bydden nhw

3. Edrychwch ar y ddwy frawddeg yma:

Baswn i'n hoffi mynd.

Bod + yn + berfenw (dim treigladd)

Hoffwn i fynd.

Ffurf gryno + berfenw (treigladd meddal)

Mae'r ystyr yr un peth.

4. Edrychwch ar y ddwy frawddeg yma:

Baswn i wedi gallu mynd.

Bod + wedi + berfenw (dim treigladd)

Gallwn i fod wedi mynd.

Ffurf gryno + bod (treigladd meddal) +
wedi + berfenw

Pan 'dyn ni'n defnyddio'r ffurfiau cryno, rhaid i ni gael y gair **bod** rhwng y **rhagenw** (i, ni, nhw) a **wedi**.

Gwrando - Wil ac Elin yn sgwrsio yn y ffreutur eto

1. Mae problem gyda Wil. Mae e wedi cael cynnig gwneud rhywbeth arall ar ben-blwydd ei wraig e. Gyda'ch partner, dychmygwch y sgwrs rhwng Wil ac Elin.

2. Gwrandewch ar y sgwrs. Oedd eich sgwrs chi a'ch partner yn debyg i sgwrs Wil ac Elin? Byddwch chi'n clywed y geiriau newydd yma yn y sgwrs:

cweryla siarad dwli bron â marw maddau

3. Cywir neu anghywir: gyda'ch partner, penderfynwch beth sy'n gywir.

- i. Mae Jac wedi cael tocyn i Wil ar gyfer gêm rygbi.
- ii. Roedd Wil wedi addo mynd â Caren i glwb nos.
- iii. Mae'n rhaid i Caren weithio nos Wener.
- iv. Mae Caren yn hoffi rygbi.
- v. Mae Elin yn credu dylai Wil fynd i'r gêm.

4. Byddwch chi'n cael copi o sgript y darn gwrando. Gyda'ch partner, tanlinellwch y berfau **dyfodol** mewn un lliw, a'r berfau **amodol** mewn lliw gwahanol.

Darllen 1 – Carolyn Hitt yn Ateb y Galw

trawsnewid **cywilydd** **cymeradwyaeth** **yn bennaf**
pylu **dilledyn** **cysurus**

Dewiswch un o'r geiriau i lenwi'r bylchau. Cofiwch dreiglo os bydd angen.

Dw i'n hoffi gwisgo dillad

Mae.....arna i am beth wnes i yn y parti nos Sadwrn.

Hen gardigan yw fy hoff.....

Roedd pawb ar eu traed ac roedd y.....yn uchel iawn ar ddiwedd y ddrama.

Rhaid i fi wisgo fy sbectol i ddarllen unwaith mae'r golau'n

Daeth yr adeiladwyr i mewn ay tŷ.

Mae e'n mynd i astudio Sbaeneg yn y brifysgol,.....achos mae e eisiau mynd dramor am flwyddyn.

Ateb y galw – Carolyn Hitt

Beth yw dy atgof cyntaf?

Y **trawsnewid** mawr o'r cot i'r 'gwely mawr'.

Beth yw'r digwyddiad sydd wedi codi'r cywilydd mwyaf arnat ti erioed?

Mae gormod! Mewn derbyniad VIP ffansi mewn *marquee* yng Ngŵyl y Gelli unwaith, cwmpais i'n syth ar fy nghefn a chael **cymeradwyaeth** achos llwyddais i gadw'r gwydr *champagne* mewn un darn. Ro'n i'n gorwedd yno fel y *Statue of Liberty* gyda fy mraich yn yr awyr!

Oes gyda ti unrhyw arferion gwael?

Dw i byth yn mynd i'r gwely'n ddigon cynnar – **yn bennaf** achos fy mod i'n aros ar fy nhraed tan 02:00 yn darllen pethau ar y we. Dw i ddim yn tacluso fy nesg yn ddigon aml chwaith.

Beth yw dy hoff le di yng Nghymru, a pham?

Copa Mynydd y Bwlch sy'n edrych dros y Rhondda, lle ces i fy magu. Mae'r olygfa o'r cwm yn hyfryd. Mae'r mynyddoedd yn newid lliw wrth i'r golau **bylu**. Ro'n i wastad yn mynd ag ymwelwyr yno pan o'n i'n blentyn. Mae'n lle emosiynol iawn i mi erbyn hyn achos taw dyna'r lle olaf i mi fynd â Mam ychydig wythnosau cyn iddi farw.

Disgrifia dy hun mewn tri gair.

Creadigol. Cyfeillgar. Sensitif.

Pa ddilledyn baset ti'n methu byw hebdo?

Fy sliperi! Mae bod yn **gysurus** yn y tŷ yn bwysig i fi. Dw i hyd yn oed yn mynd â nhw ar wyliau.

Beth yw dy hoff albwm?

Blue – Joni Mitchell.

Cwrs cyntaf, prif gwrs neu bwdin – pa un yw dy ffefryn a beth fasai'r dewis?

Dw i'n dwlu ar bwdin. Pei Key Lime, pei banoffee, hufen iâ cnau coco neu unrhyw beth sy'n dod gyda chwstard.

Taset ti'n gallu bod yn rhywun arall am ddiwrnod, pwy fasai fe/hi?

Dw i'n ysgrifennu am rygbi rhyngwladol ers bron i 20 mlynedd ond alla i ddim dychmygu sut deimlad fasai chwarae dros Gymru... y pwysau, y boen, yr **anrhydedd**. Felly, hoffwn i fod yn gapten dros fy ngwlad mewn gêm sy'n penderfynu'r Gamp Lawn yn erbyn Lloegr – ac ennill, yn amlwg.

1. Dewch o hyd i'r **berfau amodol** yn y cyfweiliad.
2. Gyda'ch partner, ysgrifennwch ddiffiniad (yn Gymraeg) o'r geiriau hyn:

atgof cyntaf

copa mynydd

rygbi rhyngwladol

3. Gyda'ch partner, gofynnwch gwestiynau'r holiadur i'ch gilydd.

Gwyllo a gwrando

Byddwch chi'n gwyllo fideo o enwogion yn siarad am brofiadau sy wedi codi cywilydd arnyn nhw.

Lowri Morgan

alaw werin

rheolaidd

rhwystredig

1. Beth oedd y digwyddiad achosodd embaras i Lowri Morgan?

2. Sut roedd hi'n teimlo wedyn?

Aneirin Karadog

**peri
amlinell**

**'slawer dydd
megis**

pwylllog

taflunio

1. Pa ran o wyneb Aneirin oedd achos yr embaras?

.....

2. I ba anifail roedd e'n debyg?

.....

Heledd Cynwal

1. Pam roedd y ferch fach ar y rhaglen?

.....

2. Beth wnaeth Heledd Cynwal?

.....

Gareth Rhys Owen

sylwebu

1. Beth yw gwaith Gareth Rhys Owen?

.....

2. Beth wnaeth e?

.....

Darllen 2 - Ti a Chi

Cyn darllen am **ti** a **chi**, nodwch y ffurfiau cywir yn y blwch isod. Mae'r un cyntaf wedi'i wneud i chi.

ti	chi
Wyt ti'n llawn balchder? Welais i mohanot ti.	Dych chi'n llawn balchder? Sut byddwch chi'n trawsnewid yr ystafell? os gwelwch chi'n dda
Taset ti ond wedi dweud.	Beth sy'n bod arnoch chi?
O't ti'n rhwystredig?	Dychmygwch!
Wrandawaist ti ar y rhaglen?

Mae'n achosi penbleth i siaradwyr Cymraeg – dych chi'n galw 'ti' neu 'chi' ar rywun?

Geirfa:

democrataidd

rhywfaint

cyfrwng

Mae'n siŵr fod pob un ohonon ni wedi cael y profiad lletchwith yma: galw 'chi' ar rywun, a chael 'ti' yn ôl. Neu, yn waeth, cynnig 'ti' a derbyn ateb – caredig ond pendant – gyda'r 'chi' mwy ffurfiol. Neu – "llai o'r 'ti' 'na!"

Mae gan bawb farn ar y defnydd o 'ti' a 'chi'. Mae rhai'n credu bod 'ti' yn fwy cyfartal a mwy **democrataidd** na 'chi'. Ond i bobl eraill, mae colli'r 'chi' yn arwydd o golli **rhywfaint** o liw'r iaith, ac o golli patrwm cymdeithasol hefyd. Dyw'r defnydd o 'ti' a 'chi' ddim yn syml. Erbyn heddiw, mae'n arferol i blant alw eu rhieni'n 'ti'. Ond mae rhai **parau priod** sydd wedi magu **llond tŷ** o blant yn galw 'chi' ar ei gilydd. Ac mewn rhai ardaloedd, mae'n gyffredin i fechgyn y teulu fod yn 'ti' i bawb, a'r merched, ar y llaw arall, yn 'chi'.

Mae pobl weithiau'n osgoi defnyddio 'ti' **rhag ofn** iddyn nhw 'siarad i lawr' â rhywun. Mae'r penbleth hwn yn y Ffrangeg hefyd, gyda 'tu' (ti) a 'vous' (chi). Yn yr Oesoedd Canol roedd 'thou' a 'thee' yn cael eu defnyddio yn Saesneg ond maen nhw wedi diflannu erbyn hyn.

Mae'n deg dweud bod 'ti' yn fwy cyffredin ar y we. Mae'n fantais fod 'ti' yn fyrrach na 'chi' wrth gwrs, ond i lawer o ddefnyddwyr y we, mae'n **gyfrwng** democrataidd lle mae pawb yn gyfartal a lle mae defnydd cyson o 'ti' yn dderbyniol. Ond dyw pawb ddim yn cytuno.

Sut byddwn ni'n defnyddio 'ti' a 'chi' yn y dyfodol, felly? **Pwy a wŷyr?** Tasa'n rhaid i mi ddyfalu, baswn i'n dweud taw "mwy o'r 'ti' a llai o'r 'chi' 'na" fydd hi!

Addasiad o erthygl gan Dr Dylan Foster Evans i wefan BBC Cymru Fyw, 4 Hydref 2016.

parau priod Mae'n deg dweud Pwy a wŷyr? llond tŷ rhag ofn

1. Gyda'ch partner, cyfieithwch yr ymadroddion uchod.

.....

.....

2. Gyda'ch partner, meddyliwch beth yw:

llond llaw

llond llwy

llond côl o waith / llond trol o waith

llond bol

llond lle

Allwch chi feddwl am **ddwy** frawddeg lle basech chi'n defnyddio'r ymadroddion hyn?

i.

ii.

Siaradwch

- Beth dych chi'n ei feddwl o **ti** a **chi**?
- Ydy hi'n bwysig eu defnyddio nhw?
- Dych chi'n defnyddio teitlau, e.e. Mr a Mrs, wrth siarad â rhai pobl?
- Dych chi'n meddwl bod defnyddio **chi** yn ffordd o gadw pobl hyd braich?

Idiom

Hyd braich

Uned 5 – Celf

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu cymal enwol 'bod' (fy mod i, dy fod ti, ei fod e, ei bod hi, ac ati)
- Siarad am gelf
- Mynegi barn am bethau, pobl a digwyddiadau
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

delw teiliwr *tailor's dummy*

gwinllan(noedd) *vineyard(s)*

siôl (siolau) *shawl(s)*

cyfaddef *to admit*

denu *to attract*

tynnu sylw (at) *to draw attention (to)*

cerflun(iau) *sculpture(s)*

cymal(au) *clause(s); joint(s)*

diafol *devil*

eog(iaid) *salmon(s)*

rhwd *rust*

testun(au) trafod *subject(s) of discussion*

anghyffredin *uncommon*

di-nod *insignificant*

hanfodol *essential*

trefol *urban*

y gwir amdani yw... *the truth is...*

yn fwriadol *deliberately*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Darllen

Mae'r geiriau sy mewn **print trwm** yn codi yn y darn darllen. Allwch chi feddwl am frawddegau eraill sy'n cynnwys y geiriau yma?

1. Mae mynd o ddrws i ddrws yn canu ar ddydd Calan yn hen **draddodiad** yng Nghymru.
2. Mae sioeau talent cystadleuol yn **boblogaidd** iawn ar y teledu'r dyddiau yma.
3. Mae perthynas Wil a Siân wedi bod yn **destun trafod** mawr yn y pentre.
4. Anfonais i ebost i'r cyngor er mwyn **tynnu sylw** at y broblem.
5. Mae pawb yn y dosbarth yn hoffi dawnsio, **heblaw am** Dafydd.
6. Roedd rhaid i fi **gyfaddef** fy mod i wedi twyllo er mwyn cyrraedd y llinell derfyn!

Salem

Cefndir

Capel bach **di-nod** yng Nghefn Cymerau ger Harlech yw capel Salem. Ond mae capel Salem yn adnabyddus iawn, diolch i lun enwog Sydney Curnow Vosper o'r hen wraig, Siân Owen, Ty'n-y-Fawnog, yn y capel. Cafodd y llun *Salem* ei beintio yn 1908 ac i lawer o bobl, mae'n symbol o draddodiadau a gwerthoedd Cymreig. Roedd copi o *Salem* mewn llawer o gartrefi yng Nghymru yn hanner cyntaf yr ugeinfed ganrif, pan oedd gweld lluniau mewn tai cyffredin yn rhywbeth **anghyffredin** iawn. Cwmni Lever Brothers wnaeth y llun yn boblogaidd. Roedd tocynnau yn cael eu rhoi gyda phob pecyn o *Sunlight Soap*. Ar ôl casglu digon o docynnau, roedd pobl yn gallu cael print lliw o *Salem*.

Siân Owen

Mae'r llun wedi bod yn **destun trafod** mawr hefyd – mae rhai pobl yn credu bod wyneb **y diafol** yn siôl fawr Siân Owen. A gan fod y cloc ar y wal yn dangos ei bod hi bron yn ddeg o'r gloch, mae Siân ychydig yn hwyr yn cyrraedd y capel. Mae hi'n cerdded i'w sedd yn ystod yr amser tawel cyn dechrau'r gwasanaeth. Mae rhai wedi awgrymu ei bod hi'n gwneud hynny'n **fwriadol** er mwyn **tynnu sylw** ati hi ei hun a'i dillad crand.

Creu'r llun

Ond beth yw'r gwir? I ddechrau, nid gwasanaeth go iawn yng nghapel Salem sydd yn y llun. Roedd Vosper wedi gweld y capel tra oedd e ar ei wyliau yn yr ardal a threfnodd fod nifer o bobl leol yn dod i eistedd yno er mwyn iddo gael peintio'r llun. A dweud y gwir, dim ond un ohonyn nhw oedd yn aelod yng nghapel Salem, sef Robert Williams, sy'n eistedd o dan y cloc. Talodd Vosper chwe cheiniog yr awr i bawb sydd yn y llun heblaw am 'Leusa Jones' sydd y tu ôl i Siân Owen. Doedd dim rhaid talu 'Leusa' gan mai **delw teiliwr** oedd hi!

A beth am y siôl enwog? Wel, nid Siân Owen oedd piau hi ac roedd dilledyn mor lliwgar a moethus yn anghyffredin iawn yn yr ardal. Wedi cael ei benthyc gan wraig y ficer yn Harlech roedd y siôl. O ran yr hetiau du tal, **y gwir amdani yw** mai un het oedd ganddyn nhw a bod honno wedi cael ei phasio o un wraig i'r llall er mwyn i Vosper eu peintio.

Does neb yn siŵr beth oedd neges yr artist. **Chyfaddefodd** Vosper erioed ei fod e wedi peintio'r diafol yn y siôl yn fwriadol.

Trafodwch rôl y bobl neu'r lleoedd canlynol yn stori *Salem*:

1. Sydney Curnow Vosper
2. Cefn Cymerau
3. Y Brodyr Lever
4. Siân Owen
5. Robert Williams
6. Gwraig Ficer Harlech
7. 'Leusa Jones'

Ymarfer

1. Gweloch chi'r gair **di-nod** yn y darn darllen uchod. Mae rhoi **di-** ar ddechrau gair yn golygu **heb**. Trafodwch **dri** gair arall sy'n dechrau gyda **di-**:
 - a. di-
 - b. di-
 - c. di-

2. Mae **an-** hefyd yn creu ystyr negyddol. Gweloch chi hyn (gyda threigladd) yn y geiriau croes **cyffredin** ac **anghyffredin** uchod. Beth yw'r geiriau croes i'r canlynol?
 - a. cywir
 - b. caredig
 - c. cwrtais
 - ch. cofio

Siaradwch

- Beth dych chi'n ei weld yn llun *Salem*?
- Oes copi gyda chi, neu oedd copi yn eich teulu chi?
- Oes lluniau gyda chi ar y waliau gartref?
- Dych chi'n casglu ac yn cadw pob math o bethau, neu ydy hi'n well gyda chi gadw'r tŷ'n syml ac yn daclus?
- Oes llun neu addurn diddorol yn eich tŷ chi? Dewch ag e i'r dosbarth i siarad amdano.

Adolygu cymal enwol 'bod'

Cysylltwch y ddau gymal i greu brawddeg gyda chymal enwol **bod**:

e.e. Dwedodd Alun Mae e'n artist gwyh.

Dwedodd Alun ei fod e'n artist gwyh.

1. Dwedodd y tiwtor Dw i'n barod i sefyll yr arholiad.

2. Wrth gwrs Maen nhw yn y stiwdio.

3. Gobeithio Rwyd ti'n dweud y gwir.

4. Ro'n i'n gwybod Roedd hi'n dweud celwydd.

5. Fallai Mae hi wedi anghofio'r paent.

6. Dw i'n credu 'Dyn ni yn yr oriel iawn.

7. Doedd hi ddim yn gwybod Mae e'n codi pwysau.

8. Ro'n i'n siŵr Ro'n i wedi cloi'r drws.

9. Maen nhw'n dweud Mae'r neuadd dan ei sang.

10. Dw i'n falch Mae'r winllan yn gwneud yn dda.

11. Mae e'n wych! Basai Mae e'n ddawnsiwr proffesiynol.
rhywun yn meddwl

12. Dylet ti wybod

Maen nhw wastad yn achosi problemau.

13. Taset ti'n clywed

Mae fy mhlentyn i'n camymddwyn, faset ti'n dweud wrtho i?

14. Dylen ni sicrhau

'Dyn ni'n prynu coffi masnach deg i'r swyddfa.

Ymarfer llafar

Roedd **hi** yn y swyddfa tan naw o'r gloch. Dwi'n credu ei bod hi'n gweithio'n rhy galed.

Aeth **e** i Amsterdam ar ei wyliau. Dwedodd Siân ei fod e'n hoffi blodau tiwlip.

Mae'n ddiwrnod mawr i **fi** ddydd Sadwrn Do'n i ddim yn gwybod dy fod ti'n chwarae pêl-droed.

Maen **nhw**'n hwyr ofnadwy. Fallai eu bod nhw wedi mynd ar goll.

Beth wyt ti'n feddwl o'r tŷ bwyta newydd 'na yn y dre?

Welaist ti'r boi 'na o'r Rhondda ar *Wales has got Talent*?

Maen nhw'n gwneud llawer o waith ar y tŷ.

Ydw i'n nabod Huw Davies?

Y dyfodol a'r amodol

'Dyn ni ddim yn defnyddio **bod** gyda'r **dyfodol** na'r **amodol**. Edrychwch ar y cwestiynau isod. Siaradwch!

- Dych chi'n meddwl bydd pobl yn prynu mwy mewn siopau elusen yn y dyfodol?
- Dych chi'n meddwl byddwch chi'n prynu/symud tŷ yn y pum mlynedd nesa?
- Dych chi'n meddwl byddwch chi'n dysgu sgîl newydd yn fuan?
- Dych chi'n meddwl dylai pawb yng Nghymru ddysgu Cymraeg?
- O'ch chi'n meddwl basech chi'n llwyddo i ddysgu Cymraeg i'r lefel yma?
- Dych chi'n meddwl dylai plant wneud ymarfer corff bob dydd yn yr ysgol?
- Dych chi'n meddwl dylen ni gael wythnos waith pedwar diwrnod?
- O'ch chi'n meddwl basech chi'n byw lle dych chi'n byw nawr?

Help llaw

1. Pryd mae'n rhaid defnyddio **bod**?

Dysgwch pryd i ddefnyddio **bod**. Dyma restr i'ch helpu chi:

Berfau (<i>verbs</i>)	Ansoddeiriau (<i>adjectives</i>)	Eraill
Meddwl bod	Siŵr bod	Wrth gwrs bod
Gwybod bod	Sicr bod	Er bod
Credu bod	Hapus bod	Efallai bod
Gobeithio bod	Balch bod	(achos bod)*
Dweud bod	Diflas bod	
Clywed bod	Pwysig bod	

*Erbyn hyn, mae llawer o bobl yn defnyddio **achos mae** neu **achos roedd** wrth siarad, ac felly, mae **achos bod** mewn cromfachau (*brackets*).

2. Mae **bod** yn cael ei ddefnyddio ar ddechrau cymal heb bwyslais (*a non-emphatic clause*) yn yr amser **presennol** a'r **amherffaith**:

i. Y Presennol:

Dw i'n credu

~~Dw~~ i'n deall.

fy mod i'n deall.

Dw i'n meddwl

~~Mae e~~'n ddiddorol iawn.

ei fod e'n ddiddorol iawn.

ii. Yr Amherffaith

Dwedais i

~~Ro'n i~~ ar y trê.

fy mod i ar y trê.

Roedd e'n credu

~~Roedd hi~~'n garedig iawn.

ei **bod hi**'n garedig iawn.

Yn yr amser **perffaith** a'r **gorberffaith**, 'dyn ni'n defnyddio **bod wedi**:

iii. Y Perffaith

Dwedais i

~~Dw i wedi~~ bwyta.

fy mod i wedi bwyta.

Dw i'n siŵr

~~Maen nhw wedi~~ cael hwyl.

eu bod nhw wedi cael hwyl.

iv. Y Gorberffaith

Dwedais i

~~Ro'n i wedi~~ golchi fy nwylo i.

fy mod i wedi golchi fy nwylo i.

Ro'n i'n gwybod

~~Roedd e wedi~~ bod yn llefain.

ei fod e wedi bod yn llefain.

3.

Cofiwch:	Ar lafar yn aml, byddwch chi'n clywed:
fy mod i	bo' fi
dy fod ti	bo' ti
ei fod e	bo' fe
ei bod hi	bo' hi
ein bod ni	bo' ni
eich bod chi	bo' chi
eu bod nhw	bo' nhw

Gwyllo a gwrando - Celf gyhoeddus

Ysgrifennwch beth dych chi'n ei weld yn y ffilm yn y blwch:

Nodwch bedwar peth mae pobl Caerfyrddin a Chaernarfon yn eu hoffi am y gelf yn eu trefi nhw, a dau beth 'dyn nhw ddim yn eu hoffi:

✓	✗
1.	1.
2.	
3.	2.
4.	

Cyfieithwch:

1. *I believe that they are a waste of money.*

.....

2. *I think the majority of them are attractive.*

.....

3. *I think there is a bit of interest in them.*

.....

4. *I think art is essential for the town.*

.....

5. *It is also important that young people live around art.*

.....

6. *I think art is a good thing for tourists in Caernarfon.*

.....

7. *I think public art is a good thing.*

.....

Gwrandewch eto ar Eirian James, perchennog siop Palas Print yng Nghaernarfon a llenwch y bylchau:

Dw i'n meddwl _____ celf gyhoeddus yn syniad da achos mae'n ychwanegu lliw at _____ trefol. Mae hefyd yn gwneud _____ bobl edrych ar gelf fyddai fallai ddim fel arfer yn dewis edrych ar gelf. So, ti ddim yn gorfod mynd i mewn i _____ i weld celf gyhoeddus ac mae hwnna'n gallu cosi meddwl pobl ac yn gallu bod yn ffordd i _____ pobl i gelf.

Siaradwch

- Dych chi'n cytuno ag Eirian James?
- Oes cerfluniau neu ddarnau celf amlwg yn eich ardal chi? Beth yw eich barn chi amdany'n nhw?
- Ddylen ni wario arian cyhoeddus ar waith celf gyhoeddus?

Ymarfer Geirfa Uned 5

Gweithiwch gyda'ch partner i ddewis y gair cywir i fynd yn y bwlch. Cofiwch dreiglo os bydd angen.

gwerthoedd gwinllannoedd

Daeth perthynas Dafydd a Mari i ben achos bod eu _____ yn rhy wahanol.

Gallwch chi ymweld â llawer o _____ hyfryd yn California.

traddodiad trawsnewid

"Mae'r arian grant wedi _____ y dref," meddai'r cynghorydd. Mae _____ y Fari Lwyd yn bwysig i lawer o bobl Bro Morgannwg.

anghyffredin arferol

Roedd Alun yn hoffi siopa mewn siopau elusen er mwyn cael dillad _____.

Pris _____ peint o laeth yn siop y pentref yw 81c.

yn fwriadol yn y fan a'r lle

Roedd y cefnogwyr yn meddwl bod y chwaraewr wedi cwmpo _____ pan gafodd e ei daclo.

Cwmpodd y bocsiwr _____ ar ôl cael ei fwrw ar ei drwyn e.

cyfaddef cyflawni

Rhaid i fi _____, dw i'n gwario llawer gormod o arian ar ddillad.

Roedd y tîm rygbi wedi _____ camp arbennig. Roedden nhw wedi ennill pob gêm yn y tymor.

tynnu sylw at sylwi

Mae'r adroddiad yn _____ lawer o broblemau traffig yn y dref.

Roedd Elin wedi _____ bod mwy o geir yn y dref ar hyn o bryd.

di-nod diflas

Roedd y rhaglen deledu'n _____, felly diffoddodd Bryn y teledu.

Roedd Merthyr Tudful yn bentref bach _____ cyn iddyn nhw ddechrau gwneud haearn yno.

testun trafod neges destun

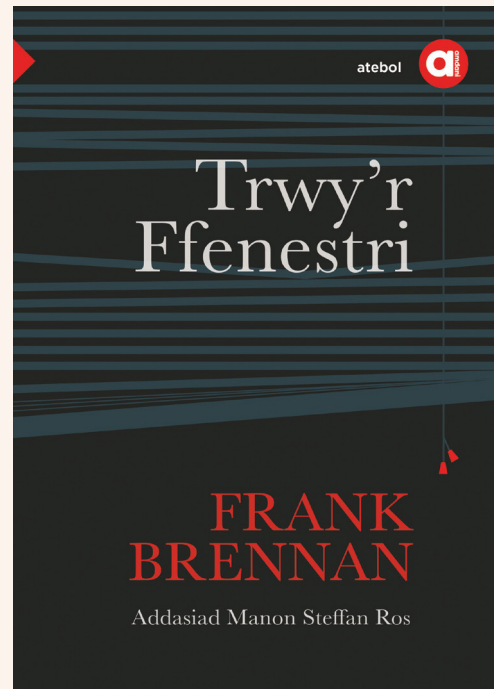
Anfonodd Morus _____ at ei gariad e i ofyn beth roedd hi eisiau i swper.

Roedd y murlun newydd yn dipyn o _____. Roedd llawer o bobl yn meddwl ei fod e wedi costio gormod o arian.

Dych chi nawr yn gallu darllen y llyfr *Trwy'r Ffenestri* (Atebol). Dyma'r clawr a'r paragraff cynta. Ewch i'ch siop Gymraeg leol neu www.gwales.com.

'Anhygoel! Hollol, hollol anhygoel!'

Doedd Daniel Rowlands ddim yn defnyddio geiriau fel yna'n aml wrth ddisgrifio gwin. Arhosai'r dyn arall yn yr ystafell i weld oedd o'n hoffi'r gwin ai peidio. Roedd ei ddyfodol yn dibynnu ar farn Daniel Rowlands – os oedd o'n ei hoffi, basai'n cael ei brynu gan un o'r archfarchnadoedd mwyaf. Basai'n cael ei werthu ym mhob man. Edrychai perchennog y winllan arno'n nerfus. Dim ond gwinllan fach oedd ganddo – un o'r lleiaf yn Bordeaux, Ffrainc. Tasai o'n gwerthu'r gwin, basai ei fusnes, oedd wedi bod yn ei deulu ers dros ddau gan mlynedd, yn cael ei achub.

Idiom

Dan ei sang

Uned 6 – Y Môr

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu atebion, cytuno ac anghytuno
- Siarad am y môr a glan y môr
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

gwledd(oedd)	<i>feast(s)</i>
llifddor(au)	<i>floodgate(s)</i>
ogof(âu)	<i>cave(s)</i>
trychineb(au)	<i>disaster(s)</i>

boddi	<i>to drown</i>
cysgodi (rhag)	<i>to shelter (from)</i>
chwalu	<i>to wreck</i>
holhti	<i>to split</i>
tincial	<i>to tinkle, to jingle</i>
tueddu (i)	<i>to tend</i>
tywynnu	<i>to shine</i>

esgeulustod	<i>negligence</i>
gweddill(ion)	<i>residue(s), remains</i>
llanw(au)	<i>tide(s)</i>
llongddrylliad(au)	<i>shipwreck(s)</i>
medd	<i>mead</i>
morglawdd (morgloddiau)	<i>barrage(s), sea wall(s)</i>
morlo (morloi)	<i>seal(s)</i>
nofelydd (nofelwyr)	<i>novelist(s)</i>
traï	<i>ebb</i>

cadarn	<i>firm, robust</i>
esgeulus	<i>negligent</i>
ofer	<i>futile</i>
tlws	<i>pert, hardd</i>

ar drai	<i>at low tide; on the decrease, waning</i>
i'r lan	<i>to the shore</i>
mynd dros ben llestri	<i>to go overboard</i>
o'r golwg	<i>out of sight</i>
pen ei thaith / daith	<i>end of her / his / its journey</i>
yn araf bach	<i>gradually</i>
yn ddiarwybod i	<i>unbeknown to</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Adolygu atebion ac ymatebion

Ymarfer Paru

Gyda'ch partner, dewiswch yr atebion cywir neu'r ffordd gywir o gytuno ar gyfer pob brawddeg. Wedyn, dywedwch y brawddegau fel **deialog**, heb edrych ar yr atebion.

Wyt ti wedi bod ar draeth Llansteffan erioed?	Oedd, roedd hi'n ofnadwy.
Yn sir Gaerfyrddin mae e.	Hoffwn.
Ro'n ni yno dydd Sadwrn. Roedd hi'n wyntog dydd Sadwrn, on'd oedd hi?	Naddo. Roedd hi'n sych yma hefyd.
Ond chawson ni ddim glaw, diolch byth.	Ydy, dw i wedi clywed.
Mae'r tywod yn gallu bod yn fwdlyd iawn yno.	Ydyn.
Roedd y ci'n frwnt ofnadwy. Aeth e i nofio yn y môr. Mae cŵn yn dwlu ar y môr.	Oedd, mae'n siŵr.
Aethon ni i gael sglodion wedyn. Roedd angen rhywbeth i'n twymo ni.	Ie, dw i'n gwybod hynny.
Hoffet ti ddod gyda ni'r tro nesa?	Nac ydw.

Oes / Ydy

Weithiau, wrth gytuno neu anghytuno â gosodiad, mae'n hawdd drysu wrth ddefnyddio **ydy** ac **oes**.

Ydy (Yes, he/she/it is)	Oes (Yes, there is/are)
Mae'r llong ar y môr.	Mae llong ar y môr.
Mae Megan yma.	Mae gormod o bobl yma.
Mae Gareth ar y traeth.	Mae plant ar y traeth.
Mae Llangrannog yn hyfryd.	Mae llawer o wylanod o gwmpas.

Dril - Cytunwch!

Gyda'ch partner, edrychwch ar y brawddegau isod a chytunwch.

Mae hi'n braf heddiw.

Mae'r tywydd yn gwella.

Mae tywydd da ar y ffordd.

Mae carnifal y dre yfory.

Mae stondin gyda'r ysgol.

Mae'n hysbyseb dda i'r ysgol.

Mae llawer o bobl yno fel arfer.

Mae'n boblogaidd iawn.

Mae cyhyrau mawr gyda ti.

Mae e'n chwaraewr corfforol iawn.

Mae'r busnes yn hunangynhaliol erbyn hyn.

Mae merch fach benderfynol iawn gyda ti.

Do / Ie

Gyda'ch partner, llenwch y bylchau (✓ cadarnhaol, ✗ negyddol).

Gest ti dy basbort di ddoe? ✓ Ddoe cest ti dy basbort di? ✓

Gest ti'r pasbort yn Swyddfa'r Post? ✓ Yn Swyddfa'r Post cest ti'r pasbort? ✓

Brynaist ti'r tocynnau bore 'ma? ✗ Bore 'ma prynaist ti'r tocynnau? ✗

Dalaist ti gyda'r cerdyn credyd? ✗ Gyda'r cerdyn credyd talaist ti? ✗

Smwddiaist ti'r dillad yn barod i fynd yn y ces? ✓ Ti smwddiodd y dillad yn barod i fynd yn y ces? ✓

Helpaist ti'r plant i bacio? ✓ Ti helpodd y plant i bacio? ✓

Roddaist ti allwedd y tŷ i Rhys drws nesa? ✗ I Rhys drws nesa rhoddaist ti allwedd y tŷ? ✗

Atebion trydydd person

Cofiwch fod rhaid i ni fod yn ofalus i ateb yn yr **unigol** neu'r **lluosog**:

Ydy'r clwb newydd yn agor y penwythnos yma?

Ydy.

Ydy'r clybiau newydd yn agor yn fuan?

Ydyn.

Gyda'ch partner yma, gweithiwch ar y parau yma. Ymarfer llafar yw hwn.

Ydy'r lleidr wedi cyfaddef?

Ydy'r lladron wedi cyfaddef?

Oedd y tân yn y ffatri'n un mawr?

Oedd y tanau yn yr ardal yn rhai mawr?

Fydd y gwyddonydd yn datrys y broblem?

Fydd y gwyddonwyr yn datrys y broblem?

Wnaiff y Prif Weinidog gyhoeddiad heddiw?

Wnaiff y gweinidogion eraill gyhoeddiad heddiw?

Fasai John yn gallu nofio'r Sianel?

Fasai John a Nadia'n gallu nofio'r Sianel?

Ddylai'r dosbarth fod ar Zoom?

Ddylai'r dosbarthiadau fod ar Zoom?

Nesaf, ysgrifennwch gwestiwn i fynd gyda'r ateb:

..... Ydyn.
 Oedd.
 Byddan.
 Gwnaiff.
 Basen.
 Dylen.

Help llaw

Mae'r tablau isod yn crynhoi (*summarise*) y prif atebion:

1. Y Presennol

Ydw i yn y tîm?/ Dw i yn y tîm.	Wyt/Ydych
Wyt ti'n chwarae?/ Rwy'ti'n chwarae.	Ydw
Ydy e'n mynd?/ Mae e'n mynd.	Ydy
Ydy hi'n aros?/ Mae hi'n aros.	Ydy
Ydy'r plant yn dost?/ Mae'r plant yn dost.	Ydyn
Ydyn ni'n gweithio?/ 'Dyn ni'n gweithio.	Ydyn neu Ydych
Dych chi'n sicr?/ Dych chi'n siŵr.	Ydw/Ydyn
Ydyn nhw'n gyrru?/ Maen nhw'n gyrru.	Ydyn

Cofiwch hefyd:

Oes car coch gyda ti?

Oes.

Mae car coch gyda ti.

Oes.

Oes llyfr ar y bwrdd?/Mae llyfr ar y bwrdd.

Oes. (*Yes, there is*).

Ydy'r llyfr ar y bwrdd?/Mae'r llyfr ar y bwrdd.

Ydy. (*Yes, it is*).

2. Yr Amherffraith (roedd...)

O'n i'n hwyr?/ Ro'n i'n hwyr.	O't/O'ch
O't ti wedi blino?/ Ro't ti wedi blino.	O'n
Oedd e'n iawn?/ Roedd e'n iawn.	Oedd
Oedd hi'n oer?/ Roedd hi'n oer.	Oedd
Oedd y plant yna?/ Roedd y plant yna.	O'n
O'n ni'n gweithio?/ Ro'n ni'n gweithio.	O'n neu O'ch
O'ch chi'n sicr?/ Ro'ch chi'n siŵr.	O'n
O'n nhw'n hapus?/ Ro'n nhw'n gyrru.	O'n

Cofiwch am y ffurfiau llawn hefyd:

Roedd**wn** i, Roedd**et** ti, Roedd e/hi, Roedd**en** ni, Roedd**ech** chi, Roedd**en** nhw.

3. Y Gorffennol cryno (*short form past tense*)

Dim ond un ateb sy yma – **Do / Naddo** – pob person:

Enillais i?

Do.

Glywaist ti?

Do.

4. Y Dyfodol (*future*)

Fyddda i yn y tîm?/ Byddda i yn y tîm.	Byddi/Byddwch
Fydddi di'n chwarae?/ Byddi di'n chwarae.	Bydda
Fyddd e'n mynd?/ Bydd e'n mynd.	Bydd
Fyddd hi'n aros?/Byddd hi'n aros.	Bydd
Fyddd y plant yna?/ Byddd y plant yna.	Byddan
Fydddwn ni'n gyrru?/ Bydddwn ni'n gyrru.	Byddwn neu Byddwch
Fyddwch chi'n talu?/ Byddwch chi'n talu.	Bydda/Byddwn
Ydyn nhw'n gyrru?/ Maen nhw'n gyrru.	Ydyn

Ond, gyda'r dyfodol mae'n rhaid dysgu'r ffurfiau cryno (*short forms*) hefyd. Mae dyfodol y ferf **gwneud** yn bwysig iawn achos 'dyn ni'n defnyddio **gwneud** i ateb.

	Dyfodol Gwneud
Basia i'r arholiad?/ Pasia i'r arholiad.	Gwnei/Gwnewch
Weli di Siân heno?/ Gweli di Siân heno.	Gwnaf
Helpiff e?/ Helpiff e.	Gwnaiff
Helpiff hi?/ Helpiff hi.	Gwnaiff
Helpiff y plant?/ Helpiff y plant.	Gwnân
Awn ni allan i fwyta?/ Awn ni allan i fwyta.	Gwnawn/Gwnewch
Welwch chi fe fory?/ Gwelwch chi fe fory.	Gwnaf/Gwnawn
Helpan nhw?/ Helpan nhw.	Gwnân

'Dyn ni hefyd yn defnyddio dyfodol **gwneud** i ymateb i orchymyn (*command*):

Ffoniwch fi heno!

Gwnaf.

Peidiwch ag aros yn hir.

Na wnaaf.

Gyda'r ferf **cael**, rhaid i ni ateb gyda ffurfiau **cael**.

Gaf i fynd?	Cei/Cewch
Gei di ddod allan?	Caf
Gaiff e aros?	Caiff
Gaiff hi aros?	Caiff
Gaiff y plant aros?	Cân
Gawn ni weld?	Cawn neu Cewch
Gewch chi fynd i'r cyfarfod?	Caf/Cawn
Gân nhw wyllo'r ffilm?	Cân

Cofiwch am y **treigladd laes** yn y **negyddol** – Cei / Na **chei**.

5. Yr Amodol (*conditional*) – baswn i....

Faswn i'n aros?/ Baswn i'n aros.	Baset/Basech
Faset ti'n prynu car?/ Baset ti'n prynu car.	Baswn
Fasai fe'n gofyn?/ Basai fe'n gofyn.	Basai
Fasai hi'n gofyn?/ Basai hi'n gofyn.	Basai
Fasai'r plant yn gofyn?/ Basai'r plant yn gofyn.	Basen
Fasen ni'n dweud?/ Basen ni'n dweud.	Basen neu Basech
Fasech chi'n talu?/ Basech chi'n talu.	Baswn/Basen
Fasen nhw'n cystadlu?/ Basen nhw'n cystadlu.	Basen

Cofiwch hefyd am y ffurfiau cryno (*short forms*):

Hoffet ti aros?	Hoffwn.
Ddylai hi aros?	Dylai.
Allen nhw aros?	Gallen.

6. **Ie / Nage**

'Dyn ni'n ateb yn syml gyda **Ie** neu **Nage** pan fydd pwyslais (*emphasis*) neu ddim berf o gwbl yn y cwestiwn neu'r gosodiad (*statement*):

Jac wyt ti?	Ie. / Nage.
Bisgedi?	Ie. / Nage.

Y Môr

Nodwch o leiaf 10 gair ar thema **Y Môr** yn y blwch isod:

Darllen 1

Llongddrylliad y *Royal Charter*

llongddrylliad **trychineb** **cysgodi** **holhti** **gweddillion**

Mae'r pum gair newydd yn yr ymadroddion (*phrases*) neu frawddegau isod. Mae'r ymadroddion a'r brawddegau'n dod o'r darn darllen. Gyda'ch partner, dych chi'n gallu ad-drefnu (*rearrange*) y geiriau? Ceisiwch wneud hyn heb edrych ar y sgript.

ger digwyddodd pentref trychineb Moelfre

gysgodi penderfynodd Mae Moelfre y capten i aros ym

tonnau a llong daeth holhti'r anferth

am llongddrylliad ar ôl y wythnosau

o dan aeth ffilmio y *Royal Charter* y môr gweddillion pobl i

Ar 25 Hydref 1859, digwyddodd **trychineb** ger pentref Moelfre, Ynys Môn. Roedd llong y *Royal Charter* yn teithio'n ôl o Melbourne, Awstralia. Roedd hi bron â chyrraedd **pen ei thaith**, sef Lerpwl.

Aeth y llong trwy stormydd gwyllt ar Fôr Iwerddon, ac yn anffodus, roedd tywydd gwaeth i ddod. Penderfynodd y capten aros ym Mae Moelfre i **gysgodi** rhag y storm. Taflodd yr angor i lawr, ond torrodd yr angor o dan y straen. Cafodd 32 o deithwyr eu taflu yn erbyn y creigiau. Yna, daeth tonnau anferth a **holhti'r** llong yn ddwy. Cafodd gweddill y teithwyr a'r criw eu taflu i'r môr.

Dim ond 21 teithiwr ac 18 aelod o'r criw a ddihangodd. Cafodd o leiaf 452 o bobl eu lladd. Roedd llawer o'r teithwyr wedi bod yn chwilio am aur yn Awstralia, ac wedi ceisio nofio **i'r lan** a'u pocedi'n llawn aur. Roedd gwerth £322,000 o aur ar y llong, ac roedd llawer o bethau gwerthfawr gan y teithwyr dosbarth cyntaf.

Am wythnosau ar ôl y **llongdrylliad**, roedd pobl Moelfre yn **dod o hyd i** gyrff ar y traethau a daeth rhai pobl o hyd i aur. Daeth pobl o bell ac agos i Foelfre i weld safle'r drychineb, gan gynnwys Charles Dickens, y nofelydd enwog.

Yn 2011, aeth pobl o dan y môr i ffilmio **gweddillion** y *Royal Charter*, ac mae pobl wedi dod o hyd i aur yn agos at safle'r llongdrylliad. Mae rhai pobl yn credu bod gwerth £1 filiwn o aur ar waelod y môr – **pwyr a wŷyr?**

1. Cytunwch neu anghytunwch â'r brawddegau hyn. Mae'r un gyntaf wedi'i gwneud i chi.

Digwyddodd trychineb ger pentref Moelfre, Ynys Môn ar 25 Hydref 1859.	Do.
Roedd y llong bron â chyrraedd pen ei thaith.
Y <i>Royal Charter</i> oedd enw'r llong.
Roedd y tywydd yn braf ar ddiwrnod y llongdrylliad.
Ro'n nhw wedi hwylio o Melbourne.
Dim ond 21 teithiwr a ddihangodd.
Daeth pobl o hyd i aur ar y traethau.
Arthur Conan Doyle oedd enw'r nofelydd enwog a ddaeth i Foelfre.
Mae ffilm ar gael o weddillion y llong o dan y môr.

2. Beth yw...?

i'r lan
dod o hyd i
Pwyr a wŷyr?
pen ei thaith

3. Allwch chi feddwl am **dri** gair neu ymadrodd arall sy'n cynnwys **pen**?

.....

.....

.....

4. Meddyliwch am yr ymadroddion: **gweddill y teithwyr, safle'r drychineb** a **safle'r llongddryliad**. Cyfieithwch y rhain i'r Gymraeg:

the site of the accident

the rest of the sand

the night of the party

the captain of the ship

the people of the valley

5. Ysgrifennwch mewn geiriau:

452

£322,000

2011

Siaradwch

- Oes cwch gyda chi neu dych chi'n nabod rhywun sy'n berchen ar gwch?
- Pryd teithioch chi ar y môr ddiwetha?
- Dych chi wedi bod ar fordaith fawr?
- Dych chi'n mwynhau bod ar y môr, neu ydy'r môr yn codi ofn arnoch chi?
- Beth yw'ch hoff ddull chi o deithio?

Gwrando Stori Cantre'r Gwaelod

Mae hon yn stori adnabyddus iawn am y môr.

Cysylltwch y gair â'r diffiniad cywir:

morglawdd	Mae hyn yn digwydd i'r môr bob dydd.
llanw a thrai	parti mawr
esgeulus	rhywbeth 'dyn ni ddim yn ei weld
gwledd	torri
chwalu	ddim yn ofalus
o'r golwg	wal i geisio stopio llifogydd

1. Ble roedd Cantre'r Gwaelod?
 Pwy oedd Gwyddno Garan Hir?
 Beth oedd y broblem gyda'r tir?
 Beth oedd gwaith Seithenyn?
 Oedd e'n berson addas i wneud y gwaith?
 Beth oedd yn digwydd yng Nghastell y Brenin?
 Beth allwch chi ei glywed ar noson dawel?

2. Edrychwch ar y llun yma o storm ym Mae Ceredigion.

Pa dywydd eithafol dych chi'n ei gofio?
 Dych chi'n poeni am dywydd eithafol fel hyn?
 Dych chi'n poeni bod lefel y môr yn codi?
 Ydy llywodraethau'r byd yn gwneud digon?

Llun: Storm Aberystwyth,
Keith Morris

Darllen 2 – Clychau Cantre'r Gwaelod

Mae hon yn gerdd enwog am Gantre'r Gwaelod.

Geirfa:

tlos

ofer

esgeulustod

Clychau Cantre'r Gwaelod

O dan y môr a'i donnau

Mae llawer dinas **dlos**

Fu'n gwranddo ar y clychau

Yn canu gyda'r nos;

Trwy **ofer esgeulustod**

Y gwylwr ar y tŵr

Aeth clychau Cantre'r Gwaelod

O'r golwg dan y dŵr.

J.J. Williams

Siaradwch:

- Dych chi'n cofio dysgu cerddi yn yr ysgol? Dych chi'n cofio rhai ohonyn nhw nawr?
- Ydy hi'n bwysig dysgu pethau ar ein cof?
- Dych chi'n darllen cerddi nawr?

3. Nodwch ddau reswm pam mwyneuoedd Geraint ei hunan yn y cwch:

.....

4. Gwylwch ran olaf y fideo eto a llenwch y bylchau:

A dyna ni – _____ ar y môr ar ben. 'Yn ni'n _____
 _____ nawr. Am fore _____! Roedd y
 dolffiniaid yna'n rhywbeth y gwna i gofio am byth. Ro'n i'n teimlo fel
 plentyn bach unwaith yn _____. Am fore gwych!

5. Gyda'ch partner, trafodwch yr ymadroddion isod. Allwch chi esbonio eu hystyr (yn Gymraeg)?

hwyl a sbri

yn ôl y sôn

Maen nhw'n dangos eu hunain.

ar ben

Idiom

Mae'n bosib taw ystyr **llestri** yn yr idiom yma yw *vessels*, fel cychod a llongau. Felly, efallai bod yr idiom yn sôn am donnau yn mynd dros ben cychod a llongau, nid dŵr yn mynd dros ben platiau a chwpanau!

Dros ben llestri

Uned 7 - Arferion

Nod yr uned hon yw...

- Defnyddio cynffoneiriau (on'd yw hi? on'd do fe? on'd oes e? ac ati)
- Siarad am arferion
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

adduned(au) *resolution(s)*

sylyfaen (sylfeini) *basis (bases)*

baglu *to trip*

brolio *to boast*

canmol *to praise*

cynhyrchu *to produce*

ffidlan *to fiddle*

gwerthfawrogi *to appreciate*

llygru *to contaminate,
to pollute*

pigo *to pick*

**taenu
(menyn, ac ati)** *to spread*

arbenigwr (-wyr) *specialist(s),
expert(s)*

**briwsionyn
(briwsion)** *crumb(s)*

lleiafrif(oedd) *minority
(minorities)*

ôl (olion) *remain(s)*

pechod(au) *sin(s)*

allweddol *key, critical*

bwriadol *deliberate*

gorllawn *llawn iawn, iawn*

penwan *crac iawn*

byth a beunydd *time and again*

dod ar draws *to come across*

tân ar groen *a thorn in one's flesh*

... yn fy hala i'n benwan *... drives me up the wall*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Adolygu atebion a chwestiynau

Edrychwch ar yr atebion a chwblhewch y cwestiynau isod.

1. digon o le i bawb yn y neuadd?	Oes.
2. 'r Cymry'n mynd i drechu'r Eidalwyr yn y gêm?	Ydyn.
3. ti i'r parti neithiwr?	Do.
4. y morglawdd yn cynhyrchu trydan?	Bydd.
5. ti wedi clywed canlyniad yr etholiad?	Ydw.
6. llysenwau da gyda'ch athrawon chi yn yr ysgol?	Oedd.
7. i dynnu sylw at y camgymeriad?	Dylet.
8. ni rywfaint o amser rhydd yn ystod y dydd?	Cewch.
9. awgrymodd hyn?	Ie.
10. 'n well 'da ti hedfan yn uniongyrchol?	Basai.

Yna, trowch bob **cwestiwn** yn frawddeg **gadarnhaol**, e.e. Mae digon o le i bawb yn y neuadd.

Dis siarad

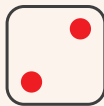
Mewn grwpiau, taflwch ddis a meddylwch am gwestiwn addas a fydd yn rhoi'r ateb sy'n cyfateb i'r rhif ar y dis. Gofynnwch y cwestiwn i'r rhai sydd yn eich grŵp chi a thrafodwch.

Ydw

O'n

Oes

Baswn

Do

Ie

Darllen

Arferion gwael

Mae gyda ni i gyd ein harferion bach rhyfedd, on'd oes e? Ac mae rhai o'n harferion yn ein bywydau bob dydd yn **dân ar groen** y bobl **o'n cwmpas ni**. Mae rhestr hir gyda fi o bethau mae aelodau'r teulu yn eu gwneud gartref sy'n **fy hala i'n benwan**.

Y plant

Gawn ni ddechrau gyda'r plant? Maen nhw **byth a beunydd** yn bwyta neu'n yfed rhywbeth mewn 'stafelloedd gwahanol o gwmpas y tŷ. A bob dydd, dw i'n **dod ar draws** llestri brwnt wedi eu gadael yn y 'stafell fyw, neu ar bwys y cyfrifiadur, yn eu hystafelloedd gwely, neu hyd yn oed yn y 'stafell 'molchi! Dyw hi ddim yn ormod disgwyl iddyn nhw ddod â'u llestri brwnt yn ôl i'r gegin, ydy hi?

Peth arall y maen nhw'n ei wneud ydy tynnu eu cotiau a'u hesgidiau wrth ddod i mewn i'r tŷ a'u gadael yng nghanol llawr y gegin. Dw i'n meddwl weithiau eu bod nhw'n **fwriadol** eisiau i mi **faglu** er mwyn gweld dysglaid o lasagne yn hedfan ar draws y gegin, yn enwedig pan fydd bagiau ysgol yn rhan o'r 'cwrs rhwystrau' hefyd! 'Dyn nhw ddim yn cael gwersi rheoli risg yn yr ysgol!

Y wraig

A beth am y wraig? Ei **phechod** mawr hi ydy defnyddio cyllell i daenu menyn ar dost a defnyddio'r un gyllell i **daenu** jam ar y tost. Wedyn, mae hi'n ei defnyddio hi gydag ail ddarn o dost, on'd yw hi? Canlyniad hyn ydy bod **olion** menyn yn gymysg yn y pot jam a bod y menyn wedi ei **lygru** â jam a **briwsion** tost – ych a fi!

Roedd hi'n arfer cynnau pob golau yn y tŷ ond gyda'r biliau trydan mor uchel, mae hi wedi stopio gwneud hynny, diolch byth.

Fi

A beth am fy arferion gwael i? Beth dw i'n ei wneud sy'n **dân ar groen** aelodau eraill y teulu? Wel, does dim eisiau sôn am y pethau hynny nawr, oes e?

1. Nodwch y cynffoneiriau yn y darn darllen uchod – y *tags* 'dyn ni'n eu hychwanegu at ddiwedd brawddegau weithiau i'w troi nhw'n gwestiynau.

i.

ii.

iii.

iv.

2. Mae'r ymadrodd **o'n cwmpas ni** yn y darn. Nodwch sut mae'r ymadrodd hwn yn newid gyda phersonau gwahanol:

i. o gwmpas – fi

ii. o gwmpas – ti

iii. o gwmpas – fe

iv. o gwmpas – hi

v. o gwmpas – chi

3. Mae **ar ôl** ac **ar bwys** yn arddodiaid eraill sy'n 'rhedeg' mewn ffordd debyg. Beth yw *after us* a *near us* yn Gymraeg?

Siaradwch

Pa arferion gwael dych chi'n eu casáu mewn pobl eraill? Gallwch chi ddefnyddio'r ymadroddion canlynol i ddweud eich dweud:

- Dw i ddim yn hoffi pan fydd pobl yn...
- Alla i ddim dioddef pobl yn...
- Mae pobl sy'n yn dân ar fy nghroen i.
- Mae'n fy hala i'n benwan pan fydd rhywun yn...
- Does dim byd gwaeth na rhywun sy'n...
- Mae yn mynd ar fy nerfau i.
- Does dim ots 'da fi pan fydd pobl yn...

Edrychwch drwy'r rhestr isod o arferion a rhowch sgôr o 0 i 5 i bob un (0 = ddim yn poeni dim arna i, 5 = yn dân ar fy nghroen i) ac wedyn trafodwch eich ymatebion chi.

1. Bwyta â'u ceg ar agor
2. Siarad wrth edrych ar y teledu
3. Ailadrodd eu hunain
4. Cyrraedd yn hwyr
5. Torri ar draws
6. Cusanu yn gyhoeddus
7. Ddim yn ffonio'n ôl
8. Ffidlan ar eu ffôn symudol byth a beunydd
9. Dweud rhywbeth fel "Dw i ar y trê'n" wrth siarad ar ffôn symudol
10. Gyrru'n rhy gyflym
11. Siarad wrth fwyta
12. Peidio diffodd eu ffôn yn y theatr/sinema/mewn cyfarfod
13. Siarad ag anifeiliaid fel tasen nhw'n bobl

14. Pigo eu trwyn yn y car
15. Siarad gormod
16. Dangos eu hunain
17. Sefyll wrth ddrws siop yn siarad a rhwystro pawb arall rhag mynd heibio
18. Ysmygu
19. Brolio'n ddi-baid
20. Chwarae cerddoriaeth yn uchel

Pa arferion eraill sy'n dân ar eich croen chi?
Dych chi'n gwneud rhai o'r pethau hyn eich hun?

Cynffoneiriau / tagiau

Dril

Mae hi'n braf heddiw,on'd yw hi?.....
Mae hi'n oer heddiw,
Mae hi'n gweithio'n galed,
Mae hi'n gyflym,
Mae e'n gyflym,
Mae e'n gwybod,
Mae'r llyfr yn dda,
Mae'r glaw yn dod i mewn,
Mae llais cras gyda fe,
Mae bwyd ar ôl y cyfarfod,
Mae cyfres newydd yn dechrau heno,
Mae'r rhaglen yn dda,
Mae bywyd ar blaned Mawrth,
Mae e'n hoffi preifatrwydd,

Dyw hi ddim yn mynd ar gais y pennaeth, ydy hi?
 Dyw hi ddim yn bwrw,
 Dyw hi ddim yn parchu neb,
 Dyw hi ddim yn gwybod,
 Dyw e ddim yn gwybod,
 Dyw e ddim mewn rheolaeth,
 Dyw'r bwyd ddim yn dda,
 Dyw'r dŵr ddim yn boeth,
 Does dim dŵr poeth,
 Does dim ots,
 Does dim amser,
 Dyw hwn ddim yn amser da,
 Dyw'r stori ddim ar y dudalen flaen,
 Does dim sicrwydd,

Help llaw

Cynffoneiriau yw'r geiriau ar ffurf cwestiwn mae pobl yn eu hychwanegu at ddiwedd brawddeg (fel cynffon!) yn aml wrth siarad. Canolbwyntiwch ar ddysgu rhai yn yr amser presennol am y tro. Pan fydd brawddeg **gadarnhaol** (*positive*), mae'r cynffonair yn **negyddol**. Pan fydd brawddeg **negyddol**, mae'r cynffonair yn gwestiwn **cadarnhaol**:

Mae hi'n braf, **on'd yw hi?**

Maen nhw'n gwybod, **on'd ydyn nhw?**

Mae tywydd braf ar y ffordd, **on'd oes e?**

Dyw hi ddim yn dda, **ydy hi?**

'Dyn nhw ddim yn gwybod, **ydyn nhw?**

Does dim bwyd yn y parti, **oes e?**

Dyma rai enghreifftiau eraill:

Est ti i'r gwely'n hwyr neithiwr, **on'd do fe?**

Ddwedaist ti ddim byd, **do fe?**

Roedd y gêm yn dda, **on'd oedd hi?**

Doedd e ddim yn dda, **oedd e?**

Bydd hi'n bwrw glaw fory, **on' bydd hi?**

Fydd hi ddim yn hwyr, **fydd hi?**

Basai fe'n gallu gwneud y gwaith, **on' basai fe?** Fasai fe ddim yn helpu, **fasai fe?**

Byddwch yn ofalus gyda'r cynffonair ar ôl **pwyslais**:

Siôn wyt ti, **on'd ife?**

Nid Siôn wyt ti, **ife?**

Byddwch chi hefyd yn clywed ffurfiau eraill, e.e. yn y de-orllewin byddwch chi'n clywed **nag** yn lle **on'd** – Mae hi'n braf, nag yw hi? Ac yn y gogledd, byddwch chi'n clywed **yn** – Aeth hi i Ffrainc, yn do?

Ymarfer

Dyma nifer o ddriliau i chi gael ymarfer. Ymaferion llafar ydyn nhw. Ychwanegwch y cynffoneiriau.

Chwaraeon nhw'n dda,

?

Siaradon nhw'n dda,

?

Siaradodd e'n dda,

?

Canodd e'n dda,

?

Canoch chi'n dda,

?

Phrynaist ti ddim byd,

?

Phrynodd e ddim byd,

?

Ddwedodd e ddim byd,

?

Ddwedon nhw ddim byd,

?

Ddwedoch chi ddim byd,

?

Roedd y ffilm yn dda,

?

Roedd y ffilmiau'n dda,

?

Roedd y plant yn dda,

?

Roedd e'n dda,

?

Ro't ti'n dda,

?

Doedd y llyfr ddim yn dda,?
Doedd y llyfrau ddim yn dda,?
Doedd y plant ddim yn dda,?
Doedd e ddim yn dda,?
Do't ti ddim yn dda,?
Bydd hi'n pasio'r prawf,?
Bydd e'n pasio'r prawf,?
Byddan nhw'n pasio'r prawf,?
Bydd y plant yn pasio'r prawf,?
Bydda i'n pasio'r prawf,?
Fydd hi ddim yn y briodas,?
Fydd e ddim yn y briodas,?
Fyddan nhw ddim yn y briodas,?
Fyddi di ddim yn y briodas,?
Fyddwch chi ddim yn y briodas,?
Basai fe'n addas,?
Basai hi'n addas,?
Basen nhw'n addas,?
Baswn i'n addas,?
Basen ni'n addas,?
Fasai fe ddim yn chwarae,?
Fasai hi ddim yn chwarae,?
Fasai'r plant drws nesa ddim yn chwarae,?
Faset ti ddim yn chwarae,?
Fasech chi ddim yn chwarae,?
Sam wyt ti,?
Ti yw'r hena,?
Yng Nghaerdydd rwy'ti'n byw,?
Nid Sam wyt ti,?
Nid ti yw'r hena,?
Nid yng Nghaerdydd rwy'ti'n byw,?

Ychwanegwch gynffoneiriau at y brawddegau hyn:

1. Wnaeth hynny ddim drwg,
2. Roedd hi'n gêm dda,
3. Dafydd Huws oedd seren y gêm,
4. Mae car mawr 'da ti,
5. Mae'r car 'da ti heddiw,
6. Does dim byd yma at dy ddant di,
7. Dylai hi longyfarch y pennaeth,
8. Byddi di'n ei gweld hi heno,
9. 'Dyn nhw ddim yn gweithio heddiw,
10. Basai fe'n grac iawn 'sai fe'n gwybod,

Gwyllo a gwrando

Byddwch chi'n gwyllo darn o raglen *Heno* lle bydd Alun a Mari ar y sofffa yn y stiwdio yn cyflwyno Yvonne, sy'n siarad ag Anna Reich yn ei champfa yng Nghaerdydd.

1. Mae'r geiriau/ymadroddion ar y chwith yn dod o'r clip. Cysylltwch bob un â'r ymadrodd ar y dde sy'n esbonio'r ystyr orau.

yn orlawn	dweud "da iawn" wrth rywun
gwneud adduned	dangos eich bod chi'n gwerthfawrogi ymdrech rhywun
ar ôl yr holl fwyta	ddylech chi ddim disgwyl i bethau wella'n syth
canmol	gormod o bobl yno
peidio bod yn rhy lym	dangos eich bod chi'n barod i ddechrau rhywbeth
rhaid bod yn amyneddgar	penderfynu newid rhywbeth yn eich bywyd chi
chwarae teg iddyn nhw	wedi cael llawer iawn o fwyd
yn barod amdani	peidio â bod yn rhy galed

2. Rhwch ✓ yn y blwch priodol bob tro y byddwch chi'n clywed un o'r siaradwyr yn dweud y geiriau neu'r ymadroddion sydd yn y tabl isod.

	Mari	Alun	Yvonne	Anna
<i>gym(s)/campfa</i>				
cadw'n heini				
adduned(au)				
allweddol				
bod yn realistig				
ychydig bach mwy				

3. Trafodwch y cwestiynau canlynol – mae'r atebion yn y clip fideo:

i. Pwy sydd mewn **lleiafrif** (*minority*) bach iawn, a pham?

.....

ii. Ym mha fis mae pobl yn gwneud fwyaf o ymarfer corff – ym mis Rhagfyr, ym mis Ionawr, ym mis Chwefror neu ym mis Mawrth?

.....

iii. Ym mha un o'r misoedd hyn **ddylai** pobl wneud fwyaf o ymarfer corff?

.....

Siaradwch

- Dych chi'n gwneud addunedau blwyddyn newydd fel arfer?
- Pa fath o addunedau ydyn nhw?
- Dych chi'n dda am gadw at eich addunedau chi?
- Dych chi'n cofio unrhyw adduned arbennig o'r gorffennol?
- Dych chi'n gwneud unrhyw beth yn rheolaidd i gadw'n heini neu'n iach?
- Dych chi wedi rhoi cynnig ar ryw ffordd newydd o gadw'n heini neu wedi meddwl dechrau gwneud hynny?
- Dych chi'n bwyta deiet cytbwys?

Idiom

Tân ar groen

Uned 8 - Arwyr

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu'r goddefol, e.e. cafodd e ei adeiladu
- Siarad am arwyr ddoe a heddiw
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

brwydr(au)	<i>battle(s)</i>
derwen (deri)	<i>oak tree(s)</i>
hawl(iau)	<i>right(s), entitlement(s)</i>
ymgyrch(oedd)	<i>campaign(s)</i>

aberthu	<i>to sacrifice</i>
anrhydeddu	<i>to honour</i>
beirniadu	<i>to criticise; to adjudicate</i>
claddu	<i>to bury</i>
cosbi	<i>to punish</i>
crogi	<i>to hang</i>
dadorchuddio	<i>to uncover, to unveil</i>
dylanwadu (ar)	<i>to influence</i>
edmygu	<i>to admire</i>

beili (beiliaid)	<i>bailiff(s)</i>
diffoddwr (-wyr) tân	<i>firefighter(s)</i>
gelyn(ion)	<i>enemy (enemies)</i>
statws	<i>status</i>
synnwyr (synhwyr)	<i>sense(s)</i>
ymgyrchydd (ymgyrchwyr)	<i>campaigner(s)</i>
ynad(on)	<i>magistrate(s)</i>

amrywiol	<i>varied; various</i>
cyson	<i>consistent; regular</i>
dylanwadol	<i>influential</i>
dyledus	<i>due; in debt</i>

mynd â'r maen i'r wal	<i>to follow something through to a successful conclusion</i>
wastad	<i>always</i>

Geiriau pwysig i fi

.....
×

.....
×

.....
×

.....
×

Adolygu cynffoneiriau

Rhowch y cynffoneiriau cywir yn y ddeialog hon. Yna, darllenwch y ddeialog gyda'ch partner.

A: Ti wnaeth hyn, ? Gobeithio bod cywilydd arnat ti.

B: Gwneud beth?

A: Bwyta'r pwdin siocled! Roedd e i fod i swper heno, !

B: Beth sy mor bwysig am swper heno?

A: Rwyt ti wedi anghofio, ? Mae Mam yn dod i gael swper gyda ni, ?

B: O. Wel, pam rwyt ti mor siŵr taw fi fwytodd e? Mae dant melys gyda'r peintiwr, Mae e wedi bod yn gweithio yma drwy'r dydd.

A: Dw i ddim eisiau cweryla â ti. Cer i edrych yn y drych. Wyt ti'n gweld? Mae saws siocled gyda ti o gwmpas dy geg i gyd, ?

B: Oes. Rwyt ti'n iawn. Fi wnaeth. Dwyt ti byth yn anghywir, ?

Y goddefol (e.e. ces i fy ngeni)

Dych chi'n cofio?

Mae'r tŷ'n cael ei addurno.

Cafodd y plant eu hyfforddi.

Bydd yr ysgol yn cael ei thacluso.

Cawn ni ein dysgu.

Dril

Mae digon o arian gyda fe.

Cafodd e ei dalu ddoe.

Mae e yn swyddfa'r heddlu.

Mae e yn y carchar.

Mae platar ar ei goes e.

Mae'r llythyr heb gyrraedd.

Dyw e ddim eisiau mynd i'r ysgol heddiw.

Mae llyfr newydd gan Sam Jones.

Does dim gwaith gyda fe.

Mae cerflun newydd ar Sgwâr y Dref.

Mae'r siwt ugain punt yn rhatach heddiw.

Ymarfer y goddefol

Ysgrifennwch y manylion (*details*) mewn brawddegau llawn.

Enw: Saunders Lewis
Geni: 1893
Magu: Wallasey
Carcharu: am dri mis
Claddu: Penarth

Cafodd Saunders Lewis ei eni yn...

Enw: Betty Campbell
Geni: 1934
Magu: Tre-biwt, Caerdydd
Dysgu: Ysgol Hawardian
Cyflogi: Ysgol Gynradd
 Mount Stuart

Enw: Dic Penderyn
Geni: 1808
Magu: Aberafan
Crogi: 1831
Claddu: Aberafan

Enw: Gwenllian ferch
 Gruffydd
Geni: 1097
Magu: Aberffraw
Lladd: 1136

Byddwch chi'n gwneud **pum brawddeg** gyda'ch partner yn defnyddio'r **goddefol**. Nodwch nhw fan hyn.

1.

2.

3.

4.

5.

Bydd eich tiwtor yn arddweud Bwletin Newyddion. Ysgrifennwch y tair stori yma.

Stori 1

.....

.....

.....

.....

.....

Stori 2

.....

.....

.....

.....

.....

Stori 3

.....

.....

.....

.....

.....

Ysgrifennwch **dair brawddeg** am bob stori yn defnyddio'r berfenwau yn y **goddefol**.

Stori 1

Llosgi

Achub

Anafu

Stori 2

Achub

Galw

Rhybuddio

Stori 3

Curo

Cosbi

Beirniadu

Help llaw - Y goddefol

'Dyn ni'n defnyddio'r goddefol (*passive*) i siarad am bethau sy'n cael eu gwneud i ni. Byddwch chi'n clywed y goddefol ar y newyddion, er enghraifft:

Cawson nhw eu hanafu. Cafodd dyn ei ladd yn y ddamwain.

Cofiwch am y treigladau hyn wrth ddefnyddio'r goddefol:

Rhagenw + treigladau	gweld	cosbi	anafu
fy trwynol	Ces i fy ngweld	Ces i fy nghosbi	Ces i fy anafu
dy meddal	Cest ti dy weld	Cest ti dy gosbi	Cest ti dy anafu
ei (gwr) meddal	Cafodd e ei weld	Cafodd e ei gosbi	Cafodd e ei anafu
ei (ben) llaes a h o flaen llafariaid	Cafodd hi ei gweld	Cafodd hi ei chosbi	Cafodd hi ei hanafu
ein dim treigladau ond h o flaen llafariaid	Cawson ni ein gweld	Cawson ni ein cosbi	Cawson ni ein hanafu
eich dim treigladau	Cawsoch chi eich gweld	Cawsoch chi eich cosbi	Cawsoch chi eich anafu
eu dim treigladau ond h o flaen llafariaid	Cawson nhw eu gweld	Cawson nhw eu cosbi	Cawson nhw eu hanafu

Mae **person** y ferf a'r **rhagenw'n** cytuno:

Ces **i fy** ngeni. Cafodd **e ei** eni. Cafodd **y plant eu** geni.

Mae'r goddefol yn cael ei ddefnyddio mewn **amserau eraill** hefyd, wrth gwrs:

Mae'r tŷ yn cael ei adeiladu nawr. Bydd y gweithwyr yn cael eu talu fory.
Roedd y plant yn cael eu dysgu. Basai'r siop yn cael ei chau.

Cofiwch, rhaid i chi wybod beth yw cenedl yr enw (**gender of the noun**) er mwyn **treiglo'n gywir**.

Mae'r ardd yn cael ei **th**acluso. (gardd = benywaidd)
Mae'r adeilad yn cael ei **d**acluso. (adeilad = gwrywaidd)

Siaradwch - Arwyr

Wn i ddim beth yw'ch barn chi, ond weithiau rwy'n teimlo bod rhai geiriau yn cael eu defnyddio'n llawer rhy rwydd. Un gair sy'n cael ei glywed yn gyson yw 'arwr'. Er enghraifft, 'arwr pêl-droed', 'arwr pop', 'arwr y sgrin fach neu fawr' ... ond beth sy'n gwneud arwr mewn gwirionedd?

Ioan Wyn Evans, Rhagair *Dianc i Ryddid* (Gwasg Gomer, 2015)

- Dych chi'n cytuno?
- Pwy yw eich arwyr chi?
- Pa fath o bobl dych chi'n eu hedmygu?
- Pwy sy wedi helpu chi neu wedi dylanwadu arnoch chi?

Gwyllo a gwrando - Eileen Beasley

A. Yn gyntaf, byddwch chi'n gwrando ar adroddiad newyddion am Eileen Beasley.

1. Byddwch chi'n clywed y geiriau newydd yma yn yr adroddiad newyddion:

ymgyrchwyr statws ymgyrch ynadon

Dych chi'n gallu cynnwys y pedwar gair mewn dwy frawddeg?

.....

.....

2. Edrychwch ar y rhifau hyn. Beth yw arwyddocâd (*significance*) y rhifau?

91

1952

12

2

1960

3. Meddyliwch am y geiriau **ymgyrchwyr**, **ymgyrch** ac **ymgyrchu**. Gyda'ch partner, llenwch y bylchau yn y tabl:

ymgyrch	ymgyrchu	ymgyrchwyr
adeilad		
		cystadleuwyr
gwaith		

- B. Nawr byddwch chi'n gwyllo cyfweiliad o'r rhaglen *Heno* sy'n adrodd hanes Eileen a Trefor Beasley, ac yn cynnwys cyfweiliad gyda Mrs Beasley.
1. Edrychwch ar y brawddegau yma sy'n dod o'r darn. Mae tri gair newydd yn y brawddegau.

Does dim **synnwyr** yn hyn.

O hynny ymlaen dechreuodd **y frwydr**.

Rwy'n cofio 1959 yn arbennig. Y tro hwnnw fe glirion nhw'r parlwr o'r carped a'r piano **a'r cwpwrdd llyfrau deri**, drych.

2. Ar ôl gwyllo'r darn, nodwch o leiaf **dri pheth** dych chi wedi eu dysgu am frwydr Eileen a Trefor Beasley.

3. Beth yw lluosog y geiriau hyn?

gŵr ffŵl

swyddog anrheg

Siaradwch

- O'ch chi wedi clywed am Eileen a Trefor Beasley cyn gwyllo'r fideo? Dych chi'n meddwl bod siaradwyr Cymraeg heddiw yn ddyledus iddyn nhw?
- Fasech chi'n protestio am unrhyw beth?
- Dych chi'n gallu meddwl am bobl sy wedi llwyddo i fynd â'r maen i'r wal wrth brotestio?
- Dych chi'n derbyn biliau yn Gymraeg?
- Dych chi'n gofyn am unrhyw wasanaeth yn Gymraeg?

Mae'r gân yn y cefndir yn dweud '**Daw, fe ddaw yr awr yn ôl i mi**'. Pa ddigwyddiadau pwysig dych chi'n eu cofio?

Darllen

Arwres - Y Farwnes Tanni Grey-Thompson

Geirfa:

Gyda'ch partner, dewiswch y geiriau cywir i lenwi'r bylchau yn y darn gan dreiglo os oes angen. Bydd angen defnyddio rhai berfau ddwywaith.

galw anrhydeddu geni penodi magu cyflwyno

Cafodd Tanni Grey-Thompson ei yn 1969. Cafodd ei yng Nghaerdydd. Ei henw yw Carys Davina Grey-Thompson ond cafodd ei yn Tanni gan ei chwaer. Graddiodd hi o Brifysgol Loughborough yn 1991.

Cafodd hi ei â spina bifida, ac mae hi'n defnyddio cadair olwyn. Hi yw un o athletwyr anabl mwyaf llwyddiannus Prydain.

Mae hi wedi derbyn MBE, OBE a DBE gan y Frenhines. Cafodd hi ei gan Orsedd y Beirdd yn Eisteddfod Genedlaethol y Bala, 2009.

Enillodd Tanni Grey-Thompson y gystadleuaeth Cariad@iaith ar y teledu yn 2005 ac mae hi bob amser yn barod i gefnogi'r Gymraeg.

Cafodd hi ei yn gapten tîm Cymru yng Ngemau'r Gymanwlad, 2006.

Ers iddi hi ymddeol o fyd athletau yn 2007, mae hi wedi ymladd dros hawliau pobl anabl a chwaraeon i ferched, ac wedi helpu llawer o elusennau. Mae hi wedi cael ei gan lawer o Brifysgolion. Yn 2010, cafodd hi ei i Dŷ'r Arglwyddi. Ei theitl yw 'Y Farwnes Tanni Grey-Thompson o Eaglescliff, Swydd Durham'. Mae hi'n byw yn Swydd Durham gydag Ian Thompson, ei gŵr, a Carys Olivia, eu merch.

Siaradwch

”

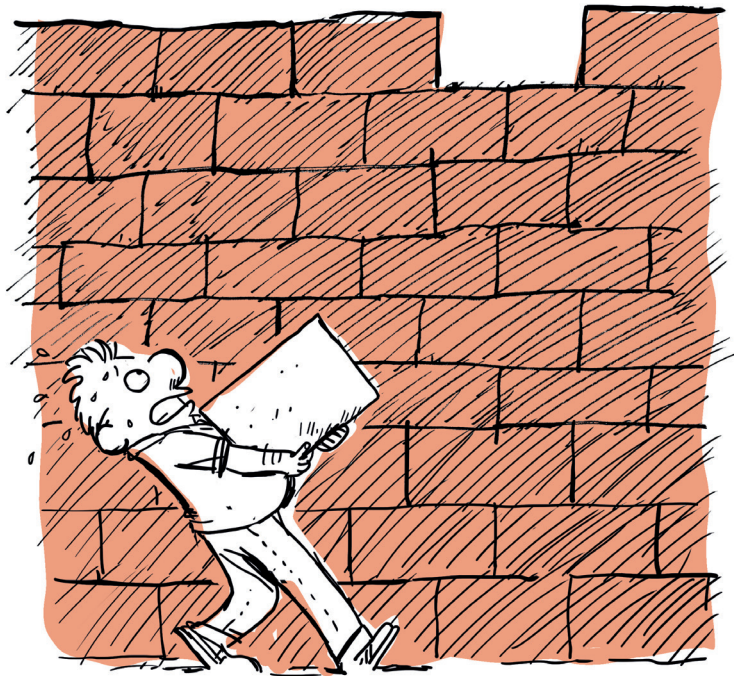
Y Fonesig Tanni Grey Thompson,
Celf Stryd yn Shoreditch
gan Duncan C. CC BY-NC 2.0.

Pobl ddylanwadol

Meddylwch am bobl sy wedi bod yn ddylanwadol. Trafodwch a chytunwch ar **dri** enw ar gyfer pob categori. Rhaid i chi ddweud pam dych chi wedi dewis y bobl yma.

Cymru	Y Deyrnas Unedig	Y byd

Idiom

Mynd â'r maen i'r wal

Uned 9 – Trefnu Digwyddiad

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu cyffredinol
- Trefnu digwyddiad codi arian
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

bendith(ion) *blessing(s)*

cronfa (-feydd) *fund(s);
reservoir(s)*

ymwybyddiaeth *awareness*

becso *poeni (de Cymru)*

meithrin *to nurture,
to cultivate*

pennu *to set
(e.e. dyddiad)*

ymgasglu *to gather
together*

awyrgylch *atmosphere*

cyfraniad(au) *contribution(s)*

cyhoeddusrwydd *publicity*

agoriadol *opening*

poblog *populated*

cynulleidfa darged *target audience*

ei siapio hi *to hasten, to get on with it*

er mwyn *in order to; for the sake of*

hen bryd *high time*

mewn dim o dro *in no time at all*

y cyfryngau cymdeithasol *social media*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Adolygu – Patrymau

A. Y Cymal Enwol (defnyddio **bod**)

Ysgrifennwch yr ail hanner:

Bues i yn Nhŷ Bwyta'r Hen Sgubor bythefnos yn ôl...	
Dw i'n mynd i'r Llew Coch bob nos Wener...	
Mae Dafydd yn hoffi mynd i'r Taj Mahal...	
Aeth Mair i'r Mochyn Pinc dydd Sadwrn...	
Sa i wedi bod yn y Rendezvous 'to...	
Aeth Dai ac Alun mas i Dafarn y Fwch nos Sadwrn...	
Os nad wyt ti wedi cael te prynhawn yng Nghaffi Penbryn eto...	
Maen nhw'n troi'r hen orsaf dân yn dŷ bwyta moethus...	

B. Cynffoneiriau

Gweithiwch gyda'ch partner i roi brawddegau cyn y cynffoneiriau.

1. , on'd yw e?
2. , on'd oes e?
3. , on'd oedd hi?
4. , on' byddan nhw?
5. , on' baswn i?
6. , on'd ife?
7. , on'd do?
8. , ife?
9. , wyt ti?
10. , do fe?
11. , fassen ni?
12. , fyddwch chi?
13. , oes e?
14. , o'n i?

C. Y Goddefol

Gorffennwch y brawddegau.

1. Mae'r gronfa'n cael
2. Bydd y dyledion yn cael
3. Cafodd yr ymgeisydd

Adolygu - Geirfa

Defnyddiwch yr ymadroddion yma i aralleirio'r brawddegau isod:

**cael gwared ar
bron â marw
llond llaw**

**magu hyder
heblaw am
tynnu sylw**

**testun trafod
o'r golwg**

**yr oriau mân
siarad dwli**

1. Sefais yno, yn codi fy llaw i ffarwelio wrth i'r bws ddiflannu yn y pellter.
Sefais yno, yn codi fy llaw i ffarwelio wrth i'r bws fynd yn y pellter.
2. Doedd beth roedd hi'n ei ddweud ddim yn gwneud synnwyr o gwbl.
Roedd hi'n
3. Dw i eisiau i chi edrych ar waith corfforol arbennig Dafydd Morris yn y ryciau.
Dw i eisiau at waith corfforol arbennig Dafydd Morris yn y ryciau.
4. Dw i'n gwybod dy fod ti'n rhwystredig nawr ond byddi di'n dod yn fwy hyderus wrth i ti ymarfer mwy.
Dw i'n gwybod dy fod ti'n rhwystredig nawr ond byddi di'n wrth i ti ymarfer mwy.
5. Aeth e mas yn gynnar iawn yn y bore.
Aeth e mas yn
6. Rhoiodd Siân ei llaw yn y twb a mynd â chymaint o losin ag roedd hi'n gallu cydio ynddyn nhw.
Aeth Siân â o losin o'r twb.
7. Doedd e ddim yn gallu aros i ddweud y newyddion da wrthoch chi.
Roedd e eisiau dweud y newyddion da wrthoch chi.
8. Mae'r malwod yn dal yn yr ardd eleni, dim ots beth dw i'n ei wneud.
Dw i'n methu y malwod o'r ardd eleni.
9. Dim ond Alun oedd ddim wedi cael pwddin toffi.
Cafodd pawb bwddin toffi Alun.
10. Roedd pawb yn y ffatri'n siarad am ymweliad y Prif Weinidog.
Ymweliad y Prif Weinidog oedd y yn y ffatri.

Darllen

Darllenwch eich darn chi ac atebwch y cwestiynau yn y tabl isod am eich darn chi'n unig.

Plant Mewn Angen – Ysgol Uwchradd Llanaber

Mae staff a disgyblion Ysgol Uwchradd Llanaber bob amser wrth eu boddau'n casglu arian at achosion da. Cafwyd llawer o hwyl yn casglu arian at Ddiwrnod Plant Mewn Angen a chafodd dros £900 ei gasglu. Roedd y chweched dosbarth yn brysur iawn yn trefnu gweithgareddau ac yn casglu arian drwy'r dydd. Roedd hi'n ddiwrnod heb wisg ysgol a buodd llawer o ddisgyblion yn coginio cacennau blasus i'w gwerthu amser egwyl.

Cafodd y cacennau i gyd eu gwerthu mewn dim o dro. Mae'r ysgol yn credu'n gryf mewn meithrin talent felly trefnodd y chweched dosbarth gystadleuaeth 'Just Dance' rhwng yr athrawon yn y neuadd amser cinio. Diolch i Miss Morgan, Miss Roberts, Miss Davies, Mr Smith, Mr Jones a Mr Huws am gymryd rhan ac i'r chweched dosbarth am drefnu'r holl ddigwyddiadau. Mae Miss Morgan yn gystadleuol iawn!

Darn 2: Bore Coffi Mwy'r Byd – Dysgu Cymraeg Gwent

Cynhaliwyd Bore Coffi arbennig yng Nglyn Ebwy ar y 27ain o Fedi rhwng 9.30-12.30 **er mwyn** codi **ymwybyddiaeth** ac arian i Ofal Canser Macmillan. Dyma hanes y dydd gan Sarah Meek:

"Gan ein bod ni'n rhedeg Bore Coffi Cymraeg bob bore dydd Gwener yng Nglyn Ebwy, penderfynon ni fod yn rhan o 'Fore Coffi Mwy'r Byd' sy'n cael ei drefnu gan Macmillan.

"Roedd llawer o bobl, gan gynnwys ein dysgwyr ni, yn brysur iawn cyn y digwyddiad i wneud yn siŵr fod digon o deisennau hyfryd ar gael i bawb, yn union fel 'The Great Welsh Bake Off'! Roedd te a choffi ar gael hefyd. Roedd yr ymateb yn wych – daeth llawer o ddysgwyr a phobl eraill i'r sesiwn i'n cefnogi ni. Roedd pawb yn **hael** iawn, rhaid i mi ddweud!

"Yn ogystal â gwerthu teisennau, gaethon ni raffl gyda llawer o wobrau hyfryd – diolch yn fawr iawn i'r cwmnïau lleol a wnaeth **gyfrannu** gwobrau!

"Mwynheuodd pawb y sesiwn yn fawr iawn a 'dyn ni mor falch ein bod ni wedi helpu achos mor dda ac ymarfer ein Cymraeg ar yr un pryd! Felly, diolch o galon i bawb a oedd yn rhan o'r peth, ond yn bennaf ein dysgwyr ni."

Byddwch chi'n falch o glywed ein bod ni wedi codi cyfanswm o £307 yn gymwys i Macmillan! Newyddion ffantastig!"

Darn 3: Beicio o Baris i'r Bont

Ym mis Awst, buodd tri o aelodau Côr y Cwm ar daith seiclo o Baris i Bontafon er mwyn codi arian at y cynlluniau i adnewyddu Neuadd y Pentref. Gadawodd Alun Morris, Mai Jones a Geraint Lewis o gysgod Tŵr Eiffel fore dydd Sul yr 20fed ac roedd tyrfa fawr o bobl y pentref

wedi **ymgasglu** ar sgwâr Pontafon i'w croesawu 'nôl am dri o'r gloch ddydd Sadwrn y 26ain. Roedd y tri wedi blino'n lân ar ôl eu taith, ond yn falch iawn o'u hymdrech.

Yn ôl Geraint, "Mae fy nghoesau i fel jeli ac mae fy mhen-ôl i'n boenus iawn – caiff y beic aros yn y garej am sbel nawr! Ond 'dyn ni'n falch iawn ein bod ni wedi llwyddo i godi dros fil o bunnau, diolch i bawb am y cyfraniadau hael."

Cynhaliodd y côr gyngerdd yn y Neuadd ar y nos Sadwrn hefyd, ac **er gwaetha'r** blinder, roedd Alun, Mai a Geraint yno'n canu gyda nhw ac yn mwynhau'r cymdeithasu wedyn tan yr **oriau mân!** Roedd pawb ar eu traed ar ddiwedd y cyngerdd i roi cymeradwyaeth i'r tri ohonyn nhw. Cafodd cyfanswm o £750 ei ychwanegu at y **gronfa** drwy werthu tocynnau a thocynnau raffl ar y noson.

1. Atebwch y cwestiynau ar gyfer y darn darllen y mae'r tiwtor wedi ei roi i chi yn y tabl isod. Wedyn holwch aelodau o'r ddau grŵp arall i gael yr atebion am eu darnau darllen nhw.

	Darn 1	Darn 2	Darn 3
At ba achos roedd arian yn cael ei godi?			
Sut cafodd yr arian ei godi?			
Pryd cafodd y digwyddiad codi arian ei gynnal?			
Pwy oedd yn cymryd rhan yn y digwyddiad? Beth oedd eu rôl nhw?			
Faint o arian gafodd ei godi?			

2. Trafodwch: Pa weithgaredd fydddech chi fwya tebygol o gymryd rhan ynddo fe?
3. Mae'r ymadrodd **er mwyn** mewn dau o'r darnau darllen. Yr ystyr yma yw *in order to* – felly **er mwyn codi arian** = *(in order) to raise money*. Gorffennwch y brawddegau isod er mwyn esbonio pam gwnaethoch chi'r pethau hyn:
- i. Es i i'r farchnad er mwyn
 - ii. Tynnais i arian mas er mwyn
 - iii. Prynais i bapur newydd er mwyn
 - iv. Ffoniais i fe er mwyn
4. Mae **er mwyn** yn gallu golygu *for the sake of* neu *for the benefit of* hefyd, e.e. Gwnes i hynny **er dy fwyn di**. Dangoswch sut mae'r ymadrodd hwn yn newid gyda phersonau gwahanol:
- i. er mwyn – fi
 - ii. er mwyn – ti
 - iii. er mwyn – fe
 - iv. er mwyn – hi
 - v. er mwyn – ni
 - vi. er mwyn – chi
 - vii. er mwyn – nhw

Siaradwch

Meddyliwch am ddigwyddiad codi arian dych chi wedi bod ynddo. Trafodwch:

- Beth oedd y digwyddiad?
- Ble a phryd cafodd e ei gynnal?
- At beth roedd arian yn cael ei godi?
- Pwy oedd yno? Faint o bobl?
- Dych chi'n gwybod faint o arian gafodd ei godi?

Deialog

- Siân:** Shwmae, Dai? Trueni fod ti ddim yn y dosbarth ddoe. 'Dyn ni wedi penderfynu trefnu ffair haf yn y Ganolfan.
- Dai:** Syniad da! Dych chi wedi pennu dyddiad?
- Siân:** Ydyn. Tair wythnos i fory – ar y pumed ar hugain.
- Dai:** Bydd rhaid i ni **ei siapio hi**, 'te – gwell i fi fwcio'r Ganolfan nawr.
- Siân:** Popeth yn iawn – gwnes i hynny ddoe, yn syth ar ôl y dosbarth.
- Dai:** O, iawn. Gwell i fi wneud poster, 'te.
- Siân:** Paid â becco, mae Petra'n gwneud hynny.
- Dai:** Ocê. Gwna i rywbeth i'w roi ar Facebook, 'te.
- Siân:** 'Sdim eisiau i ti, mae Ashok yn mynd i wneud hynny heddiw.
- Dai:** Iawn. Beth am i fi gysylltu â Radio Cymru, 'te?
- Siân:** Na, mae Alys am wneud hynny.
- Dai:** O, dyna ni. 'Sdim byd ar ôl i fi ei wneud, 'te!
- Siân:** O oes, Dai! I'r gwrthwyneb. Penderfynon ni taw ti fydd yn cael torri'r rhuban i agor y ffair!
- Dai:** Wel, am anrhydedd. Dw i'n teimlo'n reit emosiynol.

Gwyllo a gwrando – *Priodas Pum Mil*

Ar y rhaglen deledu *Priodas Pum Mil*, mae'r cyflwynwyr, Trystan ac Emma, yn gorfod trefnu priodas am £5,000. Yn ystod haf 2020, yng nghanol y pandemig byd-eang, cynhaliwyd bendith briodas yn fyw ar draeth bendigedig Trefor yng ngogledd-orllewin Cymru.

1. Gwylwch y ffilm heb unrhyw sain ac ysgrifennwch rai o'r pethau dych chi'n eu gweld yn y blwch isod:

2. Byddwch chi'n clywed Trystan ac Emma'n dweud:

Trystan: "Mae'r £5,000 wedi mynd yn bell tu hwnt."

Emma: "Mae'n deud y cyfan."

Trystan: "neb llai na Dafydd Iwan"

Trystan: "Dan ni ddim isio dim gwell."

Trystan: "Basai ambell un yn dadlau..."

Trystan: "Dewch i ni ddod i nabod Siân a Stuart ryw fymryn yn well."

Gwylwch y ffilm heb unrhyw dasg heblaw am wrando am y brawddegau yma. Bydd y geiriau'n dod ar y sgrin.

3. Gwylwch eto a llenwch y tabl. Beth mae Trystan ac Emma wedi gorfod ei drefnu ar gyfer y briodas?

Beth?	Un ffaith

4. Atebwch y cwestiynau:

i. Beth sy'n wahanol am briodas Siân a Stuart?

.....

ii. Sut mae Siân a Stuart yn ymateb i weld Dafydd Iwan?

.....

iii. Sut cafodd Siân a Stuart eu dewis fel y cwpl i briodi ar y traeth?

.....

5. Siaradwch

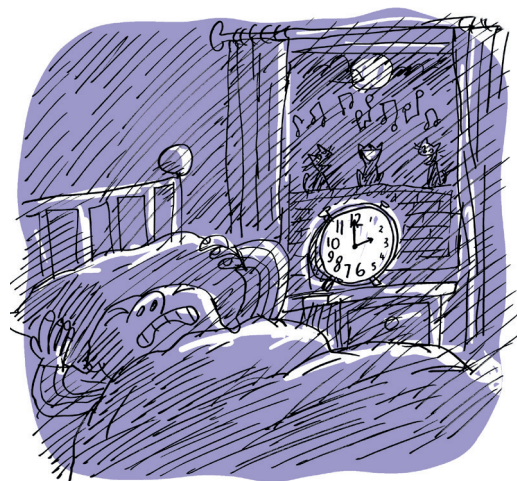
- Siaradwch am y tro diwetha buoch chi mewn priodas.
- Dych chi erioed wedi bod mewn priodas ar draeth?
- Tasech chi'n cael parti o ryw fath ar draeth, pa fwyd fasech chi'n ei ddewis?
- Beth dych chi'n ei wybod am Dafydd Iwan a Band Pres Llareggub?

Siaradwch - Trefnu digwyddiad codi arian

- Pa fath o ddigwyddiad dych chi eisiau ei drefnu?
- At ba achos dych chi eisiau codi arian?
- Penderfynwch ar ddyddiad, lleoliad a phris(iau).
- Pwy yw'ch **cynulleidfa darged** chi? Sut byddwch chi'n rhoi gwybod i bobl?
- Pwy fydd yn gwneud beth?
- Trefnwch y **cyhoeddusrwydd** – rhannwch y gwaith o drefnu'r cyhoeddusrwydd (e.e. poster, taflen, hysbys ar gyfer gwefan y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol, y **cyfryngau cymdeithasol**, papur bro, cyhoeddiad ar gyfer y radio/teledu).

Idiom

Oriau mân y bore

Uned 10 - Cymuned

Nod yr uned hon yw...

- Ymarfer cymharu ansoddeiriau
- Siarad am eich cymuned chi a chymunedau eraill
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

blaenoriaeth(au) *priority (priorities)*

hiliaeth *racism*

addoldy (addoldai) *place(s) of worship*

annibendod *mess*

mentergarwch *entrepreneurship*

pardwn (pardynau) *pardon(s)*

terfysg(oedd) *riot(s)*

adlewyrchu *to reflect*

allforio *to export*

cyd-fyw â *to cohabit with*

gwirfoddoli *to volunteer*

hyrwyddo *to promote*

llofruddio *to murder*

penlinio *to kneel*

trosglwyddo *to transmit, to transfer*

cydweithredol *co-operative*

chwyldroadol *revolutionary*

distaw *tawel*

hiliol *racist*

marwaidd *lifeless; listless*

ar gam *wrongfully, unjustly*

cynifer (â) *as many (as); so many*

ddim yn fêl i gyd *not all good, not a bed of roses*

fawr o neb *hardly anyone*

galw mawr *great demand*

pedwar ban y byd *four corners of the earth*

pwysedd gwaed *blood pressure*

yn ei anterth *in its prime*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Siaradwch Beth sy'n digwydd yn y llun yma?

Llun: Cymuned, Keith Morris

Cymharu ansoddeiriau – y radd gyfartal (mor oer â)

Gwnewch y dril yma gyda'ch partner, yna llenwch y bylchau isod.

Roedd ffair yr ysgol yn brysur. *Doedd hi ddim mor brysur â hynny.*

Roedd ffair yr ysgol yn wag.

Roedd ffair yr ysgol yn dawel.

Roedd ffair yr ysgol yn llawn.

Roedd ffair yr ysgol yn llwyddiannus.

diog	Mae'r bachgen	'i dad.
creadigol	Dyw hi ddim	chwaer.
gwyddonol	Dyw e ddim	frawd.
cysurus	Dyw'r dillad newydd ddim	'r hen ddillad.
gwyntog	Dyw hi ddim	heddiwddoe.
llawen	Roedd hi	'r gog* ar ôl ennill y gystadleuaeth.
rhad	Dyw'r siop yma ddim	archfarchnad.

* y gwcw

Dyma'r ansoddeiriau afreolaidd: **mawr, bach, da, drwg**.

mawr	cymaint cymaint â	<i>so much/many as much/many as</i>	Dw i erioed wedi gweld cymaint o sbwriel ar y stryd. Does dim cymaint o bobl â'r llynedd wedi dod i'r wyl.
bach	cyn lleied cyn lleied â	<i>so little/few as little/few as</i>	Pam mae cyn lleied o bobl wedi gwirfoddoli i helpu? Gallwch chi brynu car ail-law da am gyn lleied ag £800.
da	cystal cystal â	<i>so good as good as</i>	"Ydy hi'n well?" "Na, dyw hi ddim cystal heddiw, yn anffodus." Mae'r canlyniad cystal â'r disgwyl.
drwg	cynddrwg cynddrwg â	<i>so bad as bad as</i>	Doedd yr annibendod ddim cynddrwg wedi'r cyfan. Mae'r cymdogion cynddrwg â'i gilydd am gweryla.

- Mae **cynifer** hefyd yn cael ei ddefnyddio i olygu *so many / as many as*. Byddwch chi'n siŵr o glywed y gair wrth wrando ar y newyddion yn Gymraeg, e.e.:

'... y broblem yw bod **cynifer** o bobl ddi-waith yn y dref...'
'mae **cynifer** â chant o lyfrau ar goll.'

Ymarfer y radd gyfartal

Llenwch y bylchau yn y ddeialog yma. Yna, darllenwch y ddeialog gyda'ch partner.

- A:** Bore da, sut dych chi'n teimlo heddiw?
- B:** Gwell. Dim (drwg) ddoe.
- A:** Da iawn. Gadewch i fi edrych ar eich pwysedd gwaed chi. Da iawn, dyw e ddim uchel ddoe. Mae e wedi gostwng tipyn dros nos. Gysgoch chi'n weddol?
- B:** Dim (da) ag arfer. Dw i wedi blino. Ches i ddim llawer o lonydd neithiwr gyda'r holl sŵn ar y ward.
- A:** Druan â chi, ond dych chi'n bendant yn gwella. Yr unig beth sy'n fy mhoeni i nawr yw eich bod chi'n bwyta (bach). Oes problem?
- B:** Nac oes. Dim (mawr) o chwant bwyd ag arfer, dyna i gyd.
- A:** Iawn. Wel, trîwch fwyta tamaid bach yn fwy heddiw. Byddwch chi'n iawn cyn diwedd yr wythnos, cewch chi weld!

Help llaw - Y radd gyfartal

'Dyn ni'n defnyddio'r **radd gyfartal** i ddweud **mor gyflym â** (*as fast as*).

Dyma batrwm ansoddeiriau rheolaidd:

mor + ansoddair (treigladd meddal) + **â** (+ treigladd llaes)

Dyw hi ddim mor oer â ddoe.

Dyw Abertawe ddim mor brysur â Chaerdydd.

Dyw sglodion ddim mor iachus ag afalau.

- Cofiwch fod **â** yn troi yn **ag** o flaen llafariaid (*vowels*).
- Dydy **ll** a **rh** ddim yn treiglo ar ôl **mor**.

Darllen

Cymuned Somali Caerdydd

Llenwch y bylchau ag un o'r geiriau yma:

allforio **terfysgoedd** **hiliol** **hyrwyddo** **hiliaeth**
cyd-fyw **llofruddio** **pardwn** **adlewyrchu**

1. Roedd Caerdydd yn _____ llawer o lo i wledydd eraill.
2. Roedd y ddwy gymuned yn _____ yn hapus am gyfnod.
3. Mae'n bwysig _____ diddordebau cymaint o bobl â phosib yn y cyrsiau Cymraeg.
4. Mae pêl-droedwyr yn penlinio cyn gemau i ddangos eu bod nhw yn erbyn _____ yn ein cymunedau.
5. Mae Dysgu Cymraeg yn _____ cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg.
6. Dylen ni herio pobl sy'n dweud pethau _____.
7. Cafodd menyw ei _____ yn Llanaber neithiwr.
8. Cafodd Dic Penderyn ei arestio yn y _____ ym Merthyr Tudful.
9. Mae ymgyrch wedi bod i gael _____ i Dic Penderyn.

Yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg, daeth llawer o Affricanwyr i ddociau Caerdydd i weithio fel llongwyr. Roedd **galw mawr** am longwyr achos bod Caerdydd yn **allforio** cymaint o lo i **bedwar ban y byd**. Daeth hanner y llongwyr hyn o Somalia, a dyma oedd dechrau'r gymuned Somali hyna ym Mhrydain. Daeth rhagor o Somaliad i helpu yn y dociau adeg y ddau ryfel byd, nes bod cymaint â 6,500 o Somaliad yn Nhre-biwt a Grangetown.

Ym mis Mehefin 1919 digwyddodd **terfysgoedd hiliol** yng Nghaerdydd ac aeth y sefyllfa **o ddrwg i waeth** ar ôl i Brif Gwnstabl Caerdydd ddweud pethau hiliol am Somaliad. Yn 1930 cafodd Cymdeithas Gyfeillgar Meibion Affrica ei sefydlu i **hyrwyddo** darlun positif o Affrica ac Affricanwyr, ond roedd **hiliaeth** cynddrwg ag erioed yn yr ardal.

Cafodd mosg ei adeiladu gan y Somaliad yn 1947, ac roedden nhw erbyn hynny yn **cyd-fyw**'n agos â chymunedau o bob rhan o'r byd. Ond doedd pethau **ddim yn fêl i gyd**. Yn 1952 cafodd Mahmood Hussein Mattan ei grogi **ar gam** yng Ngharchar Caerdydd am **lofruddio** siopwraig. Roedd y prif dyst wedi cael arian gan yr heddlu a doedd y pedwar tyst arall ddim wedi adnabod Mattan! Cafodd Mattan **bardwn** yn 2001.

Erbyn heddiw, mae llawer o siaradwyr Cymraeg yn byw yn Nhre-biwt a Grangetown. Agorodd ysgol Gymraeg gyntaf Tre-biwt yn 2016, sef Ysgol Hamadryad. Cafodd yr ysgol ei henwi ar ôl llong ysbyty *Hamadryad*, oedd yn arfer bod wrth angor ar bwys yr ysgol. Roedd y llong yn ysbyty i longwyr o bob rhan o'r byd, ac mae **adlewyrchu** diwylliant arbennig Tre-biwt a Grangetown yn bwysig iawn i Ysgol Hamadryad.

1. Edrychwch ar yr ymadroddion hyn sy yn y darn darllen:

**galw mawr
o ddrwg i waeth**

**pedwar ban y byd
ar gam**

ddim yn fêl i gyd

Gyda'ch partner, ailysgrifennwch y brawddegau isod, gan ddefnyddio'r ymadroddion cywir.

i. Roedd Sam a Nia yn mwynhau gweithio gyda'i gilydd, ond doedd pethau ddim yn hawdd bob amser.

ii. Roedd poblogaeth y pentref yn isel, ac aeth pethau'n ddrwg ar ôl cau'r ysgol.

iii. Breuddwyd Iona yw gwneud gwaith gwirfoddol mewn llawer o wledydd tramor.

iv. John gafodd y bai am dorri'r ffenestr, ond dim fe wnaeth.

v. Roedd llawer o wledydd eisiau glo o Gymru yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg.

2. Cyfieithwch:

i. *Cardiff exported so much coal.*

ii. *As many as 6,500 Somalis lived in Butetown and Grangetown.*

iii. *Racism was as bad as ever in the area.*

3. Dych chi'n gweld **cyd-fyw** yn y darn darllen. Yma, ystyr **cyd** yw gwneud rhywbeth gyda rhywun arall neu *co, fellow*. Felly, sut basech chi'n cyfieithu'r geiriau hyn? Cofiwch fod treigladau meddal ar ôl **cyd**.

colleague

coincidence

co-members

fellow students

to play together

to perform together

cyd-weld

cyd-dynnu

cydymdeimlo

ar y cyd

Cymharu ansoddeiriau – y radd gymharol (yn dalach na...)

Cywirwch yr ansoddair sy mewn print tywyll:

1. Mae Everest yn **is** na'r Wyddfa.
2. Mae Caerdydd yn **llai** nag Abertawe.
3. Mae BMW yn **rhatach** na Fiesta.
4. Mae Patagonia yn **agosach** na Pharis.
5. Mae bwyta salad yn **waeth** i ni na bwyta sglodion.
6. Mae eliffant yn **ysgafnach** na phluen.
7. Mae **mwyl** o bobl yn byw yn y Ffindir nag yn y Deyrnas Unedig.

Mae'r ansoddeiriau hyn yn afreolaidd

Ansoddair	Cymharu
hawdd	haws (neu 'hawddach')
anodd	anos (neu 'anoddach')
llydan	lletach
hen	hŷn (mae 'henach' hefyd yn bosib)
ifanc	iau (mae 'ifancach' hefyd yn bosib)
cynnar	cynharach (mae cynt * hefyd yn bosib)
tlawd	tlotach
braf	brafiach

*Mae **cynt** yn cael ei ddefnyddio weithiau fel ffurf gymharol **cyflym**, e.e. yn **gynt** na'r **gwynt**. Fel arfer, **cyflymach** sy'n cael ei ddefnyddio.

Gyda'ch partner, gwnewch frawddegau sy'n cymharu'r pethau hyn:

1. Pontypridd + Caerdydd
2. bwydydd parod + bwydydd ffres
3. nofelau + llyfrau ffeithiol
4. malwoden + ysgyfarnog
5. gwyddoniaeth + mathemateg
6. gor-wŷr + Mam-gu
7. y lleuad + y ddaear
8. mordaith + hedfan
9. madarch + sglodion
10. blaid + ci

Cyfieithwch:

1. *It is more difficult to get volunteers after five o'clock.*

.....

2. *Things are going from bad to worse.*

.....

3. *Food is cheaper here than in the supermarket.*

.....

4. *The playing field is better now. They have repaired the fence.*

.....

5. *Welsh is easier than English.*

.....

6. *The road will be wider after the work is completed.*

.....

7. *He wants to travel the world when he's older.*

.....

8. *My brother is six years younger than me.*

.....

Siaradwch

Mewn grwpiau, edrychwch ar y rhestr hon o gyfleusterau yn y gymuned. Rhowch nhw yn nhrefn eu **blaenoriaeth** (*priority*) o ran eu pwysigrwydd. Er enghraifft, "Mae'r llyfrgell yn **bwysicach** na'r dafarn."

canolfan hamdden

tafarn

llyfrgell

swyddfa'r post

cae chwarae

theatr / sinema

parc

toiledau cyhoeddus

addoldy (e.e. eglwys)

banc

Help llaw – Y radd gymharol

Pan fyddwn ni'n dweud *bigger than* neu *smaller than*, 'dyn ni'n defnyddio'r **radd gymharol**.

Y patrwm yw: **-ach + na** (+ treigladau llaes).

Mae Lois yn dal**ach na** Nia.
Mae Madrid yn boeth**ach na** Chasnewydd.

- O flaen llafariad (*vowel*), mae **na** yn troi'n **nag**:
Mae Bangor yn oerach **nag** Aberystwyth.
- Os bydd ansoddair byr yn gorffen gyda **b, d**, neu **g** mae'r llythyren olaf yn 'caledu':

gwly**b** → gwlyp**ach** rhad → rhata**ch**
cyfoethog → cyfoethoc**ach**

- Mae **w** yn gallu troi yn **y**, e.e. trwm → try**m**ach
- Rhaid i ni roi **mw**y / **llai** o flaen ansoddeiriau hir, gan gofio bod **mw**y yn treiglo ar ôl **yn**:

Mae'r ci newydd yn **fw**y cyfeillgar **na**'r hen gi.
Rwyf ti'n **llai** dibynadwy **na** dy frawd.

Gwranddo – Tafarn y Fic

Geirfa:

cydweithredol
mentergarwch

chwyldroadol
marwaidd

fawr o neb
yn ei anterth

Byddwch chi'n gwranddo ar Aled Hughes yn sgwrsio â Lois Ellis, sy'n helpu i redeg Tafarn y Fic yn Llithfaen. Pentref bach ger Nant Gwrtheyrn ym Mhen Llŷn yw Llithfaen. Mae'r Fic yn dafarn **gydweithredol**, ac roedd tad Lois yn un o'r criw wnaeth gasglu arian i brynu'r dafarn ar ôl iddi hi gau.

1. Beth yw arwyddocâd y rhifau hyn yn y darn gwranddo?

1988

12,000

1963

2. Mae Lois yn rhestru'r pethau oedd wedi cau yn y pentref. Allwch chi enwi **tri** ohonyn nhw?

.....

.....

.....

3. Yn ôl Lois, pa fath o le fasai Llithfaen tasen nhw heb achub y dafarn?

.....

4. Sut mae'r Fic yn helpu'r pentref?

.....

5. Mae dau ansoddair newydd yn y darn yma, sef **cydweithredol** a **chwyldroadol**. Allwch chi a'ch partner feddwl am ansoddair arall sy'n gorffen ag **-ol**?

.....

Wrth feddwl am y ddau ansoddair newydd, dyfalwch beth yw ystyr:

cydweithredu

Y Chwyldro Ffrengig

Siaradwch

- Oes tafarn, caffi neu fenter gydweithredol arall yn eich ardal chi?
- Fasech chi'n hapus i gyfrannu arian at fenter gydweithredol?
- Ble dych chi'n hoffi mynd i gymdeithasu?

Adolygu Geirfa Uned 10

Gweithiwch gyda'ch partner i ddewis y gair cywir i fynd yn y bwlch. Efallai bydd angen treiglo.

hiliaeth **hiliol**

Mae hi'n esbonio yn y llyfr sut roedd hi'n gweld _____ ym mhobman.

Rhaid i ni beidio ag anghofio am yr hanesion _____ yn ein cymunedau yng Nghymru.

gwirfoddoli **gwirfoddol**

Mae _____ yn ffordd dda o ddod i adnabod pobl yn y gymuned.

Mae llawer o waith _____ ar gael mewn siopau elusen.

lladd **llofruddio**

Cafodd menyw ei _____ yng nghanol y ddinas neithiwr.

Cafodd menyw ei _____ mewn damwain ar yr M4 y bore 'ma.

penlinio **pen-glin**

Rhaid i fi gael llawdriniaeth ar fy _____.

Rhaid i fi gael llawdriniaeth achos dw i ddim yn gallu _____.

pasio **trosglwyddo**

Mae hi'n bwysig _____'r iaith yn y teulu i wneud yn siŵr bod dyfodol da i'r Gymraeg.

Bydda i'n _____'r fferyllfa ar y ffordd adre o'r gwaith.

cydweithredol **chwyldroadol**

Daeth y pentrefwyr at ei gilydd i agor siop _____.

Mae'r blaid newydd wedi cyhoeddi rhaglen _____ fasai'n gwneud newidiadau mawr i'n cymunedau ni.

yn ei anterth **yn fyw ac yn iach**

Roedd y chwarel _____ yn ystod ail hanner y bedwaredd ganrif ar bymtheg.

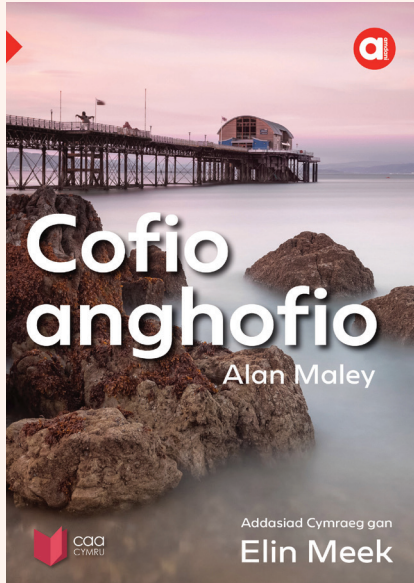
Y tro diwethaf i fi ei weld e, roedd e _____.

fawr o neb **cynifer**

Doedd _____ yn y dafarn neithiwr. Ces i un peint a mynd adre.

Roedd _____ o bobl yn y dafarn neithiwr, ces i un peint a mynd adre.

Dych chi nawr yn gallu darllen y llyfr *Cofio Anghofio* (CAA). Dyma'r clawr a'r paragraffau cynta. Ewch i'ch siop Gymraeg leol neu www.gwales.com.

Cododd Siân y ffôn a ffonio rhif ei chwaer, ond dim ond neges peiriant gafodd hi. "Mae'n ddrwg gen i. Does neb ar gael i ateb y ffôn. Gadewch neges ar ôl y bîp."

Ceisiodd Siân ddweud beth oedd ei neges heb fynd yn grac.

"Helô, Catrin. Siân sy 'ma. Mae'n ddrwg gen i, ond bydd rhaid i ti ddod lawr at Mam. Mae'n rhaid i ni siarad. Dw i'n gwybod dy fod ti wastad yn brysur, ond bydd rhaid i ti ddod. Mae Mam wedi mynd yn ormod i fi. Ffonia fi 'nôl yn nhŷ Mam mor gyflym â phosib."

Idiom

Ddim yn fêl i gyd

Uned 11 – Teulu a Ffrindiau

Nod yr uned hon yw...

- Defnyddio ansoddeiriau'r radd eithaf, e.e. hyna, ifanca, tala, mwya
- Siarad am deuluoedd a ffrindiau
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

bord(ydd) *table(s)*
(De Cymru)

cenhedlaeth
(cenedlaethau) *generation(s)*

bwrw golwg
(dros) *to take a look,*
to cast an eye
over

Seisnigo *to Anglicize*

wynebu *to face*

ymchwilio (i) *to research*

blaendal(iadau) *deposit(s),*
retainer(s)

cyfrifoldeb(au) *responsibility*

dull(iau) *method(s),*
procedure(s)

enw(au) bedydd *Christian*
name(s)

golwg *sight;*
appearance

gor-wŷr
(gorwyrion) *great grandson*
(great
grandchildren)

cyn gynted â phosib *as soon as possible*

gorau po fwy *the more the better*

Gwener y Grogolith *Good Friday*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Adolygu Uned 10

- **SGLODION** •
- **CAWS** •
- **BANANAS** •
- **BARA** •
- **CYRRI** •
- **CACENNAU** •
- **CAWL** •
- **PASTA** •

Edrychwch ar y geiriau ar y chwith.

Defnyddiwch yr ansoddeiriau hyn yn y **radd gymharol** i gymharu'r bwydydd â'i gilydd, e.e. Mae pasta'n iachach na sglodion.

iach
melys

blasus
drwg i ni

poeth
drud

Nodwch o leiaf 10 gair ar y thema **Teulu a Ffrindiau** yn y blwch isod:

Darllen

Cyfenwau Cymru

Geirfa: **ymchwilio** **enw bedydd** **cenhedlaeth**
 Seisnigo **dull**

Os dych chi'n **ymchwilio** i hanes eich teulu yng Nghymru, y broblem fwyaf fel arfer yw'r ffaith bod llawer iawn o bobl yn defnyddio'r un cyfenwau – Price, Griffiths, Rees, Williams, Davies – a Jones wrth gwrs! Wrth fynd yn bellach i'r gorffennol, mae hi hyd yn oed yn fwy cymhleth. Roedd pobl yn arfer defnyddio **enw bedydd** y tad fel cyfenw, oedd yn golygu bod cyfenw'r teulu'n newid bob **cenhedlaeth**. Er enghraifft:

Gwilym ap Dafydd → **Gruffudd ap Gwilym** → **Iolo ap Gruffudd**

Roedd merched yn defnyddio 'ferch' neu 'ach' yn lle 'ap', e.e. Branwen ferch Llŷr, sydd mewn hen chwedl Gymraeg. Doedd merched ddim yn newid eu henwau ar ôl priodi.

Enwau lleoedd a llysenwau am olwg person

Weithiau, roedd rhai pobl yn rhoi enw lle fel cyfenw, megis lolo Morganwg, sy'n enwog hyd heddiw am sefydlu Gorsedd y Beirdd yn yr Eisteddfod Genedlaethol. Arfer arall oedd defnyddio llysenwau oedd yn disgrifio golwg person, e.e. Llwyd neu Fychan.

Seisnigo enwau ac enwau seintiau

Erbyn 1837, pan ddechreuodd cofrestru sifil yn Saesneg, roedd y Cymry'n defnyddio cyfenwau Saesneg. Cafodd llawer o'r cyfenwau yma eu creu wrth **Seisnigo** enwau fel ap Hywel (Powell), ap Rhys (Price) ac ap Rhisiart (Pritchard) a Llwyd (Lloyd), Du (Dee), Fychan (Vaughan) a Goch (Gough). Hefyd, er mwyn cael cyfenw Saesneg, roedd llawer o Gymry'n dewis enwau seintiau poblogaidd fel John, David, Thomas (Jones, Davies a Thomas). Dyna pam, felly, mae cymaint o bobl Cymru yn defnyddio'r un cyfenwau.

Arferion heddiw

Yn ystod yr hanner can mlynedd diwethaf, mae'r **dull** traddodiadol o enwi plant (e.e. ap Dafydd) wedi dod yn fwy poblogaidd yng Nghymru eto, gyda siaradwyr Cymraeg, a llawer o bobl eraill, yn sillafu eu cyfenwau yn y ffordd Gymraeg, e.e. Prys yn lle Price a Gruffudd yn lle Griffiths. Mae defnyddio enwau lleoedd fel cyfenwau hefyd yn dod yn fwy cyffredin, a rhai Cymry adnabyddus yn defnyddio cyfenwau fel Gwynedd, Clwyd, Llŷn a Teifi.

1. Cyfieithwch y canlynol, heb edrych yn ôl ar y darn os yw'n bosib:

the biggest problem

further

more complicated

so many

more popular

more common

2. Yn y darn yma, mae **tri** darn neu ymadrodd sy'n cynnwys y gair **enw**. Ysgrifennwch nhw yma:

.....

3. Gyda'ch partner, trafodwch beth yw:

**Cymru
Seisnigo**

Cymry

Cymraeg

Cymreig

Saesneg

Meddyliwch am ddiffiniad byr i bob gair.

4. O'r cyfenwau hyn, pa un yw'r **mwya cyffredin** a pha un yw'r **lleia cyffredin** yng Nghymru, yn eich barn chi?

Lewis

Davies

Thomas

Hughes

Roberts

5. Llenwch y bylchau yn y tabl isod. Mae'r wlad gyntaf wedi ei gwneud i chi.

Gwlad	Dyn	Menyw	Pobl	Iaith	Ansoddair
Cymru	Cymro	Cymraes	Cymry	Cymraeg	Cymreig
Lloegr					
Ffrainc					
Iwerddon					
Yr Eidal					
America					
Sbaen					
Yr Alban					

Siaradwch

- Oes cyfenw diddorol gyda chi?
- Dych chi'n hoffi eich enw bedydd? Hoffech chi gael enw gwahanol?
- Gawsoch chi eich enwi ar ôl rhywun?
- Oes problemau'n codi gyda'ch enw chi?
- Oes diddordeb gyda chi yn hanes eich teulu?

Adolygu Ansoddeiriau – Y radd eithaf (y cyflyma)

Pobol y Cwm yw'r rhaglen orau ar y teledu.

Pa un yw'r tŷ mwya?

Dafydd yw'r cyflyma.

Mari yw'r gyflyma.

Dafydd yw'r mwya penderfynol.

Dysgwch yr ansoddeiriau yma:

hawdd	hawsa
tlawd	tlota
llydan	lleta
hen	hyna (mae hena hefyd yn bosib)
ifanc	ieuenga (mae ifanca hefyd yn bosib)

Ymarfer

Llyfrau

Edrychwch ar fanylion y nofelau. Ysgrifennwch frawddegau gan ddilyn y patrwm. Cofiwch fod **nofel** yn fenywaidd.

1. hira *Rhosyn y Marchog* yw'r nofel hira.
2. byrra
.....
3. mwya poblogaidd
.....
4. lleia poblogaidd
.....
5. trista
.....
6. mwya doniol
.....
7. gorau
.....
8. gwaetha
.....

Teitl: <i>Y Ferch ar y Bws</i> Tudalennau: 235 Wedi gwerthu: 1.5 miliwn Trist / doniol? 😊😊 Adolygiadau: 👍👍👍👍👍	Teitl: <i>Hen Fwthyn Nain</i> Tudalennau: 450 Wedi gwerthu: 500,000 Trist / doniol? 😊😊😊 Adolygiadau: 👍👍👍👍	Teitl: <i>Jeli i Frecwast</i> Tudalennau: 159 Wedi gwerthu: 1.2 miliwn Trist / doniol? 😊😊😊 Adolygiadau: 👍👍👍	Teitl: <i>Fi a Mot y Ci</i> Tudalennau: 305 Wedi gwerthu: 2 filiwn Trist / doniol? 😊😊😊 Adolygiadau: 👍👍
Teitl: <i>Arwr yr Andes</i> Tudalennau: 266 Wedi gwerthu: 200,000 Trist / doniol? 😊 Adolygiadau: 👍👍👍	Teitl: <i>50 Arlliw o Goch</i> Tudalennau: 257 Wedi gwerthu: 1.8 miliwn Trist / doniol? 😊😊 Adolygiadau: 👍	Teitl: <i>Gwibdaith yn y Gofod</i> Tudalennau: 390 Wedi gwerthu: 300,000 Trist / doniol? 😊😊😊😊 Adolygiadau: 👍👍👍👍	Teitl: <i>Rhosyn y Marchog</i> Tudalennau: 500 Wedi gwerthu: 250,000 Trist / doniol? 😊😊😊 Adolygiadau: 👍👍👍👍

Teuluoedd

Edrychwch ar fanylion y Teulu Rossi. Ysgrifennwch frawddegau i ddweud pa aelod o'r teulu yw'r:

1. hyna
2. ifanca
3. tryma
4. ysgafna
5. cyfoethoca
6. tlota
7. tala
8. byrra

Enw: Elena Rossi Dyddiad geni: 07.02.98 Taldra: 1.77m Pwysau: 75kg Arian yn y banc: £50	Enw: Fabrizio Rossi Dyddiad geni: 25.04.31 Taldra: 1.55m Pwysau: 70kg Arian yn y banc: £8,000	Enw: Emilio Rossi Dyddiad geni: 30.12.55 Taldra: 1.89m Pwysau: 98kg Arian yn y banc: £1,000	Enw: Lucia Rossi Dyddiad geni: 05.10.76 Taldra: 1.56m Pwysau: 69kg Arian yn y banc: £47,000
Enw: Gina Rossi Dyddiad geni: 30.10.61 Taldra: 1.61m Pwysau: 48kg Arian yn y banc: £158	Enw: Mared Rossi Dyddiad geni: 05.05.99 Taldra: 1.70m Pwysau: 59kg Arian yn y banc: £13	Enw: Lisa Rossi-Morus Dyddiad geni: 28.02.85 Taldra: 1.25m Pwysau: 50kg Arian yn y banc: £250	Enw: Owain Rossi Dyddiad geni: 23.01.98 Taldra: 1.9m Pwysau: 95kg Arian yn y banc: £30

Holiadur

Mae angen **treiglo** ansoddair sy'n disgrifio berf **yn feddal**, fel sy'n digwydd yn y cwestiynau isod.

Gofynnwch y cwestiynau i **dri** aelod o'ch dosbarth.

Cwestiwn	1	2	3
Pa raglen deledu dych chi'n ei hoffi fwy?			
Pa waith tŷ dych chi'n ei gasáu fwy?			
Pa bobl yn ein cymdeithas dych chi'n eu parchu fwy?			
Pwy sy'n rhedeg gyflyma yn eich teulu / gweithle chi?			
Pa dywydd dych chi'n ei hoffi leia?			
Pa gêm fwrdd neu gardiau dych chi'n ei chwarae amla?			

Help llaw – Y radd eithaf

I greu **gradd eithaf** yr ansoddair, 'dyn ni'n ychwanegu **-a** at ansoddeiriau rheolaidd sy'n eithaf byr.

Mewn Cymraeg mwy ffurfiol, 'dyn ni'n ychwanegu **-af**.

- Mae'r ansoddair yn **treiglo'n feddal** os 'dyn ni'n disgrifio un **ferch/fenyw** neu un **peth benywaidd**, e.e.

Mared yw'r **dawela** yn y dosbarth. Dyna'r gath **berta** ohonyn nhw i gyd.

- Os bydd ansoddair byr yn gorffen gyda **b, d** neu **g**, mae'r llythyren olaf yn 'caledu' cyn **-a**:

gwly**b** → gwlypa rhad → rhata drud → druta / dryta
caled → caleta cyfoethog → cyfoethoca

- Mae **w** yn gallu troi yn **y**, e.e. trwm → tryma
- Rhaid i ni roi **mwya / lleia** o flaen ansoddeiriau hir, a **threiglo**'r geiriau hynny'n **feddal** ar ôl gair benywaidd:

Dyma'r nofel **fwya** poblogaidd eleni. Dyna'r dyn **lleia** trefnus yn y swyddfa.

- Mae angen dysgu'r pedwar ansoddair afreolaidd (*irregular*): **mawr, bach, da, drwg**.

Mae ystyr y geiriau'n gallu newid (*biggest/most; smallest/least*).

mawr	mwy	Twm yw'r mwy yn y dosbarth. Sara yw'r fwy dibynadwy.	<i>biggest most</i>	Mae mwy a lleia hefyd yn golygu <i>major</i> a <i>minor</i> , e.e. wrth ddisgrifio cerddoriaeth.
bach	lleia	Hwn yw'r pysgodyn lleia yn y siop. Hi yw'r athrawes leia anniben yn yr ysgol.	<i>smallest least</i>	
da	gorau	Morgan yw'r dyn gorau i wneud y gwaith. Hon yw'r gân orau ar yr albwm.	<i>best</i>	
drwg	gwaetha	Fe yw'r chwaraewr gwaetha yn y tîm eleni. Hi yw'r ferch waetha am golli gwersi.	<i>worst</i>	

- Yn Saesneg, mae ystyr y geiriau'n gallu newid, 'dyn ni'n defnyddio'r radd gymharol wrth ddweud:

'He is my elder brother' neu *'Upper Brynaman'*.

Ond yn Gymraeg, 'dyn ni'n defnyddio'r radd eithaf, felly'r cyfieithiadau Cymraeg cywir yw

'Fe yw fy mrawd hyna' a 'Brynaman Ucha'.

- Dyma dabl i'ch helpu chi:

tal mor dal â talach tala(f)	mawr cymaint â mwy mwy(f)	bach cyn lleied â llai lleia(f)	da cystal â gwell gorau	drwg cynddrwg â gwaeth gwaetha(f)
uchel uwch ucha(f)	isel is isa(f)	hawdd haws hawsa(f)	anodd anos anodda(f)	braf brafiach brafia(f)
hen hŷn hyna(f)	ifanc iau ieuenga(f)	tlawd tlotach tlot(f)	llydan lletach lleta(f)	tenau teneuach teneua(f)
pwysig pwysicach pwysica(f)	rhaf rhatach rhata(f)	gwlyb gwlypach gwlypa(f)	cynnar cynharach/cynt cynhara(f)/cynta(f)	esgeulus mwy esgeulus mwy(f) esgeulus

Gwrando – Trefnu parti pen-blwydd

Byddwch chi'n gwrando ar sgwrs ffôn rhwng Deborah ac Ifan. Mae Ifan yn gweithio yng Ngwesty Min-y-Môr ac mae Deborah yn ffonio i drefnu parti pen-blwydd i'w thad-cu hi. Mae hi eisiau gwneud yn siŵr y bydd ei thad-cu hi'n wên o glust i glust wrth gael ei syrpréis e.

Rhowch gylch o gwmpas y geiriau hyn pan fyddwch chi'n eu clywed nhw. Mae'r geiriau du yn eiriau newydd yn Uned 11 ac mae'r geiriau coch yn ymadroddion bach defnyddiol.

parti a hanner
bordydd
o leia
blaendal

neuadd fawr
gorau po fwya
hollol addas
cyn gynted â phosib

dydd Gwener y Groglith
gorwyrion **gor-or-wŷr**
bwrw golwg

1. Pryd hoffai Deborah gynnal y parti i'w thad-cu hi?
2. Faint o bobl fydd yn dod i'r parti?
3. Nodwch **dri** chwestiwn arall y mae Deborah yn eu gofyn i Ifan:

.....

.....

.....

4. Nodwch **dri** o'r perthnasau sy'n cael eu henwi yn y sgwrs.

.....

5. Meddyliwch am y geiriau **gor-wŷr** a **gor-or-wŷr**. Mae **gor** yn golygu *over*, *hyper* neu *ultra*. Felly, sut byddech chi'n cyfieithu'r geiriau hyn? Cofiwch fod treigladd meddal ar ôl **gor**.

overtime

to overdo

to overfill

.....

.....

.....

to overwork

to overact

.....

.....

gorboethi

gorhyderus

gorymateb

.....

.....

.....

gordewdra

gorboblogi

goryrru

.....

.....

.....

gor-ddweud

gorddibyniaeth

gorflino

.....

.....

.....

6. Yn y sgwrs, dych chi'n clywed **mynediad** (*access/entry*) a **mynedfa** (*entrance*). Allwch chi feddwl am **dri** gair arall sy'n gorffen gyda **-fa**, a **thri** gair sy'n gorffen gyda **-iad**?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Mae'r ymadroddion yma i gyd yn y darn gwrando. Llenwch y bylchau:

aelod ein teulu ni

yr yn flwydd oed

y dydd Gwener fyddai

yr yn gant

te p'nawn fyddai

dim ond y i fy hen dad-cu

Gwyllo a gwrando - *Bois y Rhondda*

cyfrifoldeb

wynebu

Dych chi'n mynd i wyllo clip byr o *Bois y Rhondda*, rhaglen a gafodd ei gwneud gan gwmni Rondo i ddangos grŵp o fechgyn ifanc yn tyfu i fyny gyda'i gilydd yng Nghwm Rhondda. Mae'r clip yma'n dod o'r ail gyfres ac mae'r bechgyn wedi gadael yr ysgol ac wedi mentro i fyd gwaith.

1. Byddwch chi'n gwyllo'r clip heb unrhyw sain. Nodwch gymaint o eirfa â phosib – beth dych chi'n ei weld yn y clip?

2. Atebwch y cwestiynau:

i. Ble mae'r bechgyn yn gweithio nawr?

.....

.....

.....

ii. Sut dych chi'n gwybod bod y bechgyn yn ffrindiau da?

.....

.....

.....

3. Y gân sy'n rhan o'r clip yw 'Dawnsia' gan y grŵp Fleur dy Lys. Dyma'r geiriau dych chi'n eu clywed:

Bellach dw i'n ugain oed,
 'Di tyfu mewn i 'nghroen,
 'Di blasu beth 'di byw,
 'Di teimlo bach o boen.

Yn y clip, dych chi'n clywed "Dyw troi'n oedolyn ddim bob amser yn hawdd".
Dych chi hefyd yn clywed, "Ni wastad yma i'n gilydd, dim ots beth".

Siaradwch:

- Sut brofiad oedd troi'n oedolyn i chi? Ydy hi'n anodd i bobl ifanc y dyddiau yma? Os felly, pam?
- Pa **gyfrifoldebau** mae'n rhaid i bobl eu **hwynebu** wrth droi'n oedolion?
- Pa mor bwysig yw cael ffrindiau da? Dych chi'n gallu cofio amser pan oedd ffrind wedi eich helpu chi?
- Dych chi'n fwy pwylllog nawr nag o'ch chi pan o'ch chi'n ddeunaw oed?

4. Dych chi'n clywed bod "dim byd i boeni amdano" yn ystod dyddiau ysgol.

Sut mae dweud:

nothing to talk about

nothing to write about

nothing to think about

nothing to look for

nothing to pay for

Idiom

Yn wên o glust i glust

Uned 12 – Bwyd

Nod yr uned hon yw...

- Defnyddio'r lluosog
- Siarad am fwyd ac arferion bwyta
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

caead(au)	<i>lid(s)</i>
canolbwynt	<i>focus</i>
cnwd (cnydau)	<i>crop(s)</i>
cynhwysyn (cynhwysion)	<i>ingredient(s)</i>
llysieuwr (-wyr)	<i>vegetarian(s)</i>
mewnfudwr (-wyr)	<i>immigrant(s)</i>
Mwslim(iaid)	<i>Muslim(s)</i>
nod(au)	<i>aim(s)</i>
planhigyn (planhigion)	<i>plant(s)</i>
pliciwr (-wyr)	<i>peeler(s)</i>
proffwyd(i)	<i>prophet(s)</i>

rhoi'r byd yn ei le *to put the world to right*

bwytdwy	<i>edible</i>
cartrefol	<i>homely, domestic</i>
cyfan	<i>whole</i>
cyfartalog	<i>average</i>
chwerw	<i>bitter</i>
effro	<i>awake</i>
ffurfiol	<i>formal</i>
llwglyd	<i>hungry</i>

canolbwyntio	<i>to concentrate</i>
cynhyrchu	<i>to produce</i>
godro	<i>to milk</i>
ymprydio	<i>to fast</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Adolygu'r radd eithaf

Defnyddiwch y cardiau dinasoedd i weld pa un yw...

y ddinas hyna
y ddinas ifanca
y ddinas fwya
y ddinas leia
y ddinas fwya poblog
y ddinas leia poblog
y ddinas boetha yn yr haf
y ddinas oera yn y gaeaf

Y Lluosog

Rhowch o leia un gair lluosog ym mhob colofn. Mae un ym mhob un yn barod.

-au	-iau	-ion	-oedd	-od
planedau	ffilmiau	oedolion	mynyddoedd	llewod
-i	-wyr	Gollwng terfyniad	Newid llafariad	Newid llafariad ac ychwanegu terfyniad
capeli	gofodwyr	pysgod	ceir	meibion

Deialog – Byw yn y wlad

Geirfa: cynhyrchu cnydau godro

A: Bore da. Dw i yma heddiw ar fferm Dyffryn Glas gyda'r teulu Jones. Allwch chi ddweud wrtho i beth dych chi'n ei **gynhyrchu** yma?

B: Llaeth yn bennaf. Mae cant dau ddeg o fuchod gyda ni. Ond 'dyn ni hefyd yn cadw 100 o ddefaid, ac wedi cael pedwar oen bach newydd yr wythnos yma.

A: Dych chi'n brysur! Oes **cnydau** ar y fferm hefyd?

B: Nac oes, 'dyn ni ddim yn tyfu cnydau ond mae gardd lysiau gyda ni. Mae'r plant yn tyfu moron a thatws.

A: Faint o blant sy gyda chi?

B: Pump. Dau fab a thair merch.

A: Ydyn nhw'n helpu gyda'r anifeiliaid?

B: Ydyn, chwarae teg. Mae'r ferch hyna yn mwynhau helpu gyda'r **godro** yn rheolaidd, ac mae'r ddwy arall yn cadw ieir. Y merched sy'n gofalu am y cathod hefyd.

A: Beth am y meibion?

B: Maen nhw'n iau na'u chwiorydd. Maen nhw'n wyth ac yn chwech oed, ac mae'n well gyda nhw fod tu fas gyda'r cŵn a'r defaid. 'Dyn nhw ddim yn helpu llawer, a dweud y gwir!

A: Diolch yn fawr iawn am siarad â fi.

B: Croeso!

Gyda'ch partner, llenwch y bylchau yn y tabl isod. Mae'r un cyntaf wedi ei wneud i chi.

unigol	lluosog	Help llaw
cnwd	cnydau	<ul style="list-style-type: none"> Cofiwch: Faint o blant ond Sawl plentyn Faint o + lluosog Sawl + unigol Gyda nifer isel, dyn ni'n defnyddio'r unigol, e.e. dau fab. 'Dyn ni'n defnyddio rhif + o + lluosog gyda nifer uwch, e.e. cant o ddefaid. Mae enwau lluosog llawer o anifeiliaid yn gorffen gydag -od, e.e. buchod, cathod, cwningod, llwynogod. Os yw gair yn gorffen gyda -nt, mae dwy n fel arfer yn y lluosog, e.e. dannedd, cannoedd, punnau/ punnoedd. Mae enwau lleoedd yn aml yn gorffen gyda -fa, e.e. amgueddfa, meddygfa, swyddfa. Mae'r -fa yn newid i -feydd yn aml iawn yn y lluosog, e.e. swyddfeydd. Ond sylwch: cynulleidfa – cynulleidfaoedd. Pan fydd y sain aw mewn gair, mae'n aml yn troi'n o wrth ffurfio'r lluosog: brawd – brodyr; cylchgrawn – cylchgronau; sawdl – sodlau Ond sylwch ar lawnt – lawntiau. Pan fydd enw yn gweithio fel ansoddair ac yn disgrifio enw arall, mae'r Gymraeg yn defnyddio'r lluosog mewn llawer o achosion lle byddai'r Saesneg yn defnyddio'r unigol: past dannedd cig moch cas pensiliau sosban sglodion pliciwr tatws clwtyn llestri
fferm		
	buchod	
	defaid	
oen		
	plant	
mab		
merch		
	chwiorydd	
	anifeiliaid	
	ieir	
	cŵn	
gardd		
cath		
cig		
	tatws	
	llysiau	
diod		

Felly, beth yw'r enwau hyn yn Gymraeg?

Enw gwrywaidd	Yn Gymraeg?	Enw benywaidd	Yn Gymraeg?
<i>student village</i>		<i>bus station</i>	
<i>chequebook</i>		<i>bookshop</i>	
<i>dishwasher</i>		<i>vegetable garden</i>	

Bwyd

Nodwch o leiaf 10 gair ar y thema 'Bwyd' yn y blwch isod.

Gwyllo a gwrando

Sara Yassine yn trafod Ramadan

Byddwch chi'n gwyllo fideo a wnaeth Radio Cymru yn ystod y Cyfnod Clo lle mae Sara Yassine yn trafod pwysigrwydd Ramadan. Dyma'r eirfa newydd:

ymprydio
nod

Mwslimiaid
llwglyd

canolbwyntio

proffwyd

Rhowch **un** o'r geiriau yn y bylchau:

Mae hi'n anodd _____ am amser hir ar Zoom.

Doedd dim amser gyda fi i gael cinio yn y gwaith felly ro'n i'n teimlo'n _____ erbyn cyrraedd adre.

_____ y gwersi coginio yw helpu rhieni a phlant i goginio gyda'i gilydd.

Mae _____ yn mynd i'r mosg i weddio.

Mae'r geiriau'n dod o lyfr y _____.

Weithiau, mae pobl yn protestio trwy _____.

Gwylwch Sara Yassine yn siarad a llenwch y tabl.

	Beth mae hi'n ei ddweud am fwyd?	Nodwch un peth mae hi'n ei ddweud am gyfnod Ramadan.
3.45am		
1pm		
6pm		
bron 8.30pm		
8.38pm		

Sylwch ar y ffordd mae Sara'n defnyddio'r gair **bach** yn **lle tipyn** bach neu **ychydig bach**:

Mae hi'n dweud bydd hi'n bwyta **bach o ddêts**.

Mae hi'n dweud bydd hi'n darllen **bach o'r Qur'an**.

Mae hi'n dweud bydd hi'n yfed **bach o ddŵr**.

Mae hi'n dweud ei bod hi'n teimlo **bach yn flinedig**.

Siaradwch

- Dych chi'n cymryd rhan yn Ramadan neu oes teulu neu ffrindiau gyda chi sy'n gwneud?
- Dych chi erioed wedi ymptydio am gyfnod? Ydy ymptydio am gyfnodau byr erioed wedi bod yn rhan o'ch ffordd o fyw chi?
- Mae Sara'n dweud ei bod hi'n gallu bod yn anodd canolbwyntio heb fwyta. Beth arall sy'n effeithio ar ein gallu ni i ganolbwyntio?

Darllen

Bwyd y Wladfa

Geirfa:

**canolbwynt
effro
cartrefol**

**mewnfudwyr
cyfan
rhoi'r byd yn ei le**

**chwerw
ffurfiol**

**planhigyn
bwydadwy**

Defnyddiwch y geiriau hyn i greu brawddeg ar y thema **bwyd** bob tro.

canolbwynt

chwerw

planhigion

bwydadwy

Os ewch chi ar wyliau i'r Wladfa Gymreig yn yr Ariannin, efallai byddwch chi'n teimlo fel tasech chi mewn cornel fach o Gymru. Ond dewch chi i ddeall bod llawer o arferion y Wladfa yn wahanol iawn i rai Cymru – yn enwedig arferion bwyta.

I ddechrau, mae pobl y Wladfa yn bwyta pryd o fwyd tua naw neu ddeg y nos. Gwelwch chi bobl a phlant o bob oed mewn bwytai, yn bwyta ac yn sgwrsio tan yr oriau mân.

Cig yw **canolbwynt** prydau bwyd traddodiadol y wlad. Wedi dweud hynny, daeth **mewnfudwyr** o'r Eidal ac felly mae pasta neu *pizza* heb gig ar fwydlenni fel arfer. Mae rhywbeth at ddant pawb yn y Wladfa erbyn hyn.

Mae llawer o dai te Cymreig yn y Wladfa, ond diod o'r enw *mate* yw ffeffryn pobl y paith. Diod boeth **chwerw** yw *mate*, sy'n cael ei gwneud o **blanhigyn yerba mate**. Dych chi'n ei hyfed trwy diwb o'r enw *bombilla*, ac mae llawer o bobl yn cario fflasg o ddŵr twym i bob man, er mwyn yfed *mate* drwy'r dydd. Fel coffi, mae'n help i gadw pobl yn **effro**, ac mae hefyd yn cadw pobl i fynd os ydyn nhw'n rhy brysur (neu'n rhy dlawd) i gael pryd o fwyd.

Yn ystod eich ymweliad, efallai byddwch chi'n ddigon ffodus i gael gwahoddiad i'r *quincho* am *asado*. Beth yw hynny, tybed?

Wel, yn syml, ystafell fwyta yw *quincho* gyda ffwrn i wneud *asado*, sef fersiwn yr Ariannin o'r barbeciw. Ond nid byrgers a selsig o'r archfarchnad sydd ar y tân, ond darnau mawr o gig – neu efallai oen **cyfan** – a phob rhan **fwytadwy** o'r anifail. Mae'r *quincho* fel arfer mewn garej neu mewn cwt yn yr ardd fel bod mwg ac arogleuon ddim yn lledu o amgylch y tŷ. Does dim byd **ffurfiol** am y *quincho*; mae'n ystafell **gartrefol** lle mae ffrindiau a theulu'n ymlacio ac yn **rhoi'r byd yn ei le**.

1. Yn y tabl isod, ysgrifennwch y gair lluosog o dan y gair unigol. Yna, ysgrifennwch ddau air lluosog arall â'r un terfyniad (*ending*) lluosog. Mae'r cyntaf wedi ei wneud i chi.

unigol	cornel	ymweliad	planhigyn	archfarchnad
lluosog	corneli			
dau air arall â'r un terfyniad lluosog	bisgedi rhaglenni			

2. Beth yw'r gwahaniaeth rhwng **prydau** a **prydiau**?

3. Beth yw ffurfiau **unigol** yr enwau lluosog isod?

gwyliau bwytai llysieuwyr
 mewnfudwyr bwydlenni tai
 arogleuon arferion oriau

4. Fel arfer yn Gymraeg, pan fydd yr enw lluosog yn cael ei ddefnyddio'n amlach na'r enw unigol, **-en** neu **-yn** yw terfyniad y gair unigol. Er enghraifft, coed > coeden; pysgod > pysgodyn. Felly, beth dych chi'n meddwl yw unigol y geiriau hyn?

selsig llygod
 moron blew
 pys adar
 tatws plu
 bresych dail

Mae **-en** yn dangos bod enw unigol yn **fenywaidd**, fel arfer – ond nid bachgen! Ac mae **-yn** yn dangos bod enw unigol yn **wrywaidd**.

Rhowch **ansoddair** ar ôl pob un o'r enwau unigol y byddwch chi wedi'u hysgrifennu uchod er mwyn dangos ydyn nhw'n enwau benywaidd neu'n enwau gwrywaidd.

Idiom

Rhoi'r byd yn ei le

Uned 13 – Byw heb...

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu arddodiaid
- Siarad am bobl sy'n byw heb rywbeth
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

caniatâd *permission*

chwiban(au) *whistle(s)*

dinistr *destruction*

dyfarnwr (-wyr) *referee(s)*

smotyn (smotiau) *spot(s)*

Y Grawys *Lent*

caeth (i) *captive;
addicted (to)*

Cristnogol *Christian*

dibwys *unimportant,
trivial*

llyfn *smooth*

bachu *to grab, to hook*

heidio *to swarm*

ymdopi *to cope*

ar bigau'r drain *on tenterhooks*

trydarwr brwd *a keen Twitterer
(rhywun sy'n defnyddio Twitter yn aml)*

Geiriau pwysig i fi

.....
×

.....
×

.....
×

.....
×

Adolygu'r unigol a'r lluosog

Llenwch y bylchau ag enw unigol neu lluosog addas. Fallai bydd angen treiglo weithiau.

1. Mae bost y pentref ar agor ar ddydd Mawrth a dydd lau.
2. Mae nifer o post yn y Deyrnas Unedig wedi cau dros y pum mlynedd diwethaf.
3. Bydd yr ysgol ar gau ddydd Llun nesaf oherwydd bod yr ar streic.
4. Does dim llawer o da ar y teledu y dyddiau 'ma.
5. Mae miloedd o bobl yn heidio i Eryri bob penwythnos yn yr haf i ddringo'r Wyddfa a eraill.
6. Cofiwch gloi'r i gyd wrth i chi adael y tŷ.
7. Mae cwmni adeiladu Cartref Clyd wedi cael caniatâd i godi hanner cant o newydd yn y pentref.
8. 'Dyn ni'n prynu gormod o parod o'r archfarchnad yn lle coginio ein bwyd ein hunain.
9. Dw i'n hoff iawn o liwiau'r hydref pan fydd y ar y yn newid eu lliw.
10. Aeth fy ffrind â fi allan ar ei gwch i bysgota ddoe, ond dim ond un ddaliais i drwy'r dydd.

Darllen

Allwn i byth fyw heb...

Addasiad o erthygl ar wefan *BBC Cymru Fyw*

Cristnogol

Y Grawys

llyfn

trydarwr brwd

caeth

dibwys

Ad-drefnwch y geiriau i greu brawddegau sy'n dod o'r darn darllen.

at cadw
nifer o

Cristnogol
Y Grawys

bobl draddodiad
yn

Mae

.....

a edrych i 'ngwallt i llyfn Mae'n 'neud theimlo'n

chi'n Byddwch ei drydarwr brwd fod
gwybod yn

Dw gaeth hollol i i'n dechnoleg.

fo hen ddibwys iddo Mae 'na ochr

Mae dewis mynd heb rywbeth am gyfnod yn rhywbeth mae llawer o bobl yn ei wneud. Yn ystod mis Ramadan, dyw Mwslimiaid ddim yn bwyta yn ystod golau dydd. Hefyd, mae nifer o bobl yn cadw at draddodiad **Cristnogol y Grawys** ac yn rhoi'r gorau i fwyta neu yfed rhywbeth am y deugain diwrnod cyn y Pasg. Ond oes rhai pethau na allech chi fyw hebddyn nhw, hyd yn oed am gyfnod byr?

Gofynnodd *Cymru Fyw* i rai o'n sêr adnabyddus beth fasen nhw'n methu byw hebdo:

Mae **Rhodri Owen** yn gyflwynydd ar raglenni *Prynhawn Da a Heno* a basai'n anodd iawn iddo fyw heb ei goffi cryf bob bore.

"Byddwn i'n methu byw heb fy *double espresso* yn y bore. Dw i'n cael un bob bore a dw i'n berson hapusach ar ôl ei yfed. Dw i'n trio cadw'n ffit ar y foment a ges i gyngor gyda rhywun i roi lan y *lattes*, felly droiais i at yr *espresso*."

"Dw i ddim yn meddwl byddai fy mab i'n fodlon i fi fynd heb goffi chwaith achos bod fy mhersonoliaeth i'n newid ar ôl ei yfed."

"Allwn i byth fyw heb fy *Moroccan Oil conditioner*! Mae'n 'neud i 'ngwallt i edrych a theimlo'n **llyfn** ac mae'n gwynto'n lyfli!" meddai **Eleri Siôn**, sy'n cyflwyno rhaglenni ar BBC Radio Wales.

Os ydych chi'n dilyn y comediwr **Tudur Owen** ar *Twitter*, byddwch chi'n gwybod ei fod yn **drydarwr brwd** ac mae'n cyfaddef naasai'n gallu byw heb ei ffôn.

"Dw i'n hollol **gaeth** i dechnoleg a gwefannau cymdeithasol. Mi ges i gyfnod o fod yn styc yn y tŷ ar ôl cael anaf yn sgïo. Y ffôn oedd yr unig beth oedd yn fy nghadw i mewn cysylltiad â gweddill y byd. Dw i'n ei ddefnyddio ar gyfer ebostio, tecstio a hefyd o ran fy ngwaith."

"Mae comediwyr yn rhannu syniadau dros *Twitter*. Mae 'na hen ochr **ddibwys** iddo fo, fel darllen be' ma' pobl 'di gael i frechwast, ond mae 'na ochr ddefnyddiol a faswn i ddim yn gallu byw hebdo."

1. Basai Rhodri Owen, Eleri Siôn a Tudur Owen yn methu byw heb rywbeth. Beth?

Rhodri Owen	
Eleri Siôn	
Tudur Owen	

2. Mae'r sêr yn dweud yr isod mewn ffordd wahanol, gan fenthyg o'r Saesneg. Pa eiriau maen nhw'n eu defnyddio?

- i. rhoi'r gorau i...
- ii. arogl'n hyfryd
- iii. bod yn gaeth i'r tŷ

3. Mae'r arddodiad **heb** yn rhedeg pan fydd yn cael ei ddefnyddio gyda rhagenwau. Mae **hebdo (fe)** yn cael ei ddefnyddio yn y darn uchod. Ysgrifennwch y ffurfiau ar gyfer y rhagenwau eraill:

..... i ni
..... ti chi
hebdo fe nhw
..... hi	

Siaradwch

”

- Allech chi fyw heb de neu goffi?
- Allech chi fyw heb ffôn symudol?
- Allech chi fyw heb sebon, siampwê a phast dannedd?
- Sut basech chi'n teimlo tasai rhaid i chi fyw heb gerddoriaeth?
- Fasech chi'n rhwystredig tasech chi ddim yn gallu teithio'n rhyngwladol?

Nodwch gyda **sgôr o 0–5** pa mor anodd fasai hi i chi fyw heb y canlynol am gyfnod (**0 = dim trafferth o gwbl, 5 = allwn i byth fyw heb ...**) ac wedyn trafodwch eich atebion:

awyrennau	siocled
teledu	sliperi
radio	sychwr gwallt
gardd	llyfrau
cyfrifiadur	preifatrwydd

Gwranddo 1

Byddwch chi'n clywed Siân ac Eifion yn cwrdd â'i gilydd ac yn mynd i gaffi.

1. Mae Siân wedi rhoi'r gorau i goffi a phethau melys. Gyda'ch partner, meddyliwch pam basai hi'n rhoi'r gorau i'r pethau yma a beth mae hi'n ei yfed yn lle coffi.
2. Pa un o'r ddau dych chi'n meddwl sy:
 - i. fwy prysur
 - ii. â'r deiet mwy iachus
 - iii. yn gweithio fwy
 - iv. fwy trefnus
 - v. yn cyflawni fwy
 - vi. hapusa

3. Gwrandewch am yr ymadroddion sydd ar y chwith isod yn y sgwrs. Cysylltwch nhw â'r ymadrodd ar y dde sydd â'r un ystyr:

i. yn fishi ofnadw	cacen yr un
ii. cael coffi bach clou	gwneud cyfres o wahanol bethau
iii. bachu'r ford 'na	yn brysur iawn
iv. bobo gacen	sicrhau bwrdd yn y caffi
v. mynd o un peth i'r llall	coffi sydyn

4. Mae Siân yn dweud: "Dw i'n meddwl yn llawer **cliriach**". Dych chi'n gallu meddwl am ansoddair arall lle 'dyn ni'n ychwanegu **-iach**, nid **-ach**?

Siaradwch

Dych chi wedi gwneud ymdrech arbennig rywbyrd i fyw heb rywbeth am gyfnod neu i roi'r gorau i rywbeth yn barhaol, neu dych chi'n nabod rhywun arall sy wedi gwneud hynny? Sut hwyl gawsoch chi/gawson nhw?

Arddodiaid

Mae'r tabl isod yn cynnwys enghreifftiau o arddodiaid a rhai o'r berfenwau maen nhw'n cysylltu â nhw.

Yn y golofn gyntaf, rhowch ragor o enghreifftiau o ferfenwau sy'n cysylltu â'r gwahanol arddodiaid a llenwch y bylchau yn y tabl sy'n dangos sut mae'r arddodiaid yn rhedeg gyda rhagenwau.

â cwrdd â ymweld â	â fi	â ti	â fe	â hi	â ni	â chi	â nhw
*am siarad am becso/poeni am	amdana i	amdanat ti			amdanon ni		
ar edrych ar ymosod ar			arno fe				arnyn nhw
at cofio at pwyntio at		atat ti				atoch chi	
i gofyn i diolch i	i fi						iddyn nhw
*wrth ymddiheuro wrth sôn wrth		wrthot ti		wrthi hi			

*Cofiwch ein bod ni'n dweud **wrth** rywun **am** wneud rhywbeth.

Ymarfer

Newidiwch yr **enwau**, ac atebwch gyda **rhagenwau**:

e.e. Oedd e'n gweiddi ar <u>Bob</u> ?	Oedd, roedd e'n gweiddi arno fe.
Oedd hi'n chwilio am <u>ei chwaer</u> ?	Oedd, roedd hi'n chwilio hi.
Ofynnaist ti i'r <u>athrawes</u> ?	Do, gofynnais i
Edrychaist ti ar <u>y papur</u> ?	Do, edrychais i
Redodd e at <u>ei wraig</u> ?	Do, rhedodd e
Wyt ti wedi dweud wrth <u>y plant</u> ?	Ydw, dw i wedi dweud ...
Ydw i'n gallu ymddiried yn <u>Huw</u> ?	Wyt. Rwyd ti'n gallu ymddiried

Llenwch y bylchau ag **arddodiaid**:

1. Pryd rwyd ti'n mynd i ddweud nhw beth ddigwyddodd? Mae pawb ar bigau'r drain.
2. Rhaid i chi ysgrifennu y bardd buddugol i ddweud fe fod yn y pafiliwn cyn pedwar o'r gloch.
3. Chwythodd y dyfarnwr ei chwiban a phwyntio y smotyn.
4. Cwrddais i fe yn y derbyniad neithiwr – roedd e'n gyfeillgar iawn ac yn barod iawn i siarad phawb.
5. Dw i wastad wedi breuddwydio fyw ar arfordir gyda golygfa hyfryd dros y môr.
6. Bues i'n chwilio nhw am oriau.
7. Gofynnwch fe oes prydau llysieuol ar y fwydlen.
8. Doedd Mrs Evans ddim yn athrawes boblogaidd iawn – roedd hi'n gweiddi y plant drwy'r amser. Doedd hi ddim yn gallu cadw rheolaeth.
9. O't ti wedi sylwi y newidiadau yn yr ardd ac yn y ardal o dan do?
10. Cofia fi nhw pan fyddi di'n ymweld nhw yr wythnos nesa.
11. Wyt ti'n berchen gar trydan?
12. Oes cywilydd ti?

Gwranddo 2

Dros Ginio Storm Arwen: Jennifer Jones yn siarad ag Emyr Bell

Rhwng 25 a 29 Tachwedd 2021, tarodd storm fawr o'r enw Arwen wledydd Prydain. Cyn gwranddo ar y sgwrs rhwng Jennifer Jones ac Emyr Bell, dyfalwch pa eiriau sy ar goll yn y cyflwyniad yma:

'Rŵan, dim trydan, dim ffôn, ac mewn rhai, dim dŵr. Dyna'r sydd wedi wynebu rhai cymunedau yn dilyn y **dinistr** gan Storm Arwen dros y penwythnos.

Mae dros 400 o gartrefi'n parhau drydan yma yng Nghymru, ond un o'r gafodd ei tharo oedd Sir Aberdeen yn yr Alban, ac yn â ni o Castle Fraser mae Emyr Bell. Pnawn da i chi, Emyr!

1. Cwestiwn cyntaf Jennifer Jones yw 'Sut dach chi wedi bod yn ?'
2. Beth mae Emyr a'i deulu wedi bod yn ei wneud gartref?
.....
3. Pam mae Emyr yn dweud bod ei deulu e'n fwy 'ffodus' na llawer o deuluoedd eraill yr ardal?
.....
4. Sut mae e a'i deulu wedi bod yn helpu pobl y pentref?
.....
5. Beth mae'r SSE (Scottish and Southern Energy) wedi'i wneud i helpu pobl?
.....

Beth yw...?

The community is pulling together

without any electricity

We have been taking hot water.

Siaradwch:

- Dych chi erioed wedi bod heb drydan am gyfnod? Ble a pham?
- Beth fasech chi'n wneud i gadw'n brysur tasai dim trydan gyda chi?
- Meddylwch am bopeth dych chi wedi'i wneud heddiw. Sawl gwaith dych chi wedi defnyddio trydan? Ydyn ni'n dibynnu gormod ar drydan?
- Dych chi'n cynnau'r golau yn y tŷ heb fod gwir angen gwneud?

Idiom

Ar bigau'r drain

Uned - 14 Ffasiwn

Nod yr uned hon yw...

- Defnyddio arddodiaid cyfansawdd (e.e. ar ôl, o flaen)
- Siarad am ddillad, siopa a ffasiwn
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

cred(oau)	<i>belief(s)</i>
doler(i)	<i>dollar(s)</i>
elfen(nau)	<i>element(s)</i>
haen(au)	<i>layer(s)</i>
hogan (genod)	<i>girl(s)</i> <i>(gogledd Cymru)</i>
sêl frenhinol	<i>royal seal</i>
stryd fawr	<i>high street</i>

arbrofi	<i>to experiment</i>
britho	<i>to go grey,</i> <i>to dapple, to</i> <i>fleck, to mottle</i>
coelio	<i>to believe</i> <i>(gogledd Cymru</i> <i>fel arfer)</i>
masnachu	<i>to trade</i>
tarfu	<i>to interrupt,</i> <i>to disturb</i>
torri ar draws	<i>to interrupt</i>
ysgafnhau	<i>to lighten</i>

blewyn (blew)	<i>a hair, a</i> <i>whisker</i> <i>(whiskers, fur)</i>
catrawd (catrodau)	<i>regiment(s)</i>
cyndaid (cyndeidiau)	<i>forefather(s)</i>
cynnyrch	<i>produce</i>
dilynwr(-wyr)	<i>follower(s)</i>
dillad isaf	<i>underwear</i>
gwaltt gosod	<i>wig</i>
plwm	<i>lead</i>
tecstil(au)	<i>textile(s)</i>
tywysog(ion)	<i>prince(s)</i>

anferthol	<i>huge,</i> <i>momentous</i>
crefftus	<i>skilled</i>
llac	<i>loose</i>
pigog	<i>spiky;</i> <i>touchy (person)</i>
unigryw	<i>unique</i>

ar draws	<i>across</i>
cymryd yr awenau	<i>to take the reins</i>
o blaid	<i>in favour of</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

Adolygu Arddodiaid

Cwestiwn	Person 1	Person 2	Person 3
O ble dych chi'n dod yn wreiddiol?			
Ar ba raglenni radio dych chi'n hoffi gwranddo?			
I ble dych chi'n hoffi mynd am dro?			
At bwy dych chi'n anfon ebyst?			
Gan bwy dych chi wedi cael cyngor da?			
Dros bwy dych chi wedi pleidleisio mewn rhaglen realaeth?			
Drwy ebost neu drwy'r post dych chi'n hoffi cael gwybodaeth?			
Am beth dych chi'n siarad pan fyddwch chi yn y siop trin gwallt?			
O ble dych chi'n prynu eich dillad fel arfer?			

Geirfa - Dillad

Nodwch unrhyw eirfa newydd fan hyn.

Gwyllo a gwrando – O Gymru Fach

1. Edrychwch ar y geiriau yma. Am beth dych chi'n meddwl mae'r fideo?

Harrods	ffatri	cwmni
llywiau cryf	defnydd	peiriant

2. Nesa, dyma'r geiriau newydd byddwch chi'n eu clywed. Ydyn nhw'n enwau, berfau neu ansoddeiriau?

cynhyrchu	tecstilau	cynnyrch	sêl frenhinol	tywysog
cyndeidiau	unigryw	gwlan	catrodau	crefftus
masnachu	tarfu			

Enwau	Berfau	Ansoddeiriau

3. Yn olaf, cyn gwyllo'r clip, dyma dair brawddeg byddwch chi'n eu clywed:

Mae'r cwmni bellach yn cael ei redeg gan...

Roedd e'n hen hen dad-cu i fi.

Beth sy'n arbennig am y cwmni 'ma, 'te?

4. Gyda'ch partner, trafodwch y geiriau isod ac esboniwch pam mae'r geiriau hyn yn codi yn y darn.

cenhedlaeth
John Rees Jones
Sir Benfro
10 awr

5. Enwch **bedair** gwlad sy'n mewnforio cynnyrch Corgi.

6. Cysylltwch yr idiom isod â'r diffiniad cywir:

yn eu plith
pedwar ban y byd
cymryd yr awenau

dod yn rheolwr/arweinydd
yn eu canol nhw
dros y byd i gyd

Arddodiaid cyfansawdd

Mae arddodiaid cyfansawdd yn arddodiaid sy'n dod mewn **dwyr ran**.
 Gyda'ch partner, rhwch y Gymraeg am yr arddodiaid sy yn y blwch:

<i>after</i>	<i>above</i>
<i>near</i>	<i>among</i>
<i>across</i>	
<i>around</i>	
<i>in front of</i>	
<i>in favour of</i>	

Ar ei hôl hi!

Ar ei hôl hi!
Ar ei hôl hi!

Oes lle i fi eistedd
wrth eich ochr chi?

Peidiwch â thorri ar
fy nhraws i pan dw
i'n siarad â chi!

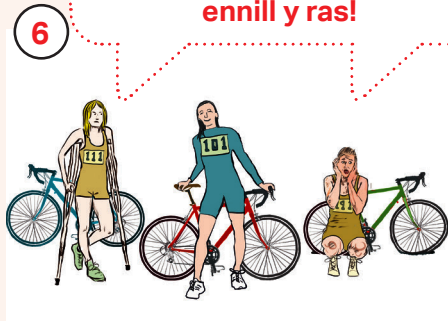
Mae mwd o'n
cwmpas ni ym mhob
man!

Gad iddo fe fynd o
dy flaen di.

Mae popeth o'i
phlaid hi. Dw i'n siŵr
taw hi sy'n mynd i
ennill y ras!

O na! Edrycha beth
sydd uwch ein
pennau ni!

Edrychwch ar y lluniau eto a newidiwch berson yr arddodiaid. Mae'r cyntaf wedi ei wneud i chi.

1. (fe) *Ar ei ôl e! Ar ei ôl e!*
2. (ti)
3. (hi)
4. (ni)
5. (ti)
6. (nhw)
7. (fi)

Ar gyfer

Mae e wedi gwneud siwt ar fy nghyfer i.

Mae e wedi gwneud siaced		di.
Mae e wedi gwneud siwt		yr athro.
Mae e wedi gwneud ffrog		yr athrawes.
Mae e wedi gwneud gwasgod		e.
Mae e wedi gwneud ffrog		hi.
Mae e wedi gwneud siwtiau		ni.
Mae e wedi gwneud siwtiau		chi.
Mae e wedi gwneud siwtiau		nhw.

Gyda'ch partner, cyfieithwch y brawddegau i'r Gymraeg:

1. *Who sat beside you (ti) on the bus?*
.....
2. *He's preparing a special meal for me.*
.....
3. *They've argued with the people who live in the flat above them.*
.....
4. *You shouldn't interrupt him when he's speaking.*
.....
5. *She is frustrated because she thinks that everyone is against her.*
.....
6. *The lorry was in front of them.*
.....
7. *They should go after you. (chi)*
.....
8. *They were quarreling in front of us.*
.....
9. *I think that the vote will go in your favour.*
.....

Help llaw

Gyda rhai arddodiaid cyfansawdd, mae'n rhaid gwybod beth yw'r **gair gwreiddiol** sy'n dilyn yr arddodiad er mwyn treiglo'n gywir.

pwys > ar bwys	traws > ar draws	cyfer > ar gyfer
ar fy mhwys i	ar fy nhraws i	ar fy nghyfer i
ar dy bwys di	ar dy draws di	ar dy gyfer di
ar ei bwys e	ar ei draws e	ar ei gyfer e
ar ei phwys hi	ar ei thraws hi	ar ei chyfer hi
ar ein pwys ni	ar ein traws ni	ar ein cyfer ni
ar eich pwys chi	ar eich traws chi	ar eich cyfer chi
ar eu pwys nhw	ar eu traws nhw	ar eu cyfer nhw

- Gydag **o flaen** (blaen), **o gwmpas** (cwmpas) ac **o blaid** (plaid), rhaid i ni fod yn ofalus gyda'r cwtogiadau (*contractions*) ar ôl **o** hefyd. Er enghraifft: o fy mlaen i / o dy flaen di / o'i flaen e / o'i blaen hi / o'n blaen ni / o'ch blaen chi / o'u blaen nhw.
- Mae **uwchben** ac **ymlith** yn rhannu'n ddwy ran (uwch + pen) ac (yn + plith). Er enghraifft, **uwch** fy **mhen**, **yn** ein **plith**.
- Cofiwch, gyda **tu** mae eisiau **y** o'i flaen ac **i** ar ei ôl e. Er enghraifft: **y** tu ôl **i**r gadair, **y** tu allan **i**r dref, **y** tu mewn **i**r adeilad, **y** tu hwnt **i** Gymru.
- Hefyd, mae hi'n bosib defnyddio ffurfiau lluosog **blaen (blaenau)** a **pen (pennau)** gyda **ni**, **nhw**, a **chi** (lluosog). Er enghraifft: uwch ein **pennau** ni, uwch eich **pennau** chi, uwch eu **pennau** nhw; o'n **blaenau** ni, o'ch **blaenau** chi, o'u **blaenau** nhw.

Gyda'ch partner, ysgrifennwch **bum** brawddeg yn defnyddio'r **arddodiaid cyfansawdd** yma:

yn erbyn

ar gyfer

o flaen

uwchben

ar ôl

1.
2.
3.
4.
5.

Cwis – Y Gwir, yr Holl Wir a Dim Ond y Gwir – Byd Ffasiwn

Geirfa:

dillad isaf

doleri

gwallt gosod

pigog

Mae rhai o'r ffeithiau hyn yn wir, a rhai ohonyn nhw'n gelwyddau! Penderfynwch pa ffeithiau sy'n wir.

1. Roedd yr hetiau Cymreig cyntaf yn cael eu gwneud o flew ceffylau du.
2. Yn oes y Frenhines Elisabeth I, roedd pobl yn mynd yn sâl achos eu bod nhw'n gwisgo colur wedi ei wneud o blwm.
3. Yn 2016, cafodd un o ffrogiau Marilyn Monroe ei gwerthu am 4.8 miliwn o **ddoleri**.
4. Roedd y Frenhines Victoria yn gwrthod gwisgo **dillad isaf** cotwm. Roedd yn rhaid iddi gael dillad isaf sidan bob amser.
5. Mae lycra yn cael ei wneud o fandiau lastig wedi eu hailgylchu.
6. Y defnydd druta yn y byd yw gwllân y ddafad vucana o Beriw.
7. Yn yr Hen Aifft, roedd dynion a menywod yn gwisgo colur a **gwallt gosod**.
8. Yn y 1920au, roedd y gantores jazz Vera Louise yn enwog am wisgo cot o ffwr llygod bach.
9. Mae UDA yn gwario mwy ar ddillad nag unrhyw wlad arall yn y byd.
10. Roedd gwallt milwyr Celtaidd yn wyn ac yn **bigog**.

Nodwch **enwau** neu **ferfau** i fynd gyda'r geiriau isod.
Cofiwch fod **het**, **ffrog** a **chot** yn **enwau benywaidd**. Mae rhai enghreifftiau yno i chi.

het	ffrog	dillad	gwaltt	cot
	ffrog briodas		gwaltt gosod	cot law

Gwranddo – Gwallt

Geirfa:

britho

elfen

cred

hogan

sylw

coelio

Byddwch chi'n gwranddo ar bedwar person yn siarad am eu gwaltt nhw, sef **Bethan Mair**, **Owain Jones**, **Sara Manchipp** a **Sonia Kaur**.

Gwnewch nodiadau wrth wrando ar bob clip sain. Yna, bydd eich tiwtor yn eich rhannu chi'n grwpiau. Bydd pob grŵp yn canolbwyntio ar **un clip**, ac yn meddwl am **ddau gwestiwn** i'w gofyn i weddill y dosbarth am y clip.

Idiom

Cymryd yr awenau

Uned 15 – Amser

Nod yr uned hon yw...

- Ymarfer defnyddio rhifolion
- Siarad am amser hamdden
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

Aberhonddu	<i>Brecon</i>
cyfrifiadureg	<i>computer science</i>
rhoces(i)	<i>girl(s)</i> (yn sir Benfro)

darlledu	<i>to broadcast</i>
ymgynnull	<i>to assemble, to congregate</i>

crynodeb(au)	<i>summary</i> (summaries)
cynhyrchydd (-wyr)	<i>producer(s)</i>
darlledwr (-wyr)	<i>broadcaster(s)</i>
doc(iau)	<i>docks</i>
Gweinidog Addysg	<i>Education Minister</i>
rhediad(au)	<i>a run (runs)</i>
sylwebydd (sylwebwyr)	<i>commentator(s)</i>
tamaid (tameidiau)	<i>bit(s), bite(s), morsel(s)</i>

clòs	<i>close, sultry</i>
coffa	<i>memorial</i>
hynod	<i>remarkable</i>

Hir oes!	<i>A long life! (fel 'lechyd da!')</i>
yr ardegau	<i>the teenage years</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

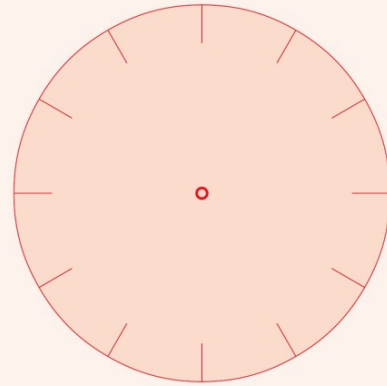
×

Siaradwch – Sut dych chi'n treulio'ch amser?

Ar y siart isod, nodwch faint o'ch amser dych chi'n ei roi i'r pethau hyn:

teulu, gwaith, gwaith tŷ, garddio, diddordebau, cymdeithasu, gwaith gwirfoddol, dysgu Cymraeg, astudio, arall

Rhifau

Llenwch y bylchau – dilynwch yr enghraifft:

Mae Rhys yn ddwy ar bymtheg oed.

Deunaw y flwyddyn nesa!

Mae Nia'n ugain oed.

..... y flwyddyn nesa!

Mae Mali'n dri deg naw.

..... y flwyddyn nesa!

Mae Gethin yn bum deg naw.

..... y flwyddyn nesa!

Mae Gwilym yn saith deg naw.

..... y flwyddyn nesa!

Mae Efa'n naw deg naw.

..... y flwyddyn nesa!

Amser

Yn y blwch, ysgrifennwch gymaint o barau o eiriau â phosib – geiriau sy'n gallu cael eu rhoi gyda'r gair **amser** i wneud pâr, e.e. amser da.

amser da

Ysgrifennwch yr amseroedd yn llawn, gan ddefnyddio'r **rhifau traddodiadol**:

12:28 **8:19**

4:40 **11:16**

9:47 **10:18**

3:35 **2:13**

Newidiwch y brawddegau hyn gan ddefnyddio **rhifolion traddodiadol** yn lle rhifolion modern:

1. Mae'r un deg un chwaraewr yn iach ar gyfer y gêm heno.
2. Cododd hi am ddau ddeg chwe munud wedi wyth y bore 'ma.
3. Erbyn hyn, dim ond un deg tri o blant sydd yn yr ysgol.
4. Mae hi'n edrych ymlaen at ddathlu ei phen-blwydd yn un deg wyth oed yn yr haf.
5. Ar gais aelodau'r clwb, dim ond un deg saith milltir yw'r daith gerdded eleni.
6. Maen nhw'n dathlu eu pen-blwydd priodas arian eleni – dau ddeg pum mlynedd!

Help llaw – Rhifolion

1 un + Tr. Meddal os yw'r enw'n fenywaidd	11 un ar ddeg	21 un ar hugain	31 un ar ddeg ar hugain
2 dau + Tr. Meddal / dwy + Tr. Meddal	12 deuddeg	22 dau / dwy ar hugain	40 deugain
3 tri + Tr. Llaes / tair	13 tri / tair ar ddeg	23 tri / tair ar hugain	50 hanner cant
4 pedwar / pedair	14 pedwar / pedair ar ddeg	24 pedwar / pedair ar hugain	60 trigain
5 pump (pum cyn enw)	15 pymtheg	25 pump ar hugain	70 deg a thrigain
6 chwech (chwe cyn enw + Tr. Llaes)	16 un ar bymtheg	26 chwech ar hugain	80 pedwar ugain
7 saith	17 dau / dwy ar bymtheg	27 saith ar hugain	90 deg a phedwar ugain
8 wyth	18 deunaw	28 wyth ar hugain	100 cant
9 naw	19 pedwar / pedair ar bymtheg	29 naw ar hugain	Fel arfer, 'dyn ni'n defnyddio'r dull modern gyda rhifau dros 31 sydd ddim yn gorffen gyda 0 , e.e. pedwar deg un, pum deg dau, chwe deg tri, saith deg pedwar.
10 deg	20 ugain	30 deg ar hugain	
Os oes enw gyda'r rhif, mae'n dod ar ôl yr elfen gyntaf , e.e. 13 diwrnod = tri diwrnod ar ddeg 8:27 = saith munud ar hugain wedi wyth			

Gwranddo - Bwletin Newyddion

Gyda'ch partner, parwch y gair newydd byddwch chi'n ei glywed yn y bwletin â'r diffiniad.

crynodeb	Byddwch chi'n gweld llongau yma.
dociau	cwrs coleg
Gweinidog Addysg	Mae cleifion yn mynd yma i wella.
cyfrifiadureg	Mae'n gweithio yn y llywodraeth.
Aberhonddu	Mae S4C yn gwneud hyn yn Gymraeg.
Ysbyty Coffa	pobl yn dod at ei gilydd
darlledu	tref farchnad yn agos i Fannau Brycheiniog
ymgynnull	darn sy'n cynnwys dwy frawddeg yn lle ugain brawddeg

1. Rhowch gylch o gwmpas y geiriau uchod pan fyddwch chi'n eu clywed nhw.
2. Atebwch y cwestiynau hyn am y bwletin newyddion.
 - i. Beth fydd yn digwydd yn y ganolfan dechnoleg newydd yn Abertawe?
.....
 - ii. Beth achosodd y ddamwain?
.....
 - iii. Pa fath o gêm sy'n digwydd yn Madrid heno?
.....
 - iv. Sut bydd y ras yn helpu'r gymuned leol?
.....

3. Bydd eich tiwtor yn rhoi copi o sgrïpt y bwletin i chi. Llenwch y bylchau yn y sgrïpt â'r rhifau cywir.
4. Meddyliwch am y gair **ymgynnull**, sydd yn y stori newyddion olaf. Allwch chi feddwl am eiriau eraill sy'n dechrau gydag **ym-**? Nodwch nhw fan hyn.

Darllen – Iaith y rhifau

(Addasiad o erthygl yn *BBC Cymru Fyw*)

Siaradwch:

- Pwy yw'ch hoff **sylwebydd** neu **ddarlledwr**?
- Pa raglenni o'ch chi'n mwynhau pan o'ch chi yn eich **arddegau**?

Sut basech chi'n darllen y ffigur 18 ar lafar – 'deunaw' neu 'un deg wyth'? Beth am 37 – 'dau ar bymtheg ar hugain' neu 'tri deg saith'?

Mae'n debyg mai blaenoriaeth ysgolion Cymru ydy cael plant i ddefnyddio rhifau'n iawn, yn hytrach na'u dysgu i ddweud rhifau mewn ffordd arbennig. Ond oes peryg ein bod ni'n **aberthu** ein traddodiadau am ein bod ni'n chwilio am ffyrdd haws o ddweud rhifau?

Cyfoeth iaith

Roedd John Ifans yn **sylwebydd** chwaraeon i'r BBC, ac mae'n credu bod lle i ddefnyddio'r hen ddull traddodiadol yn y cyfryngau.

"Pan oeddwn i'n sylwebu ar griced a snwcer yn y 60au a'r 70au, doedd dim problem o gwbl. Pan oedd chwaraewr snwcer ar ganol rhediad, roedd e'n saith ar bedwar ugain yn aml iawn. Yn Nhregaron, ble ro'n i'n byw, *thirty-seven* oedd e'n aml iawn yn yr 1940au a'r 50au – fyddai neb byth yn dweud tri deg saith, heb sôn am ddau ar bymtheg ar hugain. Ond beth yw rôl y **darlledwr**? Gwneud pwynt o'n i fod cyfoeth iaith i'w gael 'da ni."

Iaith sy'n hawdd ei deall

Roedd Aled Glynne Davies yn gweithio i Radio Cymru ac yn credu bod rhaid gwneud y newyddion yn ddealladwy i gynifer o bobl â phosib.

"Mi ddechreuodd pan o'n i yn fy **arddegau**. Roedd newyddion radio yn Gymraeg ac yn Saesneg o gwmpas yr un o'r gloch. Roedd hyn cyn dyddiau Radio Cymru. A dw i'n cofio'n iawn – er mai Cymraeg oedd fy iaith gynta' i, ro'n i'n dallt y bwletinau Saesneg yn well na'r bwletin Cymraeg. Dw i'n cofio penderfynu fy mod i isio bod yn **newyddiadurwr** – a baswn i wrth fy modd yn sgwennu newyddion mewn iaith roedd pawb yn ei dallt. Dydw i ddim yn credu y byddai llawer o bobl sy'n dathlu eu pen-blwydd yn dri deg saith yn deud yn y dafarn leol eu bod nhw'n ddwy ar bymtheg ar hugain mlwydd oed."

Siaradwch: Yn eich grwpiau, nodwch y **tri phwynt pwysica** sy'n codi yn yr erthygl.

1. Heb edrych yn ôl ar y darn darllen, ysgrifennwch **ffurfiau lluosog** y geiriau hyn:

rhif traddodiad ffordd
cyfrwng bwletin dydd

2. Mae John Ifans yn dod o Dregaron yn ne Cymru. Ysgrifennwch **dri pheth** yn ei baragraff e sy'n dangos ei fod e'n dod o'r De:

Mae Aled Glynne Davies yn dod o'r Gogledd. Ysgrifennwch **dri pheth** o'i baragraff e sy'n dangos ei fod e'n dod o'r Gogledd:

Siaradwch

- Dych chi'n cytuno â John Ifans neu ag Aled Glynne Davies?
- Beth sy'n bwysig wrth ddysgu mathemateg i blant?
- Ddylai oedolion ddysgu'r rhifau traddodiadol o gwbl?
- Mae defnyddio rhifau yn Gymraeg wedi newid gydag amser. Dych chi'n gwybod am unrhyw beth arall sy wedi newid yn yr iaith?

Gwyllo a gwrando – Yr Hen Galan

Parwch y ddau hanner i'ch helpu chi i ddysgu rhai o'r geiriau newydd y byddwch chi'n eu clywed yn y ffilm.

Hen	bach
cymuned	Galan
rhoces	glòs
tamaid	oes
Hir	fach

Yn y darn, byddwch chi hefyd yn clywed:

"Mae wedi bod **erioed**."

"Dw i'n cwrdd â phobl **sa i** wedi gweld ers blwyddyn."

"tra hynod"

Yn 1752, daeth newid mawr i fywydau pobl Prydain. Roedd rhaid iddyn nhw ddechrau defnyddio Calendr Gregori (*Gregorian Calendar*) yn lle'r Calendr Iwlaidd (*Julian Calendar*). Roedd llawer o bobl yn anhapus am hyn achos eu bod nhw'n colli 11 diwrnod o'r flwyddyn.

Mae pobl Cwm Gwaun yn sir Benfro yn parhau i ddathlu'r **Hen Galan**, sef 13 Ionawr. Hwn yw diwrnod cynta'r flwyddyn os dych chi'n dilyn y Calendr Iwlaidd.

Byddwch chi'n gwyllo fideo o blant Cwm Gwaun yn dathlu'r Hen Galan trwy fynd o dŷ i dŷ yn canu calennig, sef anrhegion i groesawu'r flwyddyn newydd.

1. Gwrandewch am y geiriau a'r patrymau uchod.

2. Atebwch y cwestiynau hyn am y fideo

i. Faint o'r gloch dechreuon nhw ganu?

.....

ii. Beth yw enw'r fferm y mae'r plant yn ymweld â hi?

.....

iii. Pwy sy'n byw yno?

.....

iv. Beth yw'r **calennig** y mae'r plant yn ei gael?

.....

v. Mae Bessie yn dweud ei bod hi wedi rhoi calennig i **22 o blant**. Bydd hi'n rhoi calennig i **40 o blant** cyn diwedd y dydd. Ysgrifennwch hyn yn y ffordd draddodiadol.

vi. Yn ôl Bessie, sut roedd yr Hen Galan yn wahanol o'r blaen?

vii. Llenwch y bylchau cyn gwrando ar ran olaf y sgwrs rhwng Yvonne a Bessie unwaith eto.

Yvonne: Beth _____ atgofion chi o'r Hen Galan pan o'ch chi'n rhoces fach?

Bessie: Roedd 'na lawer _____ o drafael o un tŷ i'r _____. Pob man yn yr ardal yn dathlu. Ble _____ 'sech chi'n mynd, 'sech chi'n cael tamaid _____ fwyd, cacen, arian, popeth.

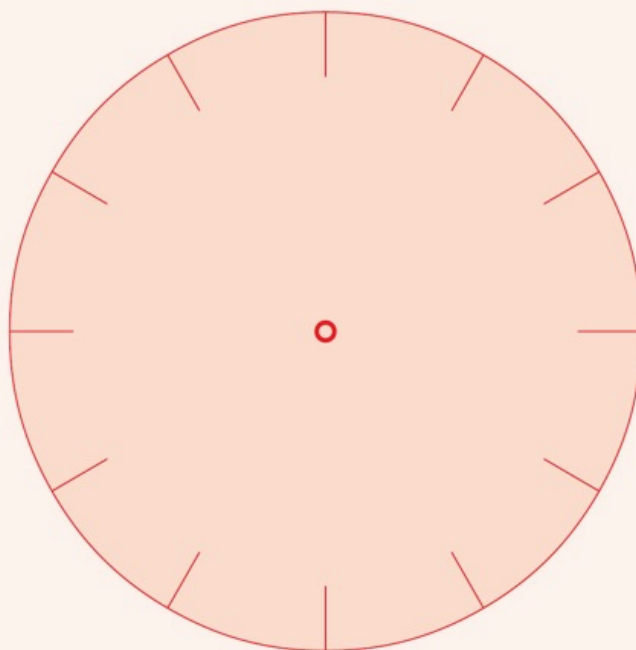
Yvonne: Wel, Bessie. Hir _____!

Siaradwch – Sut ro'ch chi'n treulio'ch amser?

Ar y siart isod, nodwch faint o'ch amser ro'ch chi'n ei roi i'r pethau hyn ddeg mlynedd yn ôl:

teulu, gwaith, gwaith tŷ, garddio, diddordebau, cymdeithasu, gwaith gwirfoddol, dysgu Cymraeg, chwarae, gwneud gwaith cartref, astudio, arall

Ydy siâp eich siart chi wedi newid? Pam?

Adolygu Geirfa Uned 15

Gweithiwch gyda'ch partner i ddewis y gair cywir i fynd yn y bwlch. Efallai bydd angen treiglo.

cyfrifiadureg

Astudiais i _____ yn y coleg.

Mae angen _____ ar y staff.

cyfrifiaduron

Aberhonddu

Pen y Fan yw'r mynydd uchaf ym _____.

Tref farchnad yw _____.

Bannau Brycheiniog

crynodeb

Codon ni _____ o bum mil o bunnoedd i Ambiwylans Awyr Cymru.

Doedd dim amser i ddarllen yr adroddiad yn llawn, felly darllenais i'r _____.

cyfanswm

rhediad

Cafodd y chwaraewr snwcer _____ o gant.

Sgoriodd y cricedwr gant o _____ cyn colli ei wiced.

rhediadau

cynhyrchydd

Diolchodd y _____ i'r staff ym mharti lansio'r llyfr.

Diolchodd y _____ i gast y ffilm yn y parti lansio.

cyhoeddwr

sylwadau

Dw i'n mwynhau gwyllo'r rygbi ar S4C achos dw i'n hoffi gwrando ar y _____ gwych.

Mae lle i adael _____ ar waelod y ffurflen.

sylwebwyr

atgofion

Mae _____ hapus iawn gyda fi o fynd i gyngherddau pan o'n i'n iau.

Mae'r cyngerdd yn y neuadd _____.

coffa

casglu

Byddwn ni'n _____ bwyd ffres o'r archfarchnad ar gyfer y project rhannu bwyd.

Byddwn ni'n _____ am saith, ac yn bwyta am hanner awr wedi saith.

ymgynnull

fy arddgau

Bydda i'n ymddeol pan fydda i'n _____.

Ro'n i'n mynd i glwb ieuenctid bob wythnos pan o'n i yn _____.

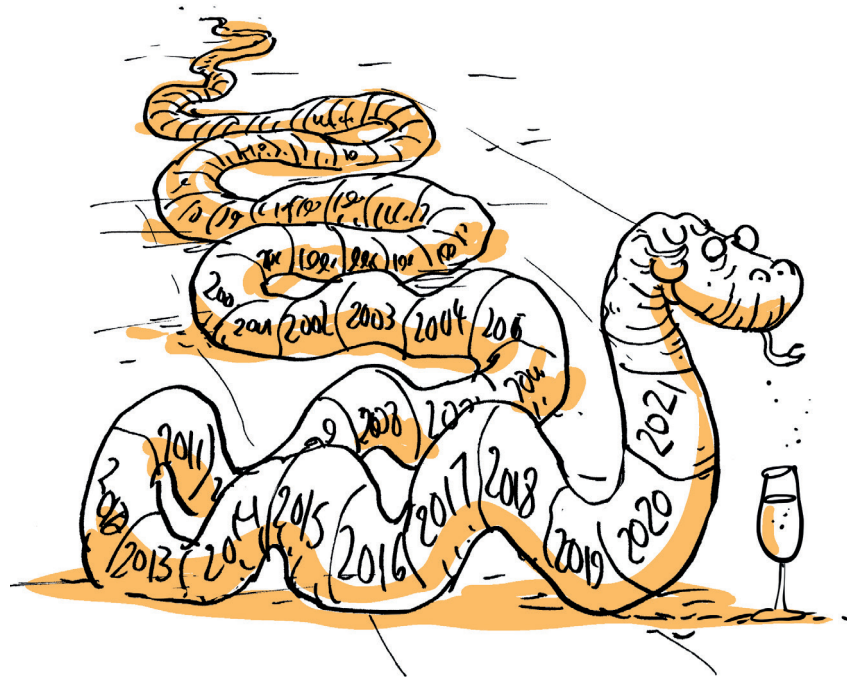
trigain

Dych chi nawr yn gallu darllen y llyfr *Cyffesion Saesnes yng Nghymru* (Atebol). Dyma'r clawr a rhan o'r paragraff cynta. Ewch i'ch siop Gymraeg leol neu www.gwales.com.

Ro'n i'n siŵr iawn o gyfeiriad fy mywyd, nes torrodd y *sat nav* ... yn llythrennol. Ro'n i'n bump ar hugain oed, yn joio bywyd fel cynrychdydd teledu.

Idiom

Hir oes!

Uned 16 – Y tro cynta!

Nod yr uned hon yw...

- Ymarfer defnyddio trefnolion
- Siarad am y tro cynta i chi (neu bobl eraill) wneud rhywbeth
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

ergyd(ion) *blow(s)*

achlysur(on) *occasion(s)*

corwynt(oedd) *gale(s)*

cyfuniad(au) *combination(s)*

gwrthrych(au) *object(s)*

Iddew(on) *Jew(s)*

llythrennedd *literacy*

trothwy *threshold*

dychwelyd *to return (to)*
(i rywle, at rywun)

dyddio *to date*

ffynnu (ar) *to thrive (on)*

hiraethu (am) *to long (for)*

ymwneud â *to be concerned with*

abl *able*

arloesol *pioneering*

clou *cyflym (de Cymru)*

cyflogedig *employed*

cyn-derfynol *semi-final*

sylfaenol *basic*

ymarferol *practical*

(y) cyw melyn ola *y plentyn ieuenga yn y teulu*

tridiau *tri diwrnod*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Siaradwch – Y tro cynta!

Edrychwch ar y syniadau yn y blwch a dewiswch unrhyw **bump** ohonyn nhw i drafod eich profiad personol.

Y tro cynta i fi brynu record neu CD

Y tro cynta i fi siarad Cymraeg y tu fas i'r dosbarth

Y tro cynta i fi ddarllen llyfr Cymraeg

Y tro cynta i fi gael swydd

Y tro cynta i fi fynd i'r ysgol

Y tro cynta i fi gusanu rhywun

Y tro cynta i fi brynu tŷ

Y tro cynta i fi brynu car

Y tro cynta i fi ysmegu

Y tro cynta i fi symud tŷ

Trefnolion

Dyna'r tro cynta i fi fynd yno.
Ro'n i yn yr ail flwyddyn ar y pryd.

Cyfieithwch:

1. *The third result is good.*

.....

2. *There is also a second advantage.*

.....

3. *Go to the fourth entrance on the left.*

.....

4. *Welcome to the tenth championship!*

.....

5. *What is the sixth planet from the sun?*

.....

6. *I'll give you a second chance.*

.....

Atebwch:

Ar ba ddyddiad mae dydd Nadolig?

Ar ba ddyddiad mae dydd Santes Dwynwen?

Ar ba ddyddiad mae Calan Gaeaf?

Os yw dydd Gwener y Groglith ar yr unfed
ar bymtheg, pryd mae dydd Sul y Pasg?

Os yw'r cwrs tridiau'n dechrau ar y trydydd,
pryd mae e'n gorffen?

Os ydyn ni'n mynd ar wyliau am wythnos ar y
deuddegfed, pryd byddwn ni'n dod adre?

Pa ganrif?

1282 y drydedd ganrif ar ddeg

1861

1999

1588

2016

Help llaw - Trefnolion

1 cynta(f)	11 unfed ar ddeg	21 unfed ar hugain	31 unfed ar ddeg ar hugain
2 ail	12 deuddegfed	22 ail ar hugain	40 deugeinfed
3 trydydd/trydedd	13 trydydd/trydedd ar ddeg	23 trydydd/trydedd ar hugain	50 hanner canfed
4 pedwerydd/ pedwaredd	14 pedwerydd/ pedwaredd ar ddeg	24 pedwerydd/ pedwaredd ar hugain	100 canfed
5 pumed	15 pymthegfed	25 pumed ar hugain	Os oes enw gyda'r trefnolyn, mae'n dod ar ôl yr elfen gyntaf , e.e.: yr unfed chwarawwr ar ddeg yr ail ganrif ar bymtheg
6 chweched	16 unfed ar bymtheg	26 chweched ar hugain	
7 seithfed	17 ail ar bymtheg	27 seithfed ar hugain	
8 wythfed	18 deunawfed	28 wythfed ar hugain	
9 nawfed	19 pedwerydd/ pedwaredd ar bymtheg	29 nawfed ar hugain	
10 degfed	20 ugeinfed	30 degfed ar hugain	

Edrychwch ar y patrwm treiglo:

y bachgen cynta	y ferch gynta
yr ail f achgen	yr ail f erch
y trydydd bachgen	y d rydedd f erch
y pedwerydd bachgen	y b edwaredd f erch
y pumed bachgen	y b umed f erch

- Fel arfer, mae **treiglad meddal** ar ôl enw **benywaidd unigol**: y ferch **gynta**.
- Mae popeth yn treiglo ar ôl **ail**: ail **lyfr**, ail **fantais**.
- Mae'r trefnolyn **benywaidd** yn treiglo'n feddal ar ôl **yl/r**: y **b**umed nofel, hi yw'r **gyntaf**.
- Mae **enw benywaidd** yn treiglo'n feddal yn dilyn **trefnolyn**: seithfed **f**lwyddyn, wythfed **w**ers.

Gwranddo – Bwletin Newyddion Hanesyddol – Y Tro Cynta!

1. Edrychwch ar y geiriau newydd mewn brawddegau a newidiwch y geiriau sy wedi'u tanlinellu, os yw hi'n bosib, i siarad am rywbeth sy yn y newyddion nawr.

Mae seremoni'r cadeirio yn yr Eisteddfod yn **achlysur** arbennig.

Mae busnesau sy'n gwerthu ar-lein yn **ffynnu** ar hyn o bryd.

Cafodd **gwrthrych** pwysig ei ddarganfod yn Wrecsam yn ddiweddar.

Mae'r polisiau wedi **dyddio**.

Gwnaeth gwyddonwyr waith **arloesol** yn ystod pandemig Covid-19.

Roedd **corwynt** mawr yn rhan o storm Barra yn 2021.

2. Llenwch y tabl

Ble? / Pwy?	Beth?

3. Cyfieithwch:

four hundred and fifty years

six pounds (£)

the eighteenth century

4. **Siaradwch** – Pa stori yn y bwletin yr hoffech chi wybod mwy amdani hi, a pham?

Darllen – Gadael y nyth am y tro cynta

Geirfa:

hiraethu

abl

Mae miloedd o bobl ifanc yn gadael eu cartrefi i fynd i'r brifysgol a dechrau byw yn annibynnol am y tro cynta bob mis Medi. I'r myfyrwyr, mae'n ddechrau newydd, ond i'r rhieni, mae'n ddiwedd cyfnod ac yn gallu bod yn amser emosiynol iawn.

Profiad dwy fam

Mae mab Elin Maher yn mynd i Brifysgol Guilford:

"Fel mam, sydd â'i phlentyn yn mynd am y tro cynta, dw i'n teimlo'n gymysg am y peth. Dyw hwn ddim yn rhywbeth unigryw i fi ond dyma'r tro cynta i fi a phan mae'n dro cynta i rywun, mae'n teimlo'n fwy o beth. Bydda i'n **hiraethu**, ond beth sy bwysica yw gwbod bod Rhys yn mynd i 'neud rhywbeth mae e'n mo'yn 'neud, y bydd e'n hapus, a bydd yn ddechre newydd iddo fe. Mae'r teimlad yna'n gryfach na'r hiraeth. Fydda i ddim yn eistedd gartre yn llefen y glaw. Dw i'n meddwl 'nôl i fy nyddiau coleg i, roedd rhaid ciwio i ffonio, ond mae technoleg gyda ni erbyn hyn, tecstio, *Facetime*, *Skype*. Dw i'n siŵr y bydd ambell i decst yn dod i gadw Mam yn hapus!"

Mae Sharon Laban o Bontypridd yn fam i ddau sy wedi gadael y nyth.

"Aeth Tomos i'r coleg yn Aberystwyth. Dw i'n cofio ei adael e, ro'n i'n gyffrous drosto ond ro'n i'n poeni tipyn hefyd. Roedd yn dod 'nôl ag atgofion o fy mam a fy nhad yn fy ngadael i ym Mhontypridd pan es i i'r coleg. Do'n i ddim mor *upset* â hynny, achos roedd Rhiannon yn dal i fod gyda ni, ond ro'n ni i gyd yn ei golli fe, wrth gwrs. Fe wnaethon ni addasu ac ymdopi'n weddol glou, ond pan aeth Rhiannon i Lundain, hi oedd y plentyn ola i adael y nyth, roedd hynny'n fwy o ergyd. Y cyw melyn ola wedi mynd!"

Wrth gwrs roedd e'n newid byd i ni fel rhieni... llai o waith siopa a llai o olch, ond dw i'n credu ei bod hi'n bwysig i w'r a gwraig gael digon o ddiddordebau fel bod bywyd yn parhau ar ôl i'r plant adael.

Fel rhiant, rwy't ti'n trial paratoi dy blant i allu sefyll ar eu traed eu hunain. Dw i'n credu ei bod hi'n bwysig dysgu sgiliau sylfaenol iddyn nhw, fel sut i agor cyfrif banc a choginio bwyd syml fel *scrambled eggs* a *chilli*. Ro'n i'n gwybod wedyn fod y ddau yn ddigon **abl** i ofalu amdany'n nhw eu hunain."

(Addasiad o erthygl ar wefan *BBC Cymru Fyw*)

Ar ôl darllen y darn:

1. Trafodwch â'ch partner **dri** pheth mae Elin yn eu teimlo am ei mab yn mynd bant.

i.

ii.

iii.

2. I ble aeth plant Sharon a sut ceisiodd hi eu helpu nhw i ymdopi?

.....

.....

.....

3. Pa eiriau yn y darn sy'n dangos taw o Dde Cymru mae Elin a Sharon yn dod?

Siaradwch

Dych chi'n cofio gadael y nyth am y tro cynta, neu oes plant gyda chi, gan deulu neu gan ffrindiau, sy wedi gadael y nyth?

Gwyllo a gwrando – Mynd dramor am y tro cynta

Gwrandewch ar Hannah, Gareth ac Efa yn sôn am y tro cynta iddyn nhw fynd dramor a llenwch y tabl:

Enw	Ble?	Pryd?	Un ffaith am y profiad
Hannah			
Gareth			
Efa			

Siaradwch

- Dych chi'n cofio eich taith gynta dramor? Trafodwch y profiad.
- Sut mae teithio dramor wedi newid ers pan oedd eich rhieni chi'n ifanc?

Darllen – Y flwyddyn newydd o gwmpas y byd

Geirfa: **Iddewon** **trothwy**

'Dyn ni'n cysylltu'r flwyddyn newydd â gwneud pethau am y tro cyntaf, ond hefyd mae rhai pethau sy'n cael eu gwneud bob blwyddyn. Dyma bum traddodiad diddorol am bobl yn dathlu dechrau'r flwyddyn mewn ffyrdd gwahanol iawn. Dyfalwch am ba wlad mae pob un o'r paragraffau. Ysgrifennwch enw'r wlad yn y blwch. Dyma'r gwledydd:

Gwlad Thai **Iran** **Israel** **Tsieina** **yr Alban**

1. Rosh Hashanah (pen y flwyddyn) yw diwrnod cyntaf mis Tishrei, (Medi neu Hydref) yn _____. Pen-blwydd y byd yw e yn ôl yr **Iddewon**, achos eu bod nhw'n credu taw ar y dydd hwn y cafodd y byd ei greu. Mae Iddewon yn mynd i synagog i wasanaeth arbennig ac yn bwyta afalau a mêl er mwyn cael blwyddyn felys.
2. Mae'r flwyddyn newydd yn _____ yn cael ei dathlu ar ddiwedd Ionawr neu ddechrau Chwefror gyda lleuad newydd gyntaf y mis ac mae'r wyl yn gorffen gyda'r lleuad lawn. Mae'n gyffredin i weld dawnys llewod neu ddraig ar y strydoedd. Mae'n debyg taw dyma pryd mae'r nifer mwyaf o bobl yn teithio drwy'r flwyddyn yn y byd, gyda phobl yn mynd i weld eu teuluoedd nhw mewn rhannau eraill o'r wlad.
3. Mae blwyddyn newydd _____ o gwmpas Mawrth 21. Enw'r wyl yw Nowruz sy'n golygu 'dydd newydd' yn Farsi. Mae bwydydd Persiaidd yn rhan bwysig o'r dathlu, gyda saith eitem o fwyd sy'n dechrau â'r llythyren S yn cael eu rhoi ar fwrdd. Hefyd mae'n draddodiadol i rai pethau eraill fod ar y bwrdd, megis blodau arbennig, drych, llyfr a physgodyn aur.
4. Yn _____, mae'n bwysig bod y person cyntaf sy'n croesi **trothwy**'r tŷ ar ôl hanner nos Rhagfyr 31 yn ddyn â gwallt tywyll, yn cario darn o lo. Am hanner nos mae pawb yn canu'r gân 'Auld Lang Syne' mewn cylch, ac mae'r parti Hogmanay yn parhau am yn hir wedyn tan oriau mân bore Calan.
5. Yng _____, enw dathliad y flwyddyn newydd yw Songkran. Mae'n cael ei ddathlu ar y 13eg o Ebrill. Mae'n enwog am ddathliadau â dŵr – i olchi'r hen flwyddyn i ffwrdd. Maen nhw'n golchi cerfluniau o'r Bwda ond hefyd yn mwynhau taflu dŵr dros ei gilydd mewn partion mawr ar y strydoedd, mewn afonydd ac ar lan y môr.

Ymarfer y dyddiad:

- i. Ar ba ddyddiad mae Tishrei?
.....
- ii. Yn agos at ba ddyddiad mae'r Nowruz?
.....
- iii. Ar ba noson mae pobl yn dathlu yn yr Alban?
.....
- iv. Pryd mae Songkran?
.....
- v. Pa wlad sy'n dathlu ar yr unfed ar ddeg ar hugain o Ionawr?
.....

Idiom

Cyw melyn olaf

Uned 17 – Trefnu Taith

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu
- Trefnu taith
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

caer(au)	<i>fort(s)</i>
cyfradd(au) llog	<i>interest rate(s)</i>
daeargryn(feydd)	<i>earthquake(s)</i>
ymddiriedolaeth(au)	<i>trust(s)</i>
ymerodraeth(au)	<i>empire(s)</i>

darganfod *to discover*

cyflogwr (-wyr)	<i>employer(s)</i>
cynefin(oedd)	<i>habitat(s)/home area(s)</i>
eilydd(ion)	<i>substitute(s)</i>
eithriad(au)	<i>exception(s)</i>
plwyf(i)	<i>parish(es)</i>
trawiad (ar y galon)	<i>heart attack</i>
y Chwyldro Diwydiannol	<i>the Industrial Revolution</i>

archaeolegol	<i>archaeological</i>
elusennol	<i>charitable</i>
Rhufeinig	<i>Roman</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Siaradwch

Tafiwch y dis a siaradwch am y pwnc.

1. ffilmiau clasurol	4. llyfrau diddorol
2. bwyd amrywiol	5. caneuon bywiog
3. penwythnosau diog	6. dinasoedd mawr

Adolygu Geirfa

Defnyddiwch yr ymadroddion hyn i aralleirio'r brawddegau isod. Mae'n bosib bydd angen i chi dreiglo.

bwrw golwg dros o ddrwg i waeth hyd yn hyn	bai ar gam torri ar ei draws e yn eich plith chi	galw mawr gorau po gynta	tridiau yn ystod
---	---	-------------------------------------	-----------------------------

- Roedd e'n meddwl taw fi wnaeth y llanast, ond ro'n i'n ddieuog.
Nid fi wnaeth y llanast; ces i
- Cyrhaeddodd hi ddydd Mawrth ac mae hi'n ddydd Gwener nawr.
Mae hi yma ers
- Mae llawer o gyflogwyr yn chwilio am bobl sydd â sgiliau technoleg gwybodaeth da.
Mae am weithwyr sydd â sgiliau technoleg gwybodaeth da.
- Wnei di ddarllen drwy fy ffurflen gais i a dweud beth wyt ti'n feddwl?
Wnei di fy ffurflen gais i a dweud beth wyt ti'n feddwl?
- Cer mor gynnar â phosibl rhag ofn i ti gael dy ddal yn y traffig.
..... yr ei di er mwyn osgoi'r traffig.
- Mae angen i chi fynd i'r swyddfa heddiw – mae hi ar agor trwy'r bore a'r prynhawn.
Rhaid i chi fynd i'r swyddfa rywbryd y dydd.
- Mae pobl wedi rhoi £5,000 i Blant Mewn Angen ac mae rhagor i ddod.
'Dyn ni wedi casglu £5,000 i Blant Mewn Angen
- Doedd y tîm ddim wedi chwarae'n dda yn yr hanner cynta, ond ro'n nhw'n ofnadwy yn yr ail hanner.
Aeth perfformiad y tîm ar ôl yr egwyl.
- Gadewch iddo fe orffen siarad cyn i chi ddweud rhywbeth! Mae'r sefyllfa'n lletchwith.
Peidiwch â ! Mae'r sefyllfa'n lletchwith.
- Dw i'n gwybod bod rhai ohonoch chi'n chwarae pêl-droed rhyngwladol.
Dw i'n gwybod bod pêl-droedwyr rhyngwladol

Arddodiaid cyfansawdd (e.e. ar ôl, uwchben)

Rhowch ffurfiau cywir yr arddodiaid yn y bylchau.

1. Mae hiliaeth ni ym mhob man. (o gwmpas)
2. Bydd adloniant chi gyda'r nos. (ar gyfer)
3. Roedd e'n torri hi drwy'r amser. (ar draws)
4. Mae'r bobl adnabyddus i gyd e. (o blaid)
5. Dim ond henaint sy i erbyn hyn. (o flaen)
6. Mae'r adar yn nythu yn y to ni. (uwchben)

Rhifau

Darllenwch y paragraff am drefnu taith a rhowch y rhifau yn y bylchau.

Mae angen trefnu taith y tîm rygbi i rownd derfynol y cwpan y mis nesaf.

Bydd _____ (15 *players*) yn y tîm,
 _____ (5 *substitutes*), a _____ (7 *members*)
 o'r tîm hyfforddi. Felly, dyna gyfanswm o _____
 (27). Os cawn ni fws â (45 *seats*) _____
 _____, bydd lle i _____ (18 *supporters*).

Pris y bws fydd _____ (£500). Codwn ni
 _____ (£17) y pen ar y cefnogwyr, fydd yn cynnwys
 tocyn mynediad i'r gêm sy'n costio _____ (£6). Bydd y clwb
 yn talu dros bawb arall. 'Dyn ni'n lwcus bod y siop bapurau newydd wedi rhoi
 _____ (£2,000) i'r clwb eleni.

Trefnolion

Trefnodd Dysgu Cymraeg hanner marathon yr wythnos diwetha a dyma'r bobl orffennodd yn yr ugain uchaf. Gofynnwch gwestiynau i'ch partner i lenwi'r tabl. Cofiwch ddefnyddio'r trefnolion, e.e. trydydd, pumed, unfed ar ddeg.

Hanner Marathon Dysgu Cymraeg – Partner A

1 – Aled Davies	2	3 – Owain Roberts	4	5 – Marc Morgan
6	7 – Catrin Haf	8	9 – Siôn Williams	10
11 – Llinos Lloyd	12	13	14 – Geraint Môn	15
16 – Siân Clwyd	17 – Dai Morris	18	19 – Angharad Stephens	20

Hanner Marathon Dysgu Cymraeg – Partner B

1	2 – Dewi Jones	3	4 – Mair Howells	5
6 – Dona Griffiths	7	8 – Ifor Hughes	9	10 – Tomos Hywel
11	12 – Iestyn Brown	13 – Ifan Dafydd	14	15 – Mared Dafis
16	17	18 – Gareth Price	19	20 – Robat Wyn Jones

Geirfa – Gwledydd, Pobl, Iaith ac Ansoddeiriau

Byddwch chi'n gweld y geiriau **Rhufeinig** a **Rhufeiniaid** yn y darn darllen isod. Rhufeiniaid yw pobl Rhufain, neu'r bobl oedd yn perthyn i **Ymerodraeth Rhufain**. Fel arfer, mae'r enw am bobl sy'n dod o wlad neu genedl yn gorffen gyda naill ai **-iaid** neu **-wyr**, mae'r ansoddair sy'n disgrifio rhywbeth sy'n perthyn i'r genedl honno yn gorffen gydag **-ig** neu **-aidd** ac mae'r enw ar yr iaith yn gorffen gydag **-eg**. Mae nifer o eithriadau, wrth gwrs! Llenwch y bylchau yn y tabl i ddweud pa eiriau sy'n cael eu defnyddio wrth sôn am bobl o'r gwledydd hyn, eu hiaith a phethau sy'n perthyn i'r wlad.

Gwlad/Cenedl	Pobl	Iaith	Pethau
Ffrainc			Ffrengig
Sbaen	Sbaenwyr		
Yr Almaen		Almaeneg	
Gwlad y Basg		Basgeg	
Llydaw			Llydewig
(Unol Daleithiau) America			
Rhufain			

Darllen – Dewch am dro

Mae nifer o eiriau newydd yn y darn darllen. Mae'r geiriau hyn mewn ffont tywyll yn y brawddegau isod. Mae un ffaith anghywir ym mhob brawddeg. Cywirwch y ffeithiau gyda'ch partner.

1. Mae e eisiau **darganfod** mwy am hanes ei deulu e, felly aiff e i'r archfarchnad yfory.
2. Ar ôl cael **trawiad** ar ei galon, treuliodd fy mhartner i chwe wythnos yn y brifysgol.

3. Mae fy anifail anwes i'n gwneud llawer o waith **elusennol** ers ymddeol.
4. Gyda chymorth yr **Ymddiriedolaeth Archaeolegol**, gwnes i ymchwil ar wrthrychau gafodd eu darganfod yn yr awyr.
5. Mae athro'n gofalu am dair eglwys yn y **plwyf**.
6. Roedd y **ddaeargryn** fwyaf erioed yng Nghymru.
7. Mae clwb nos ym mhob lle sy'n dechrau â **Caer**-.
8. Mae rhaglen deledu o'r enw **Cynefin** ar ITV.
9. Aeth llawer o bobl i'r Rhondda i weithio yn y pyllau nofio yn ystod y **Chwyldro Diwydiannol**.

Mae Gareth Roberts eisiau i bawb gael cyfle i gadw'n iach a **darganfod** cyfrinachau hanesyddol eu bro. Er mwyn hybu hyn, mae'n creu mapiau o'i ardal sy'n dangos ddoe a heddiw. Esboniodd Gareth fwy am ei waith a sut dechreuodd y cyfan:

"Roeddwn yn sâl iawn ar ôl **trawiad** ar y galon. Ond mi wellais a phenderfynais weithio i fod yn heini eto. Gweithiais fel llefarydd i Sefydliad Prydeinig y Galon yng Nghymru, yn annog pobl i fynd allan a cherdded.

"Mi wnes i hefyd ddechrau trefnu teithiau cerdded **elusennol** ar hen lwybrau'r ardal oedd heb gael eu cerdded ers canrifoedd. Gyda chymorth yr **Ymddiriedolaeth Archaeolegol**, mi wnes i ymchwilio i'r hen ffordd Rufeinig o Gaernarfon i Gaer, a phenderfynu mai fi fyddai'r person cyntaf i'w cherdded mewn mil o flynyddoedd!

"Oherwydd y gwaith yma, gofynnodd Cyngor Gwynedd i mi greu mapiau cerdded hanesyddol, gan gychwyn gyda **phlwyf** Llanddeiniolen. Mae'r mapiau yma yn dangos hanes yr ardal o'r cyfnod cyn y Rhufeiniaid hyd at heddiw. Maen nhw wedi cael derbyniad da iawn gan y bobl leol.

"Mae Llanddeiniolen yn ardal fawr, o'r Felinheli i Fethel a Rhiwlas ac mae llawer o weddillion archaeolegol i'w gweld. Mae olion **daeargryn** 200 mil o flynyddoedd yn ôl, a hefyd gweddillion 'spa' oedd yn enwog iawn yn oes Victoria, ond sydd rŵan yn gasgliad o gerrig yn y goedwig.

"Fel ffotograffydd, dw i'n gweithio i ddangos y llefydd yma heddiw a sut roedden nhw'n wreiddiol. Dw i wedi ail-greu lluniau o Landdeiniolen Oes yr Iâ ac Oes y Rhufeiniaid a dangos sut roedd cromlechi'n edrych.

"Mi gafodd pob tŷ yn yr ardal gopi o'r map o Landdeiniolen ac mi ges i sioc pan glywais fod plant lleol wedi penderfynu mynd am dro i chwilio am yr hanesion ar y map. Doeddwn i ddim yn disgwyl hynny o gwbl. Mae eraill wedi dweud nad oedden nhw'n gwybod bod **caer** yn y cae drws nesa, er enghraifft, a'u bod rŵan am fynd allan i ddarganfod eu hanes lleol.

"Dw i wrth fy modd fy mod i'n helpu pobl i ddarganfod eu **cynefin** am y tro cyntaf. Dw i'n trefnu teithiau cerdded gydag arweinyddion rŵan hefyd. Mae thema i bob taith, er enghraifft y **Chwyldro Diwydiannol**. Os ydych chi'n awyddus i wneud rhywbeth a fydd yn dda i'ch iechyd chi ac yn eich helpu i ddysgu mwy am hanes yr ardal ar yr un pryd, bydd croeso mawr i chi!"

(Addasiad o erthygl ar wefan *BBC Cymru Fyw*)

Ymarfer

1. Buodd Gareth yn gweithio i Sefydliad Prydeinig y Galon fel llefarydd. Byddwn ni'n clywed yn aml ar y newyddion am rywbeth sy wedi cael ei ddweud "gan llefarydd ar ran" rhyw sefydliad neu fudiad. Gorffennwch y brawddegau isod, gan gysylltu enw'r sefydliad â'r neges:

Dywedodd llefarydd ar ran ...

Heddlu Dyfed-Powys	na fydd Josh Tomos yn ffit ar gyfer gêm nesa'r bencampwriaeth.
Banc Lloegr	y bydd y Gwasanaeth Iechyd yn cael 2% yn fwy o arian y flwyddyn nesaf.
Cymdeithas yr Iaith	fod 600,000 o bobl wedi bod ar gopa'r Wyddfa dros y flwyddyn ddiwethaf.
Undeb Rygbi Cymru	y bydd cyfres ddrama newydd yn cael ei ffilmio ym Machynlleth yn ystod y gaeaf.
Llywodraeth Cymru	eu bod wedi arestio tri dyn yn Aberystwyth neithiwr.
Parc Cenedlaethol Eryri	y dylai'r archfarchnadoedd dalu mwy i ffermwyr am eu llaeth.
S4C	y byddan nhw'n cynnal ymgyrch i gael gwasanaeth Cymraeg gwell gan y banciau.
Undeb Amaethwyr Cymru	na fydd cyfraddau llog yn codi'r mis nesaf.

2. Ydych chi'n gwybod beth yw **cromlech**? Sut mae cromlechi'n edrych (neu sut ro'n nhw'n edrych yn hanesyddol)? Tynnwch lun o gromlech yma i'ch helpu i'w disgrifio:

3. Siaradwch:

- Dych chi'n nabod eich cynefin chi ac yn gwybod hanes yr ardal?
- Oes gweddillion neu olion hanesyddol ger eich cartref chi?
- Dych chi'n cerdded llawer? O'ch chi'n cerdded llawer yn ystod cyfnodau clo COVID-19?
- Dych chi'n fwy tebygol o gerdded yn agos at gartref neu'n bellach i ffwrdd?
- Dych chi'n cerdded gyda grŵp ffurfiol, ar eich pen eich hun neu gyda theulu/ffrindiau?

Gwyllo a gwrando – Trefnu teithiau cerdded

Edrychwch ar y darn fideo a nodwch beth mae'r siaradwr yn awgrymu yw'r pethau pwysicaf i'w cofio wrth drefnu taith.

1.
2.
3.

Ydy'r math o deithiau sy'n cael eu trafod yn y fideo yn apelio atoch chi?

Mae Derec Stockley yn sôn sawl gwaith am Gymdeithas Edward Llwyd yn y darn. Mae'r Gymdeithas yn trefnu teithiau cerdded bob dydd Sadwrn. Dyma gyfeiriad y wefan i chi ddysgu mwy: <https://cymdeithasedwardllwyd.cymru/>. Mae ymuno â thaith yn ffordd wych o ymarfer eich Cymraeg chi.

Siaradwch

Meddyliwch am daith gofiadwy y buoch chi arni gyda grŵp o bobl. Trafodwch:

- Taith i ble oedd hi?
- Pwy oedd ar y daith a sut teithioch chi?
- Beth weloch chi a/neu beth wnaethoch chi?
- Wnaethoch chi fwynhau?
- Dych chi'n cofio faint gostiodd y daith?
- Wnaethoch chi unrhyw waith rheoli risg cyn y daith?

Deialog

Cymerwch un o rannau'r ddeialog a'i hymarfer gyda'ch partner. Ar ôl ymarfer, ceisiwch ailadrodd cymaint ag sy'n bosib heb edrych ar y sgript! Wedyn, ewch drwyddi eto gan newid y rhannau sy wedi eu tanlinellu.

Mari: Hei Huw! Dw i eisiau siarad â ti. Mae'n amser i ni drefnu trip Blwyddyn 5 a Blwyddyn 6.

Huw: Wel, wel, mae'r amser 'na o'r flwyddyn wedi dod eto – mae'r wythnosau yn mynd heibio yn gynt ac yn gynt bob blwyddyn!

Mari: Ydyn wir, a'r blynyddoedd yn mynd heibio hefyd! 'Ta beth, 'nôl at y trefniadau – wyt ti'n hapus i ni drefnu ar gyfer y ddau ddsbarth gyda'i gilydd eto?

Huw: O ydw, mae'n arbed gwaith i'r ddau ohonon ni – basai rhaid i fi wneud dwywaith cymaint o waith taswn i'n trefnu ar fy mhen fy hun.

Mari: A basai'r gost yn uwch hefyd, gyda hanner y seddi ar y bws yn wag. Reit, i ble awn ni eleni 'te? Dyma'r penbleth blynyddol.

Huw: Ie, dw i ddim yn siŵr. I ble aethon ni'r llynedd, dwed?

Mari: I Sain Ffagan, ac aethon ni yno dair blynedd 'nôl hefyd. Dw i ddim eisiau mynd yno am y trydydd tro.

Huw: Na, na finnau chwaith. Beth am Oakwood?

Mari: O na, bydd y plant yn mynd yn wyllt yno. Basai'n well 'da fi ymweld â rhywle mwy addysgiadol.

Huw: Gallen ni fynd i'r Llyfrgell Genedlaethol 'te – byddan nhw'n dawelach fan 'na!

Mari: Hmmm, ychydig bach yn rhy dawel, efallai, a basen nhw'n fwy gwyllt ar y bws wedyn!

Huw: Pwynt da. Oes unrhyw syniadau 'da ti 'te?

Mari: Nac oes, ond dyma'r chweched trip i fi gyda Blwyddyn 6 a hoffwn i fynd i rywle gwahanol y tro 'ma.

Huw: Beth am ofyn i'r plant 'te – efallai byddan nhw'n gallu meddwl am rywle da.

Mari: Syniad da – gofynna i i Flwyddyn 6 y prynhawn 'ma a gofyn di i Flwyddyn 5. Os bydd llawer o syniadau gyda nhw, gallwn ni fod yn ddemocrataidd a gofyn iddyn nhw bleidleisio.

Huw: Dyna ni 'te, dyna hynny wedi'i setlo!

Trefnu taith y dosbarth

”

- Pa fath o daith dych chi am ei threfnu?
- I ble dych chi am fynd a phryd?
- Sut dych chi eisiau teithio?
- Oes angen bwcio tocynnau i rywle?
- Oes angen trefnu bwyd? Oes angen bwcio ymlaen llaw?
- Faint bydd y daith yn ei gostio?
- Penderfynwch pwy sy'n gyfrifol am bob agwedd ar y trefniadau, am gysylltu ag unrhyw leoliad, cwmni bws/teithio ac ati, ac am gadarnhau'r manylion.

Idiom

Bai ar gam

Uned 18 – Does unman yn debyg i gartref...

Nod yr uned hon yw...

- Dysgu pryd i ddefnyddio **y** gyda'r cymal enwol
- Trafod cartrefi o bob math
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

cliced(au) *catch(es),
latch(es)*

gast (geist) *bitch(es)*

camu *to step*

cysuro *to comfort*

bawd (bodiau) *thumb(s)*

bod(au) dynol *human being(s)*

bwa (bwâu) *arch(es)*

bwriad(au) *intention(s)*

cleient(iaid) *client(s)*

gwneuthurwr (-wyr) *manufacturer(s)*

mwythau *hugs, caresses*

anghysbell *remote*

clyd *cosy*

cyfyng *confined*

gaeafol *wintry*

rhwydd *hawdd*

teilwng *deserving,
worthy*

ben bore (y) peth cyntaf yn y bore

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Siaradwch – Beth sy yn y newyddion?

--	--	--	--	--	--

Yng Nghymru	Ym Mhrydain	Yn y byd
--------------------	--------------------	-----------------

Beth sy yn y newyddion?

Y cymal enwol

Deialog

- A:** Rwyf ti'n ôl yn gynnar! Beth sy'n bod? Pam rwyf ti'n edrych arna i fel 'na? Rwyf ti'n edrych yn syn!
- B:** Ro'n i'n meddwl (y) baset ti wedi tacluso tra o'n i mas.
- A:** Paid â siarad dwli. Oes angen tacluso?
- B:** Wrth gwrs bod angen tacluso! Edrycha ar y llestri ym mhob man!
- A:** Do'n i ddim wedi sylwi. Falle (y) dylet ti fod wedi gofyn i fi...
- B:** Do'n i ddim yn credu bod angen gofyn. Beth wyt ti wedi bod yn ei wneud?
- A:** Ymlacio. Mae hawl gyda fi i ymlacio ar ddydd Sadwrn, on'd oes e? Dw i ddim yn meddwl (y) caf i funud i fi fy hunan yr wythnos nesa. Mae hi fel ffair yn y gwaith ar hyn o bryd.
- B:** Nac oes, does dim hawl gyda ti i ymlacio pan fydd annibendod fel hyn yn y tŷ. Ro't ti'n meddwl (y) baswn i'n tacluso ar dy ôl di, on'd o't ti?
- A:** Nac o'n i, wir! Ond af i i dacluso nawr. Wyt ti'n credu (y) byddi di yn hapus wedyn?

Help llaw

'Dyn ni'n defnyddio **bod** i ffurfio'r cymal enwol gyda'r **amser presennol**, y **perffaith** (wedi), yr **amherffaith** (roedd) a'r **gorberffaith** (roedd wedi), e.e.

Dw i'n credu **ei bod hi'n** athrawes wych. Roedd e'n meddwl **ei fod e** wedi cael bargaen.

Gyda'r **dyfodol** a'r **amodol**, 'dyn ni'n defnyddio **y** i gysylltu dau hanner y frawddeg, e.e.

Mae e'n credu **y bydd e'n** cael liffet.

Dw i'n credu **y dylet ti** longyfarch y pennaeth newydd..

Mae e'n credu **y caiff e**'r swydd.

Dw i'n credu y **gallwn i** newid olwyn car.

Mae **y** yn troi'n **yr** o flaen llafariaid, e.e.:

Dw i'n gobeithio **yr aiff e** adre cyn hir.

Does dim treigladau ar ôl **y**.

Dyw pobl ddim bob amser yn dweud **y** wrth siarad, ond mae **y** yn gyffredin iawn wrth ysgrifennu.

Ymarfer

Llenwch y bylchau yn y golofn ar y dde. Yna, gwnewch yr ymarfer gyda'ch partner, heb edrych ar y papur.

Dy fai di yw e.

Dw i'n credu y dylwn i ymddiheuro.

Fy mai i yw e.

Dw i'n credu y dylet ti ymddiheuro.

Ei fai e yw e.

Dw i'n credu ymddiheuro.

Ei bai hi yw e.

Dw i'n credu ymddiheuro.

Ein bai ni yw e.

Dw i'n credu ymddiheuro.

Eu bai nhw yw e.

Dw i'n credu ymddiheuro.

Cysylltu cymalau

Cysylltwch y ddau gymal i greu brawddeg yn y **dyfodol** neu'r **amodol**. Mae'r un cyntaf wedi ei wneud i chi.

Y Dyfodol

1. Dwedodd y tiwtor + ni + sefyll arholiad yn yr haf.

Dwedodd y tiwtor y byddwn ni'n sefyll arholiad yn yr haf.

2. Dw i'n credu + fi + ymlacio dydd Sadwrn.

.....

3. Gobeithio + chi + hapus yn eich cartref newydd chi.

.....

4. Mae hi'n siŵr + hi + gallu talu'r biliau yn uniongyrchol i'r cwmni.

.....

Yr Amodol

1. Falle + ti + tacluso'r garej.
Falle y dylet ti dacluso'r garej.

2. Maen nhw'n credu + nhw + symud i fyw mewn byngalo.
.....

3. Dw i'n meddwl + ti + peintio'r gegin yn las.
.....

4. Mae e'n credu + fe + cadw pawb hyd braich.
.....

Gyda'ch partner, meddyliwch am ymatebion i'r brawddegau hyn gan ddefnyddio **y + bydd/dylai**, e.e.:

1. Maen nhw wedi colli'r bws. Dw i'n credu y dylen nhw ffonio am dacsî.

2. Sut bydd y tywydd fory?
.....

3. Dw i ddim yn siŵr ble i fynd ar fy ngwyliau i eleni.
.....

4. Mae llawer o chwyn yn yr ardd.
.....

5. Wyt ti'n credu y byddi di'n byw yn y fflat yma am sbel?
.....

Y tro yma, newidiwch **y ferf**:

1. Wyt ti wedi gweld Dai yn ddiweddar?	Dw i'n siŵr y gwela i fe yfory.
2. Wyt ti wedi ffonio Dai yn ddiweddar?	
3. Wyt ti wedi siarad â Dai yn ddiweddar?	
4. Wyt ti wedi talu Dai yn ddiweddar?	

Y tro hwn, rhaid penderfynu oes eisiau **bod** neu **y**. Unwch ddau hanner y brawddegau:

1. Maen nhw'n dweud	bydd cyfraddau llog yn codi'r mis nesa.
2. Diolch byth	rwyt ti wedi galw ar yr adeg iawn.
3. Dwedodd hi	roedd hi'n bwriadu astudio cyfrifiadureg.
4. Ro'n i'n gobeithio	basai'r elfennau gwahanol yn dod at ei gilydd.
5. Maen nhw'n sicr	bydd pobl yn heidio yn eu miloedd.
6. Y newyddion da yw	dw i'n mynd i'r Wladfa ar wyliau.

Cyfieithwch:

- I heard that he lives in a remote cottage.*
.....
- They think there will be an earthquake in the area.*
.....
- The doctor said that she has had a heart attack.*
.....
- He was hoping there would be a strong community in the parish.*
.....

5. *I'm sure I'll wear the dress again on a special occasion.*

.....

6. *I know that a balanced diet is important.*

.....

7. *I'm sure he'll work in a scientific field.*

.....

8. *The children are afraid of the teacher because he has a rough voice.*

.....

9. *He said that it would be an honour.*

.....

10. *Of course I'm level-headed.*

.....

Gwyllo a gwrando

Byddwch chi'n gwyllo rhan o'r rhaglen *Adre*, lle mae Nia Parry yn ymweld â chartref y bardd Aneirin Karadog ym Mhontyberem yn Sir Gaerfyrddin. Enillodd e'r gadair yn yr Eisteddfod Genedlaethol yn Sir Fynwy yn 2016.

1. Mae Aneirin yn fardd ac felly byddwch chi'n clywed nifer o eiriau o fyd llenyddiaeth.

Beth dych chi'n feddwl yw:

cadair farddol

lolfa lôn

cynganeddu

2. Yn y clip, byddwch chi'n gweld Nia ac Aneirin yn mynd i edrych ar y golygfeydd hyfryd o ardd Aneirin. Byddwch chi'n clywed **Mae hi braidd yn aeafol**. 'Dyn ni'n defnyddio **braidd** gydag ansoddeiriau i gyfieithu *rather*.

Sut mae dweud?

rather touchy

rather cold

rather tired

3. Mae'r geiriau newydd yma hefyd yn codi yn y darn:

cyfyng gwneuthurwr mwythau cleientiaid bwriad

Gwrandewch am y geiriau yma y tro cynta byddwch chi'n gwyllo'r fideo.

4. Atebwch y cwestiynau.

i. Pa fath o fwrdd sy gyda nhw? Pam?

.....

ii. Beth mae Laura, gwraig Aneirin, yn ei wneud yn y lolfa?

.....

iii. Beth yw canolbwynt y lolfa?

.....

iv. I ba gyfeiriad mae'r ardd yn wynebu? Beth sy'n dda am hynny?

.....

v. Yn ôl Sisial, merch Aneirin a Laura, pwy sy ddim yn cael eistedd yn y gadair farddol?

.....

vi. Pa fath o offer sy mewn bocsys yn swyddfa Aneirin?

.....

vii. Pa fath o lyfrau yw rhai Laura?

.....

viii. Beth sydd ar y poster yn swyddfa Aneirin?

.....

5. Nesaf, gwylwch ran o'r fideo eto a llenwch y bylchau.

Nia: Felly, yr _____ mae rhywun yn cerdded mewn, mae rhywun yn gweld mai _____ ydy hwn. Y pethau plant, y calendr. Pethau sydd angen i blant os, ynde! A wedyn be sy gynnon ni? Pa _____?

Aneirin: Dyma'r _____. Mae sgidiau mwldyd o fod yn cerdded y _____ fan 'na. A wedyn drwodd fan 'na mae'r gegin, sy'n eitha _____, ond jyst yn ddigon mawr i ni allu _____.

Nia: Be ydy'r _____ yna o dan y...?

Aneirin: Mae'n _____. Mae cadair yr Urdd fan hyn. Peidiwch â dweud wrth y _____. Mae'n mynd i gael lle teilwng ond ar y foment mae'n dal pethau yn eu lle ac yn glyd o dan y _____.

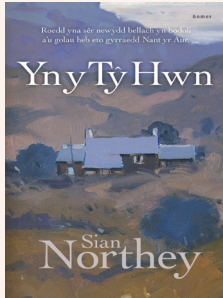
Siaradwch

	Cwestiwn	Enw
	Pwy sy'n byw mewn hen dŷ?	
	Pwy sy wedi cwmpo mewn cariad â thŷ neu adeilad o'r blaen?	
	Pwy oedd yn treulio amser o ben bore tan ddiwedd prynhawn yn chwarae ac yn crwydro tu fas pan oedd e neu hi'n blentyn?	
	Oes ci gyda rhywun? Neu oedd ci gyda rhywun pan oedd e neu hi'n blentyn?	
	Oes drws neu ddrwsau gyda rhywun lle mae angen rhoi bawd ar y glicied i agor y drws?	
	Oes rhywun yn defnyddio cerddoriaeth fel ffordd o'i gysuro ei hun neu o'i chysuro ei hun?	
	Oes tân coed gyda rhywun?	
	Oes rhywun wedi camu i mewn i adeilad a chael sioc?	
	Pwy fasai'n hoffi byw mewn lle anghysbell, heb unrhyw fodau dynol o'i gwmpas e neu o'i chwmpas hi?	

Darllen

Addasiad o *Yn y Tŷ Hwn* gan Siân Northey

Ar ei phen ei hun roedd hi y tro cyntaf iddi weld Nant yr Aur, plentyn un ar ddeg oed, braidd yn unig, ychydig yn rhamantus, yn crwydro ar ei phen ei hun efo'i chi. Roedd ganddi ddarlun clir yn ei meddwl o Meg, yr **ast** goch, yn rhedeg i lawr at yr afon. Yr adeg honno crwydrai Anna ar ei phen ei hun **o ben bore** tan ddiwedd prawn heb neb yn poeni amdani.

Ac fe welodd hi'r tŷ gwag, ymhell o bob man. Eisteddodd wrth y drws yn bwyta'i brechdan gaws, gan deimlo mai hi oedd ei berchennog.

Hyd yn oed yn ei harddegau, byddai'n crwydro yno pan fyddai pethau'n ddrwg gartref. Roedd Meg yn rhy hen i ddod efo hi, ac yn hytrach na bwyta brechdan gaws, byddai'n mwynhau sigarét dawel a gadael i'r tŷ ei **chysuro**. Welodd hi neb arall yno erioed. Efallai mai dyna pam roedd hi mor **rhwydd** credu mai hi oedd perchennog Nant yr Aur.

Roedd drws Nant yr Aur yn un llydan, a cherrig yn **fwa** uwch ei ben. Cerddodd yn syth ato. Rhoddodd ei **bawd** ar y **glicied** a gwthio. Ac am y tro cyntaf erioed, fe agorodd y drws, yn llydan agored. Doedd dim amser i ailfeddwl. Ystafell wedi'i haddurno'n syml iawn, a thân coed yn y pen – ystafell heb 'run **bod dynol** ynddi. **Camodd** i mewn.

© y testun Siân Northey

Yn y Tŷ Hwn (Gwasg Gomer, 2011)

Diolch yn fawr i Siân Northey am ei chaniatâd i addasu rhan o'i nofel.

1. Heb edrych yn ôl, ceisiwch gofio pa air sy'n dilyn y geiriau yma yn y darn:

darlun

brechdan

sigarét

tân

2. Gyda'ch partner, ffeindiwch y cyfieithiad Cymraeg i'r geiriau hyn:

from early morning to late afternoon

rather than

She never saw anyone else there.

wide open

Idiom

Ben bore

Uned 19 – Cerddoriaeth

Nod yr uned hon yw...

- Defnyddio pwyslais gyda'r cymal enwol
- Trafod cerddoriaeth o bob math
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

allweddell(au) *keyboard(s)*

anelu (at) *to aim for*

bodoli *to exist*

dosbarthu *to distribute,
to deliver; to
classify*

gwireddu *to realise*

ysbrydoli *to inspire*

trydanol *electric,
electrical*

chwa o awyr iach *a breath of fresh air*

ochr yn ochr *side by side*

curiad(au) *beat(s)*

gweithdy (gweithdai) *workshop(s)*

lleisydd (lleiswyr) *vocalist(s)*

paratoad(au) *preparation(s)*

**soddgrwth
(soddgrythau)** *cello(s),
violoncello(s)*

tant (tannau) *string(s)*

**tiwniwr (tiwnwyr)
piano** *piano tuner(s)*

uchelfan(nau) *peak(s), height(s)*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Adolygu 'y' gyda'r cymal enwol

Gweithiwch gyda'ch partner.

- Edrychwch ar y gweithgareddau yn y blwch isod.
- Penderfynwch (yn unigol) pa weithgaredd yr hoffech chi fynd iddo, a rhowch gylch o'i gwmpas.
- Yna, fel pâr, rhaid i chi ddyfalu pa weithgaredd yr hoffai pob aelod arall o'r dosbarth fynd iddo, a chreu brawddegau gan ddefnyddio **y** gyda'r cymal enwol, e.e. "Dyn ni'n meddwl y basai XX yn dewis mynd i gyngerdd clasurol'.
- Bydd y tiwtor yn holi i weld pa weithgaredd yr hoffai pob aelod o'r dosbarth fynd iddo. Byddwch chi'n cael pwynt am bob ateb cywir. Pob lwc!

opera	cyngerdd roc trwm mewn stadiwm	sesiwn werin yn y dafarn
sioe gerdd	cyngerdd band pres	ymarfer côr recorders
cyngerdd clasurol	cyngerdd band pop	cyngerdd côr meibion
dawnsio mewn clwb nos		

Siaradwch: Dangoswch eich hoff albwm neu lun o'ch hoff artist cerddorol. Pam mae'r albwm neu'r artist yn bwysig i chi?

Pwyslais gyda'r Cymal Enwol

Sam yw e/hi.

Dw i'n gwybod taw Sam yw e/hi.

Dw i'n gwybod bod Sam yn nyrs.

Dw i'n gwybod taw nyrs yw Sam.

Dw i'n gwybod taw gyrrwr lori oedd Sam.

Deialogau

A: Beth oedd dy hoff raglen deledu di pan o't ti'n blentyn?

B: Baswn i'n dweud taw *Top of the Pops* oedd hi.

A: *Top of the Pops*! Beth yw dy oedran di?!

A: Beth oedd dy hoff bwnc di yn yr ysgol?

B: Mae'n anodd dweud, ond dw i'n meddwl taw cerddoriaeth oedd e.

A: Cerddoriaeth! Dwyt ti ddim yn gallu canu dau nodyn mewn tiwn!

Ymarfer

Unwch ddau hanner y brawddegau hyn. Mae'r un gyntaf wedi'i gwneud i chi.

1. Efallai + fe yw drymiwr y band.
Efallai taw fe yw drymiwr y band.

2. Dw i'n sicr + yng Nghanolfan y Mileniwm mae'r cyngerdd.

3. Dw i'n sicr + mae'r gêm yn Stadiwm y Mileniwm.

4. Mae e'n dweud + mae John yn ysgrifennu alaw newydd.

5. Mae e'n dweud + am naw o'r gloch mae'n rhaid iddo fe adael.

6. Dw i'n gobeithio + dyma'r gân olaf am heno.

7. Dw i'n gobeithio + byddan nhw'n canu eu sengl newydd.

8. Dw i'n clywed + Erin yw'r arweinydd heno.

9. Dw i'n clywed + mae Erin yn arweinydd ardderchog.

10. Mae'n debyg + mae pobl yn dod i'r cyngerdd o bedwar ban y byd.

Llenwch y bylchau hyn a siaradwch am eich atebion â'ch partner:

1. Dw i'n credu taw yw un o fy hoff gantorion i.
2. Dw i'n sicr taw yw un o fy hoff ganeuon i erioed.
3. Dw i'n meddwl taw oedd fy hoff grŵp i pan o'n i yn yr ysgol.
4. Dw i'n meddwl taw yw un o'r lleoliadau gorau ar gyfer cyngerdd yng Nghymru.

Dewiswch gyfnod a thrafodwch: Dw i'n credu taw cerddoriaeth y 50au/60au/70au/80au/90au/00au/presennol yw'r gerddoriaeth orau.

Cwis Gwrando

Byddwch chi'n gweithio mewn timau. Rhaid i chi ddyfalu beth yw'r 10 offeryn sy'n cael eu chwarae. Adroddwch yn ôl i'r dosbarth yn defnyddio **taw**, e.e. "Dyn ni'n credu taw piano yw e'. Pob lwc!

Help llaw – PWYSLAIS gyda'r Cymal Enwol

Yn Uned 18, gwnaethon ni ymarfer defnyddio **y** gyda'r cymal enwol. Nawr 'dyn ni'n ymarfer **pwyslais** gyda'r cymal enwol.

Edrychwch ar y brawddegau hyn:

Mae Gwen yn gantores opera.	DIM PWYSLAIS
Cantores opera yw Gwen.	PWYSLAIS
Dw i'n gwybod bod Gwen yn gantores opera.	DIM PWYSLAIS
Dw i'n gwybod taw cantores opera yw Gwen.	PWYSLAIS

'Dyn ni'n defnyddio'r gair **taw** i gysylltu dau hanner y frawddeg, a **does dim** angen newid yr ail hanner.

Yn y Gogledd, maen nhw'n defnyddio'r gair **mai** yn lle **taw**, a byddwch chi'n gweld **mai** mewn cylchgronau, nofelau ac adroddiadau hefyd.

Cofiwch: does dim treigladd ar ôl **mai** na **taw**.

Darllen

O'r chwith i'r dde: Richard Lloyd (gitâr flaen), Geraint Evans (drymiau), Dafydd Evans (gitâr fas); Maldwyn Pate (prif leisydd) a Dave Williams (allweddellau).
Llun: Alwyn Evans

Pwy oedd Y Blew?

Darllenwch y pedair brawddeg nesaf i ddysgu pedwar gair neu ymadrodd (*phrase*) newydd ac i ddysgu pedwar peth am Y Blew cyn darllen yr erthygl.

Ro'n nhw'n **bodoli** am wyth mis.

Grŵp roc **trydanol** o'n nhw.

Ro'n nhw'n **dosbarthu** llawer o daflenni i hysbysebu.

Roedd rhai pobl yn meddwl eu bod nhw'n **chwa o awyr iach**.

Dim ond un sengl recordion nhw, a dim ond am wyth mis yn 1967 ro'n nhw'n **bodoli**. Serch hynny, maen nhw'n fand pwysig iawn yn hanes cerddoriaeth Gymraeg. Pam? Wel, maen nhw'n dweud taw nhw oedd y grŵp roc **trydanol** cyntaf i ganu yn Gymraeg.

Pump o fyfyrwyr Prifysgol Aberystwyth oedd aelodau'r band. Ro'n nhw'n teimlo bod canu pop Cymraeg yn hen ffasiwn a bod angen rhywbeth newydd a chyffrous i bobl ifanc Cymru.

Ar ôl eu gigs llwyddiannus yn ardal Aberystwyth, aethon nhw ati i drefnu 50 o gigs o gwmpas de Cymru. Yn wahanol i fandiau Cymraeg eraill y cyfnod, roedd agwedd broffesiynol iawn gyda nhw. Gwarion nhw llawer o arian ar offer a hysbysebu. Prynnon nhw fan ro'n nhw'n ei galw'n 'Blewfan' a **dosbarthu** miloedd o daflenni'n dweud "Mae'r Blew yn dod!".

Daeth llawer o bobl i weld y ffenomen newydd yma. Ar ôl un gig roedd merched wedi ysgrifennu negeseuon mewn lipstic dros y 'Blewfan'.

Recordiodd y band eu sengl nhw – 'Maes B' – yn haf 1967. Chwaraeon nhw yn yr Eisteddfod yn y Bala yr haf hwnnw hefyd. Doedd dim lle i gynnal gigs yn yr Eisteddfod bryd hynny ac fe berfformiodd Y Blew yn Y Babell Lên! I rai, roedd y perfformiad fel **chwa o awyr iach** yn yr Eisteddfod ond i eraill, roedd e'n sgandal.

Yn 1997, aeth yr Eisteddfod yn ôl i'r Bala ac roedd llawer o sôn am Y Blew ac Eisteddfod 1967. Penderfynwyd galw'r ardal newydd i bobl ifanc yn 'Maes B'. Ers hynny mae Maes B wedi denu cannoedd o bobl ifanc bob blwyddyn i fwynhau cerddoriaeth roc yn Gymraeg.

1. Ar ôl darllen yr erthygl, edrychwch ar y brawddegau yma gyda'ch partner a dweud 'Dw i'n meddwl taw...' os yw'r frawddeg yn wir, neu 'Dw i ddim yn meddwl taw...' os dyw'r frawddeg ddim yn wir. Er enghraifft:

Band gwerin oedd Y Blew. > Dw i ddim yn meddwl taw band gwerin oedd Y Blew.

- i. Yn y Bala roedd yr Eisteddfod yn 1967.
 - ii. Pedwar o aelodau oedd yn y grŵp.
 - iii. Un record wnaeth Y Blew.
 - iv. 'Chwa o awyr iach' oedd barn pawb am Y Blew yn yr Eisteddfod.
 - v. Maes X yw enw'r ardal i bobl ifanc yn yr Eisteddfod Genedlaethol.
2. Enwau benywaidd yw **cerddoriaeth** a **cân**. Cofiwch fod ansoddair yn treiglo'n **feddal** ar ôl enwau benywaidd. Felly, beth yw:

folk song *good song*
classical music *different music*
sad song *popular music*

Siaradwch:

- Dych chi'n gwrandao ar unrhyw gerddoriaeth Gymraeg?
- Dych chi'n gwrandao ar gerddoriaeth mewn ieithoedd eraill?
- Pa mor bwysig yw iaith caneuon i chi?

Gwyllo a gwrando 1

Byddwch chi'n gwyllo fideo am fachgen o'r enw Gwydion Rhys a gafodd ei ddewis i arwain Cerddorfa Genedlaethol Gymreig y BBC yng ngŵyl 'Proms yn y Parc' rai blynyddoedd yn ôl.

Mae saith o eiriau neu ymadroddion newydd yn y darn:

**tant curiad paratodau gweithdy ochr yn ochr soddgrwth
anelu am yr uchelfannau**

Faint o'r geiriau hyn sy'n perthyn i thema cerddoriaeth? Ysgrifennwch nhw yn y blwch:

Geiriau/ymadroddion sy'n perthyn i thema cerddoriaeth	Geiriau/ymadroddion cyffredinol

2. Rhowch y rhifau cywir (mewn geiriau) yn y bylchau.

- i.** Hwn oedd yr fed tro i ŵyl 'Proms yn y Parc' gael ei chynnal.
- ii.** Roedd Gwydion Rhys yn oed ar y pryd.
- iii.** Mae o bobl wedi gwyllo'r fideo ar y we.

3. Atebwch y cwestiynau hyn:

- i.** Pam doedd Gwydion Rhys ddim eisiau arwain y gerddorfa i ddechrau?

.....

- ii.** Beth mae'r Proms yn ei wneud, yn ôl Anwen Rees?

.....

- iii.** Beth oedd prif ddiddordeb Gwydion Rhys ar y pryd?

.....

- iv.** Pa offerynnau mae e'n eu chwarae?

.....

Siaradwch

- O'ch chi'n chwarae offeryn pan o'ch chi'n iau?
- Oedd hobi neu ddiddordeb gyda chi pan o'ch chi'n blentyn neu'n berson ifanc ond dych chi ddim yn ei ddilyn erbyn hyn?
- Dych chi'n difaru rhoi'r gorau i unrhyw hobi?

Gwyllo a gwrando 2

Gwylwch y fideo yma o Kizzy Crawford yn siarad am ei cherddoriaeth ac am ei fersiwn hi o'r gân werin Gymraeg, 'Dafydd y Garreg Wen'.

1. Ble cafodd Kizzy Crawford ei magu?

.....

2. Ar ba fath o gerddoriaeth roedd hi'n gwrando pan oedd hi'n ifanc?

.....

3. Beth ysbrydolodd hi i gyfansoddi caneuon?

.....

4. Sut dysgodd hi 'Dafydd y Garreg Wen'?

.....

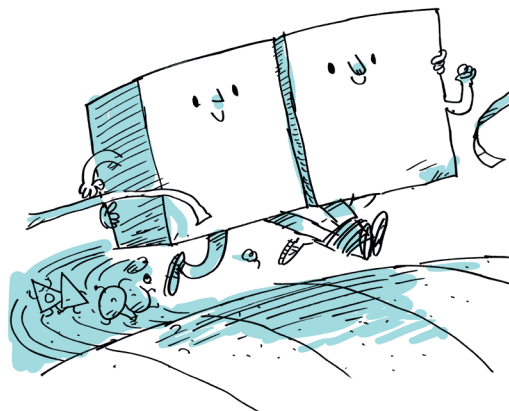
5. Pam roedd hi'n hoffi fersiwn Bryn Terfel o'r gân?

.....

6. Beth roedd hi eisiau ei wneud yn ei fersiwn hi?

.....

Idiom

Ochr yn ochr

Uned 20 – Fi yw'r person gorau i'r swydd!

Nod yr uned hon yw...

- Defnyddio pwyslais mewn brawddegau
- Siarad am fyd gwaith
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

archif(au) *archive(s)*

cenhinen (cennin) Pedr *daffodil(s)*

cynhadledd (cynadleddau) *conference(s)*

desg (desgiau) ymholiadau *enquiry desk(s)*

ffedog(au) *apron(s)*

Gwlad Pwyl *Poland*

prentisiaeth(au) *apprenticeship(s)*

tystysgrif(au) *certificate(s)*

cymhwyster (cymwysterau) *qualification(s)*

cynorthwydd (-wyr) *assistant(s)*

datblygiad(au) *development(s)*

hylendid *hygiene*

labordy (labordai) *laboratory (-ies)*

morgais (morgeisi) *mortgage(s)*

nawddsant *patron saint*

saer (seiri) *carpenter(s)*

ymgeisydd (ymgeiswyr) *candidate(s)*

diogelu *to protect, to safeguard*

tanlinellu *to underline*

ymddwyn *to behave*

uchelgeisiol *ambitious*

Anghenion Dysgu Ychwanegol

Additional Learning Needs

am y tro

for the time being

ar fy liwt fy hun

freelance

credwr cryf

a great believer

llawn cystal

just as good, equal to

parti plu

hen party

twll o le

lle diflas iawn

yn y pen draw

in the long run

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Pwyslais - yw

Gyrrwr tacsï yw e./Mae e'n gyrrwr tacsï.

Sam yw'r gyrrwr tacsï.

Sam yw'r tala.

Pâr o jeans glas yw fy hoff ddilledyn i.

Nyrs oedd hi./Roedd hi'n nyrs.

Athrawes fydd hi./Bydd hi'n athrawes.

Help llaw

Meddyliwch am **yw** fel =. 'Dyn ni'n siarad am yr un peth neu'r un person bob ochr i'r **yw**.

Os bydd **yw** yn yr amser presennol, bydd **oedd** yn yr amherffaith a **fydd** yn y dyfodol:

Megan **yw**'r pennaeth.

Megan **oedd** y pennaeth.

Megan **fydd** y pennaeth.

Pwyslais - sy

Ysgrifennwch enw person **sy** neu **oedd** yn gwneud y pethau hyn.

teithio llawer yn y gwaith _____	gwisgo dillad arbennig yn y gwaith _____	gyrru i'r gwaith _____	teithio i'r gwaith ar y bws neu ar y trê _____	cerdded i'r gwaith _____
mynd i lawer o gyfarfodydd _____	gweithio gartre _____	gweithio mewn swydd allweddol _____	gweithio ar ei liwt ei hun _____	gwneud gwaith corfforol _____
gweithio o dan do _____	gweithio yn yr awyr agored _____	gweithio mewn diwydiant _____	gweithio ym maes iechyd _____	gweithio ym maes addysg _____

Help llaw

Os byddwn ni'n pwysleisio'r **goddrych** (*subject*) yn yr amser presennol, 'dyn ni'n defnyddio **sy**. Bydd **treigladd meddal** yn yr amserau eraill:

Dim pwyslais

Mae Mari'n gweithio gartre.

Roedd Tom yn y swyddfa'n hwyr neithiwr.

Bydd Mair yn agor y gynhadledd.

Basai Dafydd yn hoffi gweithio gartre.

Cyrhaeddodd y pennaeth mewn tacsî.

Pwyslais

Mari sy'n gweithio gartre.

Tom oedd yn y swyddfa'n hwyr neithiwr.

Mair **fydd** yn agor y gynhadledd.

Dafydd **fasai'n** hoffi gweithio gartre.

Y pennaeth **gyrhaeddodd** mewn tacsî.

Dyw hi ddim yn naturiol i siarad fel hyn, ond 'dyn ni'n defnyddio'r patrwm i **ateb cwestiwn** neu i **bwysleisio**, e.e. i gywiro ffaith.

Mari sy'n gweithio gartre heddiw, dim/nid Siân.

Gyda'ch partner, tanlinellwch y **goddrych** yn y brawddegau ac wedyn ailysgrifennwch y brawddegau, gan bwysleisio'r goddrych.

1. Mae John yn prynu car newydd o'r garej yn Aberdâr.

2. Mae Liz yn mynd i weld ffilm yn y sinema heno.

3. Mae'r plant drws nesa'n gweryslla wrth y llyn.

4. Dych chi ar y rota i weithio nos Sadwrn.

5. Mae cwrs hyfforddi yn y neuadd heddiw.

6. Dw i'n talu am ein cinio ni heddiw.

7. Roedd e yn y dafarn neithiwr.

8. Bydd y pennaeth yn hedfan i'r gynhadledd.

9. Basai Olwen yn hoffi mynd yn ôl i'r brifysgol.

10. Caeodd Jac y drws.

Ymarfer

Dych chi'n gwybod yr atebion i'r cwestiynau yma? Atebwch gyda phwyslais.

1. Pwy yw nawddsant Cymru?

.....

2. Pa liw yw cennin Pedr?

.....

3. Beth yw mynydd ucha Cymru?

.....

4. Beth sy'n digwydd ar 25 Ionawr?

.....

5. Pwy oedd Richard Burton?

.....

6. Beth oedd syniad Aneurin Bevan?

.....

7. Pwy oedd 'Bardd y Gadair Ddu'?

.....

8. Beth sy ar faner Cymru?

.....

9. Beth sy'n cael ei chwarae yn Stadiwm Principality?

.....

10. Faint o barciau cenedlaethol sy yng Nghymru?

.....

11. Pa raglenni fydd ar S4C heno?

.....

Pwyslais - mae

Edrychwch ar y ddeialog nesa. Mae *alien* wedi cyrraedd Cymru ac yn cael gwerau!

Alien: Beth yw e?

Chi: Beiro yw e.

Alien: Ble mae e?

Chi: Ar y bwrdd mae e.

Help llaw

Os byddwn ni'n pwysleisio rhan o'r frawddeg **heblaw am y goddrych**, 'dyn ni'n newid trefn y frawddeg, gan roi'r rhan 'dyn ni eisiau ei phwysleisio ar y dechrau. Does dim angen treigladd wedyn.

Mae Siôn yn gweithio yng Nghaerdydd. Yng Nghaerdydd mae Siôn yn gweithio.
Roedd Eirian yn y gêm neithiwr. Yn y gêm roedd Eirian neithiwr.

Gyda'ch partner, pwysleisiwch y geiriau sy wedi'u tanlinellu.

1. Mae John yn prynu car newydd o'r garej yn Aberdâr.

2. Mae Liz yn mynd i weld ffilm yn y sinema heno.

3. Mae'r plant drws nesa'n gwersylla wrth y llyn.

4. Dych chi ar y rota i weithio nos Sadwrn.

5. Mae'r cwrs hyfforddi yn y neuadd heddiw.

6. Mae'r staff yn chwerthin am y syniad.

7. Roedd e yn y dafarn neithiwr.

8. Bydd y pennaeth yn hedfan i'r gynhadledd.

9. Basai Olwen yn dewis cacen hufen.

10. Prynodd Jac ei siwt newydd yn Llundain.

Deialogau

Darllenwch y deialogau hyn gyda'ch partner. Yna, darllenwch nhw eto gan bwysleisio'r geiriau sydd wedi'u tanlinellu. Cofiwch mai **ie / nage** yw'r ateb i frawddegau pwysleisiol, felly bydd angen newid ambell ateb, sydd wedi'u tanlinellu hefyd.

Deialog 1

A: Beth yw gwaith dy bartner di?

B: Mae e'n gogydd.

A: Ydy e'n gweithio mewn bwyty?

B: Nac ydy. Mae e'n gweithio mewn cartref henoed.

A: Ael y Bryn?

B: Nage. Mae e'n gweithio yn Awel Deg.

A: Hwnna yw'r cartref wrth yr ysgol, ie?

B: Ie, dyna ti. Mae cwpwl hyfryd o Wlad Pwyl yn rhedeg y lle. Mae e'n mwynhau gweithio yno.

Deialog 2

Geirfa:

morgeisi **desg ymholiadau**

A: Ble rwyd ti'n gweithio erbyn hyn?

B: Dw i yn y banc o hyd, ond symudais i i gangen newydd tua dwy flynedd yn ôl. Dw i'n gweithio ym Mhontypridd nawr.

A: Sut mae pethau'n mynd?

B: Da iawn. Dw i'n rheoli'r adran **forgeisi**.

A: Ydy Claire Williams yn gweithio ar y **ddesg ymholiadau** o hyd?

B: Ydy. Mae Claire yno o hyd. Mae hi'n un dda. Beth amdanat ti? Wyt ti yn swyddfa'r cyfreithiwr?

A: Ydw – ers ugain mlynedd! Paid â sôn – mae e'n dwll o le!

Darllen – Lleisiau o lawr y ffatri

Atebwch y cwestiynau:

Beth fasech chi'n ei weld mewn **archif** fel arfer?

bwyd a diod
esgidiau
papurau a lluniau

Beth yw *to safeguard*?

diogel
diogelu
diogelwch

Ble basech chi'n gwisgo **ffedog** fel arfer?

yn y gegin
yn y lolfa
yn y swyddfa

Rhowch **llawn crystal** yn y bwllch cywir:

Mae Aled yn araf ond mae Bryn _____ â fe.

Mae Aled yn dda ond mae Bryn _____ â fe.

Mae Aled yn ofnadwy ond mae Bryn _____ â fe.

Beth fasai **saer** yn ei wneud i chi?

ffôn
oergell
silffoedd llyfrau

Prosiect cyffrous gan **Archif Menywod Cymru** yw '**Lleisiau o Lawr y Ffatri**'.

Mae'n nodi hanesion menywod oedd yn gweithio mewn ffatrioedd yng Nghymru rhwng 1945 ac 1975. Recordiwyd siaradwyr oedd yn gweithio mewn dros 200 o wahanol ffatrioedd. Erbyn hyn, mae'r rhan fwyaf o'r ffatrioedd hyn wedi cau.

Hanes Eirlys Lewis

Cafodd Eirlys Lewis ei geni ar Fawrth y cyntaf, 1949, i deulu mawr ym mhentref Garnswllt ger Rhydaman yn sir Gaerfyrddin.

Gadawodd Eirlys yr ysgol yn bymtheg oed. Cafodd hi ei swydd gyntaf yn ffatri Pullman Flexolators, a oedd yn gwneud pethau metel fel sbrings ar gyfer gwelyau.

Ar ôl wythnos, roedd hi wedi cyfarwyddo â sŵn mawr y ffatri ac yn teimlo'n ddigon cartrefol. Roedd ei brawd yn gweithio yno hefyd. Doedd hi ddim yn ennill cymaint o arian â'i brawd achos ei bod hi'n iau (ac o bosib, achos ei bod hi'n ferch) ond doedd hynny ddim yn ei phoeni hi ar y pryd.

Gwaith brwnt oedd e, yn ôl Eirlys. Un dasg beryglus oedd dipio pethau mewn asid i'w glanhau. Doedd dim gogls i **ddiogelu'r** llygaid. Y cyfan oedd ar gael oedd **ffedog** a phâr o fenig.

Er hynny, roedd hi'n mwynhau ei gwaith. "Roedd hwyl i'w gael mewn ffatri. Dych chi'n griw gyda'ch gilydd ac mae pob un â'i stori."

Ar ôl gweithio mewn ffatrioedd lleol eraill, cafodd Eirlys waith yn Vandervell Products, Caerdydd. Hyfforddwyd hi gyda dynion i weithio gyda pheiriannau mawr trwm y ffatri. Roedd llawer o ddynion yn anhapus bod menyw yn gwneud yr un gwaith â nhw, ond yn y diwedd bu'n rhaid i lawer o ddynion ofyn iddi hi am help.

"Roedd fy nheulu i'n gofyn pam ro'n i'n gwneud yr un gwaith â dyn," meddai hi. "Ro'n i'n dweud, 'Achos fy mod i'n **llawn cystal** â dyn, os nad gwell.' Taswn i wedi cael y cyfle pan o'n i'n ifanc, baswn i wedi mynd naill ai'n fecanic neu'n **saer**."

Yn 1981, priododd Eirlys a gadael ffatri Vandervell. Aeth hi'n ôl i sir Gaerfyrddin i ffermio gyda'i gŵr. Doedd dim cyfle wedyn i ddefnyddio'r sgiliau a ddysgodd hi yng Nghaerdydd.

Gorffennwch y brawddegau hyn gan ddefnyddio gwybodaeth o'r darn darllen:

1. Ym mhentref Garnswllt ger Rhydaman
2. Yn ffatri Pullman Flexolators
3. Tasg beryglus oedd
4. Dim ond ffedog a menig
5. Gwaith Eirlys yn Vandevell oedd
6. Ffermio wnaeth

Basai Eirlys wedi mwynhau bod yn fecanic neu'n saer. Beth fasech chi wedi mwynhau ei wneud? Trafodwch gyda'ch partner, yna gorffennwch y frawddeg hon:

Taswn i wedi cael y cyfle pan o'n i'n ifanc, baswn i wedi ...

.....

.....

.....

Gwyllo a gwrando - Cyfweiliad am swydd

Byddwch chi'n gwyllo fideo o dri ymgeisydd yn cael cyfweiliad am swydd cynorthwydd dosbarth mewn ysgol gynradd. Y tro cyntaf, nodwch pwys sy'n dweud y pethau yma.

	Hannah	Rhun	Manon	Aelod o'r panel
'Sai'r swydd yma'n iawn am y tro .				
Fi'n gredwr cryf mewn trefn.				
Allwch chi ddeud rhywbeth am eich cymwysterau chi?				
Pam byddech chi'n hoffi bod yn gynorthwydd dosbarth?				
Gwnes i ddiploma gofal dysgu a datblygiad plant.				
Do'n i ddim eisiau mynd yn ôl i weithio mewn labordy .				
Mae 'da fi 8 TGAU – gradd A i C – a tystysgrif hylendid bwyd .				
Es i i wneud prentisiaeth i fod yn fecanic.				
Mae'n ffrind i, Siân, â parti plu .				
Fi'n uchelgeisiol dros ben.				
Licwn i fod yn bennaeth ysgol yn y pen draw .				

Nesaf, llenwch y tabl. Yna, trafodwch yr ymgeiswyr gyda'ch partner chi. Pwy yw'r ymgeisydd gorau?

Enw	Hannah	Rhun	Manon
Profiad			
Pam mae e/hi eisiau'r swydd?			
Cymwysterau			
Syniadau			
Personoliaeth			
Gwisg a golwg			
Marc allan o 10			

Pwy yw'r ymgeisydd gorau i'r swydd? Pam?

Adolygu Geirfa Uned 20

Gweithiwch gyda'ch partner i ddewis y gair cywir i fynd yn y bwlch. Efallai bydd angen treiglo.

prentisiaeth

Mae cwrs i _____ yn y coleg yr wythnos yma.

Ro'n i'n ddigon lwcus i gael _____ gyda chwmni lleol.

prentisiaid

cyfarfod

Mae _____ heno i drefnu'r eisteddfod leol.

Mae tri siaradwr yn dod i'r _____ y mis nesaf.

cynhadledd

cymwysterau

Does dim digon o _____ gyda fi i gynnig am y swydd.

Rhaid i fi lungopio fy _____ i fy nghyflogwyr newydd.

tystysgrifau

am y tro

Bydd y swydd hon yn iawn _____.

Ro'n i'n ddiflas iawn yn fy swydd i _____.

ar y pryd

ar fy liwt fy hun

Dw i'n gweithio fel ffotograffydd _____.

Es i mas am dro i dynnu lluniau _____.

ar fy mhen fy hun

mis mêl

Aethon ni i Ddilyn ar ein _____.

Es i i Ddilyn i gael fy _____.

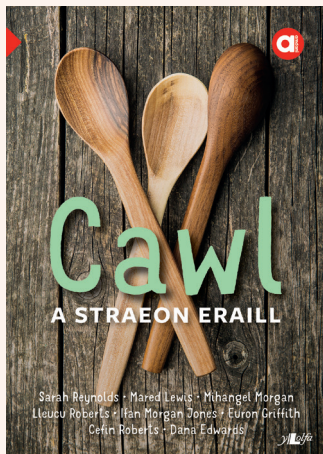
parti plu

lle arbennig

Dw i ddim eisiau mynd yno byth eto – mae e'n _____.

Hoffwn i fynd yno eto – mae e'n _____.

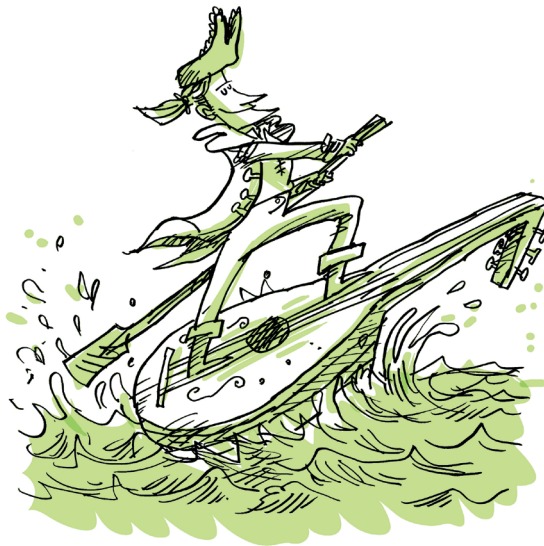
twll o le

Dych chi nawr yn gallu darllen *Cawl a Straeon Eraill* (Y Lolfa). Dyma'r clawr a'r paragraff cynta:

Dw i ddim yn gwybod pam o'n i'n synnu. Dywedodd Tommy ei fod yn mynd i werthu côt Ruby. Er hynny, pan welais i hi, yn hongian yn llipa yn ffenest y siop ffeirio, ro'n i'n teimlo fel tasai Tommy wedi fy mwrw i yn fy mol. Atseiniodd ei eiriau yn fy mhen.

Idiom

Ar ei liwt ei hun

Uned 21 – Anifeiliaid anwes

Nod yr uned hon yw...

- Defnyddio'r amodol cryno
- Siarad am anifeiliaid anwes
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

barddoniaeth	<i>poetry</i>
tystiolaeth(au)	<i>evidence(s)</i>
ystyriaeth(au)	<i>consideration(s)</i>

caedigrwydd	<i>kindness</i>
crud(au)	<i>cradle(s)</i>
gofyniad (gofynion)	<i>requirement(s)</i>
gwirionedd(au)	<i>truth(s)</i>
hoffter	<i>fondness</i>
milgi (milgwn)	<i>greyhound(s)</i>

ailgartrefu	<i>to rehouse</i>
amddiffyn (rhag)	<i>to protect, to defend</i>
dyblu	<i>to double</i>
meiddio	<i>to dare</i>
mwytho	<i>to pet, to fondle, to pamper</i>
paru	<i>to pair</i>

darpar	<i>prospective, expectant; to be</i>
delfrydol	<i>ideal</i>
ffyddlon	<i>faithful</i>

bod â meddwl mawr o rywun	<i>to hold someone in high regard</i>
trwy gydol	<i>throughout</i>
wrth reswm	<i>it stands to reason</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Yr Amodol Cryno

Dych chi'n cofio?

Dylwn i ddyblu fy ymdrechion i ddod yn rhugl yn Gymraeg.

Hoffwn i ddychwelyd i Batagonia ryw ddiwrnod.

Beth yw'r ymatebion? Gweithiwch gyda'ch partner.

Dw i ddim yn gallu mynd â'r ci am dro heno.

Gallwn i wneud yn dy le di.

Dyw Jac ddim yn gallu bwydo'r pysgod.

Dyw Sali ddim yn gallu mynd â'r gath at y milfeddyg.

'Dyn ni ddim yn gallu rhoi bath i'r ci.

Dyw'r plant ddim yn gallu edrych ar ôl y bochdew.

Mae **hoffwn i**, **gallwn i** a **dylwn i** yn gyffredin iawn, ond mae'n bosib defnyddio ffurfiau cryno gyda berfau eraill.

Edrychwch ar y deialogau yma:

A: Wyt ti'n meddwl bydd Jac yn cael y swydd?

B: Synnwn i ddim, gan taw fe yw mab y bôs.

A: Licet ti ddarn arall o gacen?

B: Ddwedwn i ddim na, mae hi'n hyfryd.

A: Mae Mari wedi anghofio ei harian hi.

B: Talwn i drosti hi, ond does dim arian gyda fi, chwaith.

Edrychwch ar y berfau yma:

Synnu	Gofyn	Talu	Gweld
Synnwn i	Gofynnwn i	Talwn i	Gwelwn i
Synnet ti	Gofynnet ti	Talet ti	Gwelet ti
Synnai fe / hi	Gofynnai fe / hi	Talai fe / hi	Gwelai fe / hi
Synnen ni	Gofynnen ni	Talen ni	Gwelen ni
Synnech chi	Gofynnech chi	Talech chi	Gwelech chi
Synnen nhw	Gofynnen nhw	Talen nhw	Gwelen nhw

Gyda'ch partner, gorffennwch y brawddegau:

1. Taswn i'n eistedd yn y cefn... .. welwn i ddim llawer o'r cyngerdd.
2. Tasai Mair yn eistedd yn y cefn
3. Tasai Nasir yn eistedd yn y cefn
4. Tasen ni'n eistedd yn y cefn
5. Tasai'r plant yn eistedd yn y cefn

Y tro hwn, ymatebwch. Gweithiwch gyda'ch partner chi.

1. Dw i'n mynd ar streic. Feiddiet ti ddim!
2. Mae e'n mynd ar streic.
3. Mae hi'n mynd ar streic.
4. 'Dyn ni'n mynd ar streic.
5. Maen nhw'n mynd ar streic.

Ymarfer

Rhowch y **ffurfiau cryno** yn lle'r **ffurfiau cwmpasog** yn y brawddegau hyn. Mae'r frawddeg gyntaf wedi'i gwneud i chi. Cofiwch y treigladau ar ôl berf gryno!

1. Baswn i'n hoffi cael ci, ond dw i'n gweithio oriau hir.
Hoffwn i gael ci, ond dw i'n gweithio oriau hir.
2. Faswn i ddim yn gallu cadw anifail anwes yn y fflat yma.
.....
3. Basai'r ci yn bwyta fy nghinio i tasai fe'n cael cyfle.
.....
4. Basai hi'n hoffi cael cath, ond mae alergedd gyda hi i flew cath.
.....
5. Does dim lle i gwningen yma ond baset ti'n gallu cael bochdew.
.....
6. Faswn i ddim yn hoffi cael aderyn yn anifail anwes.
.....
7. Basen nhw'n cerdded bob dydd tasai ci gyda nhw.
.....

8. Baswn i wedi gallu mynd â'r ci am dro taset ti wedi gofyn i fi.

9. Baswn i wedi hoffi cael anifail anwes pan o'n i'n blentyn.

10. Fasen ni ddim wedi gallu ennill yn y sioe gŵn heb dy help di.

Help llaw

1. Mae ffurfiau'r amodol cryno'n defnyddio'r un rheolau treiglo â berfau cryno eraill:

Gwelech chi **llawer** o anifeiliaid.

(Mae'r gwrthrych yn treiglo ar ôl **ffurf gryno**.)

Welech chi ddim **llawer** o anifeiliaid.

(Dyw'r gwrthrych ddim yn treiglo ar ôl **ddim**.)

2. Er gwybodaeth, dyma'r ffurfiau **llythrennol**, **ffurfiol** ar gyfer y berfau afreolaidd. Byddwch chi'n gweld y ffurfiau hyn mewn rhai cylchgronau a llyfrau. Does dim rhaid i chi eu defnyddio nhw, dim ond gallu eu hadnabod nhw os dewch chi ar eu traws nhw.

Mynd	Dod	Cael	Gwneud
Awn	Down	Cawn	Gwnawn
Aet	Doet	Caet	Gwnaet
Âi	Dôi	Câi	Gwnâi
Aem	Doem	Caem	Gwnaem
Aech	Doech	Caech	Gwnaech
Aent	Doent	Caent	Gwnaent

3. I ddefnyddio'r **amodol** yn y **gorffennol**, cofiwch fod rhaid defnyddio'r geiriau **bod wedi** gyda berf gryno, fel hyn:

Hoffwn i fod wedi mynd.

I would have liked to have gone.

Gallen ni fod wedi ennill.

We could have won.

Dylai hi fod wedi gofyn.

She should have asked.

Hoffwn i ddim bod wedi mynd.

I wouldn't have liked to have gone.

Allen ni ddim bod wedi ennill.

We couldn't have won.

Ddylai hi ddim bod wedi gofyn.

She shouldn't have asked.

Gallwch chi ddefnyddio'r **ffurf gwmpasog** hefyd, e.e. 'Baswn i wedi hoffi mynd' ac ati.

Gwyllo a gwrando - Canolfan Anifeiliaid Llys Nini

Byddwch chi'n gwyllo fideo am Ganolfan Anifeiliaid Llys Nini. Mae'r Ganolfan yn ailgartrefu anifeiliaid anwes.

1. Cyn gwyllo'r fideo, siaradwch â'ch partner chi. Dych chi'n meddwl bod y ffeithiau yma'n **gywir** neu'n **anghywir**?

	Eich barn	Ateb
Mae canolfannau anifeiliaid yn brysur drwy gydol y flwyddyn .		
Mae hi'n hawdd iawn ailgartrefu anifeiliaid mewn cartrefi delfrydol .		
Yr unig bethau sy'n bwysig mewn darpar berchnogion yw caedigrwydd a hoffter at anifeiliaid.		
Un ystyriaeth wrth ddewis darpar berchnogion yw oriau gwaith pobl.		
Cathod brown yw'r anifeiliaid anoddaf eu hailgartrefu .		

2. Gyda'ch partner, esboniwch pam mae'r geiriau hyn yn cael eu dweud yn y fideo:

addas

tad a mab

anifeiliaid cymdeithasol

3. Ar beth mae'r RSPCA yn edrych wrth baru anifail â pherchennog? Nodwch o leiaf **dri** pheth.

.....

.....

.....

4. Chi yw Maccsen y ci. Byddwch chi'n dweud wrth eich partner pa fath o fywyd sy gyda chi yn eich cartref newydd chi. Cewch chi wneud nodiadau yma i'ch helpu chi.

5. Cyn gwyllo rhan gyntaf y darn eto, ceisiwch lenwi'r bylchau.

Mae canolfannau anifeiliaid yn brysur drwy gydol y flwyddyn ond mae mis Ionawr yn _____ na'r arfer. Yma _____
 _____ Llys Nini yn Abertawe, mae hi'n gyfnod **arbennig o brysur**.
 Pan fo un anifail yn gadael a chael ei ailgartrefu, mae un _____ yn
 cael ei dderbyn. Er _____ 'na restr o bobl sy'n aros _____ gi neu
 gath neu gwningen o'r Ganolfan, dyw hi ddim _____ yn rhwydd dod
 o hyd i'r cartref delfrydol. **Wrth reswm**, mae gofynion gofal rhai anifeiliaid
 anwes yn _____ na'i gilydd ac wrth fynd i ganolfan achub, bydd
 darpar berchnogion yn _____ eu hasesu i sicrhau eu bod yn gallu
 darparu cartref addas.

Mae rhai pethau diddorol yn y paragraff yma:

Ystyr **arbennig o brysur** yw prysur iawn. Defnyddiwch **arbennig o** i ymateb i'r cwestiynau yma:

Oedd y bwyd yn dda?

Oedd y wybodaeth yn ddefnyddiol?

Oedd y llyfr yn ddiddorol?.....

Ystyr wrth reswm yw *it stands to reason*.

Beth ddwedodd y bobl yma?

Pennaeth ysgol – Wrth reswm, bydd yr ysgol yn.....

Prif Weinidog – Wrth reswm, bydd y llywodraeth yn.....

Hyfforddwr Tîm Rygbi Cymru – Wrth reswm, byddwn ni'n.....

Rheolwr archfarchnad fawr – Wrth reswm, bydd y cwmni'n.....

6. Mae'r cyflwynydd yn sôn am **ofynion gofal**. Allwch chi feddwl am ymadroddion eraill sy'n cynnwys y gair **gofal**?

.....

.....

.....

7. Byddwch chi hefyd yn clywed y cyflwynydd yn dweud **darpar berchnogion**. Mae **darpar** yn ansoddair sy'n golygu *prospective, expectant* neu *to be*. Mae'n dod **cyn** yr enw bob amser, ac felly 'dyn ni'n treiglo'n **feddal** ar ei ôl. Beth, felly, yw:

prospective buyer

husband to be

.....
expectant mother

.....
prospective student

.....
expectant parents

.....
prospective teachers

Darllen

Gelert – Ci ffyddlon Llywelyn Fawr

Mae llawer o eiriau newydd yn y darn:

ffyddlon

amddiffyn

mwytho

gwarchod

barddoniaeth

tystiolaeth

crud

milgi

gwirionedd

Mae un ansoddair, tri berfenw a phum enw. Rhowch nhw yn y tabl. Dych chi'n gallu gweld cysylltiad â rhai geiriau eraill? Er enghraifft:

Enw	cerflun	Mae'r gair llun yn rhan o'r gair.
-----	---------	--

Fydd hi ddim yn bosib ysgrifennu rhywbeth am bob gair.

Ansoddair		
Berfenw		
Berfenw		
Berfenw		
Enw		
Enw		
Enw		
Enw		
Enw		

Gelert oedd ci **ffyddlon** Llywelyn Fawr, Tywysog Cymru (1173–1240). Tasech chi'n mynd i bentref hardd Beddgelert ger Llanberis yng ngogledd Cymru, gwelech chi ei fedd a cherflun ohono. Ond beth oedd mor arbennig am y ci hwn? Wedi'r cyfan, anifeiliaid i hela ac **amddiffyn** oedd cŵn amser maith yn ôl – nid anifeiliaid i'w **mwytho** ar y sofffa. Doedd pobl ddim yn eu caru nhw fel 'dyn ni'n ei wneud heddiw ... oedden nhw?

Wel, yn ôl y chwedl, roedd gan Llywelyn feddwl mawr o Gelert. Mae'r stori gynharaf amdano yn dod o'r bymthegfed ganrif. Yn y fersiwn yma, mae Gelert (neu 'Cilhart') yn marw o flinder ar ôl hela anifail am filltiroedd, ac mae Llywelyn yn ei gladdu mewn bedd arbennig.

Daeth fersiwn arall o'r stori'n boblogaidd yn y ddeunawfed ganrif a'r bedwaredd ganrif ar bymtheg. Yn hon, mae Llywelyn yn mynd i hela ac yn dweud wrth Gelert am **warchod** ei fab bach, sy'n cysgu mewn crud. Daw Llywelyn adref a gweld y crud ar y llawr a gwaed ar geg Gelert. Mae'n credu bod Gelert wedi lladd ei fab, felly mae'n lladd Gelert yn y fan a'r lle. Ond yna, mae'n clywed sŵn ei fab yn crio ac yn gweld corff blaidd ar y llawr. Doedd Gelert ddim wedi lladd y babi. I'r gwrthwyneb, roedd Gelert wedi **amddiffyn** ei fab rhag y blaidd.

Mae chwedlau tebyg i hon gan lawer o wledydd eraill. Mae rhai'n credu taw perchennog gwesty'r Goat ym Meddgelert a gysylltodd y chwedl â'r pentref i ddenu twristiaid yno ar ddechrau'r bedwaredd ganrif ar bymtheg. Does dim sôn am Gelert a Llywelyn mewn hen **farddoniaeth**, nac mewn hen lyfrau am ardal Beddgelert.

Ond, mae ychydig o **dystiolaeth** ei bod hi'n hen stori Gymreig. Er enghraifft, dyma lun oedd gan Richard III, brenin Lloegr, i gynrychioli Cymru: **crud** aur a **milgi**.

Falle bod rhywfaint o **wirionedd** yn y stori. Beth dych chi'n ei feddwl?

Gyda'ch partner...

1. Heb edrych yn ôl ar y stori, dwedwch stori Gelert a'r blaidd wrth eich gilydd.

2. Edrychwch ar y frawddeg yma o'r darn darllen:

Roedd Gelert wedi **amddiffyn** ei fab **rhag** y blaidd.

'Dyn ni hefyd yn defnyddio **rhag** gyda **dianc** a **cysgodi**.

Llwyddodd y lladron i **ddianc rhag** yr heddlu.

Dw i'n **cysgodi rhag** y glaw.

Mae **rhag** yn rhedeg. Llenwch y bylchau.

rhagddo _____	_____ ni
_____ ti	_____ chi
_____ fe	_____ nhw
_____ hi	

Ymatebwch:

Ydy e wedi dianc rhagddot ti? Ydy, mae e wedi

Ydy e wedi dianc rhag y plismon?

Ydy e wedi dianc rhag yr athrawes?

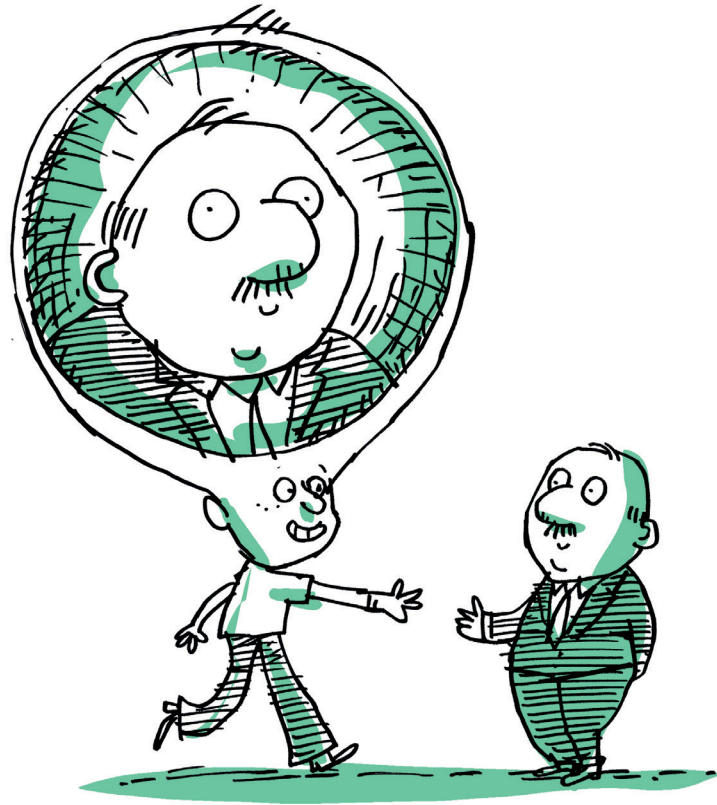
Ydy e wedi dianc rhagddoch chi?

Ydy e wedi dianc rhag yr heddlu?

3. Mae un enghraifft o'r **amodol cryno** yn y darn. Dych chi'n gallu ei ffeindio?

.....

4. Roedd gyda Llywelyn **feddwl mawr** o Gelert. Oes gyda chi feddwl mawr o rywun? Siaradwch amdano fe / amdani hi (neu efallai bod gyda chi feddwl mawr o'ch anifail anwes hefyd!).

Idiom

Meddwl mawr o rywun

Uned 22 – Teithio Cymru

Nod yr uned hon yw...

- Ymarfer defnyddio **byth** ac **erioed**
- Siarad am leoedd diddorol yng Nghymru
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

atynfa (-feydd) *attraction(s)*

dynolryw *mankind*

hunaniaeth *identity*

pendro (y bendro) *vertigo, dizziness*

treftadaeth *heritage*

adfer *to restore;
to rehabilitate*

caniatáu *to allow, to permit*

anghofus *forgetful*

arwyddocaol *significant*

diwydiannol *industrial*

nodedig *notable,
remarkable*

Sioraidd *Georgian*

adfail (adfeilion) *ruin(s)*

anialwch *desert, waste,
wilderness*

arglwydd(i) *lord(s)*

atyniad(au) *attraction(s)*

cyflwr (cyflyrau) *state(s),
condition(s)*

ffotograffydd (-wyr) *photographer(s)*

generadur(on) *generator(s)*

harddwch *beauty*

pwl (pyliau) *bout(s)*

rhyfeddod(au) *wonder(s)*

syndod *surprise,
amazement*

trigolion *inhabitants*

dibynnu'n llwyr (ar) *to completely depend (on)*

gadael eu hôl *to leave a (their) trace*

yn gyffredinol *generally*

yn hytrach (na/nag) *rather (than)*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Byth ac erioed

Newidiwch y geiriau sy wedi'u tanlinellu:

Dw i erioed wedi bwyta octopws.

Fues i erioed yn Awstralia.

Dw i byth yn siopa yn Tesbury's.

Faswn i byth yn gwneud naid bynji.

Do'n i byth yn helpu yn y tŷ pan o'n i'n blentyn.

Deialogau

A: Wyt ti erioed wedi bod ar gopa'r Wyddfa?

B: Nac ydw, erioed. Wyt ti?

A: Ydw, ond af i byth yno eto.

B: Pam? Mae'r olygfa'n wych, on'd yw hi?

A: Ydy. Ond dw i erioed wedi bod mor dost.

B: Beth oedd yn bod? Fwytaist ti rywbeth anarferol?

A: Naddo. Fydda i byth yn bwyta bwydydd anarferol. Pwl o'r bendro oedd e.

B: Iffe?

A: Do'n i byth yn dioddef o'r bendro pan o'n i'n iau.

B: Druan â ti. Diolch byth, dw i erioed wedi cael y bendro.

A: Gwelais i Lyn yn y cyfarfod. Roedd hi mor bigog ag erioed.

B: Dyw'r fenyw yna byth yn newid. Dw i'n meddwl ei bod hi'n mwynhau bod yn lletchwith.

A: Roedd Sam yno hefyd – yn edrych yn dda. Do'n i erioed wedi'i weld e'n edrych cystal.

B: Faset ti byth yn meddwl ei fod e wedi bod yn dost. Chlywais i erioed mohono fe'n cwyno.

A: Ti'n iawn. Cawson ni fwffe hyfryd. Y bwffe gorau erioed.

B: Ti'n lwcus. 'Dyn ni byth yn cael bwffe yn ein cyfarfodydd ni.

A: Nac ydych. Ond mae Gwil yn dod â *brownies* i chi, cofia. Dw i erioed wedi blasu *brownies* cystal â rhai Gwil.

Ymarfer

Heb edrych yn ôl, llenwch y bylchau yn y deialogau gyda'ch partner.

Wyt ti wedi bod ar gopa'r Wyddfa?

Nac ydw, Wyt ti?

Ydw, ond af i yno eto.

Pam? Mae'r olygfa'n wych, on'd yw hi?

Ydy. Ond dw i wedi bod mor dost.

Beth oedd yn bod? Fwytaist ti rywbeth anarferol?

Naddo. Fydda i yn bwyta bwydydd anarferol. Pwl o'r bendro oedd e. Iffe?

Do'n i yn dioddef o'r bendro pan o'n i'n iau.

Druan â ti. Diolch, dw i erioed wedi cael y bendro.

.....

Gwelais i Lyn yn y cyfarfod. Roedd hi mor bigog

Dyw'r fenyw yna yn newid. Dw i'n meddwl ei bod hi'n mwynhau bod yn lletchwith.

Roedd Sam yno hefyd – yn edrych yn dda. Do'n i wedi'i weld e'n edrych cystal.

Faset ti yn meddwl ei fod e wedi bod yn dost.

Chlywais i mohono fe'n cwyno.

Ti'n iawn. Cawson ni fwffe hyfryd. Y bwffe gorau

Ti'n lwcus. 'Dyn ni yn cael bwffe yn ein cyfarfodydd ni.

Nac ydych. Ond mae Gwil yn dod â *brownies* i chi, cofia. Dw i wedi blasu *brownies* cystal â rhai Gwil.

Cyfieithwch:

1a. *I have never worked in the beauty industry.*

1b. *I'll never work in the beauty industry.*

2a. *He has never written poetry.*

2b. *He never used to write poetry when he was a child.*

.....

3a. We will never watch a horror film again.

3b. We had never seen a horror film before.

4a. She never helped.

4b. She'll never help again.

Help llaw

Byth	Erioed
<p>Mewn brawddeg negyddol: byth = <i>never</i> Dw i byth yn bwyta caws.</p> <p>Mewn cwestiwn: byth = <i>ever</i> Wyt ti byth yn bwyta caws?</p> <p>Diolch byth = <i>thank goodness</i></p> <p>Sylwch: 'dyn ni <u>byth</u> yn treiglo byth e.e. Cymru am byth!</p>	<p>Mewn brawddeg negyddol: erioed = <i>never</i> Dw i erioed wedi byw yng Nghymru.</p> <p>Mewn cwestiwn: erioed = <i>ever</i> Wyt ti erioed wedi byw yng Nghymru?</p> <p>Mewn brawddeg gadarnhaol: erioed = <i>always</i> Dw i wedi byw yng Nghymru erioed. mor ... ag erioed = <i>as ... as ever</i></p>
<p>'Dyn ni'n defnyddio byth gyda'r... Presennol Dyw'r fenyw yna byth yn newid. (<i>never</i>)</p> <p>Dyfodol Af i byth yno eto. (<i>never</i>)</p> <p>Amherffaith Do'n i byth yn dioddef o'r bendro pan o'n i'n iau. (<i>never</i>)</p> <p>Amodol Faset ti byth yn meddwl ei fod e wedi bod yn dost. (<i>never</i>)</p>	<p>'Dyn ni'n defnyddio erioed gyda'r Gorffennol Chlywais i erioed mohono fe'n cwyno. (<i>never</i>)</p> <p>Perffaith Wyt ti erioed wedi bod ar gopa'r Wyddfa? (<i>ever</i>) Dw i erioed wedi bod ar gopa'r Wyddfa. (<i>never</i>)</p> <p>Gorberffaith Do'n i erioed wedi'i weld e'n edrych cystal. (<i>never</i>)</p>

Gwyllo a gwrando 1

3 Lfe: Sean Fletcher ym Mro Gŵyr

Geirfa: hunaniaeth

Gyda'ch partner, atebwch y cwestiynau:

- Sut mae Sean Fletcher yn disgrifio Bae Tor?
- Pam mae Bae Tor yn bwysig iddo fe?
- Beth mae Sean Fletcher yn ei ddweud am y profiad o ddysgu Cymraeg?

Mae Sean yn dweud am ei blant e:

Roedden nhw'n helpu fi.

Mae hyn yn gyffredin iawn ar lafar.

Mae hefyd yn bosib dweud:

Roedden nhw'n fy helpu i.

Llenwch y tabl:

Llafar	Safonol (<i>Standard</i>)
Roedden nhw'n dysgu fi.	
	Roedden nhw'n dy helpu di.
Roedden nhw'n amddiffyn hi.	
Roedden nhw'n cysuro fe.	
	Roedden nhw'n ein credu ni.
	Roedden nhw'n eich cosbi chi.
Roedden nhw'n dosbarthu nhw.	

Siaradwch

Pam dysgoch chi Gymraeg? Siaradwch am eich profiadau chi'n dysgu'r iaith gyda'ch partner chi.

Darllen

Cymru: Y 100 lle i'w gweld cyn marw gan John Davies a Marian Delyth (Y Lolfa, 2009)

yn hytrach
treftadaeth

dynolryw
adfail (adfeilion)

gadael eu hôl **syndod**

Mae traethau a mynyddoedd Cymru yn ymddangos yn aml mewn rhestrï o'r lleoedd harddaf yn y byd. Ond nid golygfeydd adnabyddus o Eryri a sir Benfro sydd yn y llyfr yma. **Yn hytrach**, mae'r hanesydd Dr John Davies a'r ffotograffydd Marian Delyth wedi canolbwyntio ar 'ffrwyth gwaith **dynolryw**', sef lleoedd mae pobl wedi **gadael eu hôl** arnyn nhw mewn rhyw ffordd. Felly, byddwch chi'n dod o hyd i'r rhan fwyaf o'r 100 lle mewn ardaloedd poblog yn y de-ddwyrain, sydd ddim fel arfer yn denu llawer o dwristiaid. Mae'r llyfr yn dangos bod pob math o adeiladau hanesyddol a hardd yng Nghymru – nid dim ond cestyll.

Treuliodd Dr John Davies y rhan fwyaf o'i fywyd yng Ngheredigion. Ond, cafodd ei eni yn y Rhondda a dyna lle'r oedd e'n byw tan oedd e'n saith oed. Does dim **syndod** felly taw'r lle pwysicaf iddo fe o'r 100 lle yn y llyfr yw Parc **Treftadaeth** Cwm Rhondda.

1. Yn y darn, mae **canolbwyntio ar**. Nodwch ddau ferfenw arall sy'n cael eu dilyn gan yr arddodiad **ar**.

2. Dych chi'n cofio beth yw ystyr y geiriau isod? Cyfieithwch nhw:

poblog poblogaidd

poblogaeth

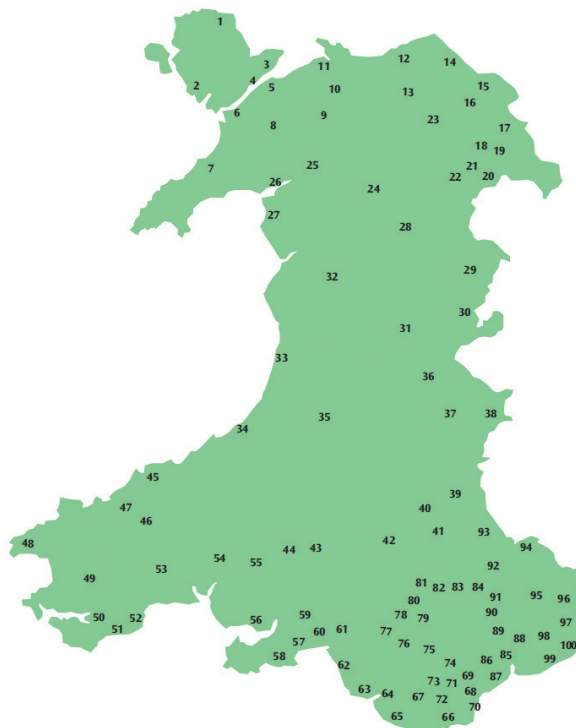
Siaradwch – Edrychwch ar restr y 100 lle sydd yn y llyfr.

- Dych chi erioed wedi bod yn rhai o'r lleoedd hyn?
- Oes lleoedd pwysig ar goll o'r rhestr, yn eich barn chi?
- Pa fath o leoedd dych chi'n hoffi ymweld â nhw: lleoedd o harddwch naturiol neu leoedd lle mae adeiladau neu **adfeilion** diddorol?

Y 100 lle i'w gweld cyn marw

1 Mynydd Parys ac Amlwch	35 Ystrad-fflur	69 Parc Cathays
2 Barclodiad y Gawres a Bryn Celli Ddu	36 Llananno	70 Bae Caerdydd
3 Biwmares	37 The Pales	71 Llandaf
4 Pontydd Menai	38 Llanandras	72 Sain Ffagan
5 Bangor	39 Talgarth	73 Y Castell Coch
6 Caernarfon	40 Llangors	74 Caerffili
7 Tre'r Ceiri	41 Tretŵr	75 Pontypridd
8 Llanberis	42 Aberhonddu	76 Parc Treftadaeth Cwm Rhondda
9 Gwydir	43 Y Garn Goch a Chastell Carreg Cennen	77 Treflun y Rhondda
10 Bodnant	44 Llandeilo a Dinefwr	78 Aberdâr
11 Conwy	45 Aberteifi	79 Aber-fan
12 Rhuddlan a Llanelwy	46 Foel Drygarn	80 Merthyr Tudful
13 Dinbych	47 Pentre Ifan	81 Dowlais
14 Treffynnon	48 Tyddewi	82 Y Drenewydd (Butetown)
15 Ewlo a Phenarlâg	49 Hwlfordd	83 Tredegar
16 Yr Wyddgrug	50 Penfro	84 Bryn-mawr
17 Gresfordd	51 Llandyfái a Maenorbŷr	85 Canol Casnewydd
18 Y Bers ac Erddig	52 Dinbych-y-pysgod	86 Cyrion Casnewydd
19 Wrecsam	53 Hendy-gwyn	87 Gwastadeddau Gwent
20 Y Waun	54 Caerfyrddin	88 Caerllion
21 Pont Cysyllte	55 Yr Ardd Fotaneg Genedlaethol	89 Cwmbrân
22 Llangollen	56 Llanelli	90 Pont-y-pŵl
23 Rhuthun	57 Abertawe	91 Blaenafon
24 Penllyn a'r Bala	58 Y Mwmbwls	92 Y Fenni
25 Blaenau Ffestiniog	59 Treforys	93 Llanddewi Nant Hodni
26 Portmeirion	60 Gwaelodion Cwm Tawe	94 Y Teirtref
27 Harlech	61 Castell-nedd	95 Rhaglan
28 Pennant Melangell	62 Margam	96 Tryleg
29 Y Trallwng	63 Cynffig a'i chyffiniau	97 Tyndyrn
30 Trefaldwyn	64 Ewenni	98 Caer-went
31 Y Drenewydd	65 Llanilltud Fawr	99 Yr Ail Groesfan ar draws Aber Afon Hafren
32 Canolfan y Dechnoleg Amgen	66 Y Barri	100 Cas-gwent
33 Aberystwyth	67 Hen Fewpyr	
34 Aberaeron	68 Castell Caerdydd	

Gwyllo a gwrando 2

Codi Pac: Castell Aberteifi

Geirfa: yn gyffredinol
Sioraidd

adfer
arglwydd

anialwch

cyflwr

Byddwch chi'n clywed y geiriau uchod yn y darn. Bydd eich tiwtor chi'n rhoi'r geiriau i chi mewn brawddegau neu ymadroddion o'r darn. Ysgrifennwch nhw.

yn gyffredinol

adfer

anialwch

cyflwr

Sioraidd

arglwydd

Ar ôl gwyllo'r fideo, llenwch y bylchau hyn gyda'ch partner chi:

1. Aberteifi oedd porthladd mwya Prydain ar ôl Lerpwl a Llundain.
2. Castell Aberteifi yw adeilad Aberteifi.
3. Yn 2003, Cyngor Sir Ceredigion safle Castell Aberteifi.
4. y Castell wobr Prosiect **Adfer** y Flwyddyn Sianel Pedwar.
5. Y Normaniaid y castell cyntaf ar y safle yn 1093.
6. Mae Castell Aberteifi yn enwog achos dyma lle cafodd yr Eisteddfod gyntaf ei chynnal.
7. yr Arglwydd Rhys i Aberteifi yn 1171.
8. Yr Arglwydd Rhys oedd y cyntaf i adeiladu castell o gerrig.
9. Gorffennodd e adeiladu'r castell yn 1176 ac i hynny, cynhaliodd e eisteddfod.
10. Daeth o bobl i eisteddfod yr Arglwydd Rhys.

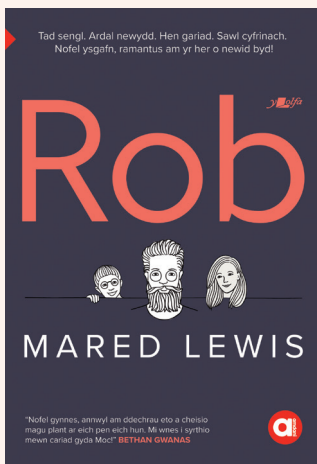
Siaradwch

Mae'r rhaglen yn dangos ymweliad Geraint Hardy â thref Aberteifi.

- Ble arall dych chi'n meddwl y dylai fe fynd? Meddyliwch am dref arall yng Nghymru.
- Beth sydd i'w wneud yno? Ble dylai fe aros? Esboniwch eich dewis wrth weddill y dosbarth.

Amdani

Dych chi nawr yn gallu darllen *Rob*, llyfr yng nghyfres Amdani. Dyma'r clawr a'r paragraff cyntaf.

Pan mae mwg du yn dod allan o injan car, dydy o byth yn newyddion da. A dydy o'n bendant ddim yn newyddion da yng nghanol nunlle yn y tywyllwch.

Idiom

Gadael ei ôl

Uned 23 – Mynd allan am fwyd

Nod yr uned hon yw...

- Adolygu cyffredinol
- Trefnu mynd allan am bryd o fwyd
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

chwedl ddinesig *urban myth(s)*
(chwedlau dinesig)

eirinen (eirin) *plum(s)*

gyrfa(oedd) *career(s)*

llugaeronen *cranberry*
(llugaeron) *(-berries)*

rhagfarn(au) *prejudice(s)*

ciniawa *to dine*

goruchwyllo *to supervise*

bythgofiadwy *unforgettable*

tebygol *likely*

trawsffurfiol *transformational*

adolygiad(au) *review(s)*

addasiad(au) *adaptation(s)*

agoriad llygad *eye-opener*

ansawdd *quality*

awgrym(iadau) *suggestion(s)*

carcharor(ion) *prisoner(s)*

carw (ceirw) *deer*

crwban(od) *tortoise(s)*

cyflwyniad(au) *introduction(s);
presentation(s)*

diferyn (diferion) *drop(s)*

diwedd glo *ending*

gweinyddwr (-wyr) *administrator(s)*

gwendid(au) *weakness(es)*

proffesiynoldeb *professionalism*

rhiniog(au) *threshold(s)*

sinsir *ginger*

dan glo *under lock and key*

nid ar chwarae bach mae... *it's no mean feat to... / ... is no easy task*

wrth gefn *in reserve*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Adolygu - Geirfa

Defnyddiwch yr ymadroddion hyn i aralleirio'r brawddegau isod. Efallai bydd angen treiglo neu wneud newidiadau eraill.

gadael eu hôl	meddwl mawr	perchennog	wrth reswm
yn hytrach na	y math yna o beth	ochr yn ochr	ar fy liwt fy hun
llawn cystal	dyblu		

1. Dw i ddim yn hoffi pethau fel yr *X Factor* ar y teledu.
Dw i ddim yn hoffi'r *X Factor* a'r ar y teledu.
2. Wnaeth hi ddim dewis y cig oen, dewisodd hi'r pryd llysieuol gyda madarch.
Dewisodd hi'r pryd llysieuol gyda madarch 'r cig oen.
3. Mae'r darten afalau yn hyfryd iawn a'r pwdin taffi hefyd.
Mae'r darten afalau'n hyfryd iawn ac mae'r pwdin taffi.....
.....
4. Mae prisiau tai yn yr ardal ddwywaith cymaint ag ro'n nhw ddeng mlynedd yn ôl.
Mae prisiau tai yn yr ardal wedi dros y deng mlynedd diwethaf.
5. Mae'r rheolwr yn meddwl bod Sam Pascales yn chwaraewr ifanc da iawn.
Mae gan y rheolwr o'r chwaraewr ifanc, Sam Pascales.
6. Mae Siân yn hunangyflogedig.
Mae Siân yn gweithio
7. Dych chi'n gallu gweld bod beiciau modur wedi bod ar y llwybr.
Mae beiciau modur wedi ar y llwybr.
8. Does dim rhaid dweud bod yr ysgyfarnog yn gallu rhedeg yn gyflymach na'r crwban.
....., mae'r ysgyfarnog yn gallu rhedeg yn gyflymach na'r crwban.
9. Wnaiff pwy bynnag sydd biau'r Ford Fiesta coch sydd wedi'i barcio o flaen y drws ei symud ar unwaith, os gwelwch chi'n dda?
Wnaiff y Ford Fiesta coch sydd wedi'i barcio o flaen y drws ei symud nawr, os gwelwch chi'n dda?
10. Safodd pob aelod o'r tîm wrth ochr ei gilydd i wynebu'r *Haka* cyn y gic gyntaf.
Safodd pob aelod o'r tîm i wynebu'r *Haka* cyn y gic gyntaf.

Adolygu - Patrymau

Darllenwch y parau yma o frawddegau gyda'ch partner, ac wedyn addaswch y brawddegau trwy newid yr elfen sydd wedi'i thanlinellu yn y frawddeg ar y chwith. Mae un enghraifft wedi ei dangos i chi.

Dw i wedi bwcio bord i ni yn y Llew Aur nos Wener.

Da iawn, Dw i'n siŵr y cawn ni fwyd hyfryd.

e.e. Dw i wedi bwcio bord iddyn nhw yn y Llew Aur nos Wener.

Da iawn, dw i'n siŵr y cân nhw fwyd hyfryd.

Maen nhw'n mynd i Casa Gigio eto nos fory.

Dwedon nhw eu bod nhw'n hoff iawn o fwyd Eidalaid.

Wnaeth hi ddim mwynhau yn Nhŷ Bwyta'r Ardd?

Naddo, ddim o gwbl! Dwedodd hi taw dyna'r pryd gwaetha iddi hi ei gael erioed!

Dw i ddim wedi bod yn y Crochan Aur ers i'r perchnogion newydd gymryd drosodd.

Nac wyt ti? Dw i'n credu y synnet ti faint sydd wedi newid yno.

Doedd e ddim yn cofio fy mod i ddim yn bwyta cig.

Dylai fe fod wedi cofio hynny.

Storom Eirfa - Mynd allan am fwyd

Ysgrifennwch o leiaf 10 gair yn y blwch:

Darllen – *The Clink*

Edrychwch ar y lluniau a pharwch y gair â'r ffrwyth.

eirin

llugaeron

mango

riwbob

Pa ffrwythau dych chi'n eu bwyta? Pa un yw eich hoff ffrwyth chi?

'*Gadewch eich rhagfarnau ger y drws, a phrofwch bŵer trawsffurfiol pryd o fwyd.*'

Do'n i erioed wedi bod yn y carchar o'r blaen, cyn cael cinio ym mwyty *The Clink* – **agoriad llygad** o brofiad. Roedd y bwyty wedi hawlio'r penawdau yn ddiweddar wedi iddo gyrraedd deg uchaf *Trip Advisor* ledled Prydain.

Nid ar chwarae bach mae rhywle fel hwn yn cadw cwmni i Michel Roux a Raymond Blanc, a bu'n rhaid i mi fynd i brofi'r bwyty yng Ngharchar Caerdydd. Agorodd *The Clink* yn 2012, ger mynedfa Carchar Caerdydd. Mae'r rhan fwyaf o'r gweithwyr – o'r cogyddion i'r **gweinyddwyr** – yn garcharorion Categori D. Yn eu **goruchwyllo** i gyd mae Chef Royston Somersall o ddociau Caerdydd. Er nad oes ganddo brofiad o gwbl o garchar, buodd ei dad **dan glo** am flynyddoedd.

O'r eiliad y croesais i **riniog** *The Clink*, ces fy synnu gan **ansawdd** y lle; o'r croeso a'r décor, i gerddoriaeth Ella Fitzgerald. Clywais **chwedl ddinesig** mai cyllyll a ffyrac plastig a geir yno ond nonsens pur yw hynny; roedd pob bwrdd wedi'i osod i'r un safon â bwyta'i gorau'r ddinas. Yn wir, yr unig wahaniaeth mawr rhwng *The Clink* a bwyta'i eraill Caerdydd yw nad oes un **diferyn** o alcohol yn cael ei weini yno. Oherwydd hynny, archebais mocktail y dydd, oedd yn cynnwys mango, llugaeron a sinamon. Ar ôl y **cyflwyniad** blasus hwnnw, ces i bryd tri chwrs ardderchog.

Tyfir y ffrwythau, y llysiau a'r perlysiâu a weinir yn y bwyty yng ngerddi carchardai Prescoed a Chaerdydd. Chewch chi ddim byd mwy lleol a blasus na'r Salad Hydref a archebais fel cwrs cyntaf mewn unrhyw fwyty yng Nghaerdydd. Roedd cig **carw** fy ail gwrs yn berffaith – yn binc yn y canol, wedi'i ffrio'n ysgafn, ac fe doddodd yn fy ngheg gyda'r tatws a'r llysiau rhost. Yr unig **wendid** i mi oedd y tortelloni diflas oedd gyda fe. Ond roedd y pwddin wedyn yn ardderchog hefyd; tarten eirin a riwbob gyda sorbet **sinsir**. **Diwedd glo** campus i bryd bwyd o safon uchel iawn.

Ond beth wnaeth y pryd yn 'brofiad arbennig' oedd **proffesiynoldeb** a chwmni diddorol y staff; roedd nifer yn siarad yn agored am eu bywydau **dan glo**, a pham roedden nhw yno. Y gobaith i'r rhan fwyaf yw gadael y carchar gyda chymhwyster a dilyn **gyrfa** yn y maes a 'dyn nhw ddim yn **debygol** o ddychwelyd i'r carchar wedi cael cyfle o'r fath. Gadewch eich **rhagfarnau** ger y drws, a phrofwch bŵer **trawssffurfiol** pryd o fwyd; nid gimic mo'r *Clink*, ond profiad **bythgofiadwy**, i bawb.

(Addasiad o erthygl o wefan Lowri Haf Cooke – www.lowrihafcooke.wordpress.com)

1. Llenwch y bwloch cyn y gair sydd ar y dde â'r gair mwyaf addas o'r rhestr ar y chwith:

tarten	reis
tatws	llawn
wy	riwbob
brecwast	oren
brechdan	gleision
sudd	wedi'i ferwi
cregyn	rhost
pwdin	gaws

Pa rai o'r bwydydd hyn dych chi'n eu bwyta'n aml?

2. Nid ar chwarae bach mae rhywle fel hwn yn **cadw cwmni i** Michel Roux a Raymond Blanc.

Sut mae dweud:

He is keeping me company.

I am keeping her company.

They are keeping us company.

3. 'Dyn nhw ddim **yn debygol o** ddychwelyd i'r carchar.

Yn debygol **o** = likely **to**

Mae'r arddodiad **o** yn dilyn rhai ansoddeiriau eraill hefyd.

Sut mae dweud:

He is sure to have a dessert.

I'm glad to accept.

I am determined to pass.

Siaradwch

- Pryd bwytoch chi allan ddiwetha?

Rhowch farciau rhwng 1 a 5 (1 = ofnadwy, 5 = ardderchog) am yr elfennau canlynol:

Lleoliad 1 ○ 2 ○ 3 ○ 4 ○ 5 ○

Gwasanaeth 1 ○ 2 ○ 3 ○ 4 ○ 5 ○

Bwydlen/Dewis 1 ○ 2 ○ 3 ○ 4 ○ 5 ○

Safon y bwyd 1 ○ 2 ○ 3 ○ 4 ○ 5 ○

Gwerth am arian 1 ○ 2 ○ 3 ○ 4 ○ 5 ○

- Oes hoff fwyty gyda chi? Pam?
- Beth sy'n bwysig i chi wrth ddewis bwyd mewn bwyty? Dych chi'n tueddu i ddewis yr un bwyd bob tro?
- Sut mae arferion bwyta allan pobl wedi newid?

Gwyllo a gwrando – *The Clink*

Dych chi wedi darllen darn Lowri Haf Cooke am fwyty *The Clink*. Nawr, byddwch chi'n gweld fideo sy'n dangos ymweliad Lowri a Llinos Lee o raglen *Heno* â'r bwyty.

1. Edrychwch ar y geiriau newydd – **carcharorion**, **beirniad**, **adolygiadau** – mewn dwy frawddeg sy'n dod o'r clip:

Dan ni'n fwyty sydd yn hyfforddi **carcharorion**.
Mae Lowri yn **feirniad** bwytai ac yn sgwennu **adolygiadau**.

2. Beth mae Lowri'n ei wneud i gylchgronau *Red Handed*, *Y Dinesydd* a *Barn*?
.....

3. Pam roedd Lowri'n arbennig o ddiolchgar i Llinos am y gwahoddiad?
.....

4. Llenwch y bylchau:

Bydd y carcharion sy'n cael eu hyfforddi yn *The Clink* yn aros yn y carchar am rhwng a mis arall.

5. Pwy sy'n bwyta beth? Gyda'ch partner, rhowch y bwydydd yma yn y lle iawn yn y tabl.

caws brie
salad hydrefol

tarten eirin
cig carw

tarten siocled

	Llinos	Lowri
cwrs cyntaf		
prif gwrs		
pwdin		

'Dyn ni ddim yn clywed beth gafodd Llinos fel ei phrif gwrs. Beth dych chi'n meddwl yw e? (Edrychwch ar y fideo.)

6. Beth yw barn Lowri am brisiau'r bwyd yn *The Clink*?
.....

Deialog

Cymerwch un o rannau'r ddeialog a'i hymarfer gyda'ch partner.

Dai: O Siân, **fan hyn rwyd ti!** Dw i wedi bod yn chwilio amdanat ti.

Siân: Beth sy'n bod, Dai?

Dai: Mae'r dosbarth wedi gofyn i fi drefnu mynd mas am bryd o fwyd yr wythnos nesa.

Siân: Grêt. Ble 'dyn ni'n mynd?

Dai: Dyna'r broblem - dw i mewn penbleth. Sa i'n gwybod ble i ddechrau.
Synnet ti faint o fwydai sy yn y dre. Oes unrhyw awgrymiadau 'da ti?

Siân: Beth am Tandoori Glanyrafon? Dw i wedi clywed bod y bwyd yno'n hyfryd.

Dai: Ydy, dw i'n gwybod, ond dyw Mair ddim yn lico cyrri.

Siân: Beth am Dafarn y Felin? Maen nhw'n dweud bod hwnnw'n lle neis. Ac mae'n dafarn annibynnol hefyd.

Dai: Mae'r gerddoriaeth yn rhy uchel yno; byddwn ni eisiau sgwrsio, on' byddwn ni?

Siân: O, byddwn, wrth gwrs. Beth am Fwyty'r Hen Fanc, 'te? Mae'n dawel ac mae'r bwyd yn dda.

Dai: Ydy, ond mae'n ddrud iawn. **Sa i'n credu y bydd pawb eisiau gwario cymaint.**

Siân: Océ. Beth am y Bistro Bach? **Dw i erioed wedi bod yno** ond dw i'n meddwl bod y prisiau'n ddigon rhesymol yno.

Dai: Ydyn, ond mae'n lle bach iawn. Sa i'n credu y byddai digon o le i ni.

Siân: Dw i ddim yn gwybod ble arall galla i ei gynnig, 'te.

Dai: Dw i'n gwybod. Awn ni i'r Pelican Glas. **Dwedodd y tiwtor taw'r Pelican Glas yw ei hoff dŷ bwyta yn y dre.**

Siân: Syniad gwych – mae dewis da o fwyd yno, mae'r prisiau'n rhesymol, mae'n lle cysurus a bydd digon o le i bawb.

Dai: Diolch yn fawr am dy help di, Siân. Sa i'n gwybod beth faswn i'n wneud hebddot ti!

Siaradwch

Trefnu mynd allan am bryd o fwyd

- Pa fath o fwyd mae pawb yn ei hoffi?
- I ble dych chi eisiau mynd, a phryd?
- Beth yw'r cynllun wrth gefn os nad yw hynny'n bosib – newid lleoliad, neu newid amser/dyddiad?
- Pwy sy'n mynd i gysylltu â'r lleoliad?
- Pwy fydd yn casglu'r dewisiadau a'r arian (os oes angen rhoi blaendal)?

Idiom

Nid ar chwarae bach

Uned 24 – Cyfathrebu

Nod yr uned hon yw...

- Ymarfer defnyddio **hwn, hon** a **hyn**
- Siarad am wahanol ffyrdd o gyfathrebu
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

bydwraig (bydwragedd)	<i>midwife</i> <i>(midwives)</i>
gweledigaeth(au)	<i>vision(s)</i>
pregeth(au)	<i>sermon(s)</i>
trafodaeth(au)	<i>discussion(s)</i>

anwybyddu	<i>to ignore</i>
curadu	<i>to curate</i>
cyfyngu ar	<i>to limit; to restrict</i>
diweddarau	<i>to update</i>
elwa (ar)	<i>to profit (from)</i>
llacio	<i>to loosen</i>
llorio	<i>to floor</i>

anabledd(au)	<i>disability(-ies)</i>
brigyn (brigau)	<i>twig(s),</i> <i>branch(es)</i>
cnawd	<i>flesh</i>
cyfyngiad(au)	<i>limitation(s);</i> <i>restriction(s)</i>
dylanwadwr (-wyr)	<i>influencer(s)</i>
lles	<i>benefit</i>
podlediad(au)	<i>podcast(s)</i>
prysurdeb	<i>busyness</i>
swildod	<i>shyness</i>
unigrwydd	<i>loneliness</i>

chwyldroadol	<i>revolutionary</i>
rhithwir	<i>virtual</i>

cadw mewn cof	<i>to keep in mind</i>
mynd o nerth i nerth	<i>to go from strength to strength</i>
yn ei anterth	<i>in his prime</i>

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Ymarfer - hwn, hon, hyn, y rhain

Mae'r bwrdd hwn yn grwn.

Mae hwn yn sgwâr.

Mae'r llyfr hwn yn dda.

Mae'r cyfrifiadur hwn yn newydd.

Mae'r bag hwn yn drwm.

Mae'r gadair hon yn galed.

Mae hon yn feddal.

Mae'r got hon yn wlyb.

Mae'r ffeil hon yn ysgafn.

Mae'r ffenest hon yn frwnt.

Mae'r dillad hyn yn ffasiynol.

Mae'r rhain yn hen ffasiwn.

Mae'r bisgedi hyn yn hyfryd.

Mae'r ceir hyn yn gyflym.

Mae'r pensiliau hyn yn anobeithiol.

Gyda'ch partner, meddyliwch am enw yn lle'r rhain/hwn/hon:

Mae'r rhain yn flasus.

Mae'r selsig hyn yn flasus.

Mae hwn yn fawr.

Mae hon yn lân.

Mae hon yn ifanc.

Mae'r rhain yn dda.

Mae hwn yn ofnadwy.

Mae'r rhain yn oer.

Mae hwn yn gryf.

Mae hyn yn bosib.

Mae hyn yn amhosib.

Mae hyn yn hawdd.

Mae hyn yn arferol.

Mae hyn yn wych.

Help llaw

<i>this / these yn Gymraeg</i>				
	gwrywaidd	benywaidd	lluosog	haniaethol
annibynnol (anffurfiol a ffurfiol)	hwn Mae hwn yn ddyn prysur.	hon Mae hon yn fenyw alluog.	y rhain Mae'r rhain yn anifeiliaid peryglus.	hyn Mae hyn yn amhosib.
disgrifio (anffurfiol)	y ... yma Mae'r bwyd yma'n hallt. Mae'r gath yma'n byw drws nesa. Mae'r sanau yma'n frwnt.			
disgrifio (ffurfiol)	y ... hwn Mae'r bwyd hwn yn hallt.	y ... hon Mae'r gath hon yn byw drws nesaf.	y ... hyn Mae'r hosanau hyn yn frwnt.	

Ymarfer – hwnna, honna, hynny, y rheina

Rhaid i fi bobî teisen.

Mae hynny'n hawdd.....

Mae fy chwaer newydd gael babi.

.....

Dw i'n gorfod gweithio tan 11 o'r gloch heno.

.....

Dw i'n moyn trio nofio o Gymru i Batagonia.

.....

Rhaid i fi orffen fy ngwaith i gyd heddiw.

.....

Rhaid i fi dalu dwbl achos ro'n i'n hwyr yn talu.

.....

Dw i wedi ennill gwyliau yn Sbaen.

.....

Ymarfer

Gyda'ch partner, cyfieithwch y brawddegau hyn:

1a. *This is a good idea.*

1b. *This idea is good.*

1c. *That is a good idea.*

1ch. *That idea is good.*

1d. *This is good.*

1dd. *That is good.*

2a. *This is a tasty cake.*

2b. *This cake is tasty.*

2c. *That is a tasty cake.*

2ch. *That cake is tasty.*

3a. *These are easy books.*

3b. *These books are easy.*

3c. *Those are easy books.*

3ch. *Those books are easy.*

3d. *These are easy.*

3dd. *Those are easy.*

Help llaw

<i>that / those yn Gymraeg</i>				
	gwrywaidd	benywaidd	lluosog	haniaethol
annibynnol (anffurfiol)	hwanna Mae hwanna'n lle braf.	honna Mae honna'n dre ddiflas.	y rheina Mae'r rheina'n blant da.	hynny Mae hynny'n anodd.
disgrifio (anffurfiol)	y ... yna Gaeth e ei eni yn y pentre yna. Roedd y gân yna'n dda. Maen nhw'n hoff o'r syniadau yna.			
	gwrywaidd	benywaidd	lluosog	haniaethol
disgrifio (ffurfiol)	y ... hwnnw Cafodd ei eni yn y pentref hwnnw. Tryfan yw enw'r mynydd hwnnw.	y ... honno Roedd y gân honno'n dda. Gawsoch chi ateb i'r broblem honno?	y ... hynny Maen nhw'n hoff o'r syniadau hynny. Pwy yw'r bobl hynny?	

Deialog

Geirfa:

gweledigaeth

chwyldroadol

A: Am beth mae hwn yn cwyno eto?

B: Am bopeth dan haul, wrth gwrs. Ond am ddiffyg gweledigaeth y pennaeth, yn bennaf.

A: Mae honna wedi dringo'n uchel yn gyflym iawn, on'd yw hi?

B: Ydy. Ond mae pethau fel hyn wedi digwydd yn y cwmni 'ma erioed.

A: Mae'r bôs mawr yn hoffi rhoi swyddi da i'w ffefrynnau fe.

B: A dyw'r rheina ddim yn bobl chwyldroadol! Felly, cwyno bydd hwn am dipyn eto, dw i'n ofni.

Gyda'ch partner, ysgrifennwch y paragraff yn **fwy ffurfiol**:

Amser maith yn ôl, pan o'n i'n blentyn, ro'n i'n sgrifennu llythyrau'n aml. Mae'r llythyrau 'ma yn dal i fod 'da fi mewn drâr yn rhywle. Ond y dyddiau 'ma, mae pawb yn cyfathrebu heb godi beiro – ffôn, tecst, trydar, Instagram. Beth nesa? Sa i'n gwybod. Ble bydd hyn yn bennu? Fydd neb yn siarad â'i gilydd yn y dyfodol! Drato – ble mae'r ffôn 'na 'di mynd?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gwyllo a gwrando – Defnyddio Instagram i wneud gwahaniaeth

Byddwch chi'n gwyllo clip o'r rhaglen ddogfen *Drych*. Yn y clip, mae Jess Davies, sy'n ddylanwadwr ar y cyfryngau cymdeithasol, yn cwrdd â Caryl Gruffydd Roberts sy'n byw yn ardal Aberystwyth.

1. Beth yw dylanwadwr? Trafodwch gyda'ch partner.
2. Yn y clip, byddwch chi'n clywed Caryl yn defnyddio **hyn** a **hwanna**:

magu plentyn

Mae **hyn** yn anodd.

magu plentyn

Mae **hyn** yn galed.

magu plentyn

Dw i ddim yn credu bod **hyn** mor anodd.

grŵp cerdded

Mae **hwanna** wedi mynd o nerth i nerth.

grŵp cerdded

Dw i wedi ffeindio bod **hwanna** yn rhywbeth sy'n helpu fi lot.

3. Edrychwch ar y geiriau newydd a pharwch y gair â'r diffiniad:

cadw mewn cof	dewis y pethau dych chi'n eu dangos yn ofalus
bydwraig	Os dych chi ddim yn ymdopi, dych chi'n gallu cael eich _____.
curadu	nyrs sy'n dod â babanod i'r byd
llorio	tyfu neu lwyddo
mynd o nerth i nerth	cofio

4. **Cywir neu Anghywir.** Rhwch ✓ neu X ar y llinell.

- Dechreuodd Caryl ddefnyddio Instagram ar ôl cael ei phlentyn cyntaf.
- Mae Caryl yn berson diog.
- Mae Caryl yn siarad yn onest ar Instagram.
- Mae llun ar Instagram yn dweud sut mae rhywun yn teimlo dros gyfnod o amser.
- Cafodd Caryl gymorth gan fydwraig o Abertawe.
- Roedd Caryl yn gwerthfawrogi gallu gwneud rhywbeth heblaw am ofalu am y plant ar ddydd Iau.
- Mae'r gefnogaeth i'r grŵp cerdded wedi lleihau dros amser.

5. Dych chi wedi dysgu **cadw mewn cof**. Dych chi'n gallu meddwl am enghreifftiau eraill lle 'dyn ni'n defnyddio **cadw**?

6. Siaradwch:

- Dych chi'n defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol? Os ydych chi, pa mor aml dych chi'n diweddarau'ch proffil chi? Os na, pam lai?
- Cafodd Caryl sioc fod magu plentyn mor anodd a throdd hi at Instagram. Dych chi'n gallu deall hyn? Beth oedd pobl yn ei wneud cyn dyddiau'r cyfryngau cymdeithasol?
- Ydy'r cyfryngau cymdeithasol yn gwneud mwy o les nag o ddrwg?
- Pa blatfformau sy yn eu hanterth ar hyn o bryd?

Darllen**COVID-19 yn gwella cyfleoedd**

Geirfa: cyfyngiadau swildod unigrwydd yn y cnawd prysurdeb trafodaeth llacio cyfyngu elwa rhithwir pregeth anabledd anwybyddu

Mae hanner y geiriau yma'n hawdd eu dysgu achos eich bod chi'n gwybod rhan ohonyn nhw:

Cymraeg	Saesneg	Cymraeg	Saesneg
cyfyng		cyfyngiadau	
		cyfyngu	
ymlacio		llacio	
anabl		anabledd	
swil		swildod	
prysur		prysurdeb	
unig		unigrwydd	
trafod		trafodaeth	

Dewiswch **un o'r pum gair** arall i lenwi'r bylchau yma bob tro:

Gwelais i loan yn y dre ddoe ond _____ e fi.

"Oedd y gwersi'n ddefnyddiol?" "O'n, dw i wedi _____ 'n fawr."

Testun y _____ oedd helpu pobl mewn angen.

Cawson ni gyfarfod _____ achos bod y tywydd mor ofnadwy.

Mae'n well gyda fi gael sgwrs go iawn gyda rhywun _____.

Mae MS ar Siân Roberts ac ysgrifennodd hi'r erthygl yma yn ystod y cyfnod pan oedd **cyfyngiadau'n** codi ar ôl y cyfnodau clo a phobl yn dechrau cyfarfod unwaith eto.

"O, bydd hi'n braf cyfarfod fel o'r blaen!"

Sawl gwaith glywoch chi aelodau cymdeithasau gwahanol yn dweud hynny dros gyfnod y pandemig?

Roedd hiraeth arnon ni am gael cyfarfod **yn y cnawd**. Roedden ni'n gweld eisiau gwên gynnes, ysgwyd llaw, tameidiau o newyddion dibwys, cydganu, paned...

Yn ystod y pandemig, llwyddodd llawer o gymdeithasau a sefydliadau i addasu gan ddefnyddio cyfryngau gwahanol i gyrraedd pobl. Mae nifer o gymdeithasau'n dweud eu bod nhw wedi cyrraedd pobl hollol newydd gan ddyblu eu cynulleidfaoedd, a mwy.

Tybed beth fydd yn digwydd nawr, a'r cyfyngiadau ar gyfarfod yn cael eu **llacio**? Dydy cyfarfod wyneb yn wyneb ddim yn hawdd, na hyd yn oed yn bosibl, i lawer.

Mae cant o mil o resymau pam mae'n haws gan bobl fynd i gyfarfod **rhithwir** nag i gyfarfod 'go iawn', e.e. henaint, afiechyd, **anabledd**, cyfrifoldebau gofalu, **swildod** a **phrysurdeb**. Dyma unig ddewis rhai pobl.

Mae MS yn **cyfyngu** ar fy ngallu i i fynd i ddigwyddiadau. Ond yn ystod dim ond un wythnos yn y cyfnod clo cyntaf, bues i mewn cyngerdd, darlith, parti pen-blwydd, **pregeth**, sesiwn cadw'n heini, seminar a chwis – a'r cyfan yn fy slipars!

Nawr, mae'r cyfyngiadau'n dod i ben ac fe gaiff y rhan fwyaf o bobl gyfarfod fel o'r blaen. Ydy pobl anabl ac eraill yn mynd i gael eu **hanwybyddu** a'u hanghofio? Fydd **unigrwydd** yn codi ei ben unwaith eto? Byddai'n drueni colli cwmni'r bobl hyn.

Mae rhai sefydliadau wedi dechrau cynnal digwyddiadau *hybrid*, gyda rhai pobl yn cyfarfod yn y cnawd ac eraill yn ymuno o bell. Gall hyn weithio'n o lew gydag un neu ddau siaradwr ond anodd cynnal **trafodaeth** gyda rhai aelodau mewn canolfan ac eraill gartref.

Yr her fydd darparu ar gyfer pawb sy'n awyddus i fod yn rhan o ddigwyddiadau gan **elwa** ar y gwersi a ddysgwyd yn ystod y pandemig.

1. Gyda'ch partner, dewch o hyd i'r ymadroddion hyn yn Gymraeg:

- i. *like before*
- ii. *over the period of the pandemic*
- iii. *shaking hands*
- iv. *completely new people*
- v. *caring responsibilities*
- vi. *during only one week*
- vii. *disabled people and others*
- viii. *one or two speakers*

2. Atebwch y ddau gwestiwn nesaf yn y ddau flwch:

- i. Sut helpodd y pandemig Siân i gadw mewn cysylltiad â phobl eraill?
- ii. Pwy fydd yn colli allan os bydd cyfarfodydd rhithwir yn dod i ben yn llwyr?

Trafodwch â'ch partner, yna rhestrwch dri pheth yn y ddwy golofn.

i.	ii.
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Siaradwch:

- Sut newidiodd eich bywyd chi yn ystod y pandemig?
- Pa bethau dych chi'n dal i'w gwneud yn rhithwir?
- Beth o'ch chi'n gweld ei eisiau fwya yn ystod y pandemig?
- O ran cyfathrebu, pa wersi 'dyn ni wedi eu dysgu ers y pandemig?

Idiom

Yn eu hanterth

Uned 25 – Yr Amgylchedd

Nod yr uned hon yw...

- Ymarfer defnyddio **mewn** ac **yn**
- Siarad am yr amgylchedd
- Dysgu geirfa ac idiomau newydd

Geirfa

amlogfa *crematorium(s)*
(amlogfeydd)

hinsawdd *climate*

masnach *trade*

ailblannu *to replant*

amloggi *to cremate*

amsugno *to absorb*

ynysu (rhag) *to insulate (from);
to isolate*

llaith *damp*

cardfwrdd *cardboard*

cludiant *public transport*

cyhoeddus

cydbwysedd *balance,
equilibrium*

cynrychiolydd *representative(s)*
(-wyr)

eiddo *property*

erw(au) *acre(s)*

gwair *grass; hay*

newyn(au) *famine(s), hunger*

sychder(au) *drought(s),
dryness*

sylw (sylwadau) *comment(s)*

cynhesu byd-eang *global warming*

erbyn meddwl *come to think of it*

masnach deg *fair trade*

nerth ei phen *at the top of her voice*

nwyon tŷ gwydr *greenhouse gases*

pwnc llosg *burning issue, hot topic*

Y Parchedig (Y Parch.) *The Reverend (dyn neu fenyw)*

Yr Athro *Professor (dyn neu fenyw)*

Geiriau pwysig i fi

×

×

×

×

Siaradwch

- Dych chi'n teimlo'n fwy hyderus yn defnyddio patrymau ar ddiwedd Uwch 1? Oes patrymau yr hoffech chi eu hadolygu?
- Dych chi wedi cael digon o gyfle i siarad yn y dosbarth? Dych chi'n hoffi siarad am bethau pob dydd neu am y themâu sy yn y cwrs?
- Ydy eich sgiliau gwrando a gwylio wedi gwella? Dych chi'n gwrando ar Radio Cymru neu ar bodlediadau neu'n edrych ar S4C yn gyson?
- Dych chi'n mwynhau darllen yn y dosbarth? Pa lyfrau Cymraeg dych chi wedi'u darllen?
- Sut dych chi'n dysgu geirfa?
- Beth fyddwch chi'n ei wneud i ddatblygu'ch Cymraeg chi dros y cyfnod nesa?

Mewn ac Yn

Newidiwch y geiriau sy wedi'u tanlinellu:

Mewn

Dw i'n byw **mewn** pentref.

Dw i'n gweithio **mewn** caffi.

Dw i'n gweithio **mewn** siop lyfrau.

Yn

Dw i'n byw **yn y** pentref.

Dw i'n gweithio **yngh Nghaffi Bella**.

Dw i'n gweithio **yn siop lyfrau'r brifysgol**.

Ymarfer

Ydy hi'n gweithio'n galed?

Dyw hi ddim yn credu mewn gweithio'n galed.

Ydy hi'n gwneud ymarfer corff?

.....

Ydy hi'n bwyta'n iach?

.....

Ydy hi'n helpu pobl eraill?

.....

Ydy hi'n ailgylchu sbwriel?

.....

Ydy hi'n meithrin talentau'r bobl ifanc?

Oes diddordeb gyda fe mewn hanes?

Oes, mae diddordeb gyda fe yn hanes Cymru.

Oes diddordeb gyda fe mewn nofelau?

.....

Oes diddordeb gyda fe mewn barddoniaeth?

.....

Oes diddordeb gyda fe mewn ffilmiau?

.....

Oes diddordeb gyda fe mewn alawon gwerin?

Deialogau – Mewn / Yn

Deialog 1

A: Bore da, Swyddfa'r Cyngor. Lyn yn siarad.

B: Bore da. Mae angen bagiau ailgylchu arna i. Ydyn nhw ar gael **yn** eich swyddfa chi?

A: Nac ydyn. Maen nhw ar gael **mewn** unrhyw lyfrgell, neu **yn** eich Swyddfa Bost leol.

B: Alla i gael bagiau bwyd **yn** fy llyfrgell i hefyd?

A: Na allwch, mae'n flin 'da fi. Bydd rhaid i chi brynu bagiau bwyd **mewn** archfarchnad.

B: Pa un?

A: Maen nhw ar gael **yn** y ddwy archfarchnad yn y dref.

B: Diolch am eich help.

A: Hwyl!

Deialog 2

A: Wyt ti'n poeni am newid hinsawdd?

B: Wrth gwrs fy mod i. Dyma'r broblem fwyaf yn y byd.

A: Ond dyw'r sefyllfa ddim yn ddifrifol **yng** Nghymru eto.

B: Sut wyt ti'n gallu dweud hynny? Mae newidiadau mawr wedi bod **ym** mhatrymau'r tywydd. 'Dyn ni'n cael llawer mwy o stormydd a thywydd eithafol y dyddiau hyn.

A: Rwyd ti'n iawn, erbyn meddwl. Ac mae'n waeth byth i bobl **mewn** gwledydd tlawd.

B: Mae newid hinsawdd yn beryglus dros ben **yn** y gwledydd hynny.

A: Dw i wedi darllen erthyglau diddorol **mewn** nifer o bapurau newydd a chylchgronau yn ddiweddar.

B: A finnau. Mae gwyddonwyr yn dweud bydd y môr yn codi dros y tir **mewn** llawer o drefi ym Mhrydain hyd yn oed. Bydd cymunedau mewn perygl.

A: Mae fel stori Cantre'r Gwaelod.

B: Ydy. Rhaid i ni i gyd gymryd cyfrifoldeb am y sefyllfa.

Ymarfer

Rhowch **yn** neu **mewn** yn y bylchau. Efallai bydd rhaid treiglo hefyd.

1. Mae llygredd yn problemdinasoedd mawr.
2. Does dim problem sbwriel fy mhentref i.
3. Rhowch eich eitemau plastig un o fagiau glas y cyngor.
4. Gallwch chi adael hen offer trydanol rhai safleoedd ailgylchu.
5. Rhowch eich gwastraff bwyd chi y bin bwyd.
6. Maen nhw'n casglu gwydr safle ailgylchu Nant-y-caws.
7. Does dim lle pentref bach fel hwn i ailgylchu batris.
8. Fallai eich bod chi'n gallu ailgylchu batris..... ychydig o ysgolion yn yr ardal.
9. Gaf i roi fy hen feic i eich sgip chi?
10. Gallwch chi roi gwastraff metel biniau.
11. Dylai fod safle ailgylchu pob ardal.
12. Dwyt ti ddim i fod i roi gwastraff bwyd tri bin.

Gyda'ch partner, trafodwch beth yw'r brawddegau hyn yn Gymraeg:

She was talking at the top of her voice in school yesterday.

.....

He should be in bed because he has a cold.

"What are we doing in class tonight?"

I see them in town every lunchtime.

We do our best to recycle in work.

She has a daughter at university.

He arrived at college breathless.

Astronauts work in space.

Help llaw - Mewn / Yn

Amhendant (<i>Indefinite</i>) mewn + enw	Pendant (<i>Definite</i>) yn + y/yr + enw	Pendant (<i>Definite</i>) yn + enw pendant
Dw i'n gweithio mewn siop. = <i>in a shop</i>	Dw i'n gweithio yn y siop. = <i>in the shop</i>	Dw i'n gweithio yn siop John. = <i>in John's shop</i>
Dw i'n byw mewn tref. = <i>in a town</i>	Dw i'n byw yn y dref. = <i>in the town/in town</i>	Dw i'n byw yn nhref Caernarfon. = <i>in the town of Caernarfon</i>
Dw i'n gweithio mewn swyddfa. = <i>in an office</i>	Dw i'n gweithio yn y swyddfa. = <i>in the office</i>	Dw i'n gweithio yn swyddfa'r Cyngor. = <i>in the Council's office</i>
Dw i'n gweithio mewn ysbyty. = <i>in a hospital</i>	Dw i'n gweithio yn yr ysbyty. = <i>in the hospital</i>	Dw i'n gweithio yn Ysbyty Bronglais. = <i>in Bronglais Hospital</i>
Mae diddordeb gyda fi mewn llyfrau gwyddoniaeth. = <i>in science books</i>	Mae diddordeb gyda fi yn y llyfrau gwyddoniaeth hyn. = <i>in these science books</i>	Mae diddordeb gyda fi yn llyfrau gwyddoniaeth Dr Davies. = <i>in Dr Davies's science books</i>
Mae diddordeb gyda fi mewn hanes. = <i>in history</i>	Mae diddordeb gyda fi yn yr hanes. = <i>in the history</i>	Mae diddordeb gyda fi yn hanes Gogledd America. = <i>in North American history</i>
Mae'r sbwriel mewn skip. = <i>in a skip</i>	Mae'r sbwriel yn y skip. = <i>in the skip</i>	Mae'r sbwriel yn skip Anna. = <i>in Anna's skip</i>

Hefyd ...

Mewn

- cyn **berfenwau**: Does gyda fi ddim diddordeb **mewn gweithio**'n llawn amser. Dyw e ddim yn credu **mewn arbed** ynni.
- cyn **rhifau**: Mae e'n gweithio **mewn tri** ysbyty. Torrodd hi ei braich hi **mewn dau** le.
ond: Mae e'n canu **yn y ddau** gôr. (*in the two / in both*)
- gyda'r geiriau **rhyw** a **rhai**: Maen nhw **mewn rhyw** gaffi newydd.
mewn rhai sefyllfaoedd **mewn rhai** trefi
- o flaen **llawer**, **gormod**, **digon**, **ychydig**: Mae corau **mewn llawer** o drefi. Cyrhaeddais i **mewn digon** o amser.

Yn

- cyn **rhagenwau** (**fy, dy, ei, ein, eich, eu**) **yn fy** marn i **yn eich** tŷ chi **yn ei** gwaith hi
- cyn **pob** **ym mhob** gwlad **ym mhob** tref

Cofiwch: yn aml mae **y** yn Gymraeg lle does dim *the* yn Saesneg:

in town = yn y dref

in school = yn yr ysgol

in bed = yn y gwely

in class = yn y dosbarth

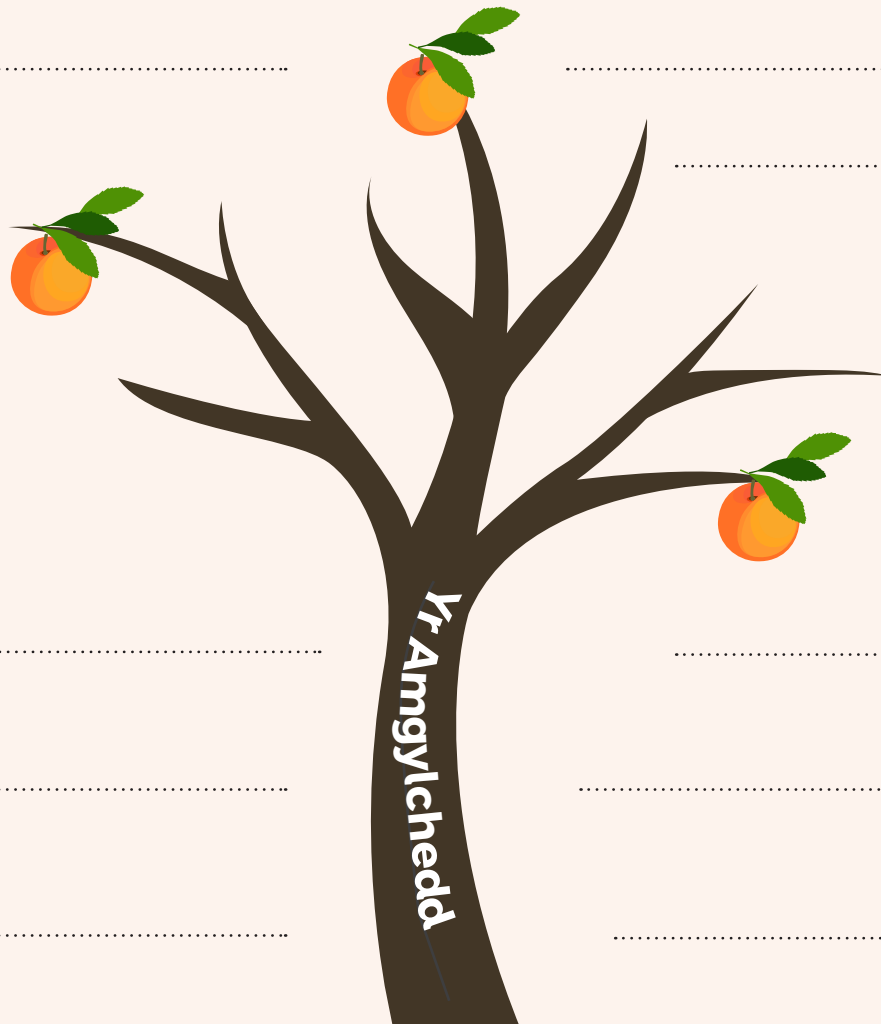
in / at work = yn y gwaith

at university = yn y brifysgol

Yr Amgylchedd

Geirfa

Nodwch o leiaf 10 gair yn y blwch ar y thema **Yr Amgylchedd**:

Siaradwch

”

Gofynnwch i bump o bobl beth maen nhw'n ei wneud i helpu'r amgylchedd.

Enw	Ailgylchu popeth	Cawod/bath	Diffodd y golau	Prynu nwyddau masnach deg

Gwyllo a gwrando 1 - Ailgylchu

Byddwch chi'n gwyllo fideo o bobl yng Nghaerdydd ac yn Rhuthun yn siarad am eu harferion ailgylchu nhw.

Gwnewch nodiadau. Yna, gyda phartner, paratowch grynodedb o **syllwadau** pobl yn y ddau le.

Caerdydd	Rhuthun

1. Gwrandewch ar y siaradwraig gyntaf eto a llenwch y bylchau. Mae hi'n defnyddio llawer o eirfa sy'n ddefnyddiol wrth drafod ailgylchu:

Dw i'n ailgylchu. Mae gynnon ni _____ sy'n mynd allan unwaith yr wythnos a bin _____ sy'n mynd allan unwaith bob pythefnos. Dw i'n didoli'r _____ a'r _____ i mewn i ddau fin gwahanol a hefyd yn gwahanu _____ hefyd. Dw i'n credu bod ailgylchu yn hynod bwysig a bod angen i ni _____ ein gwastraff cyffredinol.

2. Cyfieithwch:

in black bags
We put paper and glass in one bag.
in another little bin

3. Mae'r siaradwraig olaf yn sôn am **gerrig mân**. Beth dych chi'n feddwl yw:

cerrig mân _____ glaw mân _____
 oriau mân _____ arian mân _____

Siaradwch

Beth sy bwysica er mwyn gwella'r amgylchedd? Trafodwch mewn grwpiau, a rhowch nhw yn nhrefn eu blaenoriaeth.

Geirfa: amlosgi cludiant cyhoeddus ynysu

Paneli solar

Cael eich **amlosgi** yn hytrach na'ch claddu

Ailddefnyddio amlenni

Defnyddio **cludiant cyhoeddus**

Ailgylchu ffonau symudol

Bancio ar y we

Peidio â phrynu ffrwythau a llysiau mewn pecynnau

Ynysu'r to

Troi'r gwres i lawr

Diffodd y teledu a chyfrifiaduron, yn lle eu rhoi i gysgu

Gwyllo a gwrando 2 - Her yr Hinsawdd

Geirfa:

ailblannu
cynrychiolwyr
Y Parchedig

amsugno
llaith

cydbwysedd
newyn

cynhesu byd-eang
nwyon tŷ gwydr

Llenwch y bylchau â'r geiriau newydd. Byddwch chi'n dysgu tipyn am y fideo wrth lenwi'r bylchau.

Mae hi'n _____ yn Kampala.

Dyw'r wlad ddim yn cyfrannu llawer at broblem _____.

Mae effaith _____ yn achosi pob math o broblemau.

Mae elusen sy'n ymladd _____ yn cael cymorth gan Lywodraeth Cymru.

Mae _____ coed yn bwysig.

_____ Apolo yw arweinydd y tîm.

Mae _____ o elusennau o Gymru yn Mbale.

Mae'r plant yn dysgu bod coed yn cyfrannu at _____ y blaned.

Mae'r plant yn dysgu bod coed yn _____ carbon deuocsid.

Byddwch chi'n gwyllo rhan o'r rhaglen *Her yr Hinsawdd*, lle mae'r Athro Siwan Davies yn ymweld â Mbale yn Uganda i weld sut mae newid hinsawdd wedi effeithio ar fywydau pobl yno.

1. Beth mae Siwan Davies yn ei ddweud am...

y glaw?

y cnydau?

ailblannu coed?

2. Gorffennwch y brawddegau hyn:

i. Roedd y plant wedi paratoi i Siwan Davies.

ii. Mae Siwan Davies yn cael croeso mawr achos

.....

iii. Bob tro mae babi yn cael ei eni yng Nghymru mae

..... yn Mbale.

3. Beth mae'r plant yn ei ddweud yw effaith torri'r coed, yn eu drama nhw?

.....

Adolygu Geirfa Uned 25

Gweithiwch gyda'ch partner chi i ddewis y gair cywir i fynd yn y bwlch. Efallai bydd angen treiglo.

amlosgfa

amlosgi

Mae cyrff yn cael eu _____.

Mae'r angladd yn yr _____.

cynrychioli

cynrychiolydd

Bydd _____ o'r undeb yn bresennol yn y cyfarfod.

Mae swyddog yr undeb yn _____ ei gleient.

ailblannu

ailgylchu

Mae hi'n bwysig _____ cardfwrdd.

Mae hi'n bwysig _____ coed.

hunanyngysu

ynysu

Buodd miliynau o bobl yn _____ yn ystod pandemig COVID-19.

Rhaid i fi _____ to'r atig cyn y gaeaf nesaf.

nerth ei ben

nerth ei phen

Roedd e'n gweiddi _____.

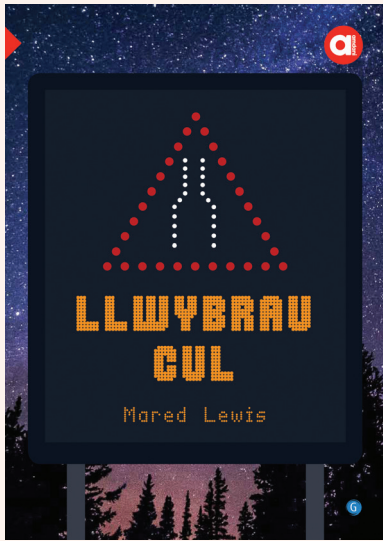
Roedd hi'n gweiddi _____.

cydbwysedd

gweddill

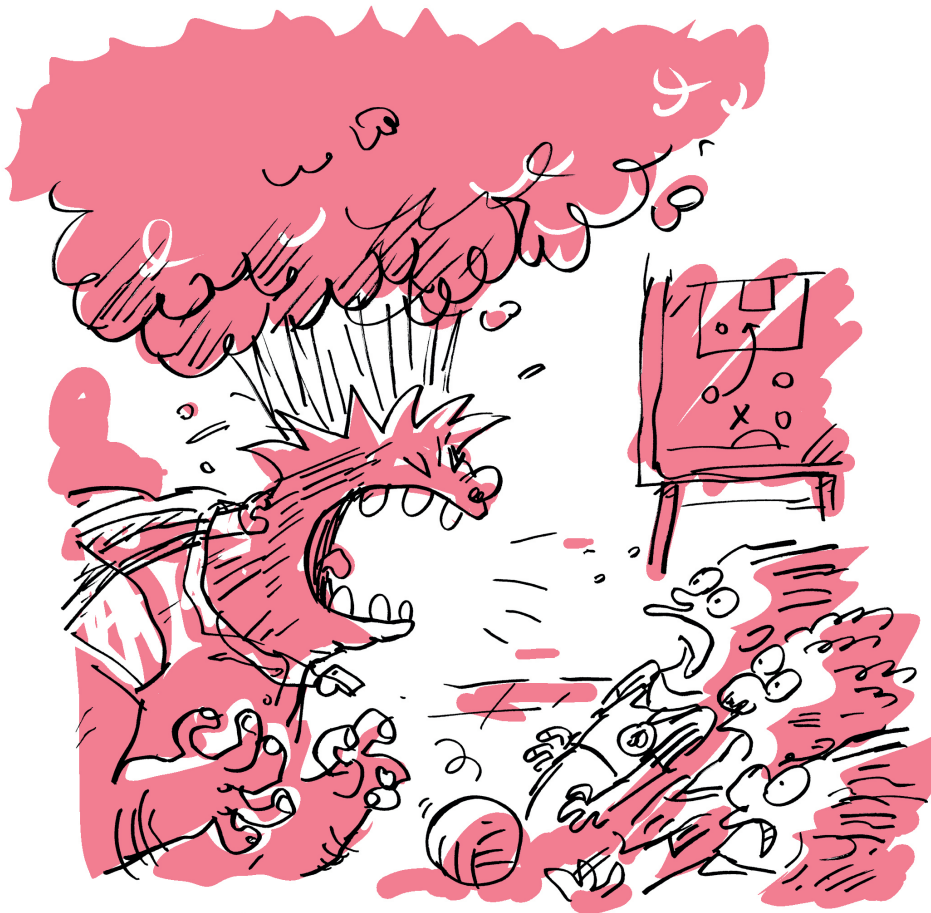
Dylen ni gael _____ yn ein deiet.

Rhaid i fi dalu'r _____ erbyn diwedd y mis.

Dych chi nawr yn gallu darllen *Llwybrau Cul* gan Mared Lewis (Gomer). Dyma'r clawr:

Idiom

Nerth ei ben

Gwaith cartref

Unedau 1 - 25

Gwaith cartref Uned 1 - Her

i. Dych chi'n cofio'r geiriau hyn?

Allwch chi greu gair gwahanol gan ddefnyddio **tri** o'r geiriau isod? Rhowch y gair newydd mewn brawddeg. Er enghraifft:

gwaith Rhaid i fi **weithio** dros y penwythnos.

herio balchder corfforol cystadleuol llongyfarch

1.

.....

2.

.....

3.

.....

ii. Rhowch ffurf gywir y ferf yn y bylchau, gan dreiglo os oes angen.

1. hi hanner marathon pan oedd hi'n 60 oed. [rhedeg]

2. ti i'r dosbarth? i ddim. [cerdded]

3. e at y llinell derfyn a'i wynt yn ei ddwrn. [gwibio]

4. i ddim ar awyren, i ar long. [teithio, hwylio]

5. nhw'r map ond nhw ar goll. [darllen, mynd]

iii. **Ysgrifennwch ddarn am rywbeth heriol dych chi neu rywun dych chi'n ei nabod wedi ei wneud.** Rhedeg ras? Pobi llawer o gacennau? Mynd ar wifren sip? Dysgu sgîl newydd? Ceisiwch ddefnyddio berfau cryno yn eich gwaith, e.e. rhedais i, gwnes i.

iv. Darllenwch stori Guto Nyth Brân eto. Mae'r berfau sy'n dod o'r berfenwau hyn ar goll. Rhowch nhw yn y bylchau.

ennill	rhoi	gwibio
sylweddoli	trefnu	dod
cael	cwympo	rasio

Rhedwr cyflym iawn oedd Guto Nyth Brân. ei eni yn 1700 yn y Rhondda, a'i enw go iawn oedd Griffith Morgan. Cafodd ei lysenw achos ei fod e'n byw ar fferm o'r enw Nyth Brân.

Pan oedd Guto'n fachgen ifanc, ei dad fod dawn arbennig ganddo. Roedd e'n gallu casglu defaid at ei gilydd yn gyflymach na'r cŵn, ac yn gallu dal ysgyfarnogod a llwynogod ar ei ben ei hun.

Cariad Guto oedd Siân y Siop, a hi oedd yn trefnu ei rasys. ras i Guto yn erbyn capten o Loegr ar Gomin Hirwaun, ger Aberdâr yn ne-ddwyrain Cymru. Doedd y capten erioed wedi colli ras. Ond Guto enillodd, a chafodd £400 yn wobwr.

Ymhen amser, roedd Guto wedi trechu holl redwyr yr ardal. Ond, yn 1737, rhedwr newydd i'w herio, sef Prince o Fedwas.

..... Guto yn erbyn Prince o Gasnewydd i Fedwas (tua 12 milltir). Roedd cefnogwyr Prince wedi taflu gwydr ar y llwybr er mwyn ceisio anafu Guto. Prince oedd ar y blaen am amser hir, ond wrth ddringo'r rhiw serth ar y ffordd i mewn i Fedwas, Guto heibio iddo a'i wynt yn ei ddwrn. y ras mewn 53 munud, a'i wobwr oedd 1,000 Gini (£150,000 heddiw).

Roedd Siân yn aros am Guto wrth y llinell derfyn. ei breichiau amdano, a churo'i gefn i'w longyfarch.

Roedd calon Guto'n curo'n drwm ar ôl ei waith caled. Yn drist iawn, Guto'n farw yn y fan a'r lle.

Gwaith cartref Uned 2 – Edrych i'r Dyfodol

i. Darllenwch y darn darllen **Ceir di-yrwr** unwaith eto, ac atebwch y cwestiynau hyn:

1. Beth fydd prif fantais ceir di-yrwr, yn ôl yr erthygl?

2. Nodwch un fantais i bobl sy ddim yn hoffi parcio.

3. Nodwch un anfantais o ddibynnu ar gyfrifiadur.

4. Nodwch un peth bydd rhaid ei wneud i baratoi ar gyfer ceir di-yrwr.

ii. **Cyfieithwch:**

1. *I'll give you a lift.*

2. *I'll buy a cuppa for you.*

3. *I'll listen to the programme.*

4. *He'll tell you later on.*

5. *They won't say anything.*

6. *Will we see you tomorrow?*

iii. Gan ddefnyddio'r **dyfodol**, ysgrifennwch beth fyddwch chi'n ei wneud yr wythnos nesaf.

Dydd Llun	
Dydd Mawrth	
Dydd Mercher	
Dydd Iau	
Dydd Gwener	
Dydd Sadwrn	
Dydd Sul	

iv. Meddyliwch am y gwaith grŵp **Siarad am y dyfodol** wnaethoch chi yn y dosbarth. Ysgrifennwch **ddau beth** fydd **yn** digwydd yn y flwyddyn 2150, a **dau beth** fydd **ddim** yn digwydd, yn eich barn chi. Defnyddiwch **bydd / byddwn ni** neu **fydd dim / fyddwn ni ddim** i wneud brawddegau. Ysgrifennwch eich gwaith ar ddarn o bapur.

Gwaith cartref Uned 3 - Y Goedwig

i. Trowch y brawddegau hyn o amser y **gorffennol** i amser y **dyfodol**.

1. Aeth hi i'r dref. > Aiff hi i'r dref.
2. Clywodd e sŵn.
3. Bwytais i frechdan jam.
4. Helpodd dy frawd di yr heddlu.
5. Daethon ni ar y trê.
6. Cerddon nhw yma.
7. Atebais i'r cwestiwn.
8. Gofynnodd e am help.

ii. **Cyfiethwch:**

1. *I would be in a quandry.*
2. *We wouldn't have asked what you asked.*
3. *If they'd only listened to the warning.*
4. *I could have planted more flowers.*
5. *I'd liked to have gone to the concert.*
6. *You shouldn't have argued with her.*

iii. Edrychwch eto ar y darn darllen **Coedwigoedd yn y Ffindir**. Dewch o hyd i **bum berfenw** ac ysgrifennwch frawddeg gyda nhw yn amser y dyfodol, e.e. treulio > Treulia i'r gwyliau haf yn Sbaen eleni.

1.
2.
3.
4.
5.

Gwaith cartref Uned 4 – Teimlo'n Lletchwith

i. Ysgrifennwch **gwestiynau** i gyd-fynd â'r atebion hyn.

- e.e. Ble hoffech chi fynd ar eich gwyliau? Hoffwn i fynd i Awstralia.
 Hoffai hi gael brechdan gaws.
 Hoffen nhw chwarae pêl-droed.
 Hoffen ni ragor o goffi.
 Hoffai fe ddiffodd y radio.

ii. Edrychwch eto ar ddarn **Darllen 2** ac atebwch y cwestiynau hyn:

1. Pam mae rhai pobl yn poeni am gollir 'chi'?

.....

2. Mewn rhai ardaloedd, sut mae 'ti' a 'chi' yn cael eu defnyddio'n wahanol gyda bechgyn a merched?

.....

3. Pam mae rhai pobl yn poeni am ddefnyddio 'ti'?

.....

4. Pa wlad arall sy â phenbleth fel hyn?

.....

5. Beth yw mantais 'ti' wrth ysgrifennu ar y we?

.....

iii. Meddyliwch am y gair **trawsnewid**. Ysgrifennwch **ddau air** neu ymadrodd (*phrase*) yn defnyddio **traws**.

.....

Gwaith cartref Uned 5 – Celf

i. Cysylltwch y ddau gymal i greu brawddeg gyda **bod**:

1. Dwedodd Amanda Mae hi'n gweithio yn yr Adran Cleifion Allanol.

2. Doedd dim syniad gyda fi Ro'n nhw wedi mynd ar eu gwyliau.

3. Mae hi'n becsu Rwy'ti'n bwyta gormod o bethau melys.

4. Maen nhw'n credu Dw i'n greadigol iawn.

5. Efallai yr wythnos nesa.

ii. Cyfieithwch:

1. *I think he's an excellent artist.*

2. *I was sure there was someone in the room.*.....

3. *He said that she is working too hard.*

4. *Perhaps they are lost.*.....

5. *Do you think we'll be in the team?*.....

6. *Did you think you would win the competition?*.....

iii. Rhowch eich barn am **bedwar** darn celf gan ddefnyddio **bod**. Gallwch chi ddewis darnau celf o fideo'r uned neu unrhyw rai eraill o'ch dewis chi.

e.e. Dw i'n hoff iawn o'r dderwen haearn yng Nghaerfyrddin. Dw i'n credu ei **bod** hi'n ein helpu ni i gofio hen chwedl leol.

1.

2.

3.

4.

Gwaith cartref Uned 6 – Y Môr

- i. Yn y tabl cyntaf, ysgrifennwch gwestiynau i **gyd-fynd** â'r atebion. Yn yr ail dabl, rhowch eiriau i **gytuno** neu i **anghytuno** â'r gosodiadau. Mae'r rhai cyntaf wedi'u gwneud i chi.

Cwestiwn	Ateb
Ydy hi'n bwrw glaw tu fas?	Ydy.
	Oes.
	Nac ydyn.
	Ie.
	Do.
	Ydw.
	Efallai.

Gosodiad	Cytuno / Anghytuno
Bydd hi'n braf fory.	Bydd.
Mae teithio ar long yn hwyl.	
Mae gormod o raglenni realiti ar y teledu.	
Cymru yw'r wlad harddaf yn y byd.	
Daeth y tiwtor i'r dosbarth mewn car.	
Roedd arholiadau'n anoddach yn y gorffennol.	
Nofio yw'r ymarfer corff gorau i gadw'n iach.	

- ii. Yn eich geiriau eich hun, ysgrifennwch bum ffaith am longddrylliad y *Royal Charter*.

1.

2.

Gwaith cartref Uned 7 - Arferion

i. Ychwanegwch y **cynffoneiriau**:

1. Gwnest ti adduned blwyddyn newydd,
2. Mae e'n brolio drwy'r amser,
3. Roedd e'n canmol yr ysgol,
4. Bydd e'n benwan,
5. Basen nhw'n dweud tasai problem,
6. Dwyt ti ddim eisiau baglu,
7. Doedd e ddim yn allweddol i'r tîm,
8. Chlywaist ti ddim byd am y swydd,
9. Fasen nhw ddim yn gwneud hynny'n fwriadol,
10. Fyddi di ddim yn y gwaith yfory,

ii. Atebwch y cwestiynau isod ar ôl darllen y darn **Arferion gwael**:

1. Ble mae'r plant yn gadael eu llestri brwnt?

a.

b.

c.

ch.

2. Beth sy'n achosi perygl yn y gegin?

.....

3. Beth sy'n digwydd i'r menyn?

.....

4. Beth mae'r awdur yn ei ddweud am ei arferion gwael ei hun?

.....

Gwaith cartref Uned 8 – Arwyr

- i. Cyfieithwch y brawddegau hyn.** Mae'r frawddeg gyntaf wedi'i gwneud i chi:

<i>She was born in 1978.</i>	Cafodd hi ei geni yn 1978.
<i>The house will be built soon.</i>	
<i>The man was arrested yesterday.</i>	
<i>Two girls were injured in the accident.</i>	
<i>He was brought up in Cardiff.</i>	
<i>A meeting will be held next week.</i>	
<i>The problem was resolved.</i>	

- ii. Atebwch y cwestiynau hyn am Tanni Grey-Thompson.**

- 1.** Ble cafodd Tanni Grey-Thompson ei magu?

.....

- 2.** Aeth hi i'r brifysgol?

.....

- 3.** Beth ddigwyddodd iddi hi yn Eisteddfod y Bala, 2009?

.....

- 4.** Pa anrhydeddau gafodd hi gan y Frenhines?

.....

- 5.** Ysgrifennwch **dri pheth** y mae hi wedi'u gwneud ers ymddeol o fyd athletau.

.....

.....

.....

iv. Ewch drwy'r rhestr isod o eiriau o eirfa'r cwrs. Ysgrifennwch y gair yn y golofn gywir yn y tabl.

gwledd
llongyfarch
gelyn
ymosod
poblog
buddugol
maith
lleiafrif
corfforol
gostwng
pwylllog
gorlawn

gwibio
cysurus
diog
poblogaeth
cyfaddef
clogyn
boddi
hawl
ffreutur
madarchen
chwalu

Ansoddair	Berfenw	Enw gwrywaidd	Enw benywaidd

Gwaith cartref Uned 10 – Cymuned

i. Llenwch y bylchau yn y brawddegau isod gan ddefnyddio ansoddeiriau addas.

1. Mae'r broblem sbwriel yn y stryd yners iddyn nhw stopio casglu'r biniau ar ddydd Llun.
2. Does dim o bobl wedi dod i'r sioe eleni.
3. Mae'r busnes yn llwyddiannus ers cael grant i helpu gyda'r costau.
4. Hoffwn i ddod am dro gyda ti, ond dydy fy ieched ddim ers i fi gwmpo.
5. Mae hi'n heddiw na ddoe. Mae angen eli haul arna i!

ii. Cyfieithwch:

1. *It is not as windy today.*

.....

2. *There aren't as many people here this week.*

.....

3. *The food is not as good as last time.*

.....

4. *It is wetter than yesterday.*

.....

5. *Snowdon is higher than Pen y Fan.*

.....

6. *Working at home is easier than travelling to the office.*

.....

7. *She looks younger after cutting her hair.*

.....

8. *The new road is wider than the old one.*

.....

Gwaith cartref Uned 11 – Teulu a Ffrindiau

i. Llenwch y bylchau yn y brawddegau isod gan ddefnyddio'r ansoddeiriau cywir.

1. Rhys yw aelod y teulu. Mae e'n dair blwydd oed.
2. Aconcagua yw mynydd America i gyd.
3. Y llynedd cawson ni'r gaeaf..... ers blynyddoedd. Cawson ni lawer o law.
4. Roedd pawb yn cytuno taw nhw oedd y band..... yn y gystadleuaeth. Roedden nhw'n wych!
5. Caerfyrddin yw'r dref, Mae hi tua 4 milltir i ffwrdd.
6. Y llewpart yw un o'r anifeiliaid yn y byd.
7. Haf 1976 oedd un o'r rhai erioed.
8. Yr heol hon yw'r yn yr ardal. Mae hi'n llawn tyllau.

ii. Cyfieithwch:

1. *Dafydd is the strongest.*

.....

2. *Mari is the strongest.*

.....

3. *Llyfr Glas Nebo is the most popular novel.*

.....

4. *My grandfather is the oldest in the family.*

.....

5. *Who is the funniest?*

.....

6. *Somalia is one of the poorest countries in the world.*

.....

Gwaith cartref Uned 12 - Bwyd

i. Beth yw ffurfiau lluosog y geiriau hyn?

stordy cegin cynhwysyn

cylllell fforc llwy

sosban powlen caead

llysieuwr pryd gwydr

ii. Heb edrych yn ôl ar yr uned, ceisiwch roi o leia ddau air lluosog ym mhob colofn.

-au	-iau	-ion	-oedd	-od

iii. Edrychwch eto ar y darn darllen ac atebwch y cwestiynau hyn:

1. Ble mae'r Wladfa?

.....

.....

2. Tua faint o'r gloch mae pobl y Wladfa'n bwyta gyda'r nos?

.....

.....

Gwaith cartref Uned 13 – Byw heb...

i. Edrychwch eto ar y darn darllen o wefan *BBC Cymru Fyw - Allwn i byth fyw heb...* ac atebwch y cwestiynau isod:

1. Am faint mae **a.** cyfnod Ramadan, a **b.** y Grawys yn para?

a.

b.

2. Pa effaith y mae coffi'n ei chael ar Rhodri Owen?

.....

3. Beth mae'r deunydd trin gwallt yn ei wneud, yn ôl Eleri Siôn?

.....

4. Beth sydd **a.** yn gadarnhaol (da), a **b.** yn negyddol (drwg), ynglŷn â *Twitter*, yn ôl Tudur Owen?

a.

b.

ii. Llenwch y bylchau ag arddodiaid:

1. Dw i'n gofalu y cathod tra bydd Mr a Mrs Hughes ar eu gwyliau.

2. Gofynnwch Alun ddod bara, i fi gael gwneud brechdanau at fory.

3. Roedd pawb yn edrych fe wrth iddo fe gerdded ar hyd y llwybr.

4. Roedd Siôn a Dafydd yn hwyr yn dod yn ôl ac roedd y bws bron â mynd nhw.

5. Wyt ti'n mynd i weld Marged? Cofia fi hi!

iii. Ysgrifennwch frawddegau sy'n cynnwys y parau yma o ferfau ac arddodiaid. Gallwch chi ddefnyddio unrhyw amser y ferf:

1. chwilio am

2. dweud wrth

3. gwranddo ar

4. gofyn i

5. sylwi ar

iv. Ysgrifennwch baragraff am y profiad o geisio byw heb rywbeth am gyfnod, neu am rywbeth na allech chi byth fyw hebddo.

Gwaith cartref Uned 14 - Ffasiwn

i. **Llenwch y bylchau** yn y brawddegau hyn ag **arddodiaid cyfansawdd** addas.

1. **(ar bwys)** Mae e eisiau i ti eistedd e.
2. **(o flaen)** Do'n i ddim yn disgwyl i ti gyrraedd i.
Rwy't ti fel arfer yn hwyr!
3. **(o blaid)** Mae pawb yn anhapus am y newidiadau yn y gwaith. Doedd neb
4. **(ar draws)** Mae Megan yn dweud rhywbeth pwysig. Peidiwch â thorri hi.
5. **(ar gyfer)** Bydd Tad-cu wrth ei fodd gyda'i barti syrpréis! Mae popeth yn barod e.
6. Doedd neb yn cystadlu e am y swydd.
7. Edrycha lan! Mae hofrennydd di.
8. Dw i wedi colli fy mhws. Efallai ei fod e y 'r soffa.
9. Rwy't ti'n cwrdd â phobl bwysig heddiw. Mae angen i ti wisgo'n daclus nhw.
10. Beth dych chi wedi bod yn ei wneud? Edrychwch ar yr annibendod o'ch chi!

ii. **Edrychwch ar y geiriau wnaethoch chi eu nodi yn y blwch Geirfa**

Dillad. Dewiswch bump o'r geiriau hyn, ac ysgrifennwch bum brawddeg yn eu defnyddio nhw.

1.
2.
3.
4.
5.

- iii. Ysgrifennwch am eich hoff ddilledyn. Pam dych chi'n ei hoffi? **Neu**, Oes diddordeb gyda chi mewn dillad? Dych chi'n sylwi ar ddillad pobl fel arfer?

A large rectangular area with a light beige background and a dotted border, containing horizontal dotted lines for writing.

Gwaith cartref Uned 15 - Amser

i. Ysgrifennwch y rhifau yma yn y ffordd draddodiadol:

1. un deg pump o chwaraewyr
2. dau ddeg o blant
3. un deg un o chwaraewyr
4. un deg naw o wersi
5. pum deg milltir
6. dau ddeg saith munud
7. dau ddeg pum mlynedd
8. un deg saith pwynt

ii. Cywirwch y camgymeriadau yn y brawddegau hyn. Mae un frawddeg yn gywir. Pa un?

1. Mae hi'n chwech ar ddeg blwydd oed.
2. Maen nhw'n briod ers dau flynedd ar bymtheg.
3. Ydy'r rhaglen yn dechrau am bump ar hugain munud wedi wyth?
4. Tri blwydd oed yw e.
5. Yr unfed ar ddegfed ar hugain o Hydref yw diwrnod Calan Gaeaf.
6. Fyddi di'n ymddeol cyn cael dy ben-blwydd yn drigain?
7. Roedd pedair plentyn ar ddeg yn canu calennig yn y pentref.
8. Roedden ni yn yr ysbyty am ddau awr ar hugain.

iii. Edrychwch eto ar y darn darllen ac atebwch y cwestiynau hyn.

1. Sut mae athrawon yn dysgu rhifau i blant, yn ôl yr erthygl?

2. Pam roedd John Ifans eisiau defnyddio rhifau traddodiadol?

3. Pam mae'n syndod bod Aled Glynne Davies yn deall y bwletin Saesneg yn well na'r bwletin Cymraeg?

4. Pam roedd Aled Glynne Davies eisiau bod yn newyddiadurwr?

iv. Ysgrifennwch am: Beth dych chi'n hoffi ei wneud yn eich amser hamdden?
Neu Beth fasech chi'n hoffi ei wneud tasai mwy o amser gyda chi? Pam?

Gwaith cartref Uned 16 – Y tro cynta!

i. Ysgrifennwch y ganrif yn hytrach na'r flwyddyn:

1. Digwyddodd Brwydr Passchendaele yn 1917.

.....

2. Bu farw Owain Glyndŵr tua 1416.

.....

3. Enillodd Einstein Wobr Nobel yn 1921.

.....

4. Ganwyd Harri Tudur yng Nghastell Penfro yn 1457.

.....

5. Daeth y Llychlynwyr (*Vikings*) i Gymru yn 852.

.....

6. Cyhoeddwyd y nofel *Rhys Lewis* gan Daniel Owen yn 1885.

.....

7. Cyrhaeddodd Cymru rownd gyn-derfynol yr Euros yn 2016.

.....

8. Ganwyd Joseph Parry, a ysgrifennodd 'Myfanwy' ym Merthyr yn 1841.

.....

ii. Cyfieithwch:

during the third break

after the fourth occasion

the second priority in the plan

the fifth note in the bar

iii. Edrychwch eto ar y darn darllen ac atebwch y cwestiynau hyn.

1. Sut mae teimladau Elin a Sharon yn wahanol am y plentyn cynta yn gadael y nyth?

.....

2. Sut roedd Elin yn cysylltu â'i rhieni pan oedd hi yn y coleg?

.....

3. Yn ôl Sharon, pa bethau ymarferol sy'n wahanol yn y tŷ ar ôl i'r plant fynd?

.....

4. Pa eiriau mae Elin a Sharon yn eu defnyddio yn lle'r rhai isod?

eisiau crio

cyflym ceisio

iv. Geirfa Uned 16

Beth yw'r gair?

mynd mas o ffasiwn	
mynd 'nôl	
y plentyn ieuenga yn y teulu	
disgrifiad o rywbeth sy'n torri tir newydd	
gwynt mawr	
tri diwrnod	
cyn y ffeinal	
mewn gwaith	
sgiliau darllen ac ysgrifennu	

v. Edrychwch yn ôl ar y geiriau yn y blwch **Y tro cynta** ar ddechrau'r uned. Dewiswch **dri** ohonyn nhw ac ysgrifennwch baragraff (tua 100 gair) yr un amdanyn nhw o'ch profiad personol chi.

Gwaith cartref Uned 17 – Trefnu Taith

- i. **Ysgrifennwch lythyr neu ebost** at aelodau eraill y dosbarth yn rhoi manylion eich taith.
- ii. **Llenwch y bylchau** yn y tabl i ddweud pa eiriau sy'n cael eu defnyddio wrth sôn am bobl o'r gwledydd hyn, eu haith a phethau sy'n perthyn i'r wlad:

Gwlad/Cenedl	Pobl	Iaith	Pethau
Sbaen	Sbaenwyr		
Yr Eidal			Eidalaid
Iwerddon	Gwyddelod		
Lloegr			
Cymru			

- iii. **-gar, -aidd, -us** neu **-ol** – Dewiswch y terfyniad cywir er mwyn creu **ansoddair** o'r **enwau** canlynol. Bydd rhaid newid rhannau eraill o'r gair hefyd gyda rhai ohonyn nhw:

e.e. cartref	>	.cartrefol.....
hyder	>
democratiaeth	>
cyfaill	>
rheol	>
gwaith	>
awydd	>

iv. Isod, mae diffiniadau o **enwau** sydd wedi bod yng ngeirfa Unedau 9–16 y cwrs. Ysgrifennwch yr **enw**:

e.e. Y peth y dylech chi ei wneud yn gyntaf: blaenoriaeth

1. Y pethau 'dyn ni'n eu gwisgo'n gyntaf:

2. Capel, eglwys, mosg:

3. Tua 25 mlynedd, neu'r amser rhwng geni'r plentyn a'r rhiant:

4. Arian dych chi'n ei dalu ymlaen llaw am rywbeth – rhan o'r gost:

5. Y gallu i ddarllen ac ysgrifennu:

6. Mae hwn ar ben y sosban neu ar ben y jar:

7. Mae'r dyfarnwr yn chwythu hwn ar ddechrau ac ar ddiwedd y gêm:

8. Ci tenau sy'n rhedeg yn gyflym:

- v. Ewch drwy'r rhestr isod o eiriau sy'n dod o eirfa'r cwrs.
Ysgrifennwch y gair yn y golofn gywir yn y tabl.

llyfn	chwerw
canolbwynt	cronfa
cenhedlaeth	cymhleth
llefarydd	crogi
ffynnu	adlewyrchu
Seisnigo	cnwd
dibwys	dilynwr
sylwebydd	ffynnu
darganfod	tystysgrif

Ansoddair	Berfenw	Enw gwrywaidd	Enw benywaidd

Gwaith cartref Uned 18 – Does unman yn debyg i gartref...

i. Cyfieithwch y brawddegau hyn. Cofiwch ddefnyddio **y**.

1. *I think that you should go on the train.*

.....

2. *She hopes that you will clean the kitchen.*

.....

3. *They think that they will get a lot of money for the house.*

.....

4. *Maybe we should work in the garden tomorrow.*

.....

5. *Do you think that she will like this wallpaper?*

.....

ii. Unwch ddau hanner y brawddegau:

Maen nhw'n meddwl bydd y perchennog yn cau'r ffatri cyn bo hir.

.....

Dw i mor falch maen nhw wedi derbyn y cynnig.

.....

Dwedodd yr heddlu roedd e'n cael ei gysuro gan y cymdogion.

.....

Ro'n i'n gwybod baset ti'n bwyllog.

.....

Maen nhw'n gobeithio byddan nhw'n teithio am flwyddyn.

.....

Clywais i mae e'n aros mewn bwthyn anghysbell.

.....

iii. Darllen a Deall

Edrychwch eto ar y darn darllen ac atebwch y cwestiynau hyn.

1. Faint oedd oed Anna pan welodd hi Nant yr Aur y tro cyntaf?

.....

2. Pam dych chi'n meddwl ei bod hi'n mynd i Nant yr Aur pan oedd hi'n ifanc?

.....

3. Pa eiriau yn y darn sy'n disgrifio Anna?

.....

4. Pam roedd hi'n hawdd i Anna feddwl taw hi oedd perchennog Nant yr Aur?

.....

iv. Ysgrifennwch ddisgrifiad o'ch cartref chi, **neu** ystafell yn eich cartref chi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ar gyfer y wers nesaf: Byddwn ni'n siarad am gerddoriaeth. Dewch â'ch hoff record/CD neu lun o'ch hoff fand/artist unigol i'r wers.

Gwaith cartref Uned 19 – Cerddoriaeth

i. Llenwch y bylchau yn y brawddegau hyn. Does dim pwyslais ym mhob un o'r brawddegau.

1. Maen nhw'n credu cantores opera fydd hi ar ôl gadael y coleg.
2. Dw i'n credu angen i ni ddiffodd y gerddoriaeth. Mae'n rhy swnllyd!
3. Y gred yw The Beatles yw'r band mwyaf llwyddiannus erioed.
4. Wyt ti'n credu taw pianydd e?
5. Mae hi'n dweud band da yn y neuadd heno.
6. Efallai gitâr yn yr atig yng nghanol yr annibendod.
7. Mae hi'n meddwl ymarfer ychydig bach bob dydd yw'r gyfrinach.
8. Mae e'n credu ei e'n gallu canu'n dda iawn.
9. Efallai telyn yw'r offeryn yn y darn yma.

ii. Cyfieithwch:

1. *I think that Bryn Terfel is my favourite singer.*

.....

2. *I'm sure that Mari Thomas is the conductor in the concert.*

.....

3. *Perhaps he is the best drummer.*

.....

4. *I heard that Llanbedr Utd is the strongest team.*

.....

Gwaith cartref Uned 20 – Fi yw'r person gorau i'r swydd!

i. Newidiwch y brawddegau isod fel bod y pwyslais ar y **goddrych**:

1. Mae Jac yn gweithio yn y caffi dros yr haf.

.....

2. Mae Alys yn mynd i ddosbarth nos.

.....

3. Maen nhw'n mwynhau darllen nofelau ditectif.

.....

4. Mae Dafydd yn gweithio yng nghanen Pontypridd.

.....

Newidiwch y brawddegau isod gan bwysleisio'r geiriau sy wedi'u tanlinellu:

1. Mae Elis yn astudio mewn dosbarth nos.

.....

2. Mae parti ymddeoliad Tom nos Wener.

.....

3. Roedd e'n gweithio yn ffatri Jenkins a Jenkins.

.....

4. Mae'r ymgeisydd yn ystafell aros 2.

.....

ii. Darllen a deall

Edrychwch eto ar y darn darllen am Eirlys Lewis, ac atebwch y cwestiynau hyn.

1. Beth wnaeth Eirlys ar ôl gadael yr ysgol yn un ar bymtheg oed?

.....

2. Â beth roedd rhaid iddi hi gyfarwyddo yn ei swydd gyntaf?

.....

3. Beth sy'n cael ei ddweud am gyflog Eirlys?

.....

4. Oedd iechyd a diogelwch yn bwysig yn ffatri Pullman?

.....

5. Pam roedd Eirlys yn mwynhau ei gwaith?

.....

6. Dych chi'n meddwl bod cyfle cyfartal i fechgyn a merched y dyddiau hyn?

.....

iii. Ysgrifennwch ddarn am y swydd waethaf neu'r swydd orau dych chi wedi'i gwneud. **Neu**, ysgrifennwch am gyfweliad gawsoch chi am swydd.

Gwaith cartref Uned 21 - Anifeiliaid anwes

i. Llenwch y bylchau yn y brawddegau isod. Defnyddiwch yr **amodol** (*conditional*).

1. Tasai llwybr beiciau yn y dref, (seiclo) i i'r gwaith bob dydd.
2. (Dyl-) ti fynd â'r ci am dro ddwywaith y dydd.
3. Taswn i ddim yn gweithio bob dydd, (prynu) i gi.
4. Gallen nhw wedi dy helpu di i symud y bocsys trwm.
5. (Dyl-) chi gofio cloi'r drws bob amser.
6. (Hoffi) hi fynd i deithio'r byd ond mae'n rhaid iddi hi dalu'r morgais.
7. Tasen nhw'n dod i'r gwaith yn gynnar, (gallu) nhw gael brecwast yn y ffreutur.
8. Taswn i'n gallu dal bws i'r dref, (gwerthu) i fy nghar i.
9. Tasai hynny'n bosib, (talw) fe am y car mewn arian parod.
10. Tasai waliau'r tŷ yn fwy trwchus, (clywed) chi mo sŵn y cymdogion.

ii. Cyfieithwch. Defnyddiwch ffurfiau cryno'r **amodol** (*the short form conditional*):

1. *I wouldn't say 'no'.*

.....

2. *What would you say?*

.....

3. *He would choose the cheesecake.*

.....

4. *They would help you.*

.....

Gwaith cartref Uned 22 – Teithio Cymru

i. **Cyfieithwch** y brawddegau hyn, gan ddefnyddio **byth** ac **erioed** yn gywir.

1. *I never drink coffee.*

.....

2. *She's never been abroad.*

.....

3. *I had never eaten sushi before going to Japan.*

.....

4. *He was shouting "Wales forever!"*

.....

5. *We never ate chips when we were children.*

.....

6. *I'd never go out by myself.*

.....

7. *Have you ever been on a skiing holiday?*

.....

8. *They will never go to that garage again.*

.....

9. *I never think about work when I'm at home.*

.....

10. *I never heard him talking about his family.*

.....

ii. Darllen a deall

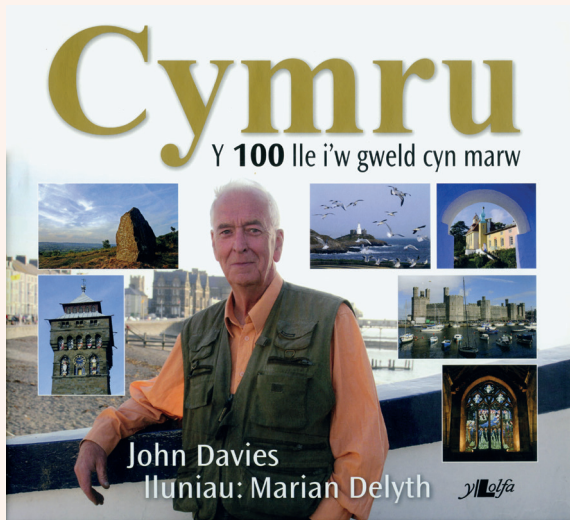
'008: Llanberis' o Cymru: y 100 lle i'w gweld cyn marw gan John Davies a Marian Delyth (Y Lolfa, 2009).

Geirfa:

trigolion
diwydiannol
generadur(on)
dibynnu'n llwyr

atyniadau
rhyfeddodau
atynfa

arwyddocaol
nodedig
caniatáu

Mae Llanberis yn agos at fod ar ben y rhestr o'r llefydd 'rhaid eu gweld' yng Nghymru. Yn wir, mae'n anodd meddwl am unrhyw le arall o faint Llanberis (2,018 o **drigolion**) sy'n cynnig cynifer o **atyniadau arwyddocaol** i ymwelwyr. Daeth rhai o'r atyniadau amlycaf o hanes **diwydiannol** y lle – Chwarel Dinorwig, Amgueddfa Lechi Cymru a Gorsaf Bŵer Dinorwig.

Caeodd Chwarel Dinorwig yn 1969, a sefydlwyd Amgueddfa Chwaredyddol Gogledd Cymru yn yr hen weithdai. Daeth y sefydliad yna'n Amgueddfa Lechi Cymru, un o ganghennau'r Amgueddfa Genedlaethol. Heblaw am Sain Ffagan, dyma'r hyfrytaf o saith **cangen** y sefydliad hwnnw.

O holl **ryfeddodau** ardal Llanberis, y mwyaf **nodedig** yw Gorsaf Bŵer Dinorwig a agorwyd yn 1984. Mae'r orsaf yn pwmpio dŵr o Lyn Peris (100 metr uwchben lefel y môr) i Lyn Machlyn Mawr (580 metr uwchben lefel y môr), ac wedyn yn gollwng y dŵr i lawr 480 metr i weithio'r **generaduron** yn y siambr enfawr y tu ôl i'r hen chwarel.

Atynfa fwyaf poblogaidd Llanberis yw trê'n bach yr Wyddfa. Mae'n rhedeg ar y rheilffordd 7.524 cilomedr sy'n **caniatáu** i ymwelwyr gyrraedd y copa mewn awr – sef mwy neu lai'r amser y mae cystadleuwyr cyflymaf Ras yr Wyddfa yn ei gymryd i redeg o Lanberis i'r copa ac yn ôl. Agorwyd y rheilffordd yn 1896, ac roedd yn **dibynnu'n llwyr** ar stêm tan 1986, pan ddechreuodd ambell injan disel redeg ar y lein. Pan oedd glo'n brin ar ôl yr Ail Ryfel Byd, roedd y rheilffordd yn dibynnu ar losgi hen esgidiau milwyr.

© y testun hwn: John Davies a'r Lolfa Cyf.

1. Beth sy'n cysylltu'r tri atyniad y mae John Davies yn sôn amdany'n nhw?

.....

2. Mae'r darn yn sôn am yr Amgueddfa Lechi. Pa gangen arall o'r Amgueddfa Genedlaethol sy'n cael ei henwi?

.....

3. Faint o amser mae trê'n bach yr Wyddfa yn ei gymryd i gyrraedd y copa?

.....

4. Beth roedd y rheilffordd yn ei wneud gyda hen esgidiau milwyr?

.....

5. Beth ddigwyddodd yn y blynyddoedd hyn?

1969

1984

1896

1986

Gwaith cartref Uned 23 – Mynd allan am fwyd

- i. Ysgrifennwch lythyr neu ebost** at aelodau eraill y dosbarth yn rhoi manylion y trefniadau i fynd allan am bryd o fwyd.
- ii.** Mae llawer o **ferfenwau**'n cael eu ffurfio trwy ychwanegu terfyniad sy'n **un llafariad yn unig** at enw neu ansoddair (**-o, -u, -i** neu **-a**). Dewiswch y terfyniad cywir er mwyn creu **berfenwau** o'r **enwau/ansoddeiriau** canlynol. Bydd rhaid newid rhannau eraill o'r gair hefyd gyda rhai ohonyn nhw:

e.e.	cysur	>	cysuro
	cartref	>
	dosbarth	>
	diogel	>
	croes	>
	cyfarwydd	>
	hysbyseb	>
	pwyl	>
	rhew	>
	dwbl	>

- iii.** Isod, mae diffiniadau o **enwau** sydd wedi bod yng ngeirfa Unedau 17-22 y cwrs.

Ysgrifennwch yr **enw**:

e.e.	Rhywun sy'n siarad ar ran rhywun arall:	llefarydd
	Rhywun sy'n sefyll etholiad neu arholiad:	
	Pan mae'r tir yn ysgwyd:	
	Rhywle lle nad oes unrhyw beth yn tyfu:	
	Aelod o grŵp roc sy'n canu'r rhan fwyaf o'r geiriau:	
	Benthyciad er mwyn prynu tŷ:	
	Beth sy'n effeithio ar faint dych chi'n ei dalu'n ôl am y benthyciad:	

Cartref naturiol anifail neu blanhigyn:

Gwybodaeth sy'n profi bod rhywbeth yn wir:

Mae chwech ohonyn nhw ar gitâr:

- iv.** Ewch trwy'r rhestr isod o eiriau sy'n dod o eirfa'r cwrs.
Ysgrifennwch y gair yn y golofn gywir yn y tabl.

amddiffyn

tystiolaeth

pwylllog

bodoli

ffyddlon

arwyddocaol

cynefin

ymddwyn

curiad

trydanol

cenhedlaeth

planhigyn

cynhadledd

saer

taenu

plwyf

goruchwylio

Ansoddair	Berfenw	Enw gwrywaidd	Enw benywaidd

- v.** Dewiswch **bump** o'r geiriau uchod ac ysgrifennwch frawddegau'n cynnwys y geiriau hynny:

.....

.....

.....

.....

.....

Gwaith cartref Uned 24 – Cyfathrebu

i. Edrychwch eto ar y darn darllen **COVID-19 yn gwella cyfleoedd** ac atebwch y cwestiynau hyn:

1. Beth mae pobl yn gallu ei wneud yn y cawd sy ddim yn digwydd ar-lein?

2. Nodwch resymau pam dydy rhai pobl ddim yn gallu mynd i gyfarfodydd wyneb yn wyneb?

3. Pa gyflwr sy ar Siân?

4. Disgrifiwch ddigwyddiad *hybrid*.

ii. Ysgrifennwch dair brawddeg yn defnyddio **hwn**, gan ddilyn y patrwm.
Mae hwn yn gi drwg.

1.
2.
3.

Ysgrifennwch dair brawddeg yn defnyddio **hon**, gan ddilyn y patrwm.
Mae hon yn gadair gyfforddus.

1.
2.
3.

Ysgrifennwch dair brawddeg yn defnyddio **hyn/hynny**.

1.
2.
3.

Gwaith cartref Uned 25 – Yr Amgylchedd

i. Cyfieithwch y darn yma.

I live in a small village in west Wales called Llanaber. In 2019, Llanaber won an award: the tidiest village in Wales. It's a tidy village these days too. We put plastic and metal waste in blue bags. We put food waste in the food bin. I have no interest in gardening but there are bags for garden waste. Usually, people put their rubbish in the correct bags.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ii. Darllen a deall: *Her yr Hinsawdd*

Geirfa: yr Athro eiddo erwau

Wrth ffilmio cyfres *Her yr Hinsawdd* yng Nghaliffornia, cwrddodd **yr Athro** Siwan Davies â Donna Fink, a gollodd ei gŵr a'i holl **eiddo** mewn tân ffyrnig ym mis Gorffennaf 2016. Buodd bron i 3,000 o ymladdwyr tân yn ceisio diffodd y tân. Symudwyd deg mil o bobl o'u cartrefi ac aeth y tân dros 37,000 o **erwau**.

Mae gan Donna Fink farn bendant iawn am y sychder yn y dalaith a'r newidiadau yn yr hinsawdd.

"Baswn i'n dweud, yn ystod y pum mlynedd diwethaf, fod newid hinsawdd wedi effeithio arnon ni'n fawr iawn. Mae hi wedi bod yn sych iawn, iawn a dw i'n credu bod llawer mwy o danau," meddai Donna. "Collais i bopeth yn y tân, y cwbl oedd gyda fi oedd y dillad amdana i."

Mae Siwan yn cyfaddef ei bod hi wedi cael ei synnu'n fawr gan stori Donna, ac mae'n anodd iddi hi ddeall rhai pobl sy'n gwrthod derbyn bod newid hinsawdd yn digwydd a'i bod hi'n broblem go iawn.

"Mae pobl Califfornia yn byw mewn ofn. Dim gwledydd tlawd fel Affrica a Costa Rica yn unig sy'n wynebu heriau'r hinsawdd; mae gwledydd cyfoethog y byd yn teimlo'r effeithiau hefyd."

1. Ym mha dalaith yn Unol Daleithiau America roedd yr Athro Siwan Davies yn ffilmio?

.....

2. Beth ddigwyddodd i Donna Fink ym mis Gorffennaf 2016?

.....

3. Beth yw arwyddocâd y rhifau hyn yn y darn?

3,000

37,000

4. Sut mae newid hinsawdd wedi effeithio ar y dalaith, yn ôl Donna Fink?

.....

- iii. **Ysgrifennwch ddau baragraff i fynegi eich barn am un o'r pethau hyn:** ailgylchu, newid hinsawdd neu sbwriel.

Geirfa

ans. – *adj.*, ben. – *fem.*, gwr. – *masc.*,
gw. – *see*, bôn – *stem*

A

Aberhonddu (ben.) – *Brecon*
 aberthu – *to sacrifice* (bôn: aberth-)
 abl (ans.) – *able*
 achlysur (gwr.) – *an occasion*;
 achlysuron – *occasions*
 adfail (gwr.) – *a ruin*; adfeilion – *ruins*
 adfer – *to restore, to rehabilitate* (bôn:
 adfer-)
 adlewyrchu – *to reflect* (bôn:
 adlewyrch-)
 adolygiad (gwr.) – *a review*;
 adolygiadau – *reviews*
 addasiad (gwr.) – *an adaptation*;
 addasiadau – *adaptations*
 addoldy (gwr.) – *a place of worship*;
 addoldai – *places of worship*
 adduned (ben.) – *a resolution*;
 addunedau – *resolutions*
 agoriad llygad (gwr.) – *an eye-opener*
 agoriadol (ans.) – *opening*
 Anghenion Dysgu Ychwanegol –
Additional Learning Needs
 anghofus (ans.) – *forgetful*
 anghyffredin (ans.) – *uncommon*
 anghysbell (ans.) – *remote*
 â'i wynt yn ei ddwrn – *gasping,*
breathless
 ail-blannu – *to replant* (bôn: ailblann-)
 ailgartrefu – *to rehouse* (bôn:
 ailgartref-)
 alaw (ben.) – *a melody*; alawon –
melodies
 allforio – *to export* (bôn: allfori-)
 allweddell (ben.) – *a keyboard*;
 allweddellau – *keyboards*
 allweddol (ans.) – *key, critical*
 am y tro – *for the time being*
 amddiffyn (rhag) – *to protect (from), to*
defend (from) (bôn: amddiffyn-)
 amlosgfa (ben.) – *a crematorium*;
 amlosgfeydd – *crematoriums*

amlosgi – *to cremate* (bôn: amlosg-)
 amrywiol (ans.) – *varied, various*
 amsugno – *to absorb* (bôn: amsugn-)
 anabledd (gwr.) – *a disability*;
 anabledau – *disabilities*
 anelu (at) – *to aim (for)* (bôn: anel-)
 anferthol (ans.) – *huge, momentous*
 anialwch (gwr.) – *a desert, a*
wilderness, waste
 annibendod (gwr.) – *a mess*
 annibynnol (ans.) – *independent*
 anrhydedd (gwr. a ben.) – *an honour*;
 anrhydeddau – *honours*
 anrhydeddu – *to honour* (bôn:
 anrhydedd-)
 ansawdd (gwr.) – *quality*
 anwybyddu – *to ignore* (bôn:
 anwybydd-)
 ar bigau'r drain – *on tenterhooks*
 ar drai – *at low tide, on the decrease,*
waning
 ar draws – *across*
 ar fy liwt fy hun – *freelance*
 ar gais – *at the request of*
 ar gam – *wrongfully, unjustly*
 arbenigwr (gwr.) – *a specialist, an*
expert; arbenigwyr – *specialists,*
experts
 arbrofi – *to experiment* (bôn: arbrof-)
 archeolegol (ans.) – *archaeological*
 archif (ben.) – *an archive*; archifau –
archives
 arddegau (gw. yr arddegau)
 arglwydd (gwr.) – *a lord*; arglwyddi –
lords
 arloesol (ans.) – *pioneering*
 arwyddocaol (ans.) – *significant*
 at eich dant – *to your taste*
 atynfa (ben.) – *an attraction*; atynfeydd
 – *attractions*
 atyniad (gwr.) – *an attraction*;
 atyniadau – *attractions*
 awgrym (gwr.) – *a suggestion*;
 awgrymiadau – *suggestions*
 awyrgylch (gwr.) – *atmosphere*

B

bachu – *to grab, to hook* (bôn: bach-)
 baglu – *to trip* (bôn: bagl-)
 balchder (gwr.) – *pride*
 barddoniaeth (ben.) – *poetry*
 bawd (gwr.) – *a thumb; bodiau – thumbs*
 becsu – *to worry* (De Cymru) (bôn: becs-)
 beili (gwr.) – *a bailiff; beiliaid – bailiffs*
 beirniadu – *to criticise; to adjudicate* (bôn: beirniad-)
 ben bore – *y peth cyntaf yn y bore*
 bendith (ben.) – *a blessing; bendithion – blessings*
 blaendal (gwr.) – *a deposit, a retainer; blaendaliadau – deposits, retainers*
 blaenoriaeth (ben.) – *a priority; blaenoriaethau – priorities*
 blaidd (gwr.) – *a wolf; bleiddiaid – wolves*
 blewyn (gwr.) – *a hair, a whisker; blew – whiskers, fur*
 bod â meddwl mawr o rywun – *to hold someone in high regard*
 bod dynol (gwr.) – *a human being; bodau dynol – human beings*
 bod yn berchen ar – *to own*
 bodoli – *to exist* (bôn: bodol-)
 boddi – *to drown* (bôn: bodd-)
 bord (ben.) – *a table; bordydd – tables* (De Cymru)
 braint ac anrhydedd – *an honour and a privilege*
 brigyn (gwr.) – *a twig, a branch; brigau – twigs, branches*
 britho – *to go grey, to dapple, to fleck, to mottle* (bôn: brith-)
 briwsionyn (gwr.) – *a crumb; briwsion – crumbs*
 brolio – *to boast* (bôn: broli-)
 bron â marw eisiau mynd – *dying to go*
 brwydr (ben.) – *a battle; brwydrau – battles*
 buddugol (ans.) – *triumphant*
 bwa (gwr.) – *an arch, a bow; bwâu – arches, bows*
 bwriad (gwr.) – *an intention; bwriadau – intentions*

bwriadol (ans.) – *deliberate, intentional*
 bwrw golwg dros – *to take a look, to cast an eye (over)* (bôn: bwr-)
 bwytdawwy (ans.) – *edible*
 bydwaig (ben.) – *a midwife; bydwagedd – midwives*
 byth a beunydd – *time and again*
 bythgofiadwy (ans.) – *unforgettable*

C

cadarn (ans.) – *firm, robust*
 cadw mewn cof – *to keep in mind*
 caead (gwr.) – *a lid; caeadau – lids*
 cael gwared ar – *to get rid of*
 caer (ben.) – *a fort; caerau – forts*
 caeth (i) (ans.) – *captive, addicted (to)*
 camu – *to step* (bôn: cam-)
 caniatâd (gwr.) – *permission*
 caniatáu – *to allow, to permit* (bôn: caniata-)
 canmol – *to praise* (bôn: canmol-)
 canolbwynt (gwr.) – *a focus*
 canolbwyntio – *to concentrate* (bôn: canolbwynti-)
 carcharor (gwr.) – *a prisoner; carcharorion – prisoners*
 cardfwrdd (gwr.) – *cardboard*
 caredigrwydd (gwr.) – *kindness*
 cartrefol (ans.) – *homely, domestic*
 carw (gwr.) – *a deer; ceirw – deer*
 catrawd (gwr.) – *a regiment; catrodau – regiments*
 cenedlaeth (ben.) – *a generation; cenedlaethau – generations*
 cenhinen Bedr/Pedr (ben.) – *a daffodil; cennin Pedr – daffodils*
 cerflun (gwr.) – *a sculpture; cerfluniau – sculptures*
 ciniawa – *to dine* (bôn: ciniaw-)
 claddu – *to bury* (bôn: cladd-)
 cleient (gwr.) – *a client; celeientiaid – clients*
 clicied (ben.) – *a catch, a latch; cliciedau – catches, latches*
 clogyn (gwr.) – *a cloak; clogynau – cloaks*
 clòs (ans.) – *close, sultry*
 clou (ans.) – *cyflym, quick* (De Cymru)

- cludiant cyhoeddus (gwr.) – *public transport*
 clyd (ans.) – *cosy*
 cnawd (gwr.) – *flesh*
 cnwd (gwr.) – *a crop*; cnydau – *crops*
 coedwigwr (gwr.) – *a forester, ranger*;
 coedwigwyr – *foresters, rangers*
 coelio – *to believe* (Gogledd Cymru)
 (bôn: coeli-)
 cofiadwy (ans.) – *memorable*
 coffa (ans.) – *memorial*
 corfforol (ans.) – *physical*
 corwynt (gwr.) – *a gale*; corwyntoedd
 – *gales*
 cosbi – *to punish* (bôn: cosb-)
 cras (ans.) – *rough* (e.e. llais)
 cred (ben.) – *a belief*; credoau – *beliefs*
 credwr cryf – *a great believer*
 crefftus (ans.) – *skilled*
 Cristnogol (ans.) – *Christian*
 crogi – *to hang* (bôn: crog-)
 cronfa (ben.) – *a fund, a reservoir*;
 cronfeydd – *funds, reservoirs*
 crud (gwr.) – *a cradle*; crudau – *cradles*
 crwban (gwr.) – *a tortoise*; crwbanod –
tortoises
 crynodeb (gwr.) – *a summary*;
 crynodebau – *summaries*
 curadu – *to curate* (bôn: curad-)
 curiad (gwr.) – *a beat*; curiadau – *beats*
 cweryla (â) – *to argue with, to quarrel*
 (bôn: cweryl-)
 cydbwysedd (gwr.) – *balance, equilibrium*
 cyd-fyw â – *to cohabit with*
 cydweithredol (ans.) – *co-operative*
 cyfaddef – *to admit, to confess* (bôn:
 cyfaddef-)
 cyfan (ans.) – *whole*
 cyfartalog (ans.) – *average*
 cyflawni – *to achieve, to fulfil* (bôn:
 cyflawn-)
 cyflogedig (ans.) – *employed*
 cyflogwr (gwr.) – *an employer*;
 cyflogwyr – *employers*
 cyflwr (gwr.) – *a state, a condition*;
 cyflyrau – *states, conditions*
 cyflwyniad (gwr.) – *an introduction, a presentation*;
 cyflwyniadau – *introductions, presentations*
 cyfradd llog (ben.) – *interest rate*;
 cyfraddau llog – *interest rates*
 cyfraniad (gwr.) – *a contribution*;
 cyfraniadau – *contributions*
 cyfrifiadureg (ben.) – *computer science*
 cyfrifoldeb (gwr.) – *a responsibility*;
 cyfrifoldebau – *responsibilities*
 cyfrwng (gwr.) – *a medium*; cyfryngau
 – *media*
 cyfuniad (gwr.) – *a combination*;
 cyfuniadau – *combinations*
 cyfyng (ans.) – *confined*
 cyfyngiad (gwr.) – *a restriction, a limit*;
 cyfyngiadau – *restrictions, limits*
 cyfyngu (ar) – *to limit, to restrict* (bôn:
 cyfyng-)
 cyhoeddusrwydd (gwr.) – *publicity*
 cyhyr (gwr.) – *a muscle*; cyhyrau –
muscles
 cymal (gwr.) – *a clause, a joint*;
 cymalau – *clauses, joints*
 cymeradwyaeth (ben.) – *applause*
 cymhleth (ans.) – *intricate, complex*
 cymhwyster (gwr.) – *a qualification*;
 cymwysterau – *qualifications*
 Cymry – *Welsh people*
 cymryd yr awenau – *to take the reins*
 cyn gynted â phosib – *as soon as possible*
 cyndaidd (gwr.) – *a forefather*;
 cyndeidiau – *forefathers*
 cyn-derfynol (ans.) – *semi-final*
 cynefin (gwr.) – *a habitat, a home area*;
 cynefinoedd – *habitats, home areas*
 cynhadledd (ben.) – *a conference*;
 cynadleddau – *conferences*
 cynhesu byd-eang – *global warming*
 cynhwysyn (gwr.) – *an ingredient*;
 cynhwysion – *ingredients*
 cynhyrchu – *to produce* (bôn:
 cynhyrch-)
 cynhyrchydd (gwr.) – *a producer*;
 cynhyrchwyr – *producers*
 cynifer (â) – *as many (as), so many*

cynnau – *to light, to ignite* (bôn: cynheu-)
 cynnyrch (gwr.) – *produce*
 cynorthwydd (gwr.) – *an assistant*;
 cynorthwywyr – *assistants*
 cynrychiolydd (gwr.) – *a representative*;
 cynrychiolwyr – *representatives*
 cynulleidfa darged (ben.) – *target audience*
 cysgodi (rhag) – *to shelter (from)* (bôn: cysgod-)
 cyson (ans.) – *consistent, regular*
 cystadleuol (ans.) – *competitive*
 cysuro – *to comfort* (bôn: cysur-)
 cysurus (ans.) – *comfortable, cosy*
 cytbwys (ans.) – *balanced*
 (y) cyw melyn ola – *y plentyn ieuenga yn y teulu*
 cywilydd (gwr.) – *shame, disgrace*

Ch

chwa o awyr iach – *a breath of fresh air*
 chwalu – *to wreck* (bôn: chwal-)
 chwedl ddinesig (ben.) – *an urban myth*; chwedlau dinesig – *urban myths*
 chwerw (ans.) – *bitter*
 chwiban (gwr.) – *a whistle*; chwibanau – *whistles*
 chwyldroadol (ans.) – *revolutionary*

D

dadorchuddio – *to uncover, to unveil* (bôn: dadorchuddi-)
 daeargryn (ben.) – *an earthquake*;
 daeargrynfeydd – *earthquakes*
 dan do (ans.) – *indoor, indoors*
 dan glo – *under lock and key*
 darganfod – *to discover* (bôn: darganfydd-)
 darlledu – *to broadcast* (bôn: darlled-)
 darlledwr (gwr.) – *a broadcaster*;
 darlledwyr – *broadcasters*
 darpar (ans.) – *prospective, expectant, designate*
 darparu – *to provide* (bôn: darpar-)
 datblygiad (gwr.) – *a development*;
 datblygiadau – *developments*

datrys – *to solve* (bôn: datrys-)
 delfrydol (ans.) – *ideal*
 delw teiliwr (ben.) – *a tailor's dummy*;
 delwau teiliwr – *tailors' dummies*
 democrataidd (ans.) – *democratic*
 denu – *to attract* (bôn: den-)
 derbyniad (gwr.) – *a reception*;
 derbyniadau – *receptions*
 derbyniol (ans.) – *acceptable*
 derwen (ben.) – *an oak tree*; deri – *oak trees*
 desg ymholiadau (ben.) – *an enquiry desk*; desgiau ymholiadau – *enquiry desks*
 diafol (gwr.) – *a devil*; diafoliaid – *devils*
 dibwys (ans.) – *unimportant, trivial*
 dibynnu'n llwyr – *to completely depend*
 difaru – *to regret* (bôn: difar-)
 diferyn (gwr.) – *a drop*; diferion – *drops*
 diffoddwr tân (gwr.) – *a firefighter*;
 diffoddwyr tân – *firefighters*
 dilynwr (gwr.) – *a follower*; dilynwyr – *followers*
 dillad isaf – *underwear* (gw. dilledyn)
 dilledyn (gwr.) – *a garment*; dillad – *clothes*
 dinistr (gwr.) – *destruction*
 di-nod (ans.) – *insignificant*
 diogelu – *to protect, to safeguard* (bôn: diogel-)
 distaw (ans.) – *quiet*
 diweddarau – *to update* (bôn: diweddar-)
 diweddglo (gwr.) – *an ending*
 diwydiannol (ans.) – *industrial*
 doc (gwr.) – *a dock*; dociau – *docks*
 dod ar draws – *to come across*
 doler (ben.) – *a dollar*; doleri – *dollars*
 dosbarthu – *to distribute, to deliver, to classify* (bôn: dosbarth-)
 dull (gwr.) – *a method, a procedure*;
 dulliau – *methods, procedures*
 dwli (gwr.) – *nonsense* (De Cymru)
 dyblu – *to double* (bôn: dybl-)
 dychmygu – *to imagine* (bôn: dychmyg-)
 dychwelyd (i rywle, at rywun) – *to return (to)* (bôn: dychwel-)

dyddio – *to date* (bôn: dyddi-)
 dyfarnwr (gwr.) – *a referee*; dyfarnwyr –
referees
 dylanwadol (ans.) – *influential*
 dylanwadu (ar) – *to influence* (bôn:
 dylanwad-)
 dylanwadwr (gwr.) – *an influencer*;
 dylanwadwyr – *influencers*
 dyledus (ans.) – *due, in debt*
 dynolryw (ben.) – *mankind*

Dd

ddim yn fêl i gyd – *not all good, not a
 bed of roses*

E

edmygu – *to admire* (bôn: edmyg-)
 effro (ans.) – *awake*
 eiddo (gwr.) – *property*
 eilydd (gwr.) – *a substitute*; eilyddion –
substitutes
 eirinen (ben.) – *a plum*; eirin – *plums*
 eithafol (ans.) – *extreme*
 eithriad (gwr.) – *an exception*;
 eithriadau – *exceptions*
 elfen (ben.) – *an element*; elfennau –
elements
 elusenol (ans.) – *charitable*
 elwa (ar) – *to profit (from)* (bôn: elw-)
 emosïynol (ans.) – *emotional*
 enw bedydd (gwr.) – *a Christian name*;
 enwau bedydd – *Christian names*
 eog (gwr.) – *a salmon*; eogiaid –
salmons
 er mwyn – *in order to, for the sake of*
 erbyn meddwl – *come to think of it*
 ergyd (ben.) – *a blow*; ergydion – *blows*
 erw (gwr.) – *an acre*; erwau – *acres*
 esgeulus (ans.) – *negligent, careless*
 esgeulustod (gwr.) – *negligence,
 carelessness*

F

fawr o neb – *hardly anyone*

Ff

ffefryn (gwr.) – *a favourite*; ffefrynnau –
favourites
 ffedog (ben.) – *an apron*; ffedogau –

aprons
 ffidlan – *to fiddle* (bôn: ffidl-)
 ffotograffydd (gwr.) – *a photographer*;
 ffotograffwyr – *photographers*
 ffreutur (gwr.) – *a canteen, a refectory*
 ffurfiol (ans.) – *formal*
 ffyddlon (ans.) – *faithful, loyal*
 ffynnu (ar) – *to thrive (on)* (bôn: ffynn-)

G

gadael eu hôl – *to leave their trace, to
 leave their mark*
 gaeafol (ans.) – *wintry*
 galw mawr – *great demand*
 gast (ben.) – *a bitch*; geist – *bitches*
 gelyn (gwr.) – *an enemy*; gelynion –
enemies
 generadur (gwr.) – *a generator*;
 generaduron – *generators*
 godro – *to milk* (bôn: godr-)
 gofodwr (gwr.) – *an astronaut*;
 gofodwyr – *astronauts*
 gofyniad (gwr.) – *a requirement*;
 gofynion – *requirements*
 golwg (gwr.) – *sight, appearance*
 gorau po fwya – *the more the better*
 gorlawn (ans.) – *overfull, overcrowded*
 goruchwilio – *to supervise* (bôn:
 goruchwili-)
 gor-wŷyr (gwr.) – *a great-grandson*; gor-
 wyrion – *great-grandchildren*
 gorwyres (ben.) – *a great-grand-
 daughter*; gorwyresau – *great-grand-
 daughters*
 gostwng – *to decrease* (bôn: gostyng-)
 gwair (gwr.) – *grass, hay*
 gwallt gosod (gwr.) – *a wig*
 gweddill (gwr.) – *residue, remains*;
 gweddillion – *residues, remains*
 Gweinidog Addysg (gwr.) – *Education
 Minister*
 gweinyddwr (gwr.) – *an administrator*;
 gweinydddwyr – *administrators*
 gweithdy (gwr.) – *a workshop*;
 gweithdai – *workshops*
 gweithgaredd (gwr.) – *an activity*;
 gweithgareddau – *activities*
 gweledigaeth (ben.) – *a vision*;
 gweledigaethau – *visions*

gwendid (gwr.) – *a weakness*;
 gwendidau – *weaknesses*
 Gwener y Groglith (dydd) – *Good Friday*
 gwerthfawrogi – *to appreciate* (bôn: gwerthfawrog-)
 gwibio – *to dart, to sprint* (bôn: gwibi-)
 gwinllan (ben.) – *a vineyard*;
 gwinllannoedd – *vineyards*
 gwireddu – *to realise* (bôn: gwiredd-)
 gwirfoddoli – *to volunteer* (bôn: gwirfoddol-)
 gwirionedd (gwr.) – *truth*; gwirioneddau – *truths*
 Gwlad Pwyl (ben.) – *Poland*
 gwledd (ben.) – *a feast*; gwleddoedd – *feasts*
 gwn (gwr.) – *a gun*; gynnu – *guns*
 gwneuthurwr (gwr.) – *a manufacturer*;
 gwneuthurwyr – *manufacturers*
 gwrthrych (gwr.) – *an object*;
 gwrthrychau – *objects*
 gwyddonol (ans.) – *scientific*
 gwyddonydd (gwr.) – *a scientist*;
 gwyddonwyr – *scientists*
 gyrfa (ben.) – *a career*; gyrfaoedd – *careers*

H

haen (ben.) – *a layer*; haenau – *layers*
 hanfodol (ans.) – *essential*
 harddwch (gwr.) – *beauty*
 hawl (ben.) – *a right*; hawliau – *rights*
 heidio – *to swarm* (bôn: heidi-)
 hen bryd – *high time*
 her (ben.) – *a challenge*; heriau – *challenges*
 herio – *to challenge* (bôn: heri-)
 hiliaeth (ben.) – *racism*
 hiliol (ans.) – *racist*
 hinsawdd (ben.) – *climate*
 Hir oes! – *A long life!* (fel lechyd da!)
 hiraethu (am) – *to long (for)* (bôn: hiraeth-)
 hoffter (gwr.) – *fondness*
 hogan (ben.) – *a girl* (Gogledd Cymru);
 genod – *girls*
 hollti – *to split* (bôn: hollt-)
 hunangynhaliol (ans.) – *self-sufficient*
 hunaniaeth (ben.) – *identity*

hyd braich – *at arm's length*
 hylendid (gwr.) – *hygiene*
 hynod (ans.) – *remarkable*
 hyrwyddo – *to promote* (bôn: hyrwydd-)

I

i'r gwrthwyneb – *quite the opposite*
 i'r lan – *to the shore*
 Iddew (gwr.) – *a Jew*; Iddewon – *Jews*

L

labordy (gwr.) – *a laboratory*; labordai – *laboratories*

LI

llac (ans.) – *loose*
 llacio – *to loosen* (bôn: llaci-)
 llaith (ans.) – *damp*
 llanw (gwr.) – *a tide*; llanwau – *tides*
 llawn cystal – *just as good as, equal to*
 lleiafrif (gwr.) – *a minority*; lleiafrifoedd – *minorities*
 lleisydd (gwr.) – *a vocalist*; lleiswyr – *vocalists*
 lleithder (gwr.) – *humidity, dampness*
 lles (gwr.) – *benefit*
 lletchwith (ans.) – *awkward*
 llifddor (ben.) – *a floodgate*; llifddorau – *floodgates*
 llinell derfyn (ben.) – *a finishing line*;
 llinellau terfyn – *finishing lines*
 llofruddio – *to murder* (bôn: llofruddi-)
 llongddrylliad (gwr.) – *a shipwreck*;
 llongddrylliadau – *shipwrecks*
 llonyfarch – *to congratulate* (bôn: llonyfarch-)
 llorio – *to floor* (bôn: llori-)
 llugaeronen (ben.) – *a cranberry*;
 llugaeron – *cranberries*
 llwglyd (ans.) – *hungry*
 llyfn (ans.) – *smooth*
 llygredd (gwr.) – *corruption, pollution*
 llygru – *to contaminate, to pollute* (bôn: llygr-)
 llysenw (gwr.) – *a nickname*; llysenwau – *nicknames*
 llysieuwr (gwr.) – *a vegetarian*;
 llysieuwyr – *vegetarians*
 llythrennedd (gwr.) – *literacy*

M

madarchen (ben.) – *a mushroom*;
 madarch – *mushrooms*
 maddau (i rywun) – *to forgive (someone)* (bôn: maddeu-)
 magu hyder – *to gain confidence, to develop confidence* (bôn: mag-)
 maith (ans.) – *long, lengthy*
 marwaidd (ans.) – *lifeless, listless*
 masnach (ben.) – *trade*
 masnach deg – *fair trade*
 masnachu – *to trade* (bôn: masnach-)
 medd (gwr.) – *mead*
 meddwl mawr – *high regard*
 megis – *such as, like*
 meiddio – *to dare* (bôn: meiddi-)
 meithrin – *to nurture, to cultivate* (bôn: meithrin-)
 mentergarwch (gwr.) – *entrepreneurship*
 mewn dim o dro – *in no time at all*
 mewnfudwr (gwr.) – *an immigrant*;
 mewnfudwyr – *immigrants*
 milgi (gwr.) – *a greyhound*; milgwn – *greyhounds*
 milwr (gwr.) – *a soldier*; milwyr – *soldiers*
 mochyn daear (gwr.) – *a badger*; moch daear – *badgers*
 morgais (gwr.) *a mortgage*; morgaisi – *mortgages*
 morglawdd (gwr.) – *a barrage, a sea wall*; morgloddiau – *barrages, sea walls*
 morlo (gwr.) – *a seal*; morloi – *seals*
 Mwslim (gwr.) – *a Muslim*; Mwslimiaid – *Muslims*
 mwythau (gwr.) – *hugs, caresses*
 mwytho – *to pet, to fondle, to pamper* (bôn: mwyth-)
 mynd â'r maen i'r wal – *to follow something through to a successful conclusion*
 mynd dros ben llestri – *to go overboard, to go over the top*
 mynd o nerth i nerth – *to go from strength to strength*

N

nawddsant (gwr.) – *a patron saint*
 nerth ei ben/nerth ei phen – *at the top of his voice/at the top of her voice*
 newyn (gwr.) – *a famine, hunger*;
 newynau – *famines*
 nid ar chwarae bach – *it's no easy feat, it's no easy task*
 nod (gwr.) – *an aim*; nodau – *aims*
 nodedig (ans.) – *notable, remarkable*
 nofelydd (gwr.) – *a novelist*; nofelwyr – *novelists*
 nwyon tŷ gwydr – *greenhouse gases*
 nythu – *to nest* (bôn: nyth-)

O

o blaid – *in favour of*
 ochr yn ochr – *side by side*
 o dan do – gw. dan do
 ofer (ans.) – *futile*
 ogof (ben.) – *a cave*; ogofâu – *caves*
 ôl (gwr.) – *a remain*; olion – *remains*
 o'r golwg – *out of sight*

P

paratoad (gwr.) – *a preparation*;
 paratoadau – *preparations*
 parchu – *to respect* (bôn: parch-)
 pardwn (gwr.) – *a pardon*; pardynau – *pardons*
 parti plu (gwr.) – *hen party*
 paru (â) – *to pair (with)* (bôn: par-)
 pechod (gwr.) – *a sin*; pechodau – *sins*
 pedwar ban y byd – *the four corners of the earth*
 pen ei thaith/pen ei daith – *the end of her journey/the end of his journey*
 penbleth (ben.) – *a quandry, a dilemma*
 penderfynol (ans.) – *determined*
 pendro (ben.) – *vertigo, dizziness* (gw. y bendro)
 penlinio – *to kneel* (bôn: penlini-)
 pennaf (ans.) – *main, major, principal*
 pennu – *to set* (e.e. dyddiad) (bôn: penn-)
 penwan (ans.) – *crazy, very cross*
 peri – *to cause* (bôn: per-)
 pigo – *to pick* (bôn: pig-)
 pigog (ans.) – *spiky, touchy (person)*

planed (ben.) – *a planet*; planedau – *planets*
 planhigyn (gwr.) – *a plant*; planhigion – *plants*
 pliciwyr (gwr.) – *a peeler*; plicwyr – *peelers*
 plwm (gwr.) – *lead (metel)*
 plwyf (gwr.) – *a parish*; plwyfi – *parishes*
 poblog (ans.) – *populated, populous*
 poblogaeth (ben.) – *a population*;
 poblogaethau – *populations*
 podlediad (gwr.) – *a podcast*;
 podlediadau – *podcasts*
 pregeth (ben.) – *a sermon*; pregethau – *sermons*
 preifatrwydd (gwr.) – *privacy*
 prentisiaeth (ben.) – *an apprenticeship*;
 prentisiaethau – *apprenticeships*
 proffesiynoldeb (gwr.) – *professionalism*
 proffwyd (gwr.) – *a prophet*; proffwydi – *prophets*
 prysurdeb (gwr.) – *haste, rush*
 pwl (gwr.) – *a bout (illness), a spasm*;
 pyliau – *bouts, spasms*
 pwnc llosg – *burning issue, hot topic*
 Pwy a wŷr? – *Who knows?*
 pwylllog (ans.) – *level-headed, measured*
 pwysedd gwaed (gwr.) – *blood pressure*
 pylu – *to fade (pyl-)*

Rh

rhagfarn (ben.) – *a prejudice*;
 rhagfarnau – *prejudices*
 rhediad (gwr.) – *a run*; rhediadau – *runs*
 rheolaeth (ben.) – *control, management*
 rheolaidd (ans.) – *regular*
 rheoli risg – *risk management*
 rhiniog (gwr.) – *a threshold*; rhiniogau – *thresholds*
 rhithwir (ans.) – *virtual*
 rhoces (ben.) – *a girl (yn Sir Benfro)*;
 rhocesi – *girls*
 rhoi cynnig ar – *to give it a go*
 rhoi'r byd yn ei le – *to put the world to rights*

Rhufeinig (ans.) – *Roman*
 rhwd (gwr.) – *rust*
 rhwydd (ans.) – *hawdd, easy*
 rhwystredig (ans.) – *frustrated*
 rhyfeddod (gwr.) – *a wonder*;
 rhyfeddodau – *wonders*
 rhyngwladol (ans.) – *international*
 rhywfaint (gwr.) – *some, a little*

S

saer (gwr.) – *a carpenter*; seiri – *carpenters*
 Seisnigo – *to Anglicize (bôn: Seisnig-)*
 sêl frenhinol (ben.) – *royal seal*
 siapio (ei siapo hi) – *to hasten, to get on with it*
 siarad dwli – *to talk nonsense (De Cymru)*
 siarad lol – *to talk nonsense (Gogledd Cymru)*
 sicrwydd (gwr.) – *certainty*
 sinsir (gwr.) – *ginger*
 siôl (ben.) – *a shawl*; siolau – *shawls*
 Sioraidd (ans.) – *Georgian*
 'slawer dydd – *back in the day, a long time ago*
 smotyn (gwr.) – *a spot*; smotiau – *spots*
 soddgrwth (gwr.) – *a cello*;
 soddgrythau – *cellos*
 statws (gwr.) – *status*
 stryd fawr (ben.) – *high street*
 sychder (gwr.) – *a drought, dryness*;
 sychderau – *droughts*
 sylfaen (ben.) – *a basis, a foundation*;
 sylfeini – *bases, foundations*
 sylfaenol (ans.) – *basic*
 sylw (gwr.) – *a comment*; sylwadau – *comments*
 sylwebu – *to commentate (bôn: sylweb-)*
 sylwebydd (gwr.) – *a commentator*;
 sylwebwyr – *commentators*
 syn (ans.) – *surprised*
 syndod (gwr.) – *surprise, amazement*
 synnwyr (gwr.) – *a sense*; synhwyrau – *senses*

T

taenu – *to spread* (bôn: taen-)
 tamaid (gwr.) – *a bit, a bite, a morsel*;
 tameidiau – *bits, bites, morsels*
 tân agored (gwr.) – *an open fire*; tanau
 agored – *open fires*
 tân ar groen – *a thorn in one's flesh*
 tanlinellu – *to underline* (bôn: tanlinell-)
 tant (gwr.) – *a string*; tannau – *strings*
 (cerddoriaeth)
 tarfu (ans.) – *to disturb, to interrupt*
 (bôn: tarf-)
 tebygol (ans.) – *likely*
 tecstil (gwr.) – *a textile*; tecstilau –
textiles
 teilwng (ans.) – *deserving, worthy*
 terfysg (gwr.) – *a riot*; terfysgoedd –
riots
 testun trafod (gwr.) – *a subject of*
discussion; testunau trafod – *subjects*
of discussion
 tincial – *to tinkle, to jingle* (bôn: tinci-)
 tiwniwr piano (gwr.) – *a piano tuner*;
 tiwnwyr piano – *piano tuners*
 tlws (ans.) – *pretty*
 torri ar draws – *to interrupt* (bôn: torr-)
 trafodaeth (ben.) – *a discussion*;
 trafodaethau – *discussions*
 trai (gwr.) – *ebb*
 trawiad (ar y galon) (gwr.) – *a heart*
attack
 traws(-) – *cross-, trans-*
 trawsffurfiol (ans.) – *transformational*
 trawsnewid – *to transform, to*
transition (bôn: trawsnewidi-)
 trechu – *to defeat, to beat* (bôn: trech-)
 trefol (ans.) – *urban*
 treftadaeth (ben.) – *heritage*
 tridiau – *tri diwrnod*
 trigolion – *inhabitants* (gw. trigolyn)
 trigolyn (gwr.) – *an inhabitant*; trigolion
 – *inhabitants*
 trosglwyddo – *to transmit, to transfer*
 (bôn: trosglwydd-)
 trothwy (gwr.) – *a threshold*
 trwy gydol – *throughout*
 trychineb (ben.) – *a disaster*;
 trychinebau – *disasters*
 trydanol (ans.) – *electric, electrical*

Trydarwr brwd – *a keen Twitterer*
 trywanu – *to stab* (bôn: trywan-)
 tudalen flaen (ben.) – *a front page*;
 tudalennau blaen – *front pages*
 tueddu (i) – *to tend (to)* (bôn: tuedd-)
 twll o le (gwr.) – *lle diflas iawn*
 tynnu sylw (at) – *to draw attention to*
 (bôn: tynn-)
 tystiolaeth (ben.) – *evidence*;
 tystiolaethau – *bits/pieces/fragments*
of evidences
 tystysgrif (ben.) – *a certificate*;
 tystysgrifau – *certificates*
 tywynnu – *to shine* (bôn: tywynn-)
 tywysog (gwr.) – *a prince*; tywysogion
 – *princes*

U

uchelfan (gwr.) – *a peak, a height*;
 uchelfannau – *peaks, heights*
 uchelgeisiol (ans.) – *ambitious*
 unigrwydd (gwr.) – *loneliness*
 unigryw (ans.) – *unique*
 uniongyrchol (ans.) – *direct*

W

wastad – *always*
 wnaiff/wneith hynny ddim drwg – *that*
won't do any harm
 wrth gefn – *in reserve*
 wrth reswm – *it stands to reason*
 wynebu – *to face* (bôn: wyneb-)

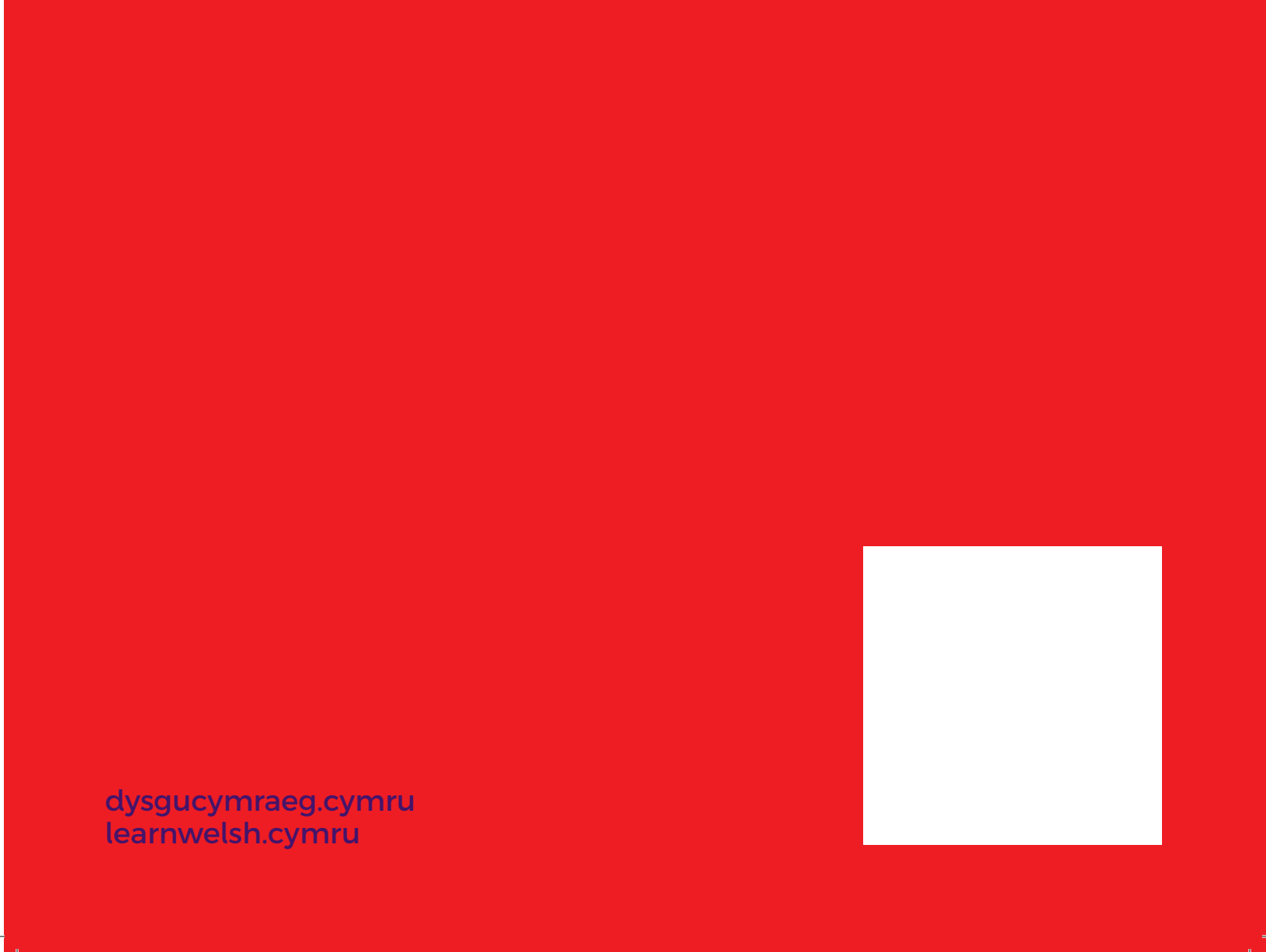
Y

y bendro (ben.) – *vertigo, dizziness*
 (gw. pendro)
 Y Chwyldro Diwydiannol (gwr.) – *the*
Industrial Revolution
 y cyfryngau cymdeithasol – *the social*
media
 Y Deyrnas Unedig (ben.) – *The United*
Kingdom
 Y Ffindir (ben.) – *Finland*
 Y Gamp Lawn – *The Grand Slam*
 Y Grawys (gwr.) – *Lent*
 y gwir amdani yw... – *the truth is...*
 Y Parchedig (Y Parch.) – *The Reverend*
(Rev.)
 ymarferol (ans.) – *practical*

ymchwilio (i) – *to research (into)* (bôn: ymchwili-)
 ymdopi (â) – *to cope (with)* (bôn: ymdop-)
 ymddiriedolaeth (ben.) – *a trust*;
 ymddiriedolaethau – *trusts*
 ymddwyn – *to behave* (bôn: ymddyg-)
 ymerodraeth (ben.) – *an empire*;
 ymerodraethau – *empires*
 ymgasglu – *to gather together* (bôn: ymgasgl-)
 ymgeisydd (gwr.) – *a candidate*;
 ymgeiswyr – *candidates*
 ymgynnull – *to assemble, to congregate* (bôn: ymgynulli-)
 ymgyrch (ben.) – *a campaign*;
 ymgyrchoedd – *campaigns*
 ymgyrchydd (gwr.) – *campaigner*;
 ymgyrchwyr – *campaigners*
 ymosod (ar) – *to attack* (bôn: ymosod-)
 ymprydio – *to fast* (bôn: ymprydi-)
 ymwneud â – *to be concerned with* (bôn: afreolaidd)
 ymwybyddiaeth (ben.) – *awareness*
 yn araf bach – *gradually*
 yn bennaf – *mainly*
 yn ddiarwybod i – *unknown to*
 yn ei anterth – *in his/its prime*
 yn ddiarwybod i – *unknown to*
 yn fwriadol – *deliberately*
 yn fy ngyrru i'n wallgof – *drives me up the wall* (Gogledd Cymru)
 yn fy hala i'n benwan – *drives me up the wall* (De Cymru)
 yn gyffredinol – *generally, in general*
 yn gymwys – *exactly*
 yn hytrach (na/nag) – *rather (than)*
 yn y fan a'r lle – *there and then*
 yn y pen draw – *in the long run*
 ynad (gwr.) – *a magistrate*; ynadon – *magistrates*
 ynysu (rhag) – *to insulate (from)* (bôn: ynys-)
 yr arddegau – *the teenage years*
 yr Athro (gwr./ben.) – *Professor*
 ysbrydoli – *to inspire* (bôn: ysbrydol-)

ysgafnhau – *to lighten* (bôn: ysgafnha-)
 ysgyfarnog (ben.) – *a hare*;
 ysgyfarnogod – *hares*
 ystyriaeth (ben.) – *a consideration*;
 ystyriaethau – *considerations*

dysgucymraeg.cymru
learnwelsh.cymru